

18 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1960

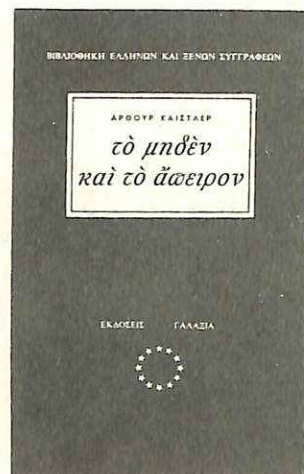
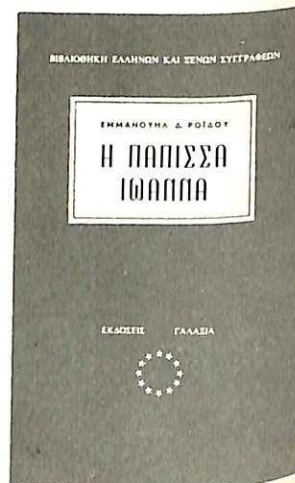
ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 8

Ἑκδηοχή

Η «Πάπισσα Ίωάννα» έχει την παράξενη ιδιότητα που χαρακτηρίζει τα άριστουργήματα της φιλολογίας. Δεν φθείρεται με την πάροδο του χρόνου, αλλά ανανεώνεται μέσα στο πνεύμα κάθε εποχής και ο συγγραφέας της παραμένει, πάντοτε, μια ζωντανή παρουσία. Το βιβλίο αυτό είναι ένα από τα άριστουργήματα της ελληνικής λογοτεχνίας. Παρ' όλον ότι έχουν περάσει 94 χρόνια από την πρώτη του εμφάνιση, διατηρεί άμειωτη τη γοητεία και το ενδιαφέρον του. Ο Έμμανουήλ Δ. Ροΐδης, πεζογράφος με απaráμιλλο ύφος και κριτικός με ανατομικές ικανότητες και εύρυτατη καλλιέργεια, υπήρξε ένα από τα θαυμασιώτερα ευρωπαϊκά πνεύματα του περασμένου αιώνα και μια αναγεννητική φυσιογνωμία για την νεότερη Ελλάδα. Τα κατάλοιπά του καλύπτουν ένα μεγάλο αριθμό διηγημάτων και κριτικών δοκιμών.

Στην ΓΑΛΑΞΙΑ σειρά των Έλλήνων Συγγραφέων

Ο Άρθουρ Καϊστλερ, ο διάσημος Ούγγρος συγγραφέας, που είναι ο βετεράνος πολλών ιδεολογικών και πολεμικών συγκρούσεων, στρατοπέδων συγκεντρώσεων και φυλακών, κατέλαβε επίσης, με μια σειρά λαμπρών έργων, προέχουσα θέση ανάμεσα στους κορυφαίους μυθιστοριογράφους της εποχής μας. Κομμουνιστής από το 1930, γνώρισε πρόσωπα και πράγματα και αηδισμένους απεσκήρτησε στα 1938 έπειτα από τις διαβόητες «Δίκες της Μόσχας», που εξόντωσαν όλη την παλιά φρουρά της Οκτωβριανής Επαναστάσεως. Από τις «Δίκες» αυτές είναι εμπνευσμένο το καλύτερο, ασφαλώς, μυθιστόρημά του «Το Μηδέν και το Άπειρον» (1941), που δίνει την πιο εύλογη απάντηση σ' ένα από τα μεγαλύτερα αινίγματα: Γιατί όμολογούν οι Ρώσοι εγκλήματα που ούδέποτε διέπραξαν.

Στην ΚΟΚΚΙΝΗ σειρά των Ξένων Συγγραφέων

Ο συγγραφέας που περιέγραψε ζωντανώτερα και ανέλυσε βαθύτερα από κάθε άλλον την εκπληκτική γενιά των μεγάλων Γάλλων εμπρεσιονιστών, είναι ασφαλώς ο Άμβρόσιος Βολλάρ. Τα βιβλία του «Ρενοואρ», «Αναμνήσεις ενός εμπόρου πινάκων» και «Ακούγοντας τους Σεζάν, Ντεγκά και Ρενοואρ», αποτελούν την ζωντανή και άμεση μαρτυρία μιας επαναστάσεως στην τέχνη και το αποκαλυπτικό χρονικό μιας ολόκληρης εποχής. Το βιβλίο του για τον Ρενοואρ, που θα μπορούσε κάλλιστα να χαρακτηριστεί ως αυτοβιογραφία του μεγάλου ζωγράφου, μετέφρασε ήδη από το 1943 ο Γιάννης Τσαρούχης, με μοναδική διορατικότητα για πρόσωπα και πράγματα. Οι υποσημειώσεις του συμπληρώνουν, για τον Έλληνα αναγνώστη, το κείμενο του Βολλάρ.

Στην ΜΩΒ σειρά των βιβλίων περί Τέχνης

ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΚΑΙ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ • ΔΡΧ. 15

Έκτακτη

Τόμος ΙΣΤ'

Τεύχος 196

18 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1960

Άρθρα

- 23 ΜΙΑ ΣΕΛΙΔΑ ΤΟΥ ΕΝΓΚΕΛΣ
Bertrand de Jouvenel
- 30 ΚΑΡΚΙΝΟΙ ΠΟΥ ΘΕΡΑΠΕΥΟΝΤΑΙ ΜΟΝΟΙ ΤΟΥΣ
Lester David
- 36 ΔΥΟ ΙΑΠΩΝΙΚΑ ΔΡΑΜΑΤΑ
Γιώργο Λεωντσάκος
- 50 Η ΜΟΝΤΕΡΝΑ ΤΕΧΝΗ
Ε. Π. Παπανούτσος

Διηγήματα

- 29 ΤΟ ΑΣΤΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ
Άλκης Γουλιμής
- 34 ΣΚΛΗΡΗ ΕΠΟΧΗ
Φρέντν Γερμανός
- 44 ΤΟ «ΟΙΔΙΠΟΔΕΙΟ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ ΜΟΥ»
Frank O'Connor
- 52 LACRIMAE RERUM
Edmund Crispin

Ποιήματα

- 27 Ο ΚΑΜΠΟΥΡΗΣ ΣΤΟ ΠΑΡΚΟ
Dylan Thomas
- 34 ΜΟΙΡΑ
Ν. Δήμιον
- 55 ΗΡΕΜΙΑ
Δεία Χατζοπούλου - Καραβία

Κριτική

- 8 ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ
- 57 «ΕΜΠΟΡΟΙ ΤΗΣ ΔΟΞΑΣ»
- 58 «Ο ΘΕΙΟΣ ΒΑΝΙΑΣ»
- 59 «ΠΑΝΤΡΕΥΤΗΚΑ ΜΙΑ ΠΑΝΤΡΕΜΕΝΗ»
- 60 ΜΟΥΣΙΚΗ

Διάφορα

- 2 ΑΘΗΝΑΪΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ
- 19 ΜΙΚΡΑ ΧΡΟΝΙΚΑ
- 43 ΓΑΛΙΛΑΙΑ
- 47 ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ
- 51 ΠΩΣ ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ ΕΝΑ ΓΟΥΔΙ
- 56 ΜΙΑ ΕΠΙΚΑΙΡΗ ΕΚΘΕΣΗ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ
- 64

Σταυρόλεξο 10, Σημεία και Τέρατα 49,
Λύσεις 59, Σκάκι 62

ΕΣΤΡΑ (8 σελίδες)

Το εξώφυλλό μας: «Η Παναγία ή 'Ελεούσα»,
έργο του 1525, της Σχολής της Μόσχας.

Για έναν

άνδρα

σαν και

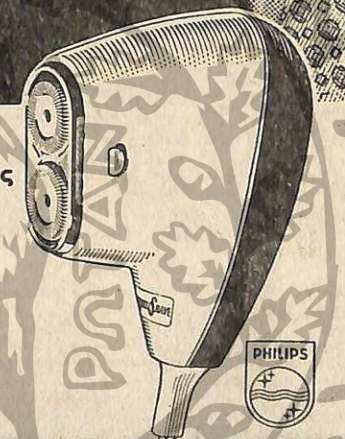
σας

δεν υπάρχει

τίποτε καλλίτερο

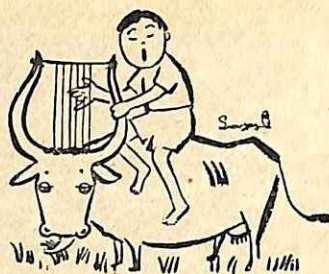
από την 'PHILISHAVE.

Είδατε ο άνδρας που οι γυναίκες
θαυμάζουν γιατί γνωρίζετε πώς
το μυστικό της ανδρικής γοη-
τείας είναι το τέλει ξύρισμα.
Γνωρίζετε ακόμα πώς μόνο η
'PHILISHAVE, ξυρίζει απαλά,
γρήγορα, τέλεια.

ΦΙΛΙΠΣ
PHILISHAVE

ΑΘΗΝΑΪΚΟ

ΘΕΑΤΡΑ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

18 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ - 1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

«ΤΑ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΤΟΥ ΜΑΡΚΟ ΠΟΛΟ» - του Εγγένιου Ο' Νήλ. Μετάφραση Γ. Βαλαωρίτη, σκηνοθεσία Άλ. Σολομού, σκηνικά - κοστούμια Γ. Βακαλό. Παίζουν: Θ. Κωτσόπουλος, Αντιγόνη Βαλάκου, Α. Καλλέργης, Π. Ζερβός, Τ. Γαλανός, Άρ. Βλαχόπουλος κ.ά. (Έθνικό Θέατρο), Άγιου Κωνσταντίνου 22, τηλ. 523-242. Άπογευματινή 5.30 μ.μ., βραδυνή 8.30 μ.μ.).

«ΕΜΠΟΡΟΙ ΤΗΣ ΔΟΞΑΣ» - των Μαρκέλ Παβλόβ και Πάβλ Νίβντ. Κανονική σάτιρα των πολεμοκατήλων, που παρουσιάζει με θέρη και φαντασία ό Δημήτριος Μυράτ, έχοντας δίπλα του αξίους βοηθούς την Βούλα Ζουμπλάκη και τον Γιάννη Άργύρη. (Θέατρο «Άλφα», Πατησίων και Στουρνάρα, τηλ. 526-888. Άπογευματινή 6.30 μ.μ., βραδυνή 9.30 μ.μ.).

«Ο ΘΕΙΟΣ ΒΑΝΙΑΣ» - του Α. Τσέχοφ. Ό κ. Κούν, προσπαθώντας να δημιουργήσει ένα ρεαλιστικότερο τρόπο έρμηνείας των έργων του Τσέχοφ, έμποδίζεται από την άπειρία των ηθοποιών του (που είναι όλοι νέοι, εκτός από τον Δ. Παπαμιχαήλ). Εδώριστη ή παρουσία της Άλεξάνδρας Λαδικού, γνωστής από τον διαγωνισμό του 1952 για την ανάδειξη της «Στάρ Έλλάς». (Θέατρο Τέχνης, υπόγειο «Όρφενώ», τηλ. 28-706. Άπογευματινή 5.30 μ.μ., βραδυνή 9.30 μ.μ.).

«ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΧΑΔΙ» - των Τέννεση Ουίλιαμς και Ντόναλντ Γουίντμ. Τό έργο χαρακτηρίζεται από ένα ρομαντικό συμβολισμό, που δεν ένοχλει, αλλά ούτε και θέτει προβλήματα. Καλοί ό Άλ. Άλεξανδράκης και ή Βέρα Ζαβιτσιάνου. (Θέατρο «Άθηνών», Βουκουρεστίου 10, τηλ. 85-524. Άπογευματινή 6.30 μ.μ., βραδυνή 9.30 μ.μ.).

«Ο ΔΕΙΛΟΣ ΚΙ Ο ΤΟΛΜΗΡΟΣ» - του Γκαμπριέλ Άρροϋ. Ό Δημήτριος Χόρν σπατάλα τό ταλέντο του στον διπλό ρόλο ενός δειλού αδελφού που για να λυτρωθή από τό σύμπλεγμα που τον βασανίζει, δημιουργεί τον τολμηρό αντικαταστάτη του. (Θέατρο «Κεντρικόν», πλατεία Κολοκοτρώνη, τηλ. 21-659. Άπογευματινή 6.30 μ.μ., βραδυνή 9.30 μ.μ.).

«ΠΑΝΤΡΕΥΤΗΚΑ ΜΙΑ ΠΑΝΤΡΕΜΕΝΗ» - του Μισέλ Άντρέ. Τίτλος πρωτότυπος, περιεχόμενο όχι και τόσο. Καλή ή κ. Κατερίνα εκόλο που της έγινε περίπου συνήθεια. Λιγότερο καλός ό κ. Κωνσταντάρας. (Θέατρο «Ίντεά», Βενιζέλου 46, τηλ. 614-596. Άπογευματινή 6.30 μ.μ., βραδυνή 9.30 μ.μ.).

«Ο ΠΡΙΓΚΙΨ ΚΑΙ Η ΧΟΡΕΥΤΡΙΑ» - του Τόρενς Ράτιγκαν. Συμπληρωτικό παραμυθένι της Χαλμιάς, σε ευρωπαϊκή έκδοση. Ό Κώστας Μουσούνης και ή Άλκη Βουγιουκλάκη παίζουν τους ρόλους που έρμηνεύσαν στον κινηματογράφο ό Λόρενς Όλντ και ή Μαίριλιν Μονρόε. (Θέατρο «Κώστα Μουσοφ», πλατεία Καρύτη, τηλ. 27-248. Άπογευματινή 6.30 μ.μ., βραδυνή 9.30 μ.μ.).

«ΤΑ ΔΕΝΤΡΑ ΠΕΘΑΙΝΟΥΝ ΟΡΘΙΑ» - του Άλεξάνδρου Κασόνα. Είς πείσμα του τίτλου, τά δέντρα δεν πέθαναν ούτε τον περασμένο χειμώνα, ούτε τό καλοκαίρι και διανύουν ήδη τον δεύτερο χειμώνα τους. Έπιτυχημένη ή έρμηνεία της Μ. Άλκαλου και του Β. Διαμαντόπουλου. (Νέο Θέατρο, Στουρνάρα 53, τηλ. 815-336. Άπογευματινή 6.30 μ.μ., βραδυνή 9.30 μ.μ.).

«ΑΣΚΗΣΗ ΤΩΝ ΠΕΝΤΕ ΔΑΚΤΥΛΩΝ» - του Πήτερ Σάφερ. Μετάφραση Μίρης Βεάκη, σκηνοθεσία Τίτου Φαμάκη, σκηνικά Εδάγ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

Δοξαράς, Μάρθα Βούρτσι, Πόπη Δελγιάννη, Θαν. Κανέλλης, Άλέκα Παίτη. Κ. Τόμβιος, Βασ. Μητσόκης, Άνδία Γραβδάνη, Άοτεμης Καπασαλάη, Άλ. Δαμιανός κ.ά. (Θέατρο «Όρεία», Τσιζόρφων 3. Άπογευματινή 6.30 μ.μ., βραδυνή 9.30 μ.μ.).

«ΕΞΟΧΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ Ο ΕΡΩΣ» - του Δημήτρη Ψαθά. Άπόπειρα μεταφοράς στο σατιρικό κλίμα του θέματος της τιμής του αδελφού. Πάντα καλός ό Ντίνος Ήλιόπουλος. (Θέατρο «Κοτοπούλη», Πανεπιστημίου 41, τηλ. 614-592. Άπογευματινή 6.30 μ.μ., βραδυνή 9.30 μ.μ.).

«ΕΞ ΟΙ ΚΛΕΦΤΕΣ» - του Στέφανου Φωτιάδη. Η ίδια περίπτωση φάρσας με την προηγούμενη, με τη διαφορά ότι εδώ επιστατεύονται και άνδρικά έσώρουχα για να γελάσει ό θεατής. Συμπαθής ό κ. Φωτόπουλος. (Θέατρο «Μπουονέλλη», Πατησίων 27, τηλ. 525-262. Άπογευματινή 6.30 μ.μ., βραδυνή 9.30 μ.μ.).

Επιθεωρήσεις

«ΠΡΑΣΙΝΟ ΚΑΙ ΚΟΚΚΙΝΟ» - των Χο. Γιαννακόπουλου, Κ. Νικολαΐδη, Η. Αμπερόπουλου και Γ. Οικονομίδη. Μία επιθεωρήσιμη της σοφής παρουσίας έδπου λαλούν πολλοί κορόοι κ.λ.π. Πλούσια σε σκηνικά, φτωχή σε πνεύμα, συνεχίζει την προσπάθεια των μεταπολεμικών επιθεωρήσεων. (Θέατρο «Άκροπόλ», Ίπποκράτους 9, τηλ. 619-481. Άπογευματινή 6.30 μ.μ., βραδυνή 9.30 μ.μ.).

Παιδικό θέατρο

«ΤΟ ΧΡΥΣΟ ΒΡΑΧΙΟΛΙ» - της Χ. Παυλοπούλου. Με πρωταγωνιστές μικρούς ηθοποιούς. (Θέατρο «Άθηνών», Βουκουρεστίου 10, τηλ. 85-524. Κάθε Κυριακή, 11 π.μ.).

«Η ΚΟΚΚΙΝΟΣΚΟΥΦΙΤΣΑ» - της Σούλας Πιερράκου. Με τό νέο παιδικό θέατρο των Γ. Φουρνιάδη - Σ. Πιερράκου - Ηλ. Ήλιόπουλου. (Θέατρο Έλσας Βεργή, Βουκουρεστίου 1, τηλ. 85-235).

«ΣΤΑΧΤΟΠΟΥΤΑ» - του Γ. Δρόση. Καλλιτεχνική διεύθυνση Γιώργου Καραγιώργου. Μάρτης Συναίστου. Πρωταγωνιστούν οι: Φ. Παυλοπούλου, Τ. Βίδος και μετέχουν τό μισάλλα της Σχολής Α. Χαλκιοπούλου. (Θέατρο «Άθηνών», Βουκουρεστίου 10, τηλ. 85-524. Κάθε Κυριακή, 11 π.μ. - 1 μ.μ. και 4 - 6 μ.μ.).

«Η ΕΞΥΠΝΟΥΛΑ ΚΑΙ Η ΧΡΥΣΗ ΚΟΡΩΝΑ» - παρμήθι. (Χ.Ε.Ν., Άμειοκίς 11. Παίζεται από τό κεντροθέατρο «Μπάρελα - Μουσοφ», κάθε Κυριακή 11 π.μ., 12 μ.μ. και 4 μ.μ.).

«Ο ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ ΚΑΙ Η ΠΟΥΛΙΑ» - των Γ. Δρόση και Βούλας Λέκκα, με τον ελληνικό παιδικό θέατρο. (Θέατρο «Ίντεά», Πανεπιστημίου 46, τηλ. 614-596. Κάθε Κυριακή, 11 π.μ.).

«ΤΑ ΤΡΙΑ ΑΔΕΡΦΙΑ ΚΑΙ Η ΓΟΡΓΟΝΑ» - της Μαρούλας Ρότα, με τό νέο θέατρο «Παιδική Άδελφία». (Νέο Θέατρο, Στουρνάρα 53, τηλ. 815-336. Κάθε Κυριακή, 11 π.μ. και 4 μ.μ.).

ΜΟΥΣΙΚΗ

Λυρική Σκηνή

«ΘΕΛΛΟΣ» - του Βέρντι. Μουσική διεύθυνση Άνδρέα Παρίδη, σκηνοθεσία Ρικάρντο Μορέσκο. Λαμβάνουν μέρος: Ός

ό Ίταλός τενόρος Άγγελο Μπέρολι, με άναπληρωματικό τον Α. Κουρουπούλου και έπίσης οι: Ε. Τερέζης, Ν. Χατζηνικολάου, Α. Πανταζηνάκος, Π. Χοΐδας, Γ. Ζάκκας, Μ. Κερασετζή, Α. Μαργακάκη, Γ. Παπασουλιάτης. Θα παιχθή στις 23 Δεκεμβρίου. («Έθνικη Λυρική Σκηνή» Άκροπόλς 61, τηλ. 611-516. Όρα έναρξης 8.30 μ.μ.).

«ΤΟΣΚΑ» - του Πουτσίνι. Μουσική διεύθυνση Τότη Καραλιδανου, σκηνοθεσία Φοΐξου Θεολογίδη. Συμμετέχουν οι: Σούλα Γιαννιττή (Τόσκα), Ν. Χατζηνικολάου, Α. Κουρουσούπουλος, Έμμ. Δουμάνης, Γ. Παπασουλιάτης, Χο. Σαρφάτης, Α. Πανταζηνάκος, Γ. Ζάκκας, Ε. Μαρσέλλος, Α. Μαργακάκη και ένας άκόμη ξένος βαρύτονος, καθώς και ή χορωδία της «Λυρικής Σκηνής». Θα παιχθή στις 20 Δεκεμβρίου.

«ΝΥΧΤΕΡΙΔΑ» - του Στράους. Διεύθυνση Βάλτερ Πρέφφερ, χορογραφίες Τατιάνας Βαρούτη, διεύθυνση χορωδίας Μ. Βούρτσι. Παίζουν: Άνθη Ζαχαράτου, Μαρία Μουτσίου, Ήλέκτρα Χατζηαστερίου, Διον. Θάνος, Χο. Εδθμίου, Μιχ. Χελιώτης, Γ. Τερέζης, Π. Οικονόμου, Ν. Ντουφετιάδης, Γ. Ζάκκας κ.ά. Θα παιχθή στις 25 Δεκεμβρίου.

«ΣΤΑ ΠΑΡΑΠΗΓΜΑΤΑ» - του Θ. Σακελλαρίδη. Διεύθυνση Α. Μιχαηλίδη, χορογραφίες Τατιάνας Βαρούτη. Παίζουν: Άνθη Ζαχαράτου, Μαρία Μουτσίου, Μ. Βακοπούλου, Ε. Κιοΐση, Διον. Θάνος, Χο. Εδθμίου, Ν. Παπαχρήστος, Γ. Τερέζης, Ν. Ντουφετιάδης, Π. Οικονόμου, Μ. Καζαντζής, Π. Καραδουσανός κ.ά. Θα παιχθή στις 26 Δεκεμβρίου.

«ΕΤΣΙ ΚΑΝΟΥΝ ΟΛΕΣ» - του Μότσαρτ. Διεύθυνση Α. Εγγυγέλλανου, σκηνογραφίες - κοστούμια Γ. Στεφανέλλη. Παίζουν: Ζωή Βλαχοπούλου, Ρούλα Φωκίανου, Τάνια Τσιζουρίδου, Μιχ. Χελιώτης, Μ. Καζαντζής, Ν. Παπαχρήστος (οί τρεις τελευταίοι εναλλάξ) κ.ά. Θα παιχθή 22 και 29 Δεκεμβρίου.

Συναυλίες και Ρεσιτάλ

ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΤΗΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ ΑΘΗΝΩΝ - Διευθύνει ό Θ. Β-δγιάννης, σολιστ ή πιανίστα Μελίτα Γιαννικώστα. Έργα: Κορέλλι «Κοντσέρτο γκρόσο αριθ. 8» (για τη νύχτα των Χριστουγέννων), Σοπέν «Κοντσέρτο για πιάνο και λογιότρανσπέν. 2», Προκόφιεφ «Συμφωνία αριθ. 7». (Θέατρο «Κοτοπούλη», 19 Δεκεμβρίου, 8.30 μ.μ.).

ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΚΗΣ ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ - Διευθύνει ό Άνταλ Ντοράτι. Έργα: Μπετόβεν, Σοπέν, Μπαχ. Τό συγκρότημα άποτελείται από 90 καλλιτέχνες. (Κινηματογράφος «Όρφεύς», 23 Δεκεμβρίου).

ΧΟΡΟΣ

ΧΟΡΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ - των νέων χορευτών Ράνιας Παπαδάμ και Βίκης Τούτα, με συμμετοχή της χορευτικής ομάδας της Σχολής Ματέυ κ.ά. Χορογραφίες συνθέσεις σε μουσική Προκόφιεφ, Στράους, Όζάνα, Χατζιδάκι κ.ά. Σκηνικά - κοστούμια Γιάννη Τσαρούχη. (Θέατρο «Κεντρικόν», 19 Δεκεμβρίου, 9.30 μ.μ.).

ΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

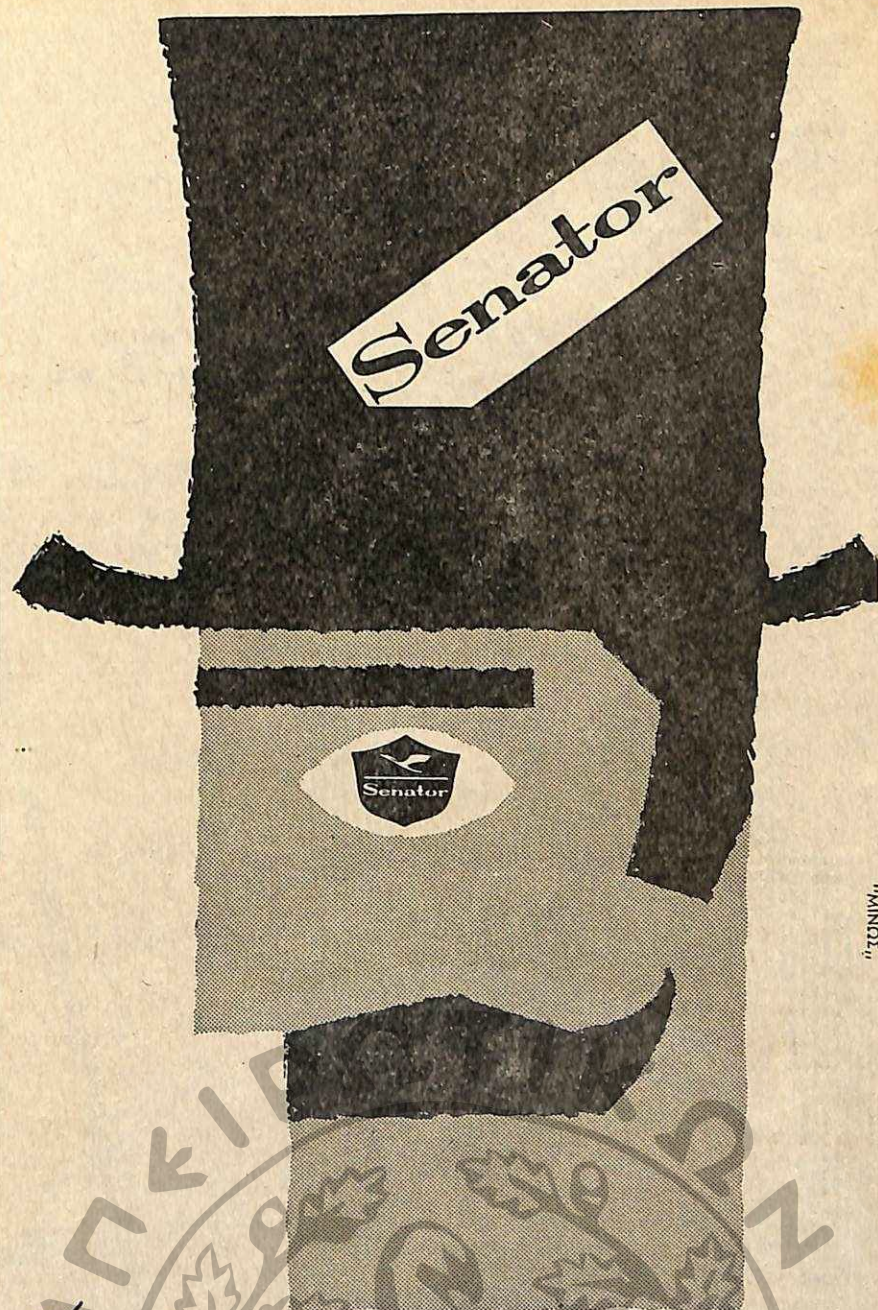
Άνθολογημένο από τον ΗΡΑΚΛΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ

1580 σελίδες

107 διηγήματα

μιάς εκατονταετίας

Σε όλα τα βιβλιοπωλεία

Και τώρα... τό Senator - SERVICE που προσφέρει ή LUFTHANSA στις υπερπόντιες πτήσεις της προς

ΒΟΡΕΙΟ ΑΜΕΡΙΚΗ
ΝΟΤΙΟ ΑΜΕΡΙΚΗ
ΑΠΩ ΑΝΑΤΟΛΗ

* Senator-SERVICE, άποκλειστικός της LUFTHANSA, εξασφαλίζει ήγεμονική περιποίηση με ευχάριστες εκπλήξεις,

LUFTHANSA
ΓΕΡΜΑΝΙΚΑΙ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΙ

ΑΠΕΥΘΥΝΟΝΤΕ: ΣΤΟΝ ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΟ ΣΑΣ ΠΡΑΚΤΟΡΑ ή
AIR FRANCE - LUFTHANSA ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΗ ΣΕΡΒΙΑΣ 4 ΤΗΛ. 33.561 - 4

~~Θα~~ τὸ μέγε
υαὶ ~~θα~~ εἶναι...

Ἡ Καπνοβιομηχανία

Γ. Α. Κεράνης α.ε.

δέτει διὰ πρώτην φοράν

εἰς κυκλοφορίαν

τὸ σιγαρέττο

πολυτελείας τῶν 7⁵⁰ δρχ.

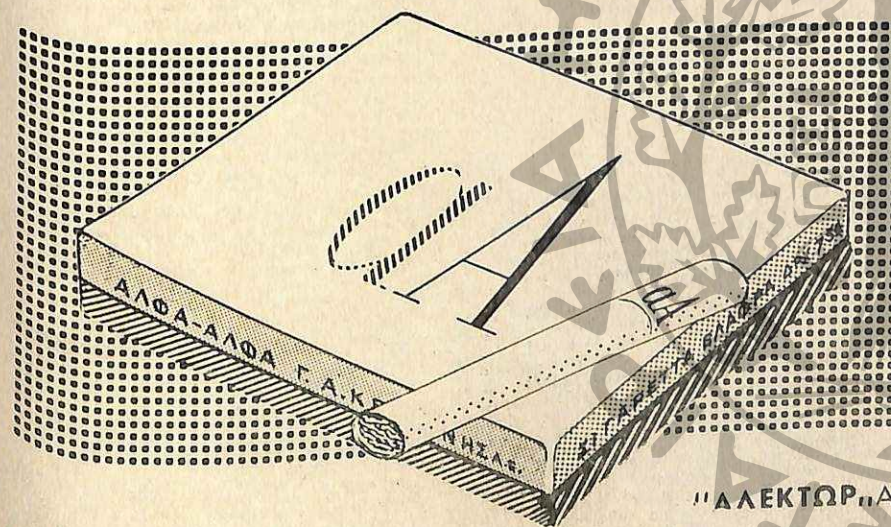
Α λ φ α Α λ φ α

εἰς ἀνωτάτην ποιότητα

καὶ ἀπαράμιλλον ἐμφάνισιν

Γ. Α. ΚΕΡΑΝΗΣ Α.Ε.

ΜΕΓΑΛΟ ΚΟΥΤΙ ΔΡΧ. 7.50
ΜΙΚΡΟ ΠΛΑΚΕ ΔΡΧ. 3.80

Ἡ ΔΕΚΤΩΡ Α

ΑΘΗΝΑΪΚΟ
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ

(Ἀπὸ τὰ πρὸ ἐνδιαφέροντα προγράμματα
ποὺ ἀναγγέλλονται γιὰ τὸ δεκαπενθήμερο
18 Δεκεμβρίου - 1 Ἰανουαρίου).

ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Θέατρο

«Η ΠΟΡΤΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΟ» — τοῦ Δη-
μήτρη Ἰωαννόπουλου. Ραδιοφωνικὴ διασκευή
Βαγγ. Γκούφα, μουσικὴ ἐπιμέλεια Σοφίας
Μιχαλίτση, ραδιοσκηνοθεσία Μηνᾶ Χρηστί-
δη. (Κυριακὴ, 25 Δεκεμβρίου, 9.15 μ.μ.).

«ΣΙΩΠΗΛΗ ΝΥΧΤΑ» — τοῦ Ἀντερσον. Με-
τάφραση καὶ ραδιοφωνικὴ διασκευή Τούλας
Ἀναγνωστάκη, μουσικὴ ἐπιμέλεια Σοφίας
Μιχαλίτση, ραδιοσκηνοθεσία Γιώργου Θε-
οδοσιάδη. (Τετάρτη, 28 Δεκεμβρίου, 8.35
μ.μ.).

Μουσικὴ

ΡΕΣΙΤΑΛ ΠΙΑΝΟΥ — τοῦ Μάριου Λάσκαρη.
Ἔργα Σκαρλάττι, Σοπέν, Μαν. Καλομοί-
ρη, Πουλένκ, Προκόφιεφ. (Παρασκευὴ, 23
Δεκεμβρίου, 8.35 μ.μ.).

«ΦΙΝΤΕΛΙΟ» (Β' πράξη) — τοῦ Μπετόβεν.
Ἀπὸ τῆς Μετροπόλιταν Ὁπερά τῆς Νέας
Ὑόρκης. (Παρασκευὴ, 23 Δεκεμβρίου, 9.
15 μ.μ.).

ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΚΗΣ ΟΡΧΗ-
ΣΤΡΑΣ ΤΟΥ Ε.Ι.Ρ. — Διευθύνει ὁ Α. Εὐ-
αγγελῆτος. Σολίστ ἡ πιανίστα Ρίτα Κων-
σταντινίδου - Βουότση. Ἔργα Μότσαρτ,
Σχαμπτι. (Πέμπτη, 29 Δεκεμβρίου, 9 μ.μ.).

ΡΕΣΙΤΑΛ ΤΡΑΓΟΥΔΙΟΥ — τῆς μεσοφώνου
Σοφίας Κατσάρου - Δεμίρη. Συνοδεύει στὸ
πίανο ὁ Κώστας Κυδωνιάτης. (Παρασκευὴ,
30 Δεκεμβρίου, 8.35 μ.μ.).

ΤΡΙΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Μουσικὴ

ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟ ΤΟ ΜΟΝΑΚΟ — Συναυλία
με διεύθυνση τῶν Φίλιπ Γκαϊάρο καὶ Λουί
Φορμό. Θὰ παιχθοῦν γαλλικὰ πολυφωνικά
ἔργα τοῦ 16ου καὶ 20ου αἰῶνα. (Δευτέρα,
19 Δεκεμβρίου, 10.30 μ.μ.).

Ο ΣΟΛΙΣΤ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ — Παίζει ὁ
βιολονταλλίστας Ἀντόνιο Γανίγκκο ἔργα
Μπαχ καὶ Σοπέν. (Τρίτη, 20 Δεκεμβρί-
ου, 11 μ.μ.).

ΠΑΛΙΑ ΙΣΠΑΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ — ἔργα Βι-
κτόριο, Γκαλιές, Μουδάρα, Μίλαν καὶ Μα-
τέο Ἀμπενό. (Τετάρτη, 21 Δεκεμβρίου,
10.15 μ.μ.).

ΧΟΡΩΔΙΑΚΑ ΕΡΓΑ — «Ἵννος στὸ Χριστό». (Τετάρτη, 21 Δεκεμβρίου, 10.50 μ.μ.).

«ΛΑΚΜΕ» (Β' πράξη) — τοῦ Ντελιμπ, ἀπὸ
σολίστ, τὴν χορωδία καὶ τὴν ορχήστρα τῆς
«Ὁπερά Κομικ» τοῦ Παρισιῶ. Διευθύνει
ὁ Ζωρὴ Σεμπαστιάν. (Πέμπτη, 22 Δεκεμ-
βρίου, 11 μ.μ.).

«ΟΡΑΤΟΡΙΟ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ» —
τοῦ Ἰωάννου Σεβαστιανού Μπάχ, ἀπὸ τῆς
Χορωδίας τοῦ Βερολίνου καὶ τὴν ορχήστρα
τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ τοῦ Βερολίνου.
(Σάββατο, 24 Δεκεμβρίου, 9.15 μ.μ.).

ΧΟΡΩΔΙΑΚΑ ΕΡΓΑ — τῶν Σοπέν καὶ
Βέμπερ. (Τετάρτη, 28 Δεκεμβρίου, 10.50
μ.μ.).

«ΛΑΚΜΕ» (Γ' πράξη) — τοῦ Ντελιμπ, ἀπὸ
σολίστ, τὴν χορωδία καὶ τὴν ορχήστρα τῆς
«Ὁπερά Κομικ» τοῦ Παρισιῶ. (Πέμπτη,
29 Δεκεμβρίου, 11 μ.μ.).

ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ

Στην «Ωρα της Ελληνικής Σκηνης» παρακολουθήσαμε σε δύο συνέχειες το έργο της Σοφίας Σπανούδη και του Μαν. Σκουλούδη «Πρίν ξημερώση».

Σε δύο συνέχειες... Δε νομίζω ότι θα εκφράζαμε προσωπική γνώμη, αν λέγαμε ότι οι έκπομπές με συνέχειες θεατρικών έργων, μυθιστορημάτων κλπ., χάνουν ένα μέρος από τη σκοπιμότητά τους. Ίσως να υπάρχουν πολλοί ακροατές οι οποίοι να έχουν τη διάθεση και το ενδιαφέρον να παρακολουθήσουν ένα έργο που πρόκειται να μεταδοθεί σε δύο ή τρεις συνέχειες. Όμως το ότι φοβούνται πως ύστερα από μία εβδομάδα ή μήνη τους δεν θα τους βοηθήσει να παρακολουθήσουν τη συνέχεια ή κάποια άπασχόληση θα τους εμποδίσει να την ακούσουν, μπορεί να τους κάνει να μην παρακολουθήσουν καμιά από τις έκπομπές.

Αλλά ως ξαναγυρίζουμε στο έργο «Πρίν ξημερώση». Το έγραψαν δύο αξίες της νεοελληνικής λογοτεχνίας, η αξεχάστη Σοφία Σπανούδη και ο Μ. Σκουλούδης. Το γλαφυρό ύφος και η ευαισθησία του ταλέντου της Σπανούδη, μαζί με τη θεατρική γνώση που έχει επιδείξει ο Σκουλούδης, ήταν εγγύηση πως το «Πρίν ξημερώση» θα πρόσθετε ένα αξιόλογο έργο στο δραματολόγιό μας. Οι προσδοκίες μας, ωστόσο, δεν πραγματοποιήθηκαν. Ήταν βέβαια ένα καλογραμμένο έργο — με φανερή την επίδραση της εποχής που ο Ξενόπουλος έθετε τις βάσεις του σύγχρονου ελληνικού θεάτρου — αλλά δεν υπήρχε σ' αυτό κάτι αντίστιχο των συγγραφέων του, κάτι που να το τοποθετεί

στην πρώτη σειρά της θεατρικής μας παραγωγής. (Πάντοτε μας μένει ανεξήγητη ή δυνατότητα και ο τρόπος συνεργασίας δύο ή περισσοτέρων συγγραφέων).

Στη μειωμένη αυτή εντύπωση ίσως και να συντέινε η ραδιοφωνική παρουσίαση του έργου, για την οποία, κυρίως στον τομέα της έρμηνείας, έχουμε αρκετούς ενδοιασμούς. Οι πιο πολλοί από τους ήθοποιους έπαιζαν ένα θέατρο παλιάς σχολής, μηδὲ της κ. Κατσέλη εξαιρουμένων. Φαινόταν σαν ο ένας να παρέσυρε τον άλλο σε μιάν άπαγγελία και ένα στόμφο έντελως αντίθετα από ό,τι απαιτεί η υποκριτική του μικροφώνου. Αναφέρουμε ενδεικτικά την κ. Αθ. Μουστάκα στο δύσκολο, αλλά «άδανταδórico» ρόλο της Έλέγκος Βενέτη, τον Ν. Χατζίσκο και τον Κ. Κ. Μπάκα.

Εξ άλλου, στη ραδιοφωνική διασκευή του ο κ. Σκουλούδης, καλὸ θὰ ἦταν νὰ εἶχε ἀφαιρέσει τὸ ἀντιραδιοφωνικὸ εἶδος τῶν μονολόγων. (ὁ κ. Λυγίζος θὰ ἔπρεπε τουλάχιστο νὰ τοὺς εἶχε ραδιοφωνικοποιήσει) καὶ νὰ εἶχε συμπυκνώσει, κατὰ κάποιον τρόπο, τὴ δράση τῆς πολυπρόσωπης πρώτης σκηνῆς. Οἱ πολυπρόσωπες σκηνὲς στὸ ραδιόφωνο δὲν εἶναι εὐληπτες.

Αλλά και ὁ σκηνοθέτης τῆς ἐκπομπῆς δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς ἐργάστηκε μὲ πολλὴ ἐμπνευση. Ὅμως ἀξίζει ἰδιαίτερα νὰ σημειωθῇ ἡ ἐπιτυχημένη μουσικὴ ἐπιμέλεια τῆς κ. Αθ. Σπανούδη, κόρης τῆς συγγραφέως, ὅπως καὶ ἡ προσφορά τοῦ κ. Ἐκμετζόγλου, ἡ φροντισμένη ἡχογράφηση τῆς κ. Λουγῆ καὶ τὰ σωστὰ ἡχητικὰ ἐμφὰ τοῦ κ. Πολίτη.

Από τη σειρά των ραδιοφωνικών «Ήθογραφικά ταξίδια» ξεχωρίσαμε το δεύτερο μέρος για τη Μακεδονία με τον τίτλο «Μαρτύρων και ήρώων αίμα».

Ο κύκλος των «Ήθογραφικών ταξιδιών» μεταδίδεται τώρα για δεύτερη φορά και έχουμε τη γνώμη πως οι επαναλήψεις αυτές είναι απόλυτα δικαιολογημένες από το μειονέκτημα του «ραδιοφωνικού» έργου, να χάνεται μετά το τέλος της έκπομπής του. Νομίζουμε πως και άλλες ώραιες έκπομπές που ακούσαμε από το ΕΙΡ, όπως οι «Ιστορίες που τραγούδησε ο λαός μας», «Το μυστηριώδες σύμπαν» κ. α., θα πρέπει να ξαναμεταδοθούν.

Τὸ φίτσερ «Μακεδονία (6')» ποὺ ἔγραψε ἡ κ. Γεωργία Ταρσούλη καὶ σκηνοθέτησε ὁ κ. Ν. Φώσκολος, εἶχε πολλές ραδιοφωνικὲς ἀρετές. Εἶχε μιά καλὰ ἐκμεταλλευμένη ποικιλία τῶν στοιχείων τοῦ ραδιοφωνικοῦ καὶ ἀπὸ τὴ

συγγραφέα καὶ ἀπὸ τὸν σκηνοθέτη. Ἰδιαίτερα ὁ κ. Φώσκολος ζωντανεύει τὶς σκηνὲς (καὶ ἀφηγηματικὰ μέρη ἀκόμα) χρησιμοποιώντας πλούσια ἡχητικὰ ἐμφὰ, μὲ τὴν ἀποτελεσματικὴ συνεργασία τῆς κ. Δανάης Εὐαγγελίου.

Ἄν καὶ τώρα τελευταία ὑπάρχει μιὰ ἀφαιρετικὴ τάση ἀπὸ τοὺς ραδιοσκηνοθέτες ὅσον ἀφορὰ τὶς ἡχητικὲς «ἐντυπώσεις», κατὰ τὴ γνώμη μας, μιὰ ἱσορροπημένη διανομὴ λόγου, μουσικῆς καὶ θορύβων, δίνει τὸ πιὸ σωστὸ καὶ καλύτερο ραδιοφωνικὸ ἀποτέλεσμα.

Χαρακτηριστικὰ ὥραια ἦταν ἡ περιγραφή τοῦ θανάτου τοῦ Παύλου Μελά ἀπὸ τὸν κ. Χρ. Κατσιγιάννη μὲ τὴν, σὲ δεύτερο πλάνο, ἡχητικὴ τῆς ἐπένδυσης. Μὰ καὶ οἱ ἄλλοι ἡθοποιοί, ὁ κ. Μαρῖνος, ἡ κ. Παπαδοῦκα, ὁ κ. Νατσούλης καὶ ἡ κ. Ἀνδρέου, καθὼς καὶ ὁ τεχνικὸς τῆς ἡχογράφησης κ. Γ. Τζουανέας καὶ ἡ κ. Δ. Σαμίου ποὺ ἐπιμελήθηκε τὴ μουσικὴ, συνέβαλαν ὁπωσδήποτε στὴν πραγματοποίησιν μιᾶς εὐπρόσωπης ραδιοφωνικῆς παραγωγῆς.

— ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΙΖΑΝΗΣ

ΒΙΚΤΩΡΙΑ : Τελεία ἀνάπαυσις
ΒΙΚΤΩΡΙΑ : Εὐχάριστος ὕπνος

Πολλοὶ θὰ παρακολουθήσατε στὸν κινηματογράφου ἢ στὸ θέατρο τὸ ἔργο «ΝΥΦΙΚΟ ΚΡΕΒΑΤΙ». Ήταν ἓνα δολόκληρο ἔργο μὲ πρωταγωνιστὴ... τὸ μεγάλο διπλὸ κρεβάτι ἐνὸς ζευγαριού, ποὺ συντροφεύει ὅλη τὴ ζωὴ τους ὡς τὰ γηρατειά. Ἕνας ὕμνος στὴν ὁμορφιὰ τῶν καθημερινῶν πραγμάτων, τὴν ποιησι τῶν ἀψύχων ποὺ πορεύονται διακριτικὰ δίπλα μας...

Τὸ ἔργο αὐτὸ μᾶς ἔκανε νὰ ρίξουμε μιὰ ματιὰ καινούργια, περισσότερο τρυφερή, σ' ὠρισμένα ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ σπιτιοῦ μας. Νὰ κοιτάξουμε στοργικὰ τὸ ἴδιο μας τὸ κρεβάτι, ἃς ὁμε, τὸ κρεβάτι ποὺ μεγαλώνουν κι ὁμε, τὸ κρεβάτι ποὺ παιδιὰ μας, τὸ κρεβάτι τῶν γέρον γονιῶν μας, σὰν κάτι οἰκεῖο, δικό μας. Νὰ τὸ ἀγαπήσουμε καὶ νὰ τὸ περιποιηθούμε, νὰ καταλάβουμε τὴ σημαντικὴ θέσι ποὺ κατέχει στὴ ζωὴ μας... Αὐτὴ ἡ χαρὰ τῆς καθημερινότητος ὑπάρχει καὶ γιὰ σᾶς. Δὲν θάπρεπε νὰ σᾶς ξεφύγῃ. Μαζὶ μὲ τὶς ἄλλες φροντίδες τοῦ χειμῶνα, ἐτοιμάστε κ' ἐκεῖνα ποὺ θὰ ξεκουράσουν τοὺς δικούς σας. Ἕνα ἄνετο κρεβάτι, στρωμένο μὲ σεντόνια «ΒΙΚΤΩΡΙΑ» Πειραικῆς - Πατραϊκῆς, δημιουργεῖ τὶς καλύτερες προϋποθέσεις γιὰ ἓναν εὐχάριστο ὕπνο. Ἐξασφαλίστε στοὺς δικούς σας τὸ ἀνεκτίμητο ἀγαθὸ τῆς ξεκούρασης, στρώνοντας τὸ κρεβάτι τους μὲ τὰ φίνα, ὁλόλευκα σεντόνια «ΒΙΚΤΩΡΙΑ».

ΑΘΗΝΑΪΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Ομαδικές

ΕΚΘΕΣΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ - ΓΑΥΠΤΙΚΗΣ - ΞΥΛΟΓΡΑΦΙΑΣ — Ἐκθέτουν οἱ: Ντιάνα Ἀντωνιάτου, Α. Ἀστεριάδης, Γ. Βακαλό, Σπ. Βασιλείου, Α. Βουρλούμης, Γ. Γουναρόπουλος, Ο. Κινέλλης, Γιάνης Κολέφης, Γ. Κοσμαδόπουλος, Γ. Λαγύνα, Τ. Μάρθας, Π. Μοσχίδης, Δ. Μυταράς, Κ. Παλατιάνης, Γ. Σικελιώτης, Π. Τέσης, Α. Φασιανός, Ν. Χατζηκυριάκος - Γρίκας (ζωγραφική), Θ. Ἀπόττης, Χ. Καπαράς, Κ. Λουκόπουλος, Μ. Τόμπος (γλυπτική), Α. Τάσος, Β. Κατράνη (ξύλογραφία). (Γκαλερί «Ζυγός», Βουκουρεστίου 11, ὡς τὸ τέλος Δεκεμβρίου).

ΕΚΘΕΣΗ ΚΕΡΑΜΕΙΚΗΣ - ΧΑΛΚΙΝΩΝ ΓΑΥΠΤΩΝ - ΛΙΘΟΓΡΑΦΙΑΣ - ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ — Ἐκθέτουν οἱ: Γιάννης Μόραλης, Χ. Καπαράς, Ν. Νικολάου (κεραμικά), Γ. Παπαδάς (χάλκινα), Γιάννης Τσαρούχης (λιθογραφίες), Εὐγ. Σπαθάρης (δερμάτινες φιγούρες τοῦ Καραγκιόζη) καὶ ἄλλοι ἔργα ζωγραφικῆς. («Ἀρμός», Ἡρακλείου 21, ὡς τὸ τέλος Δεκεμβρίου).

ΕΚΘΕΣΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ - ΓΑΥΠΤΙΚΗΣ - ΚΕΡΑΜΕΙΚΗΣ — Ἐκθέτουν οἱ: Ἀλ. Κοντόπουλος, Κούλα Μπεκιάρη, Πία Ντάβου, Γιάννης Γαίτης, «Ἡοα Οἰκονομίου», Τέσση Κυριακοῦ, Γιάννης Μυταράκης, Ἐλένη Παγκάλου, Στέλετ Πολυχρονιάδου καὶ Νίτσα Μακρόνα (ζωγραφική), Λάζαρος Λαμάρης, Ἀλέργης καὶ Σωστὸ Φωτοπούλου (γλυπτά), Γιάννης Περασάκης, Π. Βαλαμάνης, Χρυσόχοϊδου καὶ Μαίρη Χατζηνικολή - Σαραφιανοῦ (κεραμικά). (Γκαλερί «Νέες Μορφές», Βαλαωρίτου 9, ὡς τὶς 24 Δεκεμβρίου).

ΕΚΘΕΣΗ ΡΩΣΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ — Ἀντίγραφα πινάκων Ρώσων ζωγράφων καὶ ἔργα λαϊκῆς ἐθνογραφικῆς (Γκαλερί «Τοῦτικ», Πανεπιστημίου 18, στοῦ Ἀλεξίου. Ἀνοικτὴ καθημερινῶς, ἐκτὸς Κυριακῆς).

ΕΚΘΕΣΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ — Ἐκθέτουν οἱ: Σούνα Πόρτιμαν, Τζούλια Μπάμπερη, Ἐλένη Ματούση, Δάφνη Κωστοπούλου. («Αἶθουσα Τέχνης», Λυσίου 10, Πλάκα, ὡς τὸ τέλος Δεκεμβρίου).

ΕΚΘΕΣΗ ΛΑΪΚΗΣ ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑΣ — Ἐκθέτουν μαθητρίες τῆς Σχολῆς «Ἑλληνικὸ Σπίτι», ὑφαντά, κεντήματα κ.α. (Πρακτορεῖο Πνευματικῆς Συνεργασίας, Λυκαβηττοῦ 2, ὡς τὸ τέλος Δεκεμβρίου).

ΕΚΘΕΣΗ ΡΟΥΜΑΝΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ — (Μεγάλῃ αἰθούσῃ «Παρνασσού», πλατεῖα Καρύτη, ὡς τὸ τέλος Δεκεμβρίου).

ΕΚΘΕΣΗ ΕΡΓΩΝ ΚΙΝΕΖΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ — Ζωγραφικὴ, κομποτεχνήματα ἀπὸ ἱαση, ἐλεφαντόδοντο, κοράλλι, μπαμποῦ, ἀλάβα-στρου κ.α., ἀπομιμήσεις ἔργων τῆς ἐποχῆς Τάινγκ (589 - 906 μ.Χ.), βεντάγιες, κολιέ, βραχιόλια κλπ. (Δημοκρίτου 5, α' ὁροφός, ὡς τὶς 31 Ἰανουαρίου 1961).

ΕΚΘΕΣΗ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΠΑΙΓΝΙΔΙΟΥ — τοῦ Ἑθνικοῦ Ὁργανισμοῦ Ἑλληνικῆς Χειροτεχνίας, σὲ συνεργασία τοῦ Βιοτεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Συνδέσμου Κατεσκευαστῶν ἑγχωρίων παιδικῶν παιχνιδιῶν καὶ ἀμαξῶν (Μητροπόλεως 9, κτίριο τοῦ Ε.Ο.Ε.Χ., ὡς τὶς 8 Ἰανουαρίου).

ΔΑΝΕΙΣΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ — Ἐκθέτουν 11 καλλιτέχνες (Βοῖλα, Ἀολιώτης, Βουλούμης, Μυκαρινίδης, Λουκόπουλος, Μανουσάκης, Μυταράς, Νικολάου, Σενάκης, Τέσης, Τσαρούχης, Φασιανός) ἔργα ζωγραφικῆς, γλυπτικῆς καὶ ψηφιδωτά. Τὰ ἔργα θὰ νοικιάζονται γιὰ ἓνα μῆνα, 50 δραχμὲς τῶν 1.000, 100 δραχμὲς τῶν 5.000 καὶ 200 δραχμὲς τῶν 10.000. («Ἀρμός», Ἡρακλείου 21).

Μέ 1. Λούσιμο...

...σέ 10' Λεωτά...

15 Χρόνια Νεώτερη!!

Μέ τό Χρωμο-Σαμπονιάν
Colorelle
ΠΡΟΪΟΝ ΤΗΣ
L'ORÉAL-PARIS

Ατομικές

ΧΡΥΣΑ ΡΩΜΑΝΟΥ — Ἔργα ζωγραφικῆς. (Μεγάλῃ αἰθούσῃ «Ζυγός», Βουκουρεστίου 11, ὡς τὶς 27 Δεκεμβρίου).

ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ — Ζωγραφικὴ μὲ δόματα. (Γκαλερί Νίκης 2, ὡς τὶς 27 Δεκεμβρίου).

ΕΥΓΕΝΙΑ ΤΣΑΚΙΡΗ — Ἐκθέτει 100 ἔργα ζωγραφικῆς. (Τπόγειος Γκαλερί, Νικομήτου 2, ὡς τὸ τέλος Δεκεμβρίου).

ΗΛΙΑΣ ΖΕΡΒΟΣ — Ἐκθέτει μεγάλον ἀνθὺ μ' ἡχογραφίαν. (Νίκης 2, «Ἀτέλς»).

Χ. ΝΤΟΥΜΑΣ — Διπλὴ ἔκθεση ζωγραφικῆς. (Κυδαθηναίων 18, Πλάκα).

ΔΗΜ. ΓΑΛΑΝΗΣ — Ἐκθέτουν νέα ἔργα τοῦ δασκίου Ἑλλήνα καλλιτέχνη. (Γκαλερί «Νιέτ», πλατεῖα Καρύτη 12).

Κ. ΦΑΣΟΣ — Ἔργα ζωγραφικῆς. (Μεσαία αἰθούσα «Παρνασσού», ὡς τὶς 25 Δεκεμβρίου).

ΣΩΚΡ. ΡΩΝΑΣ — Ἔργα ζωγραφικῆς. (Κάτω αἰθούσα «Παρνασσού», ὡς τὶς 31 Δεκεμβρίου).

Δ. Π. ΣΩΓΡΑΦΟΣ — Ἔργα ζωγραφικῆς. (Μεσαία αἰθούσα «Παρνασσού», 21 Δεκεμβρίου - 7 Ἰανουαρίου).

«ΤΡΙΑΝΔΑ»

ΝΕΑ
μουσταρδιέρα
**Αυτή είναι
ΕΚΜΑ**

 με την περίφημη μουστάρδα **ΕΚΜΑ**. Στολίζει το τραπέζι σας

Πωλείται σε όλα τα καλά παντοπωλεία

 Μην ξεχνάτε ότι η **ΕΚΜΑ** σας προσφέρει, εκτός από την ανωτέραν μουστάρδα την μοναδικήν **ΜΑΓΙΟΝΕΖΑ ΕΚΜΑ** την αγνή **ΑΝΤΖΟΥ-ΓΟΠΑΣΤΑ ΕΚΜΑ** και τις αποστειρωμένες **ΟΔΟΝΤΟΓΛΥΦΙΔΕΣ ΕΚΜΑ**

11. "Αβρεχο τὸν θέλει ὁ γεωργὸς — Μοχλὸς πρὸς μετακίνησιν βαρῶν (δοτ.).
12. Αἵρεσις ποὺ ἔδωσε τὸ ὄνομα στοὺς «δολοφόνους»... γαλλιστί.

ΚΑΘΕΤΩΣ:

1. Ἐσφαλμένοι συλλογισμοί.
2. Κοινωτᾶτης προσευχῆς προστακτικῆ — Ὄνομα δύο ποταμῶν τῆς Γερμανίας.
3. Καὶ τέτοια τραγούδια μεταδίδει τὸ Ε.Ι.Ρ. — Ἀντιθετικὸς σύνδεσμος.
4. Ἔχει λυρικὸν χαρακτήρα — Τὰ μάτια τοῦ πατέρα τοῦ ἐθεράπευσε ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ραφαήλ.
5. Κερκυραῖος ποιητής, ἐνάρθρως (1860 - 1912).
6. Γάλλος φυσικὸς καὶ γνωστὴ μὴν μετρήσεως — Τσούπρα... — Κτητικὸν (πληθ.).
7. Ρωμαῖος πολιτικός, ὁπαδὸς τοῦ Μαρίου (γεν.).
8. Αἱ μετοχαὶ τῆς ἀναφέρονται καθημερινῶς εἰς τὰ χρηματιστηριακά μας δελτία — Πολυτραγουδισμένος ποταμός, ἀντιστρόφως (αἰτ. δημ.).
9. Μὲ αὐτὸν πλουταίνει ἡ ἀκαμάτρα... παροιμιᾶκῶς — Ἡ ἀρχὴ τῆς Ὀδυσσεύς...
10. Τὸ κάνουν ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους... τὰ λεπτά! — Προστακτικὴ βοήθητικὸν ῥήματος.
11. Ξενικὸν μέτρον ἐπιφανειῶν — Ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου ἀναφερομένη πόλις τοῦ Α. Μαρόκου — Ἰταλὸς πολιτικός (1868 - 1953).
12. Παραληρήματος ῥήμα...

Σ Τ Α Υ Ρ Ο Λ Ε Ξ Ο

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Π	Α	Τ	Α	Α	Β	Ο	Υ	Α	Α	
2	Α	Μ	Ε	Τ	Ι	Μ			Π	Ε	Τ
3	Τ	Ε	Μ	Ι	Π		Ε	Ν	Ι	Π	
4	Α	Σ	Π	Α		Ε	Π	Ο	Π	Ι	Α
5	Λ	Ε		Ο	Φ	Μ		Θ	Α	Φ	
6	Ο	Σ	Τ	Μ		Κ	Α	Ο	Υ	Τ	Α
7	Τ	Α	Τ	Α	Ν	Ι	Μ	Ι	Μ		
8	Ι	Α	Κ	Ο	Β	Ι	Ν	Ο	Ι	Ν	Ι
9	Σ	Ι	Α	Β	Ι	Α	Ν	Σ	Κ	Ι	Α
10	Μ	Ε	Ι	Α		Α	Ι	Τ	Ε	Τ	Α
11	Ο		Μ	Α	Κ		Λ	Ο	Σ	Τ	Ι
12	Ι		Α	Σ	Σ	Α	Σ	Ι	Μ	Ο	Ι

ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ:

1. Πρόθεσις — Τέτοια πλάσματα γίνονται συχνά οἱ μόνιμως πάσχοντες.
2. Τὸ «μπράβο»... κατὰ Μεντερές — Διά... λατινιστί.

3. Ὅρος τοῦ σκακιού — Δοτικὴ ἀριθμητικὴ ἐπιθέτου.
4. Ὑποκορ. ἀρχαιοελληνικοῦ γυναικείου ὀνόματος — Αὐτὴ ἡ γλῶσσα εἶναι γνωστὴ εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας.
5. Διὰ τοὺς Γάλλους εἶναι... χρυσὸς — Συμβία... ὁμηρικῇ.
6. Τόσα χρόνια ἔζησεν ὁ Τιντορέτο — Συχνὴ στοὺς ἐλκοπαθεῖς (δημ.).
7. «Τὸ πήρε σκονινί...», λέγει μιὰ γνωστὴ μας φράσις διὰ τοὺς ἀδιάκοπα τὰ αὐτὰ λέγοντας — Χρονικὴς περιόδου ἡ δοτικὴ, προφερόμενα μαζί.
8. Κόμμα τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως — Τοῦ νικελίου χημ. σύμβολον.
9. Οὐκρανικὴ πόλις, σιδηροδρομικὸς κόμβος τῆς γραμμῆς Χαρκὸβ - Ροστόβ — Ποταμὸς τῆς Ἀσσιτίας.
10. Πρόθεσις — Σημαίνει νησί... γαλλιστί — Εἶναι τὰ μέλη πολλῶν συμβουλίων.

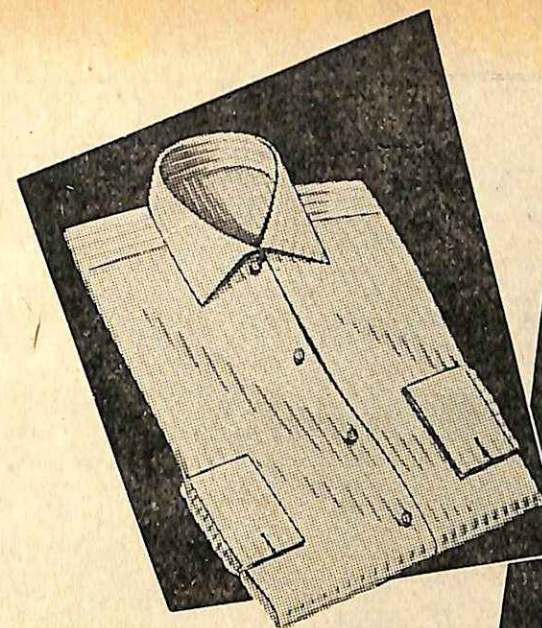
 Τὰ δῶρα σας
ἀπὸ τὸ

“ΑΡΙΣΤΟΝ”

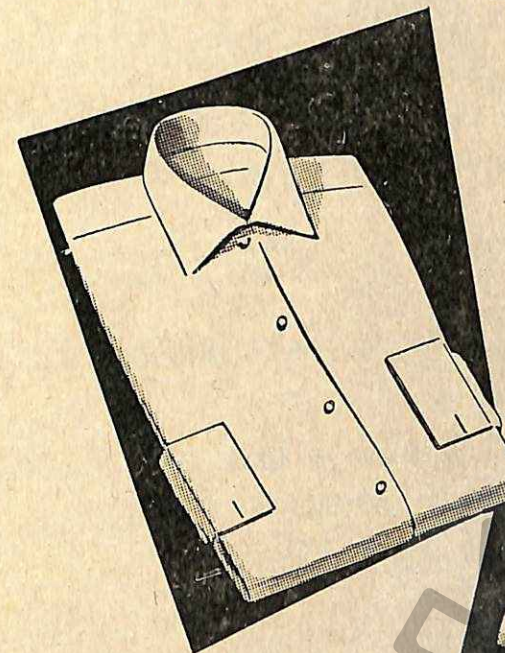
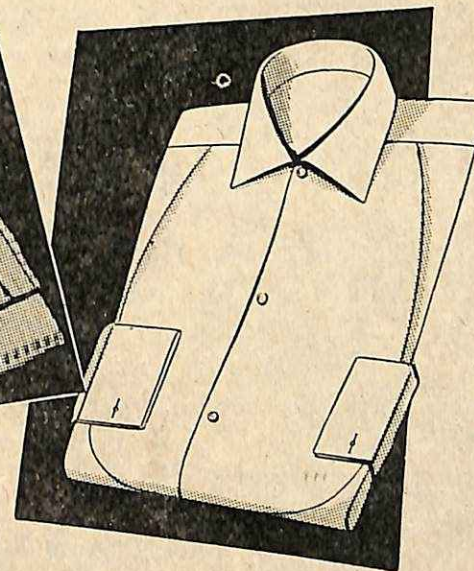
*

**ΩΡΟΛΟΓΙΑ
ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ**

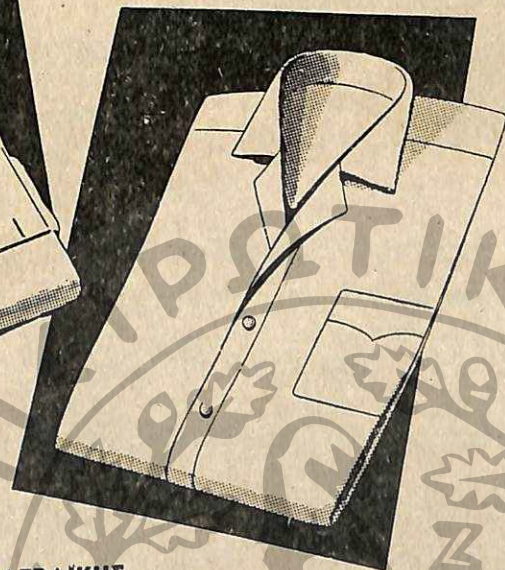
*

**ΛΕΚΚΑ 2 - ΤΗΛ. 28-210
ΑΘΗΝΑΙ**

Για κάθε μέρα

 Για επίσημες
περιστάσεις

Για πολὺ νέους

Για πολὺ σοβαροὺς κυρίους

ΥΠΟΚΑΜΙΣΑ ΑΠΟ ΠΟΠΛΙΝΕΣ ΠΕΙΡΑΪΚΗΣ-ΠΑΤΡΑΪΚΗΣ
σὲ μεγάλη ποικιλία ποιότητων, ἀπὸ τὴν πιὸ φθηνὰ καὶ πολυτελὴ ποπλίνα γνωστὴ ὡς (No 1080), ἕως τὴν πιὸ φθηνὴ καὶ γερὴ καθημερινῆς χρήσεως γνωστὴ ὡς (No 380). **ΘΕΤΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ:** σταθερὲς ποιότητες, ἀναλλοίωτα εὐγενικὰ χρώματα, ἐξαιρετικὰ νήματα, ἐπεξεργασία

SANFORIZED

Μὲ ὅ,τι βάζει ὁ νοῦς σὲ βαμβακερὰ ὑφάσματα, ἡ

ΠΕΙΡΑΪΚΗ-ΠΑΤΡΑΪΚΗ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΒΑΜΒΑΚΟΥ Α.Ε.

ντύνει, στολίζει, νοιούσυρεύει!

ΛΑΧΕΙΟΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

ΕΦΕΤΟΣ ΜΕΓΑΛΕΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΕΣ

Μεγαλύτερα Κέρδη — Περισσότεροι Τυχεροί

ΑΓΟΡΑΣΑΤΕ ΠΡΙΝ ΕΞΑΝΤΛΗΘΟΥΝ

ΛΑΧΕΙΑ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ ΑΠΟ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΣΕΙΡΕΣ

Αυξάνετε τις πιθανότητες να κερδίσετε ένα ή και περισσότερα μαζί από τα ΣΠΙΤΙΑ — ΜΑΓΑΖΙΑ — ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ — ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΜΕΤΡΗΤΑ, που θα διανεμηθούν

ΕΙΣ 19.000 ΠΕΡΙΠΟΥ ΤΥΧΕΡΟΥΣ

Με 40 μόνον δραχμές μπορείτε να κερδίσετε:

- 1) Το πρωτοφανές κέρδος του Υπερτυχερού όλων των Σειρών, το όποιο θα καταπλήξη μόλις αναγγελθῇ.
- 2) Το δῶρον του 1.000.000 μετρητά.
- 3) Σπίτια από τα Γενικά Κέρδη.
- 4) Σπίτια — Αυτοκίνητα — Μετρητά από τα νύξημένα ἐφέτος κέρδη ΕΚΑΣΤΗΣ ΣΕΙΡΑΣ.

Ἐπὶ πλέον δὲ οἱ κάτοχοι

ΛΑΧΕΙΩΝ ΤΩΝ 8 ΠΡΟΝΟΜΙΟΥΧΩΝ ΣΕΙΡΩΝ (1-8)

διεκδικοῦν καὶ τὸ ΕΙΔΙΚΟΝ ΚΕΡΔΟΣ, τὸ ὁποῖον εἶναι:

ΔΥΟ ΣΠΙΤΙΑ — ΜΑΓΑΖΙ — ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ — 100.000 ΜΕΤΡΗΤΑ

ΑΘΗΝΑΪΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ «ΑΘΗΝΑΙΟΝ».

— Λιάσκουν καθ. Δευτέρα, στις 6.15, ὁ κ. Κ. Ρωμαίος με θέμα: «Ὁ Παπαδιαμαντής ἀπὸ τὴ σκοπιά τῆς λαογραφίας», στις 7.15 ὁ κ. Αἶνος Πολίτης με θέμα: «Διονύσιος Σολωμός», καὶ ὁ κ. Α. Θ. Νικολαΐδης με θέμα: «Ἡ ψυχικὴ νόσος ὡς πρόβλημα τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου». Κάθε Τρίτη, στις 6.15, ὁ κ. Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος με θέμα: «Οἱ συγγραφεῖς καὶ τὰ ταξίδια», καὶ στις 7.15 ὁ κ. Ε. Π. Παπανούτσος με θέμα: «Ἱστορία τῆς φιλοσοφίας». Κάθε Πέμπτη, στις 7 μ.μ., ὁ κ. Ἄγγελος Τεοδόσης με θέμα: «Τὸ θέατρο τοῦ Τσέχωφ», καὶ στις 8 μ.μ. ὁ κ. Γιάννης Παπαϊωάννου γιὰ τὸν «Ρυθμὸ στὴ μουσικὴ».

(«Ἐταιρία Φίλων τοῦ Λαοῦ», Εὐρυπιδίου 12)

ΓΕΩΡΓ. ΠΑΠΑΛΕΞΑΝΔΡΗΣ — «Νικόλαος Μανιατέλλης». (19 Δεκεμβρίου, 7.30 μ.μ.).

ΑΝΔΡ. Κ. ΓΕΩΡΓΑΛΑΣ — «Ταξιδιωτικαὶ ἐντυπώσεις - Σικελία, 6'», με φωτεινὲς προβολές. (20 Δεκεμβρίου, 7.30 μ.μ.).

ΜΙΧ. ΓΚΗΤΑΚΟΣ — «Χριστιανικὴ καὶ Βυζαντινὴ ἀρχαιολογία καὶ τέχνη». (21 Δεκεμβρίου, 7.30 μ.μ.).

ΤΑΣΟΣ ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ — «Ἡ ἱστορικὴ ὄψις τῆς θέας τῆς λογοτεχνίας». (22 Δεκεμβρίου, 7.30 μ.μ.).

ΝΙΚ. Φ. ΕΛΕΟΠΟΥΛΟΣ — «Παλαιστίνη. Μέρος Α', Γαλιλαία», με φωτεινὲς προβολές. (23 Δεκεμβρίου, 7.30 μ.μ.).

ΠΑΝΟΣ ΚΑΡΑΒΙΑΣ — «Ὁ ποιητὴς Σαὶν - Τζὼν Πέρε». (Ἑλληνοαμερικανικὸ Ἐπιμορφωτικὸ Ἰνστιτούτο, 19 Δεκεμβρίου, 7.30 μ.μ.).

ΔΙΑΦΟΡΑ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ — Ὁρθόφω- νία, ἀσθοσση, ρυθμός, ἀπαγγελία, συζήτη- ση, οἰκονομικὴ κλπ. Θὰ διδάξουν καθηγηταὶ δογματικῆς τέχνης, πολιτικῶν οἰκονομικῶν (Ἑδρικοὶ τοῦ Σύνδεσμου, Βουκουρεστίου 86, Δευτέρα καὶ Παρασκευή, 4 - 6 μ.μ.).

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ — Ἐκθέτουν τὰ ὑπουργεῖα Βιομηχανίας, Προ- ἑδρίας Κυβερνήσεως, Παιδείας καὶ 70 ἐλ- ληνικὲς καὶ ξένες κινηματογραφικὲς ἐται- ρίες. (Ζάππειο, 10 - 31 Δεκεμβρίου).

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΒΡΑΔΥΝΑ — Στις 10 κάθε μηνός, με ἐλεύθερη συμμετοχὴ λογοτεχνῶν καὶ φίλων τῶν γραμμάτων. Στις συγκεντρώ- σεις αὗτὲς θὰ γίνωνται συζητήσεις πάνω σὲ λογοτεχνικά θέματα, θὰ διαβάζονται σελί- δες ἀπὸ νέα βιβλία καὶ θὰ ἀπαγγέλλονται ποιήματα ἀπὸ καλλιτέχνες τοῦ θεάτρου. (Ὁργανωτὴς ὁ Σύνδεσμος Ἑλλήνων Λογο- τεχνῶν, Στέγη Καλῶν Τεχνῶν καὶ Γραμμά- των, Μητροπόλεως 38, 6.30 μ.μ.).

ΑΝΩΤΕΡΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ — φιλοσοφίας, φιλο- λογίας καὶ ἱστορίας τῆς μουσικῆς στὴ γερ- μανικὴ γλῶσσα. Τὰ ὁργανώνει τὸ Ἰνστιτού- το «Γκαίτε». (Κάθε Τρίτη φιλολογία, κάθε Τετάρτη φιλοσοφία, κάθε Πέμπτη ἱστορία τῆς μουσικῆς, 8 μ.μ., Ὁμήρου 18).

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟ ΠΡΟΕΟΡΤΙΟ — Εἰ- σήγησις Χρ. Γιαννουλοπούλου, ὁμιλία Μαν- Ρούνη γιὰ τὴ «Νεοελληνικὴ ποίηση καὶ τὸ θεολογικὸ συναίσθημα», ἀπαγγελία ἀπὸ τὴν Βεατρίκη Παπαδιαμαντοπούλου - Μα- γουλά καὶ χριστουγεννιάτικοι ὕμνοι ἀπὸ τὸν ὁργανωτὴ τοῦ Ἁγίου Παύλου («Παρ- νασσός», 20 Δεκεμβρίου, 6.30 μ.μ.).

Ναί!
Τὰ ἀρώματα
ταιριάζουν
μὲ τὰ χρώματα...

Διαλέξτε με προσοχὴ τὸ ἀρώμα σας.
Εἶναι ἡ ἑκφρασις τῆς προσωπικότητός σας.

Λεῖλά ➤ ἡ λοσιὸν γιὰ μαύρα μαλλιά, σκού-
ρα ἐπίδερμίδα, βαθύχρωμα μάτια.
Λιατρί ➤ ἡ διακριτικὴ, φῖνα λοσιὸν τῆς
ξανθῆς ὁμορφιάς.
Μανόμα ➤ ἡ λοσιὸν γιὰ τὸ σταρένιο δῆμα
καὶ τὰ καστανὰ μαλλιά...
Μυρτώ ➤ ἡ κολώνια γιὰ ὅλους τοὺς τύπους
τῆς γυναικείας ὁμορφιάς.

ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ

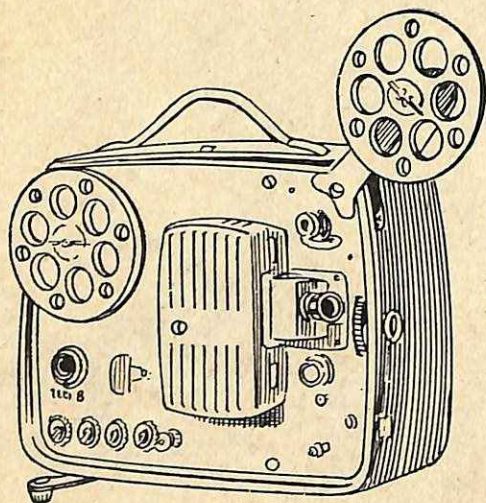
Π. Α. ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΩΝ. ΠΑΤΗΣΙΩΝ-ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Ι. Π. ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΑΝΑΡΗ 20 - ΚΟΛΩΝΑΚΙ

ΑΙ ΚΑΛΥΤΕΡΑΙ ΚΑΙ ΦΘΗΝΟΤΕΡΑΙ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΜΗΧΑΝΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗΣ

TERTA 8''

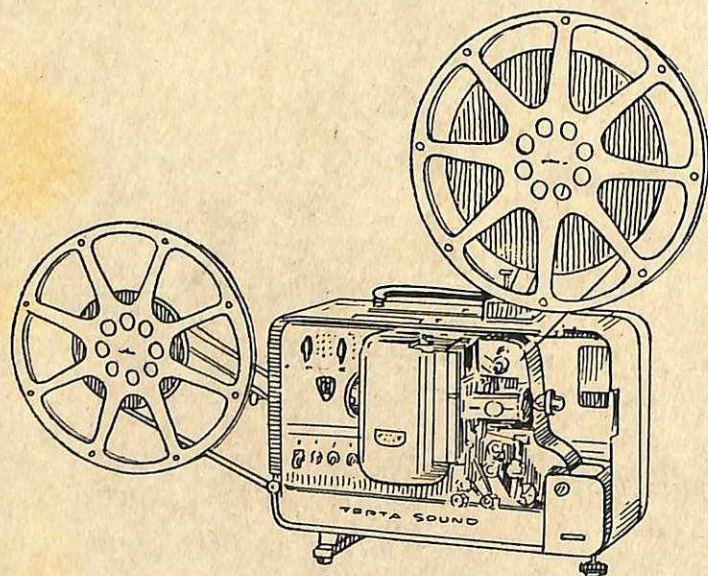
ΔΙΑ ΤΑΙΝΙΑΣ 8 ΧΙΛΙΟΣΤΩΝ

Κινηματογραφική μηχανή προβολής 8 χιλιοστών, εντός πολυτελούς φορητού κιβωτίου. Δέχεται ταινίας μήκους μέχρι 120 μ. Ρυθμιζόμενη ταχύτης προβολής από 15-25 εικόνες ανά δευτερόλεπτον. Σταθερά και ανάστροφος προβολή. Λυχνία προβολής 8 βόλτ 50 βάττ, αντιστοιχούσα με φωτιστική απόδοση λυχνίας άνω των 500 βάττ. Φακός φωτεινότητας $F=1:1.4$. Τάσεις εργασίας 110, 127, 150, 220 βόλτ εναλλασσόμενου, 50 περιόδων. Υπάρχει η δυνατότης συνδέσεως, προσθέτου εξαρτήματος συγχρονισμού, με μαγνητόφωνον, διά την προσθήκην ήχου εις την προβολομένην ταινίαν. **Τιμή δρχ. 2.950**

TERTA BM 2005 2019

ΔΙΑ ΤΑΙΝΙΑΣ 16 ΧΙΛΙΟΣΤΩΝ

Κινηματογραφική μηχανή προβολής ΔΥΟ ΤΑΧΥΤΗΤΩΝ 16 χιλιοστών, διά ταινίας ΒΩΒΑΣ και ΟΜΙΛΟΥΣΑΣ, τοποθετημένη εντός κομψού μεταλλικού κιβωτίου. Τάσεις εργασίας 110 και 220 βόλτ εναλλασσόμενου. Λυχνία προβολής 750 βάττ, με φυγοκεντρικόν ανεμιστήρα αετομάτου λειτουργίας, διά την ψύξιν κατά την προβολήν. Φακός $F: 1.5$, μεγάλης φωτεινότητος, παρέχων την δυνατότητα καθαρωτάτης προβολής εις απόστασιν 20 και πλέον μέτρων. Ενισχυτής ισχύος 10 βάττ, με ρυθμιστάς έντάσεως και τόνου και ειδικός εισόδους διά μικρόφωνον και πικ-άπ. Δέχεται ταινίας μήκους 600 μέτρων. Μεγάφωνον άριστης ποιότητος 12 ίντσών, με καλώδιον μήκους 15 μέτρων, τοποθετημένον εις ιδιαίτερον πολυτελές κιβώτιον. **Τιμή δρχ. 16.500**

TERTA BM 2006 2018

Τύπος όμοιος με τον άνωτέρω, αλλά με επί πλέον την δυνατότητα να δέχεται και ταινίας με "μαγνητικόν," ήχον. Παρέχεται επίσης η δυνατότης νέας έγγραφης, ακριβώς όπως και εις τα μαγνητόφωνα. **Τιμή δρχ. 27.000**

Τό 'Υπουργείον Παιδείας εξέδωσε την από 13/2/59 υπ' αριθ. 34/19936 έγκύκλιον διαταγήν προς όλα τα Σχολεία του Κράτους να έφοδιάζονται αποκλειστικώς με μηχανάς TERTA (Όπτικής και Μαγνητικής έγγραφης)

✓ Ηδη άνω των 50 Σχολείων έχουν προμηθευδή μηχανάς TERTA

ΓΕΝΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ

— **ΡΑΔΙΟ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ** —

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ

1932

ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΑΡΥΤΣΗ - ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 23.212-13-14

ΑΘΗΝΑΪΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

ΜΟΥΣΕΙΑ

ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ - 'Ανοικτό καθημερινώς 9 π.μ. - 5 μ.μ. Τρίτη 12 μ. - 5 μ.μ. Κυριακή 10 π.μ. - 2 μ.μ. Εισιτήριο δραχμές 10 και για τον χώρο της 'Ακροπόλεως. Πέμπτη και Κυριακή εισόδος ελεύθερα. (Γλυπτά και αρχιτεκτονικά που θρόνιζαν πάνω στην 'Ακρόπολη. Συλλογή αρχαίων έργων (Κόρες) και ανάγλυφα από τον Παρθενώνα, 'Ερέχθειο και Ναό 'Απτερου Νίκης, του 5ου π.Χ. αιώνα).

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΟ - (Γουδί). 'Ανοικτό Δευτέρα, Τετάρτη και Παρασκευή 10 π.μ.-12 μ. Εισόδος ελεύθερα. (Σκελετοί ανθρώπων νεολιθικής εποχής. Μούμιες και κείμενα όμοιώματα διαφόρων εθνολογικών τύπων).

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ - (Λεωφ. Βασιλίσσης Σοφίας 22). 'Ανοικτό καθημερινώς 9 π.μ.-4 μ.μ., πλην Δευτέρας. Κυριακή 9 π.μ. - 1 μ.μ. Πέμπτη και Κυριακή εισόδος ελεύθερα, τις άλλες ημέρες εισόδος δρχ. 5. Της Κυριακής το Βασιλικό 'Ιδρυμα κάνει συνήθως ξεναγίες. ('Εργα Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής τέχνης, εικόνες και μικροτεχνήματα. Αντίγραφα μωσαϊκών και τοιχογραφιών, λισσοειμένα χειρόγραφα, έργα γλυπτικής και αρχιτεκτονικής. Τρεις αίθουσες είναι διασκευασμένες σε εκκλησίες. Παλαιολογιστική - Βυζαντινή - Μεταβυζαντινή).

ΓΕΩΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΟΝΤΟΛΟΓΙΚΟ - ('Εθνικού Πανεπιστημίου, 'Ακαδημίας 38). 'Ανοικτό Δευτέρα, Τετάρτη και Παρασκευή 10 π.μ. - 12 μ. (Μεταλλεύματα, απολιθώματα κλπ.).

ΕΘΝΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ - (Πατησίων). 'Ανοικτό καθημερινώς 8.30 π.μ. - 2 μ.μ. και 8 - 6 μ.μ. Κυριακή 10 π.μ. - 2 μ.μ. Δευτέρα κλειστό. Εισόδος δρχ. 10. Πέμπτη και Κυριακή εισόδος ελεύθερα. (Συλλογή έργων αρχικής τέχνης, γλυπτά και αρχιτεκτονικά, συλλογή επιτημίων στηλών, επιγραφών, νομισμάτων, αγγείων, αναθηματικών αναγλύφων, κοσμημάτων, χαλκίνων αγαλμάτων - Ποσειδών, 'Εφρος των 'Αντικυθίων κλπ.).

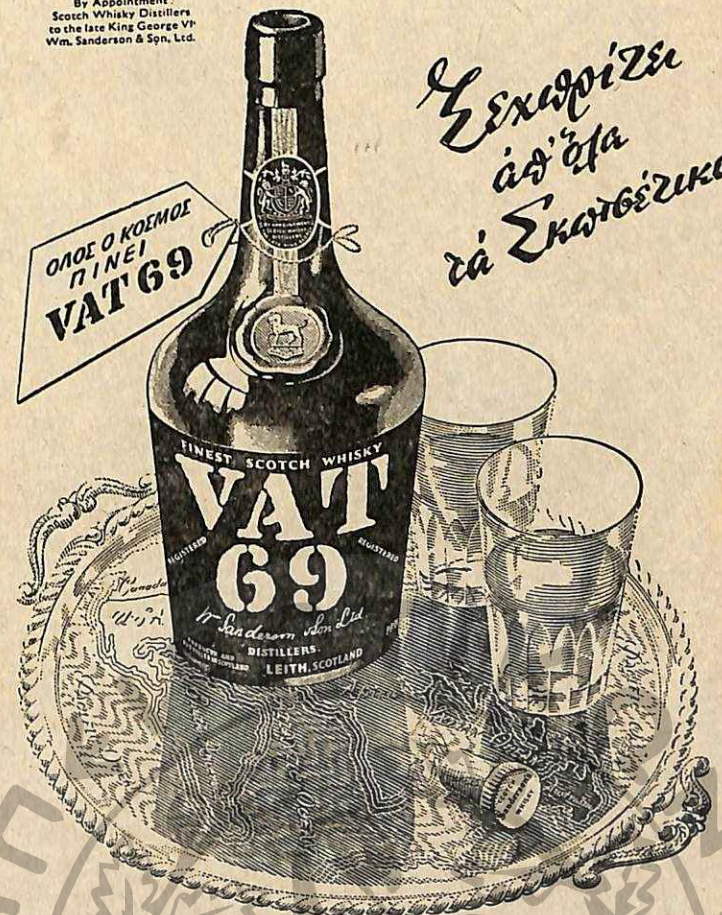
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ - (Πλ. Μοναστηρακίου). 'Ανοικτό καθημερινώς, 9 π.μ. - 2 μ.μ. Εισόδος ελεύθερα. Τετάρτη κλειστό. (Βυζαντινά κεραμικά, έργα εκκλησιαστικής τέχνης, κοσμήματα, ροδιακή κεραμική, κεμήλια 'Ελληνικής 'Επανάστασης, ευλόγιστα λαϊκής τέχνης. Κοπτικά όφασματα του και 7ου αιώνα, κεντήματα από την 'Ηπειρο, 'Αράχωβα, Λειβαδιά, Τανάγρα, Κυκλάδες, Κρήτη, Σκύρο, Μυτιλήνη, Δωδεκάνησα).

ΖΩΟΛΟΓΙΚΟ - ('Εθνικού Πανεπιστημίου, 'Ακαδημίας 43). 'Ανοικτό Δευτέρα, Τετάρτη, Σάββατο και Κυριακή 9 π.μ. - 12 μ. Εισόδος ελεύθερα. (Ζώα της 'Ελλάδος, των γειτονικών της χωρών και των τροπικών. 'Εοτετά, έντομα, πουλιά, κοχύλια και ψάρια των ελληνικών θαλασσών).

ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ - (Λεωφ. 'Αμαλίας 38). 'Ανοικτό καθημερινώς, 9 π.μ. - 1 μ.μ. Εισόδος δρχ. 5. Κυριακή 10 π.μ. - 2 μ.μ. Εισόδος ελεύθερα. Τρίτη και Σάββατο κλειστό. ('Ιστορικά κεμήλια και ένδυμα της 'Επανάστασης του 1821).

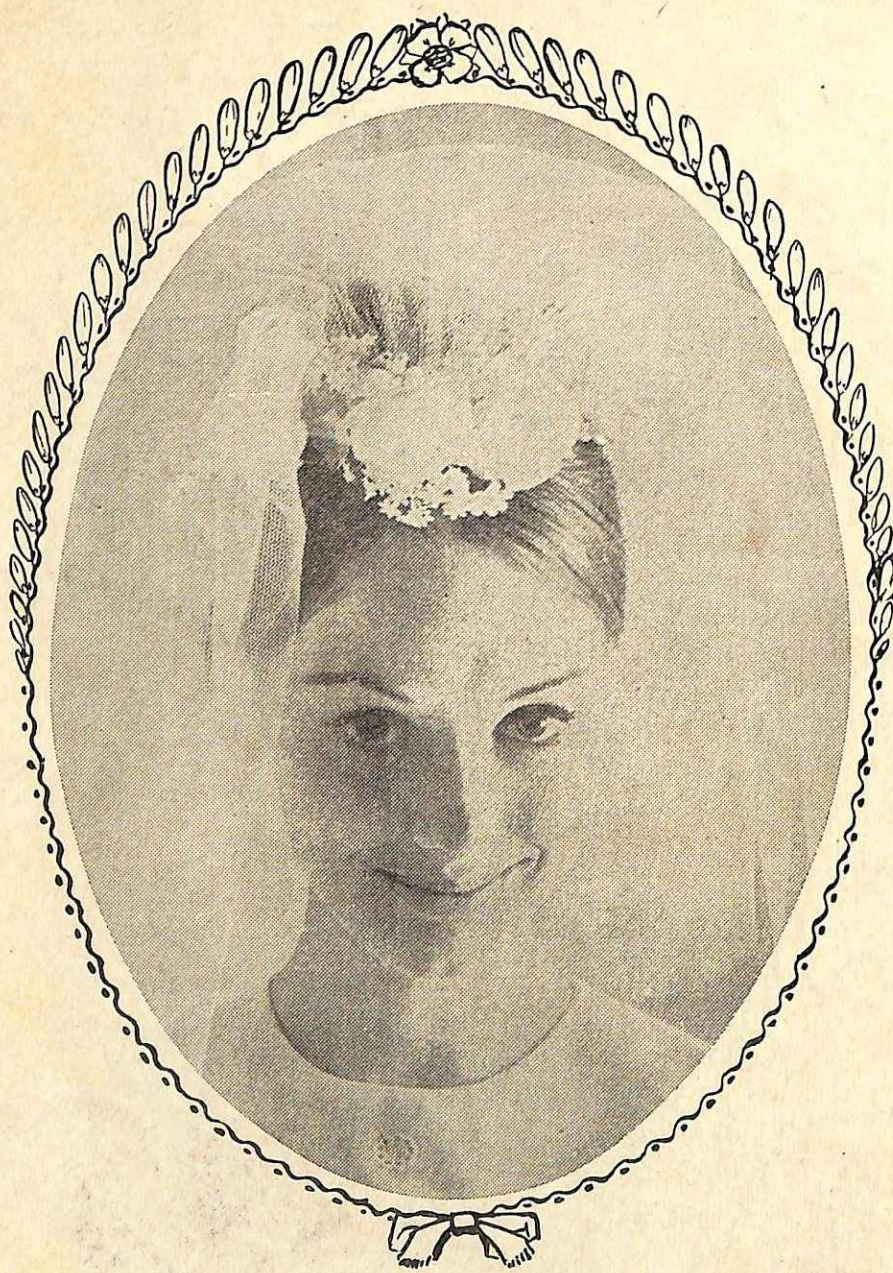
ΚΕΡΑΜΕΙΚΟΥ - (Χώρος Κεραμικού). 'Ανοικτό καθημερινώς, 10 π.μ. - 5 μ.μ. Εισόδος δρχ. 5. Πέμπτη και Κυριακή εισόδος ελεύθερα. (Σειρά επιτημίων αναγλύφων και αγγείων από τάφους).

ΜΠΕΝΑΚΗ - (Κουμπάρη 1). 'Ανοικτό καθημερινώς, 9.30 π.μ. - 1.30 μ.μ. και 4.30 - 7.30 μ.μ., πλην της Τρίτης, που είναι όλη την ημέρα κλειστό, καθώς και του απογεύματος της Κυριακής. Εισόδος δρχ. 5. Δευτέρα εισόδος ελεύθερα. (Βυζαντινά και Μεταβυζαντινά έργα τέχνης, όφασματα κοπτικής και μουσουλμανικής τέχνης, ευραμεικής, υαλουργίας, μεταλλοτεχνίας, λογλυπτικής, φορεσιές, κεντήματα κ.ά.).

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
CELLAR A.E. ΚΡΕΙΖΩΤΟΥ 15' - ΤΗΛ. 612.808 - ΑΘΗΝΑΙ

WM. SANDERSON & SON, LTD., QUALITY STREET, LEITH, SCOTLAND. London Office: BATH HOUSE, PICCADILLY, W.1

Από το 1881

Έως σήμερα, πάντα καὶ σαντοῦ

ΚΟΥΦΕΤΑ ΓΩΓΟΥ

Καταστήματα Γώγου, Καλαμιώτου 12

Τηλ. 24-965

ΑΘΗΝΑΪΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

Κυριακή, 18 Δεκεμβρίου

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

Στην Αθήνα: Ολυμπιακός - ΑΕΚ, Παναθηναϊκός - Πανιώνιος, Παναγιάλειος - Απολλων (Αθηνών), Φωστήρ - Δόξα (Αράμας).

Στη Θεσσαλονίκη: ΠΑΟΚ (Θεσσαλονίκης) - Ηρακλής (Θεσσαλονίκης), Θερμαϊκός - Απολλων (Θεσσαλονίκης), Άρης (Θεσσαλονίκης) - Προοδευτική.

25 Δεκεμβρίου - 1 Ιανουαρίου
Θα γίνουν τρεις αγώνες για το χρυσό τουρνουά, μεταξύ των ομάδων Ολυμπιακού, Παναθηναϊκού, ΑΕΚ και της γιουγκοσλαβικής Παρτιζάν.

Κυριακή, 18 Δεκεμβρίου

ΜΠΑΣΚΕΤ ΜΠΟΛ

(Πρωτάθλημα Αθηνών - Πειραιώς, Α' Κατηγορίας)

Τρίτων - Ίωνικός, Πανελλήνιος - Ολυμπιακός, Πανιώνιος - Σπόρτιγκ ΑΕΚ - Έθνικός, Νήαρ Ήστ - Παναθηναϊκός.

ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ

ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ - Διαγωνισμός για την αποστολή στο εξωτερικό ενός χαρακτή. Ο διαγωνισμός θα διεξαχθεί τον Ιούνιο του 1961. Δικαιώματα συμμετοχής έχουν οι ελληνικής εθνικότητας πτυχιούχοι της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών ή δημοτικοί αλλοδαπής Σχολής (χαρακτήρες), οι μη συμπληρώσαντες το τριακοστό δέκατο έτος ή οι δημόσιοι υπάλληλοι το τεσσαράκοντο, έφ' όσον απέκτησαν το πτυχίο τους μέχρι του Ιουνίου 1959.

Διαγωνισμός για την αποστολή στο εξωτερικό 7 υποτρόφων, για μετακπαίδευση στη Γεωργική Μηχανολογία (3), στη Δασική Τεχνολογία (2) και στη Φυτοφαρμακευτική (2).

Προκηρύσσει ακόμη για τον Φεβρουάριο του 1961 διαγωνισμό για την αποστολή στο εξωτερικό, για μετακπαίδευση, δύο υποτρόφων: ενός άνδρος και μιας γυναίκας, από τον κλάδο των γυμναστών (ειδίκευση στη σωματική άγωγή και τον αθλητισμό) και ενός υποτρόφου από τον κλάδο των μουσικών (ειδίκευση στη μουσικολογία).

Επίσης προκηρύσσει διαγωνισμό, τον προσεχή Φεβρουάριο, για την αποστολή στο εξωτερικό ένδεκα υποτρόφων, πτυχιούχων της Φυσικομαθηματικής Σχολής ή του Πολυτεχνείου, για ειδίκευση στη φυσική, μαθηματικά ή μηχανική ηλεκτρολογία (6 υποτροφίες), φυσιογνωσία (2 υποτροφίες), χημεία (3 υποτροφίες). Θα σταλούν ακόμη 5 γιατροί για μετακπαίδευση στις ακόλουθες ειδικότητες: Αιματολογία (2), εργατικά ατυχήματα και επαγγελματικές νόσοι (1), παθολογική ανατομία (1) και παθολογική φυσιολογία.

Για τον προσεχή Φεβρουάριο προκηρύσσει και άλλο διαγωνισμό για την αποστολή στο εξωτερικό 5 (άνδρων) υποτρόφων γυναικών για μετακπαίδευση (4 για αθλητισμό στίβου και 1 για κολύμβηση). Τέλος, για τον προσεχή Φεβρουάριο προκηρύσσει διαγωνισμό για την αποστολή στο εξωτερικό ενός υποτρόφου, πτυχιούχου διπλωματούχου αναγνωρισμένης σχολής χορού ή ρυθμικής (επαγγελματικού τμήματος) για ειδίκευση στο χορό.

Πληροφορίες για τους δρούς συμμετοχής στο διαγωνισμό δίδονται στα γραφεία του Ι.Κ.Τ., Λυσικράτους 14, τηλ. 35-580 και 30-274. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να πευθυνθούν αυτοπροσώπως ή με επιστολή τους αν δεν κατοικούν στην Αθήνα.

ΤΟ ΚΟΛΛΕΓΙΟ TRINITY (του Πανεπιστημίου του Καίμπριτζ) προσφέρει υποτροφίες για 9 Έλληνες, από 20 - 27 χρόνων. (Προθεσμία υποβολής δικαιολογητικών ως τις 31 Δεκεμβρίου 1960, στο Βρετανικό Συμβούλιο Αθηνών, Φιλικής Εταιρίας 17, και Θεσσαλονίκης, Βασιλέως Κωνσταντίνου 8).

γκρέκα

τώρα
καλύτερο
και φθηνότερο
παρά ποτέ!

VOLVO 122 S

μέ κινητήρα B 16 B, 85 ίππων - 4 θυρών.
Είσοφορ Δρχ. 25. 000. - 11 φορολογησίμων ίππων.

ΣΑΡΑΚΑΚΗΣ & ΚΑΛΟΜΟΙΡΟΣ Α. Ε.
ΑΘΗΝΑΙ: Γ' Σεπτεμβρίου 43 - τηλ. 811-041
ΘΕΣ/ΝΙΚΗ: Πλατ. Κολόμβου - τηλ. 76-511

ΤΟ ΛΥΧΝΑΡΙ

Διακοσμήσεις

Κουμωάρη 5

Τηλ. 611-691

18 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1960

Έκρηξη

ΤΟΜΟΣ ΙΣΤ'—ΑΡΙΘ. 196

Από τα καλύτερα δημοσιεύματα του κόσμου

ΜΙΚΡΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Οι άγνοημένοι

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ γράφουν πολύ. Ένας συνάδελφος συνάντησε την περασμένη εβδομάδα ένα στρατηγό εν αποστρατεία. Ύστερα από τα τυπικά που ανταλλάξαν, ο στρατηγός έσκυψε στο αυτί του φίλου μας και του είπε εμπιστευτικά: «Έχω μία συλλογή διηγημάτων έτοιμη, αλλά διστάζω να την εκδώσω. Μήπως θα μπορούσες να μου δημοσιεύσεις στην εφημερίδα σου μερικά από τα διηγήματά μου;»

Ο στρατηγός ήταν ένας στρατηγός όπως όλοι. Κανείς δεν μπορούσε ποτέ να φανταστεί ότι τον βασάνιζαν φιλολογικές ανησυχίες, αλλά ο ίδιος πληροφόρησε τον κατάπληκτο φίλο μας ότι είχε συγγράψει έκτος από τη συλλογή τρία μυθιστορήματα που αποτελούσαν μία τριλογία με γενικό τίτλο «Έρωτας και πόλεμος».

Το φαινόμενο είναι βέβαια από μία άποψη ευχάριστο. Ένας ανώτερος αξιωματικός που επιδίδεται στη λογοτεχνία είναι μία νότα αισιοδοξίας. Δείχνει ότι κάτι πηγαίνει καλά στο στρατό ή ότι κάτι πηγαίνει στραβά στη λογοτεχνία. Από μία άλλη όμως άποψη προκαλεί κάποια ανησυχία. Αυτή ή διπλή επίδοση που μπορεί οδηγηση; Ο

Σώμερσετ Μάμ αναφέρει κάπου το παράδειγμα ενός νέου που ήθελε να γίνει μουσικός αλλά ο πατέρας του ήθελε να τον σπουδάσει δικηγόρο. Ο νέος έγινε τελικά δικηγόρος αλλά δεν άφησε και τη μουσική με αποτέλεσμα οι μουσικοί να ψιθυρίζουν πίσω από την πλάτη του: «Δεν είναι καλός μουσικός, αλλά είναι καλός δικηγόρος», ενώ οι δικηγόροι απαντούσαν με τη σειρά τους: «Δεν είναι καλός δικηγόρος αλλά είναι καλός μουσικός». Είναι πολύ πιθανό ότι κάτι παρόμοιο συνέβη στον καλό στρατηγό με την δψιμη φιλολογική επίδοση. Όταν ήταν μικρός θα έγραφε ίσως καλές εκθέσεις, αλλά κάποια μέρα τον φώναξε ο πατέρας του και του είπε: «Καλά είναι αυτά που γράφεις αλλά δεν πιστεύω να θες να γυρίσεις σε όλη σου τη ζωή με τρύπιο παντελόνι. Καλύτερα να γίνης λοχαγός σαν το θείο σου το Χαρίλαο».

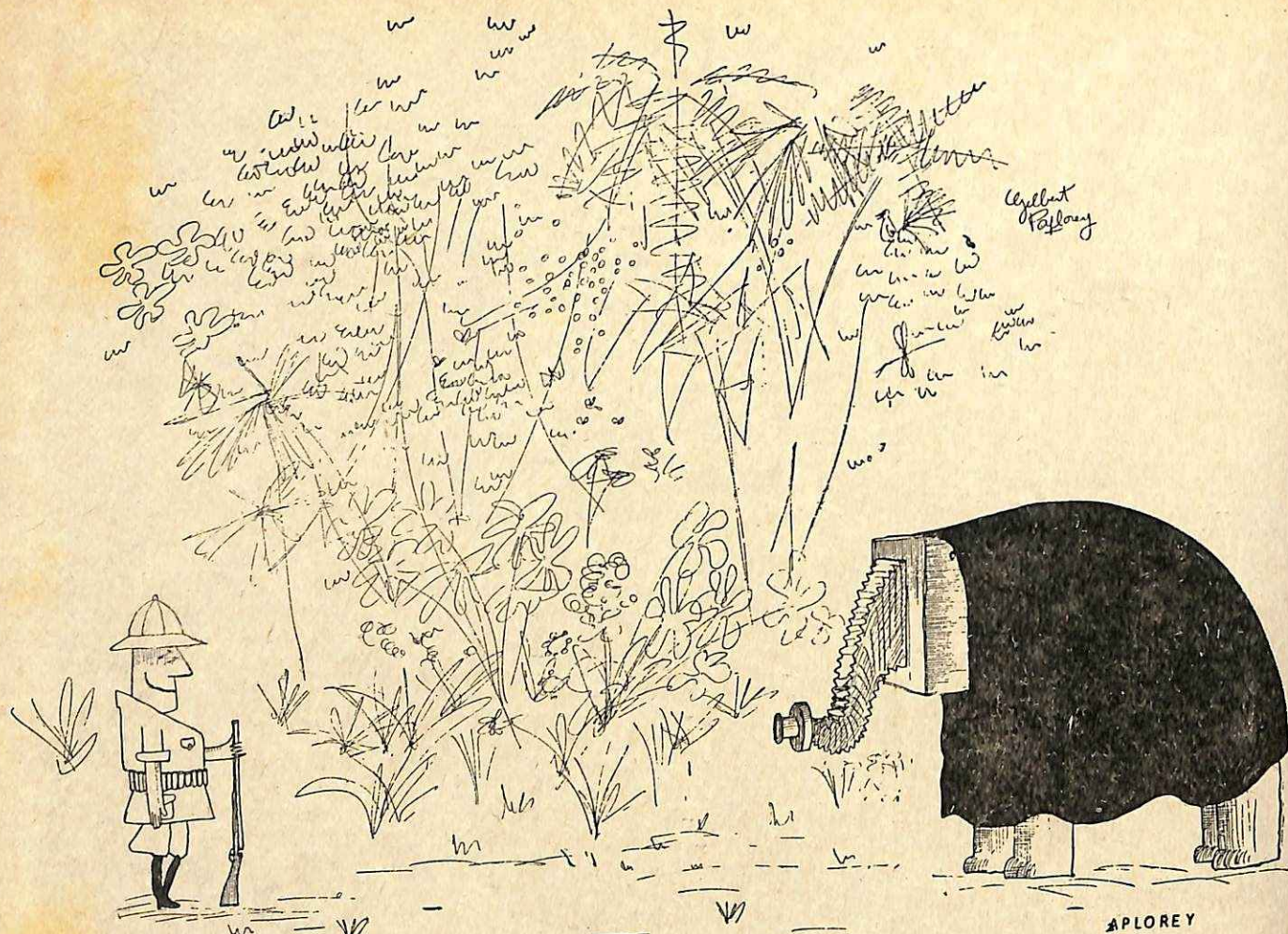
Είναι μία ιστορία πάρα πολύ συνηθισμένη που τη συναντούμε συχνά στο δρόμο μας. Υπάρχει γύρω μας ένα πυκνό πλήθος κρυφών συγγραφέων που έγιναν κάτι άλλο απ' αυτό που ήθελαν και όνειρεύονται τώρα να βρουν κάποια μέρα την ευκαιρία για να καταπλήξουν τον κόσμο με το άγνοημένο ταλέντο τους. Η ευκαιρία αυτή είναι συχνά ή γνωριμία ενός δημοσιογράφου. Αυτός είναι το χρυσό κλειδί της επιτυχίας. Ο δημοσιογράφος θα δώσει στον τύπο τα έργα τους, θα τους προβάλει στο κοινό, θα τους κάνει διάσημους. Με τη βοήθειά του θα κατακτήσουν τη δόξα. Πόσες φορές αλήθεια δεν έτυχε σε συναντήσεις να αντιμετωπίσουν παρόμοιες αδελφούς να αντιμετωπίσουν παρόμοιες επιθέσεις. Το χειρότερο είναι ότι δεν ξέρετε από που θα σας έλθει. Τη μία μέρα μπορεί να είναι ο στρατηγός της ιστορίας μας, την άλλη ο ιδιαίτερος του υπουργού από τον οποίο θέλετε να πάρετε συνέντευξη και την τρίτη ο κουρέας της γειτονιάς σας.

Είναι αδύνατο να κρατήσετε άμυνα. Είναι μία κατηγορία συναδέλφων που όταν βρεθούν σε μία άγνωστη συντροφιά άπαρνούνται το έπαγγελματά τους όπως ο Πέτρος τον Χριστό. Δεν λένε ότι είναι δημοσιογράφοι και αποφεύγουν

πολλούς μπελάδες έτσι. Η μέθοδος είναι καλή αλλά δεν προσφέρει απόλυτη ασφάλεια, γιατί μπορεί εκεί που κάθεστε και πίνετε ήσυχα-ήσυχα το ποτό σας να ακούσετε δίπλα σας ένα ψιθυρο που σας κόβει τα πόδια: «Έμαθα εξωδίκως ότι είσθε δημοσιογράφος. Ξέρετε είμαστε λίγο συνάδελφοι. Έγραφα κ' εγώ κάποτε στη "Σημαία" Παμφύλων».

Δεν υπάρχει άνθρωπος στην Ελλάδα που να μην έγραφε κάποτε σε μία εφημερίδα. Τώρα, βέβαια, αν η περιπέτειά σας σταματήσει στην πληροφορία αυτή, πάει καλά. Άλλα αυτό ποτέ δεν συμβαίνει. Συνήθως υπάρχει κάποιο βαθυστόχαστο κείμενο φυλαγμένο σε κάποιο συρτάρι που συμπυκνώνει τις άπαυθήμενες φιλοδοξίες μιάς ολόκληρης ζωής και περιμένει την ευκαιρία για να δημοσιευθεί και να καταπλήξει: «Φροντίστε το και δεν θα μετανοήσετε. Ούτε και σεις φαντάζεστε τί απήχηση θα έχη». Είναι περιττό να προβάλετε καμία αντίρρηση. Ο άνθρωπός σας είναι πεπεισμένος ότι το λιγότερο που μπορεί να συμβεί μετά τη δημοσίευση του κειμένου του είναι να πέσει ή κυβέρνηση.

Την επομένη θα έλθει στο γραφείο σας με το άρθρο, που είναι φυσικά πολύ χειρότερο από ότι περιμένατε. Το διαβάσετε, εξετάσετε τί πιθανότητες έχει να διή το φώς της δημοσιότητας και του λέτε: «Ακούστε, φίλε μου, το άρθρο σας είναι κάπως δύσκολο να δημοσιευθεί. Για να γίνει αυτό θα πρέπει να τρελλαθούν προηγουμένως δώδεκα περίπου άνθρωποι, από τον διευθυντή της εφημερίδας μέχρι τον τυπογράφο. Υπάρχει βέβαια και μία άλλη λύση. Μπορείτε να οργανώσετε π.χ. μία νυκτερινή επιδρομή προσωποδοφόρων στα γραφεία της εφημερίδας και να εξαναγκάσετε τον αρχισυντάκτη να το δημοσιεύσει υπό την απειλή περιστροφής». Ο άνθρωπός σας νομίζει ότι κάνει χιούμορ και γίνεται έξω φρενών. Παίρνει το άρθρο του, το βάζει στην τσάντα του και φεύγει από το γραφείο σας βέβαιος ότι εροασθήκατε παρασκηνιακά για την εξόντωσή του. Είναι μία ιστορία που θα την βρίσκαμε άσπεια αν δεν συνέβαινε τόσο συχνά γύρω μας.

Ρεαλισμός

ΕΝΑ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ περιοδικό έβαλε σε μεγάλη άμχανία τους αναγνώστες του με το παρακάτω έρώτημα που τους έθεσε υπό μορφή διαγωνισμού.

«Ένα αερόστατο που μεταφέρει έναν πολιτικό, μία ήθοποιό και ένα σοφό, κινδυνεύει να πέσει στη θάλασσα. Πρέπει άπαραιτήτως να θυσιάσθῃ ὁ ένας από τους επίβατες του για να σωθούν οι άλλοι δύο. Ποιόν θα θυσιάζατε;»

Τὸ βραβείο (2.000 δολάρια) δόθηκε στον άναγνώστη που άπάντησε: «Για περισσότερη ασφάλεια θα θυσιά-ζα τον παχύτερο».

Δοκιμασία

ΜΙΑ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ μάς ώδήγησε σε μία περιπέτεια. Ἡ διαπίστωση ήταν ὅτι τὸ θέατρο «Ἀκροπόλ», ὅπου παίζεται ἡ ἐπιθεώρηση «Πράσινο - Κόκκινο», ἔρχεται πρῶτο από πλευρᾶς εἰσπράξεων, ἐπὶ κεφαλῆς ὄλων τῶν ἄλλων θεάτρων. Ἡ περιπέτεια ήταν ὅτι πῆ-

γαμε καὶ εἶδαμε τὴν ἐπιθεώρηση.

Τί εἶναι ἀραγε αὐτὸ που κάνει τὸ κοινὸ νὰ πηγαίνει καὶ νὰ βλέπει ἐπιθεώρηση; Ἴσως νὰ πρόκειται γιὰ ἕνα φαινόμενο μαζοχισμοῦ. Κανείς δὲν τέρπεται, κανείς δὲν γελά, κανείς δὲν φεύγει ἱκανοποιημένος ἀπὸ τὸ θέαμα που τοῦ σέρβιραν, ἀλλὰ εἶναι περίπου βέβαιο ὅτι ὅταν ἀνεβῇ ἡ νέα ἐπιθεώρηση οἱ περισσότεροι θὰ τρέξουν νὰ τῇ δοῦν. Αὐτὴ ἡ περιέργη συμπεριφορὰ τοῦ κοινού εἶναι τὸ ὅσυχό που συντηρεῖ τὴν μεταπολεμικὴ ἐπιθεώρηση καὶ τὴν κάνει νὰ γίνεται κάθε χρόνο χειρότερη.

Εἶχαμε δεῖ πέρυσι καὶ τὶς τρεῖς ἐπιθεωρήσεις που ἀνέβηκαν στὸ «Πάρκ», στὸ «Μετροπόλιταν» καὶ στὸ «Περοκέ» καὶ πιστέψαμε ὅτι τὸ θέαμα ήταν τόσο κακὸ γιατί μοιράστηκαν ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὰ ταλέντα τῆς ἐλληνικῆς ἐπιθεωρήσεως. Ἀλλὰ τώρα, που ὑπάρχει μία ἐπιθεώρηση σὲ ὅλη τὴν Ἀθήνα, μοναδικὸς κόκκορας σὲ ὅλο τὸ κοτέτσι, πῶς νὰ ἐξηγήσει κανείς αὐτὸ τὸ θέαμα που παρουσιάζεται στὴ σκηνὴ τοῦ «Ἀκροπόλ»;

Οἱ συγγραφεῖς στοὺς ὁποίους ὀφείλεται τὸ κείμενο τῆς ἐπιθεωρήσεως εἶναι τέσσερις, με πρωτεργάτῃ τὸν Χρή-

στο Γιαννακόπουλο καὶ συνεργοὺς τοὺς Γιώργο Οἰκονομίδη, Κ. Νικολαΐδη καὶ Ἡ. Λυμπερόπουλο. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶναι γνωστὸ ὅτι ἔχουν χιούμορ (ἀλλὰ περισσότερο κι ἄλλος λιγώτερο), ἀλλὰ παρακολουθώντας τὴν ἐπιθεωρήσή τους ἔχει κανείς τὴν ἐντύπωση ὅτι ὅταν ἔγραφαν τὸ ἔργο ἔπесαν ἀπὸ κάποιο δέντρο καὶ χτύπησαν ἄσχημα στὸ κεφάλι. Τὸ φαινόμενο δὲν μπορεῖ νὰ ἐρμηνευθῇ διαφορετικά. Κατὰ τὸ διάστημα τῶν τριῶν ὥρων που διαρκεῖ ἡ παράσταση ἀπομονώσαμε μόνον τρία ἢ τὸ πολὺ τέσσερα εὐρήματα που θὰ μπορούσαν με λίγη καλὴ διάθεση νὰ θεωρηθοῦν ἀστεία καὶ πού, φυσικά, δὲν κράτησαν πάνω ἀπὸ ἕνα λεπτὸ ὅλα μαζί. Τὰ ὑπόλοιπα 179 λεπτά ήταν ἕνα μικρὸ δράμα γιὰ τοὺς ἡθοποιούς που προσπαθοῦσαν νὰ γίνουν ἀστεῖοι καὶ γιὰ τὸ κοινὸ που ἐπληττε θανάσιμα.

Οὔτε καὶ τὰ ἐπίκαιρα ἀθηναϊκὰ θέματα, ὅπως οἱ μονόδρομοι καὶ τὸ πράσινο κύμα, ἀπὸ ὅπου ἄλλωστε δανείστηκαν καὶ τὸν τίτλο τῆς ἐπιθεωρήσεώς τους, ἔκαναν τοὺς τέσσερις συγγραφεῖς νὰ ξεπνήσουν ἀπὸ τὴν χειμερία νάρκη που φαίνεται νὰ τοὺς κατέλαβε. Ἰδού

Ἐκλογὴ

ἕνα παράδειγμα χιούμορ ἀπὸ τὸ ἑναρ-κτήριο νούμερο τῆς ἐπιθεωρήσεως:

«ΠΡΑΣΙΝΟ - ΚΟΚΚΙΝΟ» (ρεφραίν)

Πράσινο κόκκινο
ἐναλλάξ οἱ δρόμοι ὅλοι
στὴν ἱστορικὴ μας πόλη
πρασινίζουνε
καὶ κοκκινίζουνε
πράσινο - κόκκινο.
Στὸπ στὸ κόκκινο τὸ σῆμα
ἀλλὰ κι ὅταν πιά τὸ κύμα
πέσει πράσινο ἐμπρός - ἐμπρός.
Καθένας που περπατάει
πρέπει νὰ ξέρη πῶς προχωρεῖ
πράσινο - κόκκινο
μπήκε τάξις ἐν Ἀθήναις
σὲ πεζοὺς καὶ λιμουζίνες
κ' ἔτσι σώθηκε ἡ Μαριορή.

Ἀλλὰ καὶ ἡ πολιτικὴ σάτιρα, που ἦταν κάποτε ἡ εὐτυχέστερη στιγμή τῆς ἐλληνικῆς ἐπιθεωρήσεως, δίνει τὴν εὐκαιρία στοὺς συγγραφεῖς τοῦ «Πράσινο - Κόκκινο» νὰ ἀνακαλύψουν ὅτι ὁ κ. Καραμανλῆς ἔχει φρύδια, ὁ κ. Παπανδρέου μαλλιά καὶ ὁ κ. Μαρκεζίνης σαγόνι. Οἱ πληροφορίες αὐτὲς πέφτουν κάθε δράβῃ σὰν βόμβα μέσα στὸ θέατρο καὶ τὸ κοινὸ μένει με τὸ στόμα ἀνοιχτὸ γιὰ τὴν παρατηρητικότητα τῶν τεσσάρων συγγραφέων.

Γενικά οἱ δημιουργοὶ τοῦ «Πράσινο - Κόκκινο» δὲν φαίνονται διατεθειμένοι νὰ χάσουν καθόλου τὴ σοβαρότητά τους καὶ τὸ νούμερο «Οἱ ἀναμνήσεις τοῦ μπεκρῆ», που ἔχει τὴν ἀτυχία νὰ ἐρμηνεύῃ ὁ λαμπρὸς κ. Ὁρέστης Μακρῆς, προσφέρει χρήσιμες ἱστορικὲς γνώσεις στοὺς θεατές, ὅπως π.χ. ὅτι στὰ 1912 - 13 εἶχαμε πόλεμο με τὴν Τουρκία καὶ ὅτι ὕστερα ἀπὸ μερικὰ χρόνια κάποιοι πολιτικὸς, ὀνόματι Βενιζέλος, διαφώνησε με τὸν τότε βασιλέα Κωνσταντῖνο καὶ ἔγιναν κάτι μικροεπεισόδια.

Ἡ μόνη στιγμή που οἱ συγγραφεῖς ξεχνοῦν κάπως τὴ σοβαρότητά τους εἶναι ὅταν ἀσχολοῦνται με τὴν κατηγορία ἐκείνη τῶν ἀστείων που ἀφορᾷ μία ὀρισμένη περιοχὴ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Εἶναι τὸ μόνο θέμα που φαίνεται νὰ ταιριάζῃ στὴν ἰδιοσυγκρασία τους, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι μία συλλογὴ δειγμάτων γενετισμοῦ χιούμορ που εἶναι περίεργο ὅτι δὲν τοὺς ὡδήγησε ἀκόμη στὸν Εἰσαγγελέα.

Οἱ ἡθοποιοί, οἱ δυστυχεῖς, εἶναι καλοί. Ἀλλὰ διαπιστώνει κανείς ὅτι ὅσο πιὸ καλοὶ εἶναι τόσο πιὸ ἀξιολύπητοι γίνονται. Τὰ δύο χορευτικὰ σκηνικά τοῦ Μάρκου Ἀγγελόπουλου εἶναι ἔξυπνα καὶ καλαίσθητα, δὲν πρέπει ὅμως με τὴν εὐκαιρία αὐτὴ νὰ μὴ γραφοῦν δύο λόγια γιὰ τὸ μπαλέτο τοῦ «Ἀκροπόλ». Εἶναι φανερό ὅτι οἱ δεσποινίδες που τὸ ἀποτελοῦν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ λίγη δίαιτα καὶ ἀσφαλῶς δὲν ἔχουν ἰδέα ἀπὸ χορὸ, ἀλλὰ ἀπὸ σατιρικῆς πλευρᾶς ἡ παρουσία τους εἶναι τὸ ἐξυπνότερο νούμερο τῆς ἐπιθεωρήσεως.

Ὀνειρο

ΑΠΟ τὴν τελευταία ἐσοδεία τῶν ἀνεκδότων που κυκλοφοροῦν στὴν Οὐγγαρία. Δύο φίλοι συναντήθηκαν στὴ Βουδαπέστη λίγο μετὰ τὴν ἐπιτυχία τῶν Ρώσων στὸ διάστημα.
«Τὰ ἔμαθες;» λέει ὁ ἕνας. «Οἱ Ρῶσοι ἐπινόησαν μιὰ ἐφεύρεση που θὰ τοὺς πᾶν στὸ φεγγάρι.»
«Σοβαρά, σοβαρά;» κάνει ἐνθουσιασμένος ὁ ἄλλος. «Καὶ δὲν μοῦ λές, φίλε μου, θὰ πᾶνε ὅλοι;»

Προσπάθεια

ΜΕΓΑΛΟΣ θόρυβος τὸν τελευταῖο καιρὸ γύρω ἀπὸ τὸ Διάστημα. Οἱ ἐφημερίδες δομαρδίζουν τὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ με ὀνομασίες που νομίζει κανείς ὅτι ξεκόλλησαν ἀπὸ τὶς σελίδες κάποιου μυθιστορήματος τοῦ Ἰουλίου Βέρν. Τελευταῖο σύμπτωμα ὁ «Γαλαξίας».

Τί εἶναι ὁ «Γαλαξίας»; Οἱ ἀναγνώστες τῆς «Ἐκλογῆς» ξέρουν ἤδη ὅτι πρόκειται γιὰ μιὰ σειρά ἐκδόσεων που θὰ ἀγκαλιάσουν ὅλα τὰ εἶδη τῆς λογοτεχνίας, ἐλληνικῆς καὶ ξένης, καὶ θὰ πωλοῦνται ἀντὶ 15 δραχμῶν. Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι παρὰ τὸ περίγραμμα τῆς προσπάθειας. Εἶδαμε τὴν περασμένη ἐβδομάδα τοὺς ἐκδότες τοῦ «Γαλαξίας», μιλήσαμε μαζί τους, ἀκούσαμε τὶς φιλοδοξίες τους καὶ καταλήξαμε στὸ συμπέρασμα ὅτι αὐτὰ τὰ κομψὰ βιβλιαράκια, που ἔκαναν κιόλας τὴν ἐμφάνισή τους στὰ περίπτερα, θὰ συμφιλιώσουν πολὺ κόσμο με τὸ ἐλληνικὸ καὶ τὸ ξένο βιβλίο.

Ὡς τώρα συνηθίζαμε νὰ χωρίζουμε τὰ βιβλία που κυκλοφοροῦν σὲ δύο κατηγορίες. Ἡ πρώτη ήταν τὸ ἀκριβὸ καὶ τὸ καλὸ, ἡ δεύτερη τὸ φτηνὸ καὶ τὸ μέτριο. Ἀνάμεσα στὶς δύο αὐτὲς κατηγορίες τὸ φτηνὸ καὶ καλὸ βιβλίο ήταν ἡ ἐξαιρεση. Λέμε ἀλήθεια, καμιά φορὰ, ὅτι τὸ βιβλίο δὲν διαβάζεται σήμερα. Ἀλλὰ πῶς νὰ διαβαστῇ; Πού νὰ τὸ βρῇ ὁ κόσμος; Τὸν βλέπετε νὰ στέκεται ἔξω ἀπὸ τὶς διτρίνες τῶν βιβλιοπωλείων, νὰ τὸ τρώῃ με τὰ μάτια καὶ νὰ μὴν μπορῇ νὰ τὸ ἀποκτήσῃ. Καμιά φορὰ ὁ τολμηρὸς τῆς συντροφιάς κάνει μιὰ ἀπόπειρα καὶ μπαίνει μέσα. «Πόσο ἔχει αὐτό;» «Ἐκατὸν εἴκοσι.» «Καὶ αὐτὸ ἐκεῖ πέρα;» «Ἐκατὸν πενήντα.» «Καὶ κεῖνο στὴ γωνία;» «Διακόσιες πέντε.» Καὶ ὁ τολμηρὸς παγώνει. Οὔτε σὲ κοσμηματοπωλεῖο νὰ δρiscόταν.

Ὑπάρχει βέβαια καὶ τὸ ἄλλο ἄκρο. Τὸ φτηνὸ βιβλίο που εἶναι συγχρόνως τὸ κλασικὸ δείγμα τοῦ κακοῦ βιβλίου τόσο σὰν ἐμφάνιση ὅσο καὶ σὰν περιεχόμενο. Γιατί; Διότι οἱ ἐκδότες του ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν ἀντίληψη ὅτι ἕνα φτηνὸ βιβλίο δὲν μπορεῖ νὰ ἀπευθύνεται παρὰ σὲ κοινὸ χαμηλοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου. Καὶ οἱ νέοι; Οἱ μαθητές, οἱ φοιτητές, οἱ διανοούμενοι, οἱ δικηγόροι, οἱ δημοσιογράφοι, ὅλοι αὐτοὶ που διψοῦν γιὰ τὸ καλὸ βιβλίο καὶ δὲν μποροῦν νὰ τὸ ἀγοράσουν; Εἶναι «χαμηλοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου»;

Αὐτὴ τὴν παρεξήγηση ἔρχεται νὰ διαλύσῃ ὁ «Γαλαξίας» προσφέροντας μιὰ σειρά φτηνῶν ἐκδόσεων που θὰ ἀγκαλιάσουν τὰ καλύτερα δείγματα τῆς ἐλληνικῆς καὶ τῆς ξένης φιλολογίας. Ἡ

προσπάθεια είναι βέβαια δύσκολη, αλλά ή διψα του κοινού για τὸ καλὸ βιβλίο εἶναι μία θετική ἐγγύηση ἐπιτυχίας. Τὸ πρῶτο βήμα θὰ πρέπει ἴσως νὰ εἶναι ή ἐξουδετέρωση τῆς δυσπιστίας τοῦ κοινου μας για τὰ ἑλληνικά βιβλία τσέπης. Ὡς σήμερα τὸ βιβλίο τσέπης στὴν Ἑλλάδα ξεκινούσε ἀπὸ ἕνα μέτριο κείμενο ἀστυνομικοῦ περιεχομένου (κατὰ προτίμηση τοῦ Μίκυ Σπιλλαῖν) ποὺ στὰ χέρια ἀνώνυμων μεταφραστῶν γινόταν περίπου ἀκατάληπτο, ἐνῶ τὰ τυπογραφικὰ λάθη ἀναλάμβαναν νὰ ἐπιδεινώσουν τὴν κατάσταση. Τώρα ὁ «Γαλαξίας» παρουσιάζει ἕνα τύπο βιβλίων τσέπης ποὺ χωρὶς νὰ παύουν νὰ εἶναι εὐχρηστα δὲν δημιουργοῦν στὸν κάτοχό τους τὴν ὑποχρέωση νὰ τὰ ἐξαφανίσει μετὰ τὸ διάβασμα.

Ἀντιπαθούμε. ὅσο καὶ σεῖς τὶς προ-
φητεῖες, ἀλλὰ εἶναι πολὺ πιθανὸ ὅτι ὁ
«Γαλαξίας» θὰ λύσῃ τὸ πρόβλημα τοῦ
βιβλίου στὴν Ἑλλάδα. Τὸν χαρακτηρί-
ζει μία ιδιότητα, ποὺ ἀργὰ ἢ γρήγορα
θὰ ἐλκύσῃ τὸν κόσμο: ὁ σεβασμὸς πρὸς
τὸ ἀναγνωστικὸ κοινό. Σέβεται τὴ νοη-
μοσύνην του καὶ τὸ χρόνον του καὶ τοῦ
προσφέρει, ὅ,τι καλύτερο ὑπάρχει, σὲ
μία σειρὰ καλοτυπωμένων βιβλίων ποὺ

χωρᾶνε στὴν τσέπη καὶ μποροῦν νὰ δι-
αβαστοῦν στὸ λεωφορεῖο, ἀκόμα καὶ
στὸ διάλειμμα τοῦ κινηματογράφου.

Χόλλυγουντ

ΓΥΡΙΖΟΤΑΝ πρὶν ἀπὸ λίγο καιροῦ στὸ Χόλλυγουντ μία πολεμικὴ σκηνὴ μὲ συμμετοχὴ πολλῶν ἑκατοντάδων κομπάρσων. Ἡ μάχη θρῑσκόταν στὸ κατακόρυφὸ τῆς καὶ οἱ σφαῖρες μαστίγωναν τὸν ἀέρα δεξιὰ κι ἀριστερά. Οἱ δύο συντάριοι παραγωγὸι τῆς ταινίας ἀτένιζαν περίλυποι τὸ θέαμα.

«Γιὰ σκέψου», λέει σὲ μιὰ στιγμή ὁ ἕνας, «ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι θὰ θέλουν αὔριο μισθό.»

Καὶ ὁ ἄλλος δειλά: «Τί θάλεγες, ἂν
στὸ τελευταῖο γύρισμα χρησιμοποιού-
σαμε ἀληθινὲς σφαῖρες;»

Κακοτυγία

ΕΝΑΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ καθηγητής, ο κ. Ράιτ Μάιλς, γύρισε τελευταία τις χώρες της Λατινικής Αμερικής για να συλλέξει λαογραφικό

υλικό. Ἰδιαίτερη ἐντύπωση τοῦ ἔκα-
νε ἓνα λαϊκὸ ἀπόφθεγμα ποὺ ἄκουσε
σὲ πολλὲς χώρες: «Εἴμαστε πολὺ δυσ-
τυχεῖς», τοῦ εἶπαν οἱ κάτοικοι, «για-
τί βρισκόμαστε πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὸ
Θεὸ καὶ πολὺ κοντὰ στὶς Ἠνωμένες
Πολιτείες.»

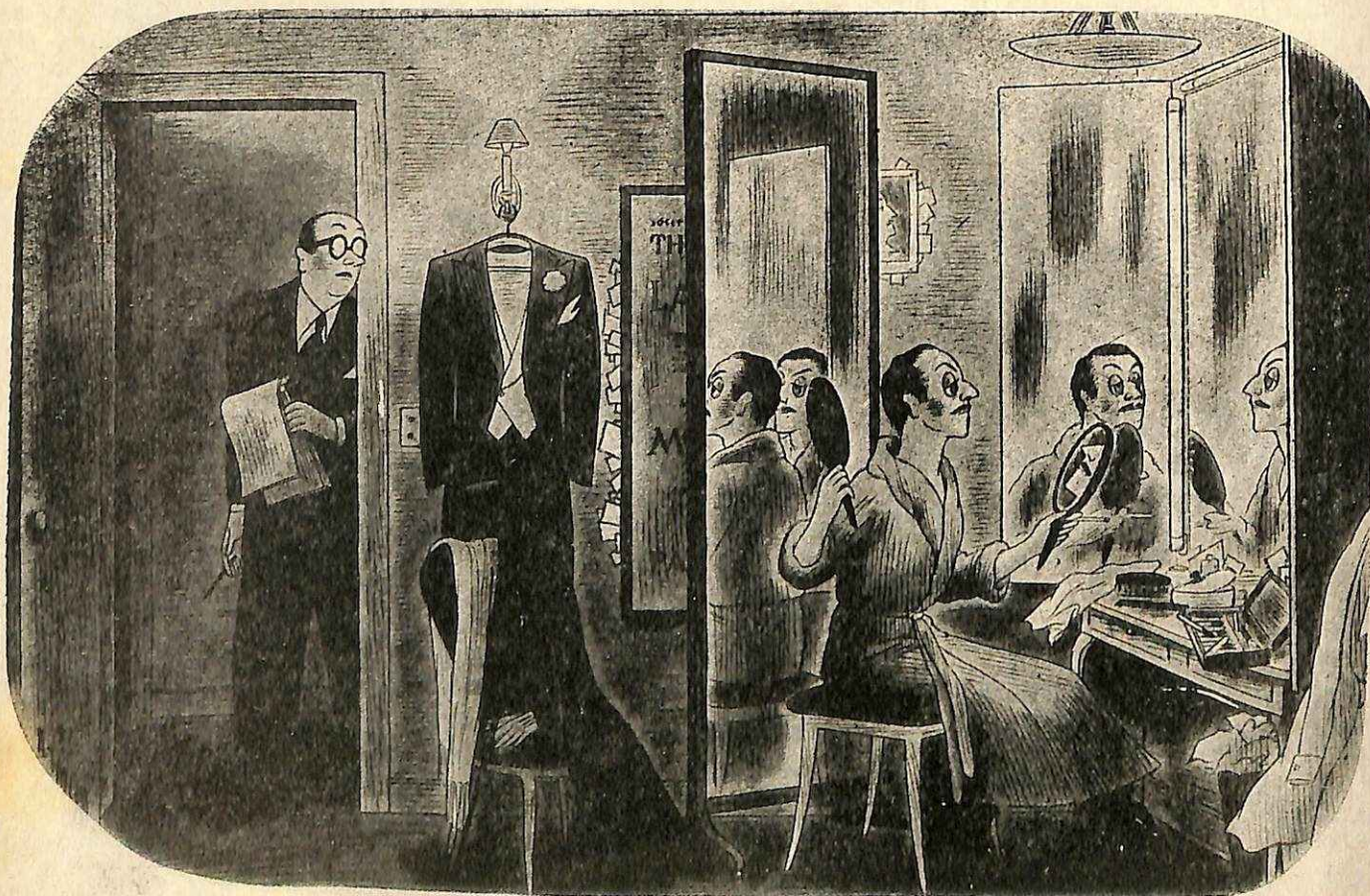
Τετράστιχα

ΝΙΚΗΤΡΙΑ του διαγωνισμού τετραστίχων ή άναγνώστριά μας Τούλα Σταθοπούλου (Έλ. Βενιζέλου 24 - Ζωγράφου) για τὸ παρακάτω τετράστιχο:

Φόρα πήρανε οί φόροι,
φόρα πήραν κ' οί μπελάδες,
κι ἄλλο πάλι ἀποφόρι
θὰ πουλήσω γιὰ παράδες!

Οί καταλήξεις τοῦ νέου μας διαγω-
νισμοῦ:

χρονιά
 παρτίδες
 γενιά
 ἐλπίδες

«Θὰ μποροῦσα, Ντέηβιντ, νὰ σέ δῶ μία στιγμή — ἀλλὰ μονάχο;»

ΠΑΝΩ ΣΕ ΜΙΑ ΣΕΛΙΔΑ ΤΟΥ ΕΝΓΚΕΛΣ

Σ τὸ βιβλίο του «Anti - During» ὁ Ἑνγκελς λέει ὅτι ἡ κοινωνικὴ ἱστορία τοῦ ἀνθρώπινου γένους πηγάζει ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ κοινότητα στὴν τελικὴ κοινότητα, περνώντας ἀπὸ τοὺς ταξικούς ἀνταγωνισμοὺς πού εἶναι ἀπαράιτητοι γιὰ τὴν πρόοδο.

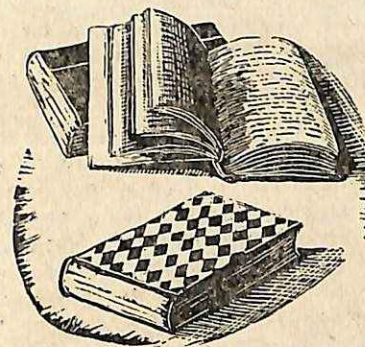
Στο πρώτο στάδιο έχουμε τις μικρές κοινότητες: «Τότε επικρατεί κάποια ισότητα στις συνθήκες ζωής καθώς και ανάμεσα στους άρχηγούς της οικογένειας, ένα είδος κοινωνικής ομοιοτητας. Όπωςδήποτε απουσιάζουν οι κοινωνικές τάξεις, όπως γίνεται και σήμερα ακόμα στις πρωτόγονες κοινωνίες που είναι γεωργικές και που αργότερα θα αποτελέσουν τους πολιτισμένους λαούς.

» Ἀλλὰ ἡ κοινότητα καὶ ἡ ὁμάδα τῶν κοινοτήτων δὲν ἔδινε ἐργασία στὶς πλεονάζουσες διαθέσιμες ὁμάδες: τὴν ἐργασία αὐτὴ τὴν ἔδινε ὁ πόλεμος... Ἐ-
τσι ἀνακαλύφθηκε ἡ δουλεία... καὶ αὐ-
τὴ ἔγινε σὲ λίγο ἡ κυρίαρχη μορφή πα-
ραγωγῆς σὲ ὅλους τοὺς λαοὺς ποὺ ξε-
περνοῦσαν τὸ παλιὸ κοινοτικὸ στάδιο,
ἀλλὰ τελικὰ ἔγινε καὶ μία ἀπὸ τὶς κύ-
ριες αἰτίες τῆς παρακμῆς τους. Μόνο
ἡ δουλεία κατέστησε δυνατὴ τὴν κατα-
νομή τῆς δουλειᾶς ἀνάμεσα στὴ γεωρ-
γία καὶ τὴ θοιμηχανία σὲ μεγάλη κλί-
μακα καὶ ἔπειτα τὴν ἀνθιση τοῦ ἁρ-
χαίου κόσμου μὲ τὸν ἑλληνισμό. Χωρὶς
τὴ δουλεία δὲν θὰ ὑπῆρχε ἑλληνικὴ Πο-
λιτεία, δὲν θὰ ὑπῆρχε οὔτε τέχνη οὔτε
ἐπιστήμη ἑλληνική. Χωρὶς τὴ δουλεία δὲν
θὰ ὑπῆρχε ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία. Καὶ
χωρὶς αὐτὴ τὴ βάση τοῦ ἑλληνισμοῦ
καὶ τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας δὲν
θὰ ὑπῆρχε σύγχρονη Εὐρώπη. Δὲν θὰ
πρέπει ποτὲ νὰ λησμονήσουμε ὅτι ὁλό-
κληρὴ ἡ οἰκονομική, πολιτικὴ καὶ πνευ-
ματικὴ μας ἀνάπτυξη ἔχει γιὰ προϋπό-
θε-
ση τὴν δουλεία.

«Δὲν εἶναι δύσκολο νὰ ἀρχίσῃ κανεὶς νὰ ἐξαπολύῃ ὕβρεις ἐναντίον τῆς δουλείας καὶ τῶν ὁμοίων της, καὶ νὰ προκαλέσῃ ἔτσι μιὰ ὑψηλὴ ἠθικὴ ἀνάγκη γιὰ μιὰ παρόμοια ἀτιμία. Τὸ κακὸ εἶναι ὅτι δὲν λέμε παρὰ ὅσα ὅλοι ξέρουν καλά, ὅτι δηλαδὴ οἱ παλιοὶ θεσμοὶ δὲν ἀνταποκρίνονται στὴ σημερινή κατάσταση καὶ στὰ αἰσθήματα ποὺ γεννᾷ ἡ κατάσταση αὐτή. Ὅμως αὐτὰ δὲν μᾶς μαθαίνουν τίποτα γιὰ τὴν κατὰ φύσιν τῶν θεσμῶν αὐτῶν, γιὰ τοὺς λόγους ποὺ τοὺς διατήρησαν καὶ γιὰ τὸν ρόλο ποὺ ἔπαιξαν στὴν ἱστορία. Ὅμως μελετᾶμε καὶ τὰ θέματα ἀπὸ

κοντά, είμαστε αναγκασμένοι να πούμε, όσο και αν μια τέτοια διαπίστωση φανή άντιφατική και αίρετική, ότι η καθιέρωση της δουλείας, υπό τις συνθήκες που έγινε, στάθηκε μια μεγάλη πρόοδος.

»Κάτι όλοφάνερο: όσο ή έργασία του

ποτέ να επιβάλλη στὶς ἐργαζόμενες μά-
ζες, γιὰ δικό της ὄφελος, ὁλοένα βα-
ρύτερη ἐργασία. Μόνο ἡ τεράστια αὖ-
ξηση τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, που
πραγματοποιεῖται χάρις στῇ μεγάλῃ βιο-
μηχανίᾳ, ἐπιτρέπει τὴν κοινωνιὴ τῆς
ἐργασίας σὲ ὅλα τὰ μέλη τῆς κοινωνίας
χωρὶς καμιά ἐξαίρεση καὶ κατὰ συνέ-
πεια τὸν περιορισμὸ τῆς ἐργασίας κα-
θενὸς μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε ὅλοι νὰ
ἔχουν ἀρκετὸ ἐλεύθερο χρόνον γιὰ νὰ
λάβουν μέρος στὶς γενικὲς ὑποθέσεις
— θεωρητικὲς καὶ πρακτικὲς — τῆς κοι-
νωνίας. "Εἶτσι μόνον σήμερα κάθε κυρί-
αρχη καὶ ἐκμεταλλεύουμένη τοὺς ἄλλους
τάξη ἔχει γίνεи περιττὴ ἢ μάλλον ἐμ-
πόδιο στὴν κοινωνικὴ ἐξέλιξη καὶ μόνον
τώρα θὰ πᾶσιν ὀριστικὰ νὰ ὑπάρχῃ.»

Χρειάστηκε να αναφέρουμε ένα αρκετά μεγάλο απόσπασμα, όχι μόνο γιατί το κείμενο είναι ένδιαφέρον, αλλά και γιατί έτσι προβάλει το «κλειδί» που χρησιμοποιεί ο «Ενγκελς». Για να αναπτυχθῇ ένας πολιτισμός χρειάζεται να δαπανηθῇ χρόνος που αφαιρείται από την εργασία για τὴν ἐπίβιωση. Στὶς πρωτόγονες κοινωνίες, λέει, δὲν ὑπάρχει διαθέσιμος χρόνος ἐξαιτίας τῆς μικρῆς παραγωγικότητας τῶν ἀτόμων καὶ τῆς ἰσοτιμίας, ὥστε οἱ κοινότητες αὐτὲς δὲν εἶναι καὶ δὲν μποροῦν νὰ εἶναι προοδευτικές.

Γιὰ νὰ ξεκινήσῃ ἡ πρόοδος, λέει ὁ Ἑνγκελς, χρειάζεται νὰ εἰσαχθῇ ἡ κοινωνικὴ ἀνισότητα: χρειάζεται ἡ πλειοψηφία νὰ ἀφοσιωθῇ ὁλοκληρωτικὰ στὴν ἐργασία ποὺ ἀποβλέπει στὴν κάλυψη τῶν βιοτικῶν ἀναγκῶν, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ἀποδεσμευθῇ ἀπ' αὐτὴ μιὰ μειοψηφία. Δὲν προδίδουμε ἀσφαλὲς τὴ σκέψη τοῦ συγγραφέα ἂν τὴν διατυπώσουμε καὶ μὲ τὴν ἐξῆς μορφή: στὸ στάδιο αὐτό, ἂν ἡ ἐργασία γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῶν βιοτικῶν ἀγαθῶν μοιραζόταν ὁμοία σὲ ὅλους, κανένας δὲν θὰ εἶχε διαθέσιμο χρόνο γιὰ πολιτικτικὰ ἔργα. Ἦταν λοιπὸν λογικὸ νὰ συγκεντρωνθοῦν οἱ μικρὲς ἀναλογίες ἐλεύθερου χρόνου, ποὺ θὰ μπορούσε νὰ ἔχῃ ὁ καθένας, σὲ ἓνα ἀσφαλὲς «στῶκ» γιὰ τὴ κείνους ποὺ θὰ ἔπαιρναν τὸ μονοπώλιο τοῦ ἐλεύθερου χρόνου, γιὰ τὶς προνομιοῦχες τάξεις.

Ἄλλα ακριβῶς ἡ καλὴ χρησιμοποίη-
ση τοῦ ἐλευθεροῦ αὐτοῦ χρόνου ἀπὸ
τοῦς μονοπωλητῆς τοῦ ἐπέτρεψε νὰ πρ-
αγματοποιηθῇ μιὰ τέτοια πρῶτος τῆς
παραγωγῆς, ὥστε νὰ μὴ χρειάζεται νὰ
μονοπωλῶση τοῦ ἐλευθεροῦ χρόνου, ποῦ
ἔγινε ὑποθετικὰ τόσο ἀβέβαιος, ὥστε μὲ
μιὰ ἴση κατανομή του νὰ ἔχη καθένας
διαθέσιμο χρόνο γιὰ νὰ ἀσχολήται μὲ
τὰ γενικά θέματα τῆς κοινωνίας.

σκοτάν σε πολύ χαμηλή θέση στην κοινωνική ιεραρχία: σήμερα βρίσκεται στην κορυφή. Καί αντίθετα είναι χαρακτηριστικό ότι ο ιερέας και ο δικαστικός κατέβηκαν σ' αυτή την ιεραρχία. "Υστερα απ' αυτό είναι φανερό ότι η κοινωνική προαγωγή σήμερα δεν προϋποθέτει ότι ο προαγόμενος εγκαταλείπει το επίπεδο των υλικών ενδιαφερόντων, αλλά ότι σ' αυτόν ακριβώς τον τομέα διακρίνεται. 'Από εδώ ακόμη απορρέει το γεγονός ότι αν ο συλλογικός πλουτισμός, όπως υπέθετε ο "Ενγκελς, επιτρέψει σε όλους να συμμετέχουν στις ασχολίες της ιδιότυπας τάξης, αυτό προϋποθέτει μόνο ότι οι «στρατιώτες» της παραγωγής μπορούν να συμμετέχουν στο έργο του «στρατηγείου» των παραγωγών.

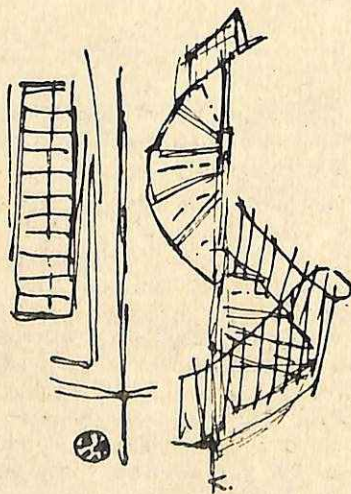
Έχει κατά κόρον και πολύ σωστά τονιστή ότι εκείνο που χαρακτηρίζει την κοινωνία μας είναι η μεγάλη και αυξανόμενη κατανομή της εργασίας. 'Αλλά από την ήθικη άποψη η κοινωνία μας χαρακτηρίζεται από μια όμοιογένεια απασχολήσεων. Δεν χρειάζεται ασφαλώς να υπενθυμίσουμε ότι «προνομιοχός» δεν σημαίνει «καλύτερα τοποθετημένος» αλλά απαλλαγμένος από τον κοινό νόμο. 'Ο κοινότερος νόμος των ανθρώπων είναι η υλική φροντίδα για τή διαβίωση. 'Όλες οι κοινωνίες του παρελθόντος είχαν προνομιοχες τάξεις που ήταν απαλλαγμένες απ' αυτόν τον κοινό νόμο. Στις θαυμαστές εργασίες του Ντυμεζίλ βλέπουμε ότι ο βασικός χαρακτήρας όλων των ινδοευρωπαϊκών κοινωνιών ήταν η διάκριση μίας πνευματικής τάξης, μιάς στρατιωτικής και πολιτικής τάξης και μιάς παραγωγικής τάξης που τις χαρακτηρίζαν αντίστοιχα τα χρώματα άσπρο, κόκκινο και πράσινο. Οι δυο πρώτες τάξεις είχαν το βασικό γνώρισμα ότι ήταν απαλλαγμένες από τη φυσική για τον άνθρωπο υποχρέωση της εργασίας, που το κοινωνικό σύστημα την μεταβίβαζε στην τρίτη τάξη. Καί όχι μόνο ήταν απαλλαγμένες από τις υλικές φροντίδες οι προνομιοχες τάξεις, αλλά δεν είχαν και το δικαίωμα να ασχοληθούν μ' αυτές.

'Η κοινωνία μας είναι η πρώτη στην 'Ιστορία που δεν έχει προνομιοχες τάξεις. Στις παραμονές της Γαλλικής 'Επαναστάσεως ακόμη, από επίδραση των προνομιοχών τάξεων, θεωρούσαν σαν αντιπροσώπους της «Τρίτης Τάξεως» εκείνους που η ασχολία τους βρισκόταν πιο μακριά από την παραγωγή στη στενή έννοια. 'Η ιδέα ότι δεν έπρεπε να υπάρχουν καθόλου προνομιοχες τάξεις δεν θεμελιώθηκε παρά όταν τονίστηκε ότι η παραγωγική δουλειά ήταν το πάν. 'Όσο η παραγωγική δουλειά έθερεφότο δευτερεύονσα, ξεχωρίζαν οι «εὐγενείς» που δεν ασχολούνταν μ' αυτήν. Στόν πνευματικό τομέα την κοινωνική επανάσταση την έκανε ο Σαίν - Σιμόν που είναι ο προφήτης της σύγχρονης κοινωνίας. Θά τὰ

έχουμε πεί όλα όταν τονίσουμε ότι η πολιτική πρέπει να είναι βιομηχανική, να έχει για αντικειμενικό σκοπό την εργάνωση της εργασίας και ότι η δημόσια εκπαίδευση πρέπει να περιλαμβάνει «ασκήσεις κατάλληλες να διαμορφώνουν ανθρώπους της βιομηχανίας όπως άλλοτε διαμορφώναν ανθρώπους του πολέμου».

Στόν Σαίν - Σιμόν, για πρώτη φορά στην ιστορία των πολιτισμών, η παραγωγή δεν θεωρείται πιά λειτουργήμα απαραίτητο, αλλά κατώτερο, με το οποίο η έκλεκτή κοινωνική μερίδα όφειλε να μην έχει καμιά σχέση αν θέλει να είναι έκλεκτή, θεωρείται όμως το κύριο λειτουργήμα της κοινωνίας στο οποίο καθένας συμμετέχει ανάλογα με τις δυνάμεις του. 'Ετσι η έκλεκτή μερίδα δεν είναι έκλεκτή παρά μόνο εξαιτίας της υπεροχής της συμβολής της σ' αυτόν τον κοινό αντικειμενικό σκοπό. Αυτός ο νέος (και ανήκουστος στην ιστορία του πολιτισμού) τρόπος αντιμετώπισεως των έκλεκτών, φαίνεται σά να είναι η έπαρκής δικαιολογία της καταπληκτικής αντίθεσεως ανάμεσα στην υλική πρόοδο της σύγχρονης κοινωνίας μας και στην αποτελμάτωση η την μέτρια πρόοδο των παλαιών κοινωνιών.

Πάντως σε όλες τις παλαιότερες κοινωνίες έγινε πάντα κάποια επιλογή που αποσπούσε από την παραγωγική τάξη τὰ καλύτερα ταλέντα για να τὰ κατευθύνει άλλοι. Στόν Μεσαίωνα όποιος πολέμουσε καλά γινόταν ιππότης και πιατούσε το πρώτο σκαλοπάτι της ευγενείας. 'Όποιος μάθαινε να διαβάξει γινόταν γραφιάς. Για τη διαχείριση των κτημάτων χρειαζόνταν έπιστάτες. 'Όποιος πετύχαινε σ' αυτές τις δουλειές μπορούσε να γίνει ευγενής. Την εποχή του Φραγκίσκου Α' η απόκτηση τίτλου

εὐγενείας ήταν η επικύρωση κάθε επιτυχίας. Καί ενώ η άριστοκρατία έπαιρνε τόν άφρο της παραγωγικής τάξεως από όσες οικογένειες έδειχναν ιδιαίτερες ικανότητες, η 'Εκκλησία έπαιρνε τόν άφρο της νεολαίας όλων των λαϊκών οικογενειών που τὰ παιδιά τους

έδειχναν ιδιαίτερη εύφύια. Οι προνομιοχες τάξεις δεν ήταν καθόλου κλειστές αλλά ακριβώς έπειδή ήταν τόσο ανοικτές απορροφούσαν από την παραγωγική τάξη καθετί που ξεχώριζε.

Τὰ μεγάλα ταλέντα γυμνάζουν πάντα μια κοινωνία. 'Αν η κοινωνία έφαρμόσει ένα κανόνα που να όρίζει ότι κάθε γερό και αναγνωρισμένο ταλέντο θά απομακρύνεται από την παραγωγική τάξη και μαζί μ' αυτό και οι απόγονοί του, είναι φανερό ότι ένας τέτοιος κανόνας θά έμπόδιζε την πρόοδο της παραγωγικής τάξεως. Καί είναι ακόμη φανερό ότι αν αυτός ο κανόνας αντίστροφόταν θά έξυπνρετούσε πολύ την πρόοδο της παραγωγικής τάξεως.

Δεν πρόκειται να άρνηθώ βέβαια ότι και άλλες αιτίες έπηρεάσαν την οικονομική κίνηση και της έδωσαν ταχύτερο ρυθμό. Πάντως και μόνο το γεγονός ότι οι παραγωγικές εργασίες δεν θεωρούνται πιά σαν ασχολίες που πρέπει να αποφεύγεται η έκλεκτή μερίδα, αλλά αντίθετα σαν ασχολίες όπου οι έκλεκτοι πρέπει να διακριθούν, μοιάζει να είναι κάτι που εξηγεί αυτόν τον ρυθμό. 'Ακόμα είναι γεγονός ότι οι χώρες όπου πρώτα αναγνωρίστηκε αυτή η άποψη είναι εκείνες που στάθηκαν τὰ προπύργια της πρόοδου.

Όσόσο υπήρχε και κάποιο αντίπαρο. 'Αν χρειάστηκε για να έπιταχυνθή ο ρυθμός πρόοδου της παραγωγής να μεταβληθή η αναζήτηση των έκλεκτών άτόμων σε αναζήτηση πιο παραγωγικών στοιχείων, είναι φανερό ότι η κοινωνία προχωρεί όλο και περισσότερο στην επιλογή της έκλεκτής μερίδας της με κριτήριο την παραγωγική ικανότητα. Είναι ακόμη φανερό ότι η φυσική στόν άνθρωπο έπιθυμία να διακριθή θά όδηγήσει στην καλλιέργεια αυτόν των ταλέντων. Τέλος είναι φανερό ότι μια κοινωνία έτσι προσανατολισμένη θά έκλινε όλο και πιο πολύ πρὸς την παραγωγική εργασία.

Για να συναρμολογηθή η όλη διαδικασία χρειάστηκε να γίνει μια ψυχολογική και ήθικη αξιολόγηση των παραγωγικών εργασιών, αλλά η ίδια διαδικασία θά προκαλέσει άφ' έαυτης μια υποτίμηση των άλλων εργασιών. 'Ότι υπάρχει έχει την τάση να έμμένη στην ύπαρξή του και η κοινωνία που το έλίτ της ασχολείται με την παραγωγή, θά ασχοληται μ' αυτή όλοένα λιγώτερο εξαιτίας του πλούτου της.

Για να μη χάσει το περιεχόμενό της ή απασχόληση με την παραγωγή όσο πραγματοποιεί μεγαλύτερες επιτυχίες, πρέπει η κοινωνία να αύξάνει διαρκώς την κατανάλωση. Με τις συνθήκες αυτές δεν υπάρχει καμιά πιθανότητα να έρθει, όπως προέβλεπε ο "Ενγκελς, μια εποχή που η παραγωγή θά πάρει τόση έκταση, ώστε τὰ μέλη της κοινωνίας θά έχουν πολύ χρόνο να διαθέσουν σε άλλες απασχολήσεις. 'Αλλά και ποιές άλλες;

'Η ύπαρξη των προνομιοχών τάξεων που δεν νοιάζονταν καθόλου για την παραγωγή πρόσφερε στους παραγωγούς ιδέες — ποικίλης αξίας, αξιοθρήνητες ή θαυμάσιες — για τόν τρόπο με τόν όποιο οι ίδιοι θά μπορούσαν να διαθέσουν τόν χρόνο τους, όταν και αυτοί με τη σειρά τους θά βρίσκονταν απαλλαγμένοι από τις ασχολίες τους. 'Αλλά οι ιδέες αυτές δεν προσφέρονταν πιά όταν οι κατώτεροι, κοιτάζοντας ψηλά, δεν έβλεπαν παρά ανθρώπους απασχολημένους με υλικές εργασίες, πολύ περισσότερο απ' αυτούς τους ίδιους. Σήμερα οι μεγάλοι δεν ξεχωρίζουν από τους μικρούς έπειδή έχουν μεγαλύτερη έλευθερία πνεύματος. Κάθε άλλο. Δεν ξεχωρίζουν παρά από την κατανάλωση που άποτελεί τὸ μοναδικό πρότυπο που προσφέρουν για μίμηση, κάτι που ταιριάζει θαυμάσια σε μια βασική ανάγκη της παραγωγικής κοινωνίας, δηλαδή στην ανάπτυξη των καταναλωτικών της ικανοτήτων. Με άλλα λόγια η ήθικη όμοιογένεια της παραγωγικής κοινωνίας στερεί τὰ μέλη της από κάθε ένδειξη καλοζωίας που θά μπορούσαν να έχουν με τὰ μέσα της αύξημένης παραγωγικότητας.

'Όσόσο αυτό δεν είναι όλο. 'Ο "Ενγκελς και ο Μάρξ φαντάστηκαν ότι ήταν οι εργάτες άπελευθερωθούν έν μέρει από τις παραγωγικές εργασίες, θά έπιθυμούν και θά μπορούν να στρέψουν την προσοχή τους στις «γενικές υποθέσεις της κοινωνίας». 'Ο 'Αριστοτέλης έίπε πως χρειαζόταν έλευθερος χρόνος για να γίνει κανείς πολίτης. 'Ο συλλογισμός είναι ακαταμάχητος και ο "Ενγκελς τόν χρησιμοποιεί πρὸς όφελός του στὰ άποσπάσματα που παραθέσαμε έδω. "Όσο είναι άδύνατο να έξασφαλιστή έλευθερος χρόνος για τους πολλούς, άλλο τόσο είναι αναπόφευκτο οι προνομιοχοί να σχηματίζουν μόνοι αυτοί τὸ σώμα των πολιτών. 'Αλλά αυτό έχει τὸ φανερό μειονέκτημα ότι ο τρόπος που αντιμετωπίζουν τὸ γενικό συμφέρον έπηρεάζεται από τὸ ταξικό τους συμφέρον. 'Ο,τιδήποτε και αν λήθ ό νόμος, ή δυνατότητα συμμετοχής στὰ κοινά δεν μπορεί να έπεκταθή σε όλους παρά μόνο αν έξασφαλιστή για όλους κάποιος έλευθερος χρόνος. 'Ετσι περνάμε λογικά από ένα καθεστώς έκλεκτικό, όπου ώρισμένοι μόνο έχουν τὸ μονοπώλιο του έλεύθερου χρόνου, στὸ λαϊκό καθεστώς όπου ο έλευθερος χρόνος, άποδεσμευμένος χάρη στὸ κέρδος της παραγωγικότητας, είναι έπαρκές για όλους. Αυτό είναι σαφές.

'Αλλά αυτό τὸ άτομικό μερίδιο έλεύθερου χρόνου είναι τόσο άρκετό ώστε να μπορεί καθένας να γνωρίσει τὰ γενικά συμφέροντα της κοινωνίας; 'Όταν ο "Ενγκελς έγραφε τὰ έργα του άσφαλώς φαινόταν πολύ πιθανό ότι ένας άνθρωπος που θά δούλευε μόνο 40 ώρες και θά είχε μια μέση μόρφωση, θά μπορούσε να κρίνει τὰ έμφανιζόμενα προβλήματα. 'Αλλά η πιθανότητα

DYLAN THOMAS

Ο ΚΑΜΠΟΥΡΗΣ ΣΤΟ ΠΑΡΚΟ

*'Ο καμπούρης στὸ πάρκο
ένας άνθρωπος μόνος, ένας κύριος καμπούρης
στυλωμένος ανάμεσα γῆ και νερό.
Σάν άνοιξη τὸ πάρκο γιά νά μπουνε τὰ δέντρα
κι ὡς νά κλείσει τὸ πάρκο και νά σβήσουν οἱ λίμνες
σάν χτυπήσει, μακάβριο, Κυριακή, τὸ κουδούνι*

*τρώει ψωμί, τυλιγμένο σὲ μιὰ έφημερίδα
και στὴν κρίνη έκείνη που άρμενίζουν παιχνίδια
πίνει νερό
ἀπὸ τάσι δεμένο που παιδιὰ έχουν μολέψει με άμμο
μ' άλυσίδα δεμένο — άλλ' αὐτὸν δὲν τὸν δένουν
στὸ σκυλόσπιστο, νύχτα, σάν πάει νά κονέψει.*

*Σάν πουλί ἦρθε στὸ πάρκο, νωρίς, με τ' άλλα πουλιὰ
καταστάλαξε σάν τὸ νερό
Κι όταν «Κύριε!» φωνάξανε «Κύριε Καμπούρη!»
τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου — σκασιαρχεῖο — και τρέξαν
τὰ φοβέρισε σειώντας τὴν κενὴ έφημερίδα.*

*Πέρα τρέξαγε γελώντας με τὸ έξυπνο άστεῖο
και πικρὸς άκολούθησε κείνος μειδιώντας
ένας ἦθος ὅλος μειδιάμα
στὰ φυλλώματα πέρα, στὰ κλουβιά τῶν μαϊμούδων
Κι οὔτε λέξη στὸ φύλακα, πέρα,
που μαζεύει ξερόφυλλα με καρφί στὸ ραβδί του.*

*Μοναχός, σάν τὸ σκύλο, ὁ καμπούρης στὸ πάρκο
ἀνάμεσα στὶς νταντάδες και στοὺς κύνους
τὰ παιδιὰ μέσ' τὶς λεῦκες που κάνουν
τὶς τίγρεις στὰ κλουβιά τους νά σκούζουν
τὰ νερά που γαλάζια τὰ βάφουν
οἱ ναῦτες περνώντας*

*ὅλη μέρα εκεί, — ν' άκουστὴ τὸ κουδούνι
λυγερὴ νά περάσει γυναίκα σὰ βέργα
και νά κάτσει μαζί του εκεί, μέσ' τὴ νύχτα,
συντροφιά στὰ σιραβά του ὅσά, τὰ
φυλακὴ του.*

*"Όλη νύχτα στὸ άξενο πάρκο
φύλλα και κάμχελια
λίμνες, γλῶνη, πλατάνια, σπουργίτια,
τὰ παλιόπαιδα, άγνὰ σάν τὰ μούρα,
νά κάνουν γαζούρα
στὸν καμπούρη που φεύγει σάν σκύλος
στὸ σκυλόσπιστο εκείνο νά πάη νά κονέψει...*

Ἀπὸ τὸ «DEATHS AND ENTRANCES»

Ἀπόδοση: ΒΑΣ. Α. ΚΑΖΑΝΤΖΗΣ

είναι η ίδια και σήμερα. Τὰ κέρδη της παραγωγικότητας συνεπάγονται όχι μόνο υλική διαίρεση της εργασίας όλοένα και πιο έπιτακτική, αλλά συγχρόνως όλοένα πιο περίπλοκα προβλήματα — τέτοια που ακόμη και τὰ μέλη μιάς «γενικής τάξεως», που καθένα της αφιερώνει σ' αυτά όλο του τὸν καιρό, δεν μπορούν να τὰ γνωρίζουν όλα. 'Ετσι δεν μπορεί τὸν προβληματισμό να τείνει να ή εξέταση των προβλημάτων να γίνεται σε όμάδες ειδίκων. Θίγουμε κατανεμηθή σε όμάδες ειδίκων. Θίγουμε ένα πρόβλημα που δεν θά αναλυθή έδω, αλλά που πρέπει να τὸ σημειώσουμε. Γιατί αν δεν τὸ τονίζαμε θά μπορούσαμε να οδηγηθούμε σε άυστηρες και άδικες κρίσεις. Πραγματικά παρὰ τὸ ότι ή προσοχή που δείχνει

ο εργαζόμενος για τις κοινές υποθέσεις της κοινωνίας δεν αύξάνεται ανάλογα με την αύξηση του έλεύθερου χρόνου του. Καί ή αίτία είναι απλή: είναι γιατί ο έλευθερος χρόνος αύξήθηκε πολύ λιγώτερο από τὸν περίπλοκο χαρακτήρα των προβλημάτων.

'Η πορεία των πραγμάτων πρόσφερε δύο ποσοτικές διαφορές σε κείνα που πρόβλεψε ο "Ενγκελς. Πρώτα, ή πρόοδος της παραγωγικότητας — που άσφαλώς ξεπέρασε τις έλπίδες του 1877 (τότε που ο "Ενγκελς έγραψε τὸ «Anti - Dühring») — άποδέσμευσε ένα σύνολο κοινωνικού χρόνου πολύ μικρότερου από ό,τι μπορούμε να φανταστούμε, δεδομένου ότι οι άνάγκες αναπτύ-

χθηκαν πολύ (καί χωρίς αυτή την ανάπτυξη των αναγκών ή πρόδοος της παραγωγής δεν θα μπορούσε να είναι τόσο μεγάλη, αλλά αυτό είναι άλλο θέμα). "Επειτα το σύνολο του αποδεδειγμένου χρόνου, κατανεμημένο κατ' άτομο, είναι έντελώς ανεπαρκές για να γνωρίσει κάθε άτομο τα ζητήματα της κοινωνίας.

Στην πραγματικότητα, και μένοντας στον ποσοτικό τομέα, μπορούμε άσφαλώς να αναρωτηθούμε αν πραγματικά το σύνολο του αποδεδειγμένου χρόνου αύξηθηκε καθόλου. "Αν μιλάμε για χρόνο «ελευθερωμένο από σωματική εργασία», ή απάντηση είναι βέβαια θετική. "Αν όμως μιλάμε για χρόνο «ελευθερωμένο από τις φροντίδες που σχετίζονται με την υλική ζωή», ή απάντηση είναι πιο αμφίβολη. Γιατί ο ελεύθερος χρόνος μ' αυτή την έννοια έχει σχεδόν χαθεί για τις ιδιότυπες τάξεις και αυξάνεται για τους πολλούς. "Η μεταβολή αυτή στην κατανομή του συνόλου του ελεύθερου χρόνου είναι σύμφωνη με την πρόβλεψη του "Ενγκελς: είναι άσφαλώς πολύ πιο αισθητή από την πρόοδο.

Αφήνοντας τώρα τις ποσοτικές υπο-

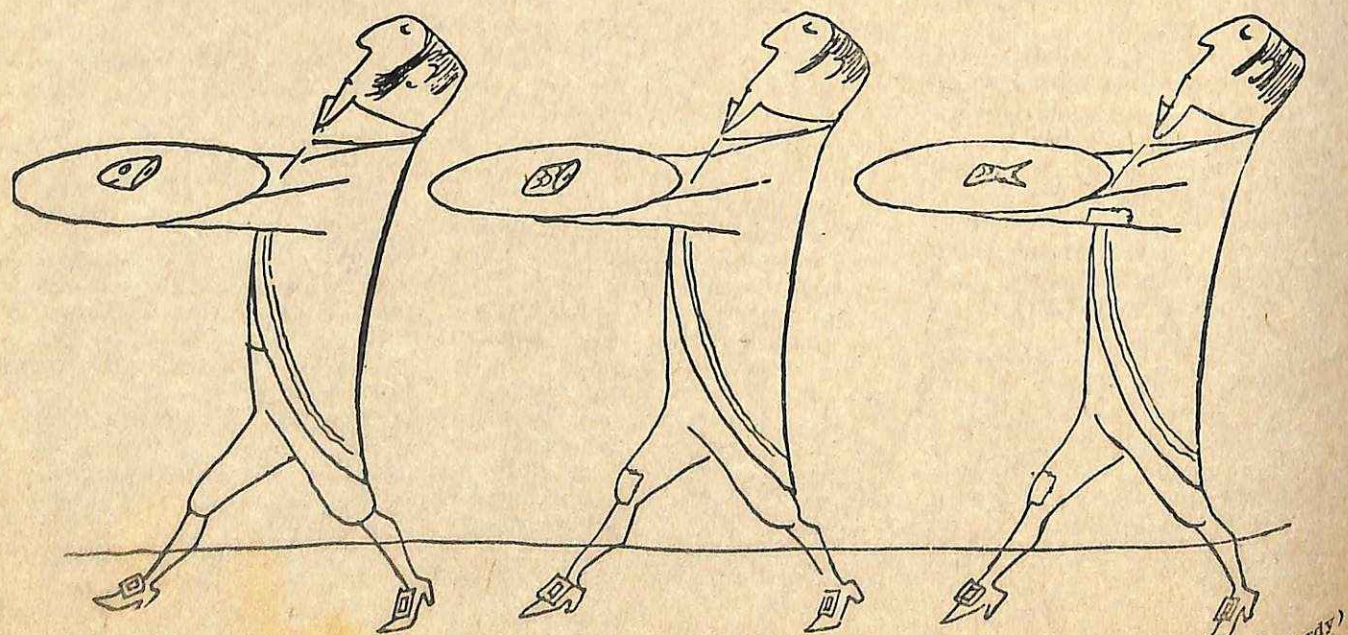
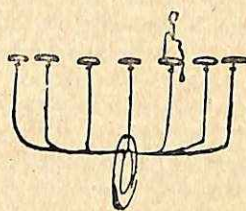
θέσεις μπορούμε να πούμε ότι φαίνεται βέβαια πως η πρόδοος της παραγωγής δεν έτέφερε ως τώρα μεγάλη συμμετοχή του ατόμου στην πολιτική, την τέχνη και την επιστήμη. Δεν θέλω να πω ότι δεν μπορούσε να γίνει αλλιώς, λέω μόνο ότι δεν την είδαμε ακόμη. "Αν μου υπενθυμίσει κανείς ότι ο "Ενγκελς θεωρούσε την επανάσταση απαραίτητη για να γίνει αυτό, θα άπαντήσω ότι όσο ξέρουμε αυτό δεν έγινε ούτε στη Ρωσία ούτε στις "Ηνωμένες Πολιτείες. Και ίσως το πρόβλημα να είναι κοινό σε κοινωνίες που διαφέρουν στις θεωρίες μα που μοιάζουν στον παραγωγικό προσανατολισμό.

Και πραγματικά, δεν είναι βέβαια αν στις κοινωνίες με υψηλό βαθμό παραγωγικότητας ή συμμετοχή των πολλών σε δραστηριότητες άλλες, εκτός από την υλική παραγωγή, είναι σήμερα περισσότερο εξασφαλισμένη από όσο ήταν τον Μεσαίωνα. Δεν αναφέρομαι στις ελληνικές πολιτείες γιατί εκεί κυριαρχούσε η δουλεία.

Εκείνο που πραγματικά φαίνεται βασικό στο πρότυπο του "Ενγκελς είναι ο δεσμός ανάμεσα στην έκταση της

μορφώσεως και στον μέσον όρο παραγωγικότητας. Χαμηλή παραγωγικότητα με κοινωνική ισότητα δίνει γενική αμορφωσιά, χαμηλή παραγωγικότητα με κοινωνική ανισότητα δίνει μόρφωση στη μειοψηφία. «Χωρίς τη δουλεία δεν θα υπήρχε ούτε τέχνη ούτε επιστήμη ελληνική». Τέλος, υψηλή παραγωγικότητα με κοινωνική ισότητα φέρνει τη μόρφωση στους πολλούς. Το πρότυπο έχει άφ' εαυτού μεγάλη δύναμη επιρροής. "Η ιστορική παρατήρηση δεν δείχνει ότι υπάρχει μεγάλη σχέση ανάμεσα στη γενίκευση της μορφώσεως και στην ηνυξημένη παραγωγικότητα. "Αλλά δεν μπορούμε να άρνηθούμε ότι η παραγωγικότητα δημιούργησε μερικές αντικειμενικές συνθήκες που ευνόησαν τη γενίκευση της μορφώσεως. Φαίνεται πως οι αντικειμενικοί αυτοί όροι δεν είναι άποφασιστικοί. Πρέπει λοιπόν να βρεθεί τί πρέπει να γίνει για να φθάσουμε στο σκοπό όταν συντρέξουν οι αντικειμενικοί αυτοί όροι. Θα πρέπει ίσως να εξετασθεί ποιοί παράγοντες έφεραν τις κοινωνίες πλησιέστερα σ' αυτό το σκοπό, ανεξάρτητα από την ανάπτυξη των παραγωγικών τους δυνάμεων.

—BERTRAND DE JOUVENEL

(Σκίτσο του Hurdy - Gurdy)

ΤΟ ΑΣΤΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Μια φορά κ' έναν καιρό ήταν μια όμορφη νύχτα. Μια νύχτα τόσο όμορφη, τόσο παράξενη. Τόσο διαφορετικά απ' όλες τις άλλες. Το χιόνι είχε στρώσει από νωρίς στη γη το κρυσταλλένιο του χαλί. "Ωστόσο η νύχτα κείνη σκορπούσε ολόγυρα μια γλυκειά ζέστα. Μα κι ο ούρανός ακόμα έμοιαζε αλλοιώτικος. Φωτιζόταν τόσο παράξενα απόψε. Δίχως όμως να τον συντροφεύουν ούτε το λαμπρό φεγγάρι, ούτε τα φωτερὰ αστεράκια. Τούτη τη νύχτα, τον άπεραντο ούρανο κι ολόκληρη τη γη τα φωτίζε μονάχα ένα αστέρι. "Ενα αστέρι όμως τόσο λαμπρό που με το φέγγος του ξεπερνούσε κι αυτόν το βασιλιά ήλιο.

Το μικρό τσοπανόπουλο, θαμπωμένο από τη θαυμαστή τούτη νύχτα, ξέχασε για μια φορά τα πρόβατά του. Τάφησε να σκορπίσουν μέσα τ' αστέρι να νοιασθή να τα μαζέψι.

Τ' ανείπωτο τούτο μεγαλείο της βραδυάς το μάγεψε ολότελα. Με τα μάτια στραμμένα πάνω, ψηλά στο λαμπρό αστέρι, γυρνούσε ν' ανακαλύψει το μυστικό της.

Την ίδια στιγμή ακούει πίσω του βήματα. Γυρνάει το κεφάλι του κι αντικρύζει τρεις βοσκούς τυλιγμένους στις κάπες τους να περπατάνε με βήματα χύ.

«Για πού το βάλατε, καλοί μου άνθρωποι, τόσο βιαστικοί;» τους ρωτάει τ' αγόρι.

Περίμενε με λαχτάρα μήπως ακούσει την απάντηση στο μυστήριο που το τύλιγε.

«Δεν είδες κείνο το μεγάλο αστέρι που φωτίζει τον ούρανο; Είναι τ' αστέρι της αγάπης. Βγήκε απόψε για μια νύχτα μονάχα. Για να μάς φωτίσει το δρόμο της αγάπης.»

«Αχ, πάρτε με και μένα μαζί σας. Σας παρακαλώ. Θέλω τόσο πολύ να γνωρίσω κ' εγώ τούτο το δρόμο.»

«Είσαι πολύ μικρός ακόμα», αποκρίθηκαν βιαστικά οι βοσκοί και ταχύνανε πιάτο το βήμα τους.

Τότε το τσοπανόπουλο έκανε να τρέξει βωπίσω τους. Τα ποδαράκια του όμως, κείνα ήταν αληθινά πολύ μικρά, για να φτάσουν τα δικά τους τα μεγάλα βήματα.

Τ' αγόρι γύρισε και κάθισε παραινόμενο σε μια πέτρα. Από τα μάτια του άργοκυλήσανε δάκρυα. Δάκρυα καφτά που φλογίζανε τα μάγουλά του.

Ποτέ δε θα μάθαινε πού βρίσκεται η αιώνια αγάπη.

Κάποια στιγμή βλέπει ολόγυρά του μαζεμένα τα πρόβατά του και συντροφεμένα από τους λύκους του δάσους. Είναι η νύχτα της αγάπης απόψε κι ακόμα ανάμεσα και στα ζώα έχει χαθή κάθε έχτρα.

«Γιατί κλαίς, αγοράκι;» ρώτησαν μ' ενδιαφέρον, σκύβοντας τις ζεστές μουσούδες τους πάνω του.

«Γιατί δεν μπορώ να μάθω κ' εγώ πού είναι ο δρόμος της αγάπης που τον φωτίζει απόψε το μεγάλο αστέρι.» «Και γι' αυτό στενοχωριέσαι; Γιατί δε ρωτάς το ίδιο τ' αστέρι;»

«Μα πώς να φτάσω ίσαμε κεί πάνω;» «Ανέβα σε κείνο τ' αντικρυνό βουνό και σίγουρα μόλις φτάσης στην ψηλή

κορφή του θα σ' ακούσει τ' αστέρι και σ' απαντήσει.»

«Καλά λέτε. Πώς δεν το σκέφτηκα κ' εγώ πιο πριν. Τρέχω. Σας εύχαριστώ, καλά μου ζώα.»

Το τσοπανόπουλο βάλλθηκε να τρέχει μέσα στο δάσος για να φτάσει πιο γρήγορα στο βουνό. "Ο ιδρώτας άρχισε να μουσκεύει το πρόσωπό του, μα τ' αγόρι δεν σταματούσε το τρέξιμο.

«Αξάφνα ακούει μια φωνή πλάι του:

«Γιατί είσαι τόσο βιαστικό απόψε, αγοράκι;»

Βλέπει μιαν αλεπού μ' ένα καφετί λαγό που στέκονταν και τον κοιτούσαν παραξευμένοι.

«Βιάζομαι ν' ανεβώ πάνω κεί στο ψηλό βουνό. Να βρω το λαμπρό αστέρι να το ρωτήσω πού είναι ο δρόμος της αγάπης.»

«Μά, αγοράκι, είσαι μικρό ακόμα κι ο άνθρωπος πολὺς ίσαμε να φτάσης στην κορφή.»

Το τσοπανόπουλο όμως ούτε πρόσεξε τα λόγια τους. Έξακολούθησε να σκαρφαλώνει μέσα στη νύχτα την ανηφορά ενώ ο ιδρώτας έτρεχε τώρα ποτάμι από το πρόσωπό του.

«Για πού τόβαλες, μικρό τσοπανό-

πουλο, και κάνεις τέτοιο τρεχαλητό;» ακούει ξανά μια φωνή.

Ήταν μια ελαφίνα που γύριζε άργοπορημένη στη φωλιά της.

«Βιάζομαι ν' ανεβώ στην κορφή του ψηλού βουνού να ρωτήσω το μεγάλο αστέρι πού βρίσκεται ο δρόμος της αγάπης.»

«Θα βρής πολλά εμπόδια στην ανηφόρα και δεν φτάνει κανένας τόσο εύκολα στην κορφή», μίλησε συλλογισμένα η ελαφίνα.

Το τσοπανόπουλο, που είχε τόση διάση να φτάσει να ρωτήσει τ' αστέρι, ούτε τώρα περίμενε ν' ακούσει την άποκριση της ελαφίνας.

Φοβόταν μήπως το προλάβει το ξημέρωμα.

Τα ποδαράκια του όμως είχαν τώρα τόσο βαρύνει από την κόπωση, που έγιναν ασήκωτα, μολυβένια. "Ωστόσο, συνέχιζε θαρραλέα το δρόμο του. Κι όσο ανέβαινε στο βουνό, φαινόταν ολόένα και πιο λαμπρό τ' αστέρι.

Κάποια στιγμή αντίκρυσε ένα μεγάλο αέτο. Ήταν καθισμένος στην κορφή ενός ελατού με τις φτερούγες του διάπλατα ανοιγμένες. Είχε ανασηκωμένο το κεφάλι και κοίταζε το φωτεινό αστέρι που έφεγγε απόψε μοναχό στον ούρανο. Ούτε γύρισε να κοιτάξει τ' αγόρι. Ούτε φάνηκε να πήρε είδηση τον έρχομό του.

Τότε το τσοπανόπουλο ρώτησε δειλά:

«Καλέ μου αετέ! Σὺ πού κάθεσαι κεί ψηλά, μπας και ξέρεις να μου πής πού βρίσκεται το μονοπάτι της αγάπης;»

Ο αέτος έσκυψε τότε το κεφάλι του χαμηλά και είδε παραξευμένος το παιδί.

«Για ποιο μονοπάτι αγάπης μιλάς, μικρέ;»

«Για κείνο που το λαμπρό αστέρι ήρθε να το φωτίσει απόψε. Κ' εγώ γι' αυτό ανέβηκα ίσαμε δω. Για να πάω να το ρωτήσω.»

«Και θαρρείς πως για να το μάθης χρειάζεται ν' ανεβής ως το ψηλό βουνό και να ρωτήσεις τ' αστέρι;»

«Μα πώς αλλιώς θα ξέρω πού βρίσκεται το μονοπάτι της αγάπης; Τους βοσκούς που το ξέρανε τους έχασα...»

«Γύρνα πίσω, παιδί μου. Πίσω στα πρόβατά σου. Δεν χρειάζεται ν' ανεβής στην κορφή του βουνού για να ρωτήσεις τ' αστέρι πού βρίσκεται η αγάπη. "Η αγάπη είναι μέσα μας. Μονάχα που εμείς δεν τόχαμε καταλάβει ίσαμε τώρα. Γι' αυτό γεννήθηκε "Εκείνος απόψε. Για να μάς βοηθήσει να βρούμε μόνοι μας το δρόμο της αγάπης δίχως να χρειάζεται να ρωτάμε κανένα...»

—ΑΛΚΗΣ ΓΟΥΛΙΜΗΣ

ΚΑΡΚΙΝΟΙ ΠΟΥ ΘΕΡΑΠΕΥΟΝΤΑΙ ΜΟΝΟΙ ΤΟΥΣ

Μια Αμερικανίδα νοικοκυρά, 34 ετών, όταν έμαθε πως ένα πρήξιμο που είχε στο χέρι της ήταν καρκίνος, αρνήθηκε να κάνει οποιαδήποτε θεραπεία παρ' όλες τις προειδοποιήσεις του γιατρού της. Ο γιατρός έκαμε να τη δει τρία χρόνια. Και τότε η γυναίκα τον πληροφόρησε ότι το πρήξιμο είχε φύγει. Δέχτηκε να της κάνουν ακτινογραφία που δεν έδειξε κανένα ίχνος καρκίνου. Ένας άντρας 65 χρόνων, που νοσηλευόταν σε ένα νοσοκομείο του Κοννέκτικατ, είχε καρκίνο του νεφρού. Έγινε αφαίρεση του νεφρού, αλλά οι ακτίνες έδειξαν ότι τα κακοήγη κύτταρα είχαν απλωθεί και στους δύο πνεύμονες. Επί τρεις μήνες ο άρρωστος αδυνάτιζε. Ξαφνικά όμως άρχισε να παίρνει βάρος και να αισθάνεται καλύτερα. Οι γιατροί, όταν είδαν τις ακτινογραφίες των πνευμόνων του δεν πίστευαν τα μάτια τους. Όλα τα ίχνη του καρκίνου είχαν χαθεί.

Ένα κοριτσάκι 4 μηνών παρουσίασε καρκίνο στο ένα έπινεφρίδιο που έκανε μετάσταση στα μάτια και στον εγκέφαλο παρ' όλες τις θεραπείες. Σε λίγο καιρό, κατά παράδοξο έντελως τρόπο, τα καρκινικά κύτταρα σταμάτησαν να επεκτείνονται και οι όγκοι άρχισαν να ζαρώνουν. Όταν έγινε δύο μηνών το κοριτσάκι ήταν έντελως καλά.

Καθεμιά από τις καταπληκτικές αυτές περιπτώσεις αποτελεί ένα δείγμα του Ιατρικού θαύματος που λέγεται «αυθόρμητη υποχώρηση», και είναι η μυστηριώδης εύλογια που εμφανίζεται στον καρκίνο μία φορά στις 100.000.

Για κάποιο ανεξήγητο λόγο ένας καρκινοπαθής αρχίζει ξαφνικά να παρουσιάζει θεαματική βελτίωση, συχνά χωρίς τη βοήθεια της χειρουργικής, των ακτίνων Χ ή άλλης θεραπείας. Απλούστατα, ο κοκοήτης όγκος εξαφανίζεται καμιά φορά εν μέρει, αλλά συχνά και έντελως. Άλλοτε πάλι, όγκοι που χει εξακριβώθηκαν ότι είναι καρκίνοι, μικράινουν ή χάνονται έπειτα από μία θεραπεία που ήταν μάλλον ανίκανη να έχει τέτοια αποτελέσματα.

Δύο διακεκριμένοι χειρουργοί, παρακινημένοι από το ενδιαφέρον τους γι' αυτά τα μυστήρια της Ιατρικής, μελέτησαν το ιστορικό πολλών περιπτώσεων, από το 1900 ως σήμερα, αναλύοντας κάθε λεπτομέρεια.

Οι γιατροί αυτοί ανακοίνωσαν τώρα ότι 115 περιπτώσεις παρουσιάζονται ως παραδείγματα καρκίνου που εξαφανίστηκε μόνος του. Πολλοί από τους καρκίνους αυτούς επανεμφανίστηκαν και τελικά σκότωσαν τα θύματά τους, αλλά είχαν μείνει στην αφάνεια για πολύ καιρό.

Ένας από τους γιατρούς αυτούς, που είναι πρόεδρος της Αμερικανικής Αντικαρκινικής Έταιρίας, πιστεύει ότι στα ανεξήγητα αυτά γεγονότα βρίσκεται το κλειδί για τη μελλοντική θεραπεία του καρκίνου που τώρα θεωρείται ανίατος. Οι γιατροί αυτοί είναι ο δρ Ουώρρεν Κόουλ και ο δρ Τίλντεν Έντβερσον. Και οι δύο τους είναι καθηγητές της χειρουργικής στο Κολλέγιο Ιατρικής του Πανεπιστημίου του Ίλλινοίς.

Ο δρ Τζών Ένγκλεμπερτ Ντάνφου από τη Βοστώνη ανακοίνωσε στην Αμερικανική Χειρουργική Έταιρία ότι η μελέτη αυτή θα κάνει τους γιατρούς να αναθεωρήσουν την άποψη ότι ο καρκίνος μπορεί να καταπολεμηθεί μόνο με την ολική αφαίρεσή του.

Οι καρκινολόγοι λένε ότι καρκίνοι του ίδιου τύπου αναπτύσσονται σε ώριμα άτομα πιο άργα από ό,τι σε άλλα και ότι καρκίνοι διαφορετικού τύπου ποικίλλουν πολύ στο ρυθμό με τον οποίο απλώνονται και μεγαλώνουν. Οι κακοήθεις όγκοι δεν ακολουθούν μία σταθερή πορεία και πολλές φορές σταματούν για μεγάλες περιόδους προτού προχωρήσουν. Αναφέρεται σχετικά η περίπτωση ενός καρκίνου σε σιελόγλονο αδένου που διαγνώστηκε σε παιδί 15 ετών. Η πρώτη εγχείριση έγινε όταν ο άρρωστος ήταν 29 ετών και τελικά ο ίδιος καρκίνος τον σκότωσε στα 80 χρόνια του.

Οι εκδηλώσεις αυτές, πιστεύουν πολλοί γιατροί, μαρτυρούν ότι το κλειδί για τον έλεγχο του καρκίνου μπορεί να βρίσκεται κάπου μέσα στο μυστήριο της «αυθόρμητης υποχώρησης».

Η Αμερικανική Αντικαρκινική Έταιρία έκανε τη σοβαρώτατη προειδοποίηση: ότι δεν πρέπει να περιμένουμε να εκδηλωθεί αυτή η σπανιότατη περίπτωση, γιατί θα είναι σαν να προκαλούμε τον θάνατο και την καταστροφή.

Από τον τύπο του καρκίνου εξαρτάται κατά μεγάλο μέρος η πιθανότητα να εξαφανιστεί μόνος του για μεγάλη χρονική περίοδο. Όπως παρατηρήσαν οι γιατροί Κόουλ και Έντβερσον, το άπιστευτο αυτό φαινόμενο παρουσιάστηκε συχνότερα πρώτα σε νευροβλάστωμα, καρκίνο του συμπαθητικού συστήματος και έπειτα σε λευχαιμίες, τον συνηθέστερο καρκίνο παιδικής ηλικίας.

Σε μία μεγάλη ομάδα, σε 12 παιδιά με νευροβλάστωμα, χάθηκαν όλα τα ίχνη της ασθένειας, ακόμη και καρκίνοι που είχαν απλωθεί σε άλλα σημεία του σώματος. Μερικά από τα φαινομενικά καταδικασμένα παιδιά είχαν κάνει θεραπεία με ακτίνες Χ και άλλα τόσα δεν είχαν κάνει τίποτα.

Σε ενήλικες καρκινοπαθείς η περίπτωση υποχώρησης ήταν σπανιότερη στους συχνότερους καρκίνους. Μόνο έξη περιπτώσεις υποχώρησης καρκίνου του μαστού είναι γνωστές, 4 του πνεύμονα, 3 του στομάχου και 1 των πνευμόνων. Επίσης δέκα μελανώματα (ό επικίνδυνος, ταχύς «μαύρος καρκίνος» που αρχίζει σε «έλιες» του δέρματος) χάθηκαν μόνα τους.

Εξαφάνιση όγκων παρατηρήθηκε συχνά σε περιπτώσεις έντελως άπελπιστικές. Καρκίνοι που είχαν ήδη επεκταθεί σε όλο το σώμα και είχαν κάνει τους γιατρούς να προβλέψουν βέβαιο θάνατο, υποχώρησαν συχνότερα από άλλους που βρίσκονταν στο αρχικό στάδιο. Σε τέσσερις περιπτώσεις καρκίνοι της κύστεως εξαφανίστηκαν μέσα σε λίγες εβδομάδες ανάμεσα στα δυο στάδια μιας έγχυσης.

Αυτές οι αυθόρμητες υποχωρήσεις, λέει ο δρ Κόουλ, δείχνουν ότι υπάρχει κάτι μέσα στον ανθρώπινο οργανισμό — κάτι που βρίσκεται ακόμη πέρα από την ικανότητα της επιστήμης να καταλάβει ή να ερμηνεύσει — κάτι που κρατά στη δύναμή του πολλούς άπελπιστικούς καρκίνους. Αν οι γιατροί ανακαλύψουν τι ακριβώς προκαλεί αυτές τις αυθόρμητες υποχωρήσεις, τότε θα έχουν στα χέρια τους ένα νέο ισχυρό όπλο έναντι της φοβερής αρρώστιας.

Το όπλο αυτό είναι η ανοσία. Η ύπαρξη καρκίνων που υποχωρούν δεν είναι η μόνη απόδειξη ότι ώριμοι άνθρωποι διαθέτουν μέσα άμυντικά έναντι του καρκίνου.

Πριν από λίγο καιρό ώριμοι κατάδικοι υγιείς προσφέρθηκαν έθελοντικά να τους γίνη ένεση με ζωντανά καρκινοπαθή κύτταρα. Επίσης ώριμοι καρκινοπαθείς που βρίσκονταν στο τελευταίο στάδιο προσφέρθηκαν να τους κάνουν ένεσεις με κύτταρα καρκίνου.

Όλοι οι υγιείς κατάδικοι έπαθαν οίδημα και ερύθημα στο σημείο της ένεσης, αλλά κανένας καρκίνο. Ωστόσο, στους καρκινοπαθείς, τα καρκινικά κύτταρα που τους έβαλαν μεγάλωσαν και σκόρπισαν μέσα στο σώμα. Το συμπέρασμα είναι ότι οι υγιείς άνθρωποι είχαν φαίνεται μια φυσική ικανότητα άμυνας έναντι των καρκινικών κυττάρων, πράγμα που έλειπε ή είχε μειωθεί στους καρκινοπαθείς.

Αν συμβαίνει αυτό, μήπως η Ιατρική θα μπορεί στο μέλλον να κάνει έναν άνθρωπο άτρωτο στον καρκίνο, όπως μπορεί σήμερα να τον έμβολιάζει έναντι της εύλογιας, της διφθερίτιδας ή του τύφου; Τα πειράματα ήδη δείχνουν το δρόμο.

Στο Πανεπιστήμιο της Ουάσιγκτον δύο γιατροί έκαναν ένεση με καρκινικά κύτταρα σε ποντικούς που ήταν γνωστό ότι ήταν άθεκτικοί στον καρκίνο εκείνου του τύπου. Έπειτα από 36 ώρες ή νεκροφία των ποντικών έδειξε ότι τα καρκινικά κύτταρα είχαν όλα καταστραφεί.

Σε άλλο πείραμα οι γιατροί πήραν ζωντανό ιστό από αδένες των ποντικών και τον ανάμιξαν με νέα καρκινικά κύτταρα. Τα αποτελέσματα που φάνηκαν στο μικροσκόπιο ήταν εκπληκτικά: τα αδενικά κύτταρα είχαν έπιτεθεί έναντι των καρκινικών και τα καταστρέφανε. Σε δυο μέρες δεν υπήρχε ούτε ένα καρκινικό κύτταρο ζωντανό.

Άλλο εκπληκτικό πείραμα έγινε στο Σικάγο. Οι γιατροί πήραν ύγρο από τον εγκέφαλο ανθρώπων που είχαν λευχαιμία και τον εισηγάγαν σε ποντικούς. Όλα σχεδόν τα ζώα έπαθαν λευχαιμία. Έπειτα εισηγάγαν το ίδιο ύγρο σε 14 έθελοντες καταδίκους. Κανένας δεν έπαθε λευχαιμία. Τότε οι έπιστήμονες έκαναν όρο από το αίμα των φυλακισμένων και το εισηγάγαν σε άλλους ποντικούς και έπειτα τους έκαναν ένεση με ύγρο από εγκέφαλο ατόμων προσβεβλημένων από λευχαιμία.

Οι ποντικοί αυτοί δεν παρουσίασαν λευχαιμία. Ο όρος από τους φυλακισμένους τους είχε δημιουργήσει ανοσία. Εκτός από την πιθανότητα δημιουργίας μιας τεχνητής ανοσίας, ποιοί άλλοι συντελεστές θα μπορούσαν άραγε να προκαλούν τις αυθόρμητες υποχωρήσεις του καρκίνου;

Οι πιθανές εξηγήσεις, λέει ο δρ Κόουλ, είναι οι εξής:

1. Μπορεί μέσα στο σώμα να γίνονται ορμονικές μεταβολές.

Οι ορμόνες που παράγονται από ώριμους αδένες ελέγχουν τις λειτουργίες της ανάπτυξης, αναπαραγωγής και μεταβολισμού. Πιθανόν οι μεταβολές στην έκκριση ορμονών να επηρεάσαν την ανάπτυξη ενός όγκου, κυρίως σε περιπτώσεις καρκίνου του μαστού.

2. Άσυνήθης ευαισθησία ώρισμένων καρκίνων σε μικρές δόσεις ακτινοβολίας ή απάθεια σε φάρμακα.

Ένα βρέφος 5 μηνών ήταν καταδικασμένο από νευροβλάστωμα που είχε απλωθεί σε όλο του το σώμα. Για τρεις μέρες μόνο πήρε μικρότατες δόσεις χημικής τριεθυλικής μελαμίνης. Χιλιάδες μικρά παιδιά πήραν από το ίδιο φάρμακο και είχαν πάρε το ίδιο φάρμακο και είχαν πεθάνει. Το παιδί αυτό, 4 χρόνια αργότερα, ζούσε γερό, χωρίς κανένα ίχνος καρκίνου.

3. Ένας ύψιλος πυρετός ή μία όξεία μόλυνση μπορεί να καταστρέψει τον καρκίνο.

Ένας καρκίνος του εντέρου, που δεν μπορούσε να έγχειρηθεί, υποχώρησε ξαφνικά. Ο ασθενής, όπως παρατήρησαν οι γιατροί, είχε μία μόλυνση στο άριστερό πλευρό. Καμιά φορά, πριν από μια παρατεταμένη αναχαίτιση ενός καρκίνου, παρουσιάζεται πυρετός.

4. Επέμβαση στην τροφοδότηση του καρκίνου.

Ο καρκίνος χρειάζεται έφοδιασμό με αίμα. Σε ένα όγκο που δεν έχει άμεσους καλούς στην έγχειριση, ο έφοδιασμός με αίμα έμποδίζεται τόσο, ώστε ο καρκίνος χάνεται.

Μολονότι η έγκαιρη διάγνωση και θεραπεία είναι κρίσιμα στοιχεία, το γεγονός ότι το φαινόμενο της αυθόρμητης υποχώρησης συνέβη πραγματικά πολλές φορές, ή λέξη άπελπιστικός μπορεί να πάψει να συνοδεύει ακόμη και προχωρημένους καρκίνους. Η έλπίδα είναι άμυδρότατη, αλλά υπάρχει.

Και ίσως, γρηγορότερα από όσο περιμένουμε, ή έλπίδα αυτή γίνη ή τελική νίκη. Το γεγονός ότι παρατηρείται αυθόρμητη υποχώρηση του καρκίνου, φωτίζει το δρόμο του μακροχρόνιου αγώνα της έπιστήμης.

—LESTER DAVID

Ένας Άγγλος μπαίνει σ' ένα ξενοδοχείο και στην είσοδο βλέπει την έπιγραφή: «Ομιλείται ή Γαλλική, ή Ιταλική και ή Αγγλική».

Ο Άγγλος ζητά τον διερμηνέα. «Δεν έχουμε» του εξομολογείται ή ιδιοκτήτρια.

«Μά τότε ποιός είναι αυτός που μιλά όλες αυτές τις γλώσσες; ρωτά ό ξένος.

«Οι ταξιδιώτες κύριε» του απαντά ή ιδιοκτήτρια.

A. M.

«Λοιπόν, σύμφωνοι», λέει ό αρχηγός μιας συντροφιάς όρειβατών στους φίλους του. «Αύριο στις πέντε το πρωί ξεκινάμε για την κορυφή».

«Ακόμα κι αν βρέξει;» ρωτά ό τεμπέλης της συντροφιάς.

«Όχι, βέβαια, αν βρέξει, αλλά μην κλείσει πάλι κανείς τα παράθυρα και ανοίξει τις βρόσσες του μπάνιου, όπως μια άλλη φορά...»

Constellation

Κάποιος γιορτάζει την 25 επέτειο του γάμου του. Κάνει ένα μεγάλο πάρτυ και καλεί όλους τους φίλους του. Ωστόσο ό ίδιος δεν φαίνεται πονεμένος. Ένας από τους καλεσμένους του, τον ανακαλύπτει μονάχο του στη βιβλιοθήκη, να πίνει, με τα μάτια στηλωμένα στη φωτιά.

«Πιό», του λέει, «θάρρετε και σ' να γιορτάζεις με τους άλλους. Γιατί είσαι τόσο λυπημένος;»

«Να σ' πω» του εξηγεί ό οικοδεσπότης. «Όταν έλεγα πέντε χρόνια παντρεμένος, άποράσισα να σκοτώσω τη γυναίκα μου. Πήγα στον δικηγόρο μου και του το είπα. Μου εξήγησε πως αν το έκανα θα πήγαινα 20 χρόνια φυλακή. Και τώρα σκέπτομαι, φίλε μου, πως απόψε θα ήμουνά ένας έλεύθερος άνθρωπος!»

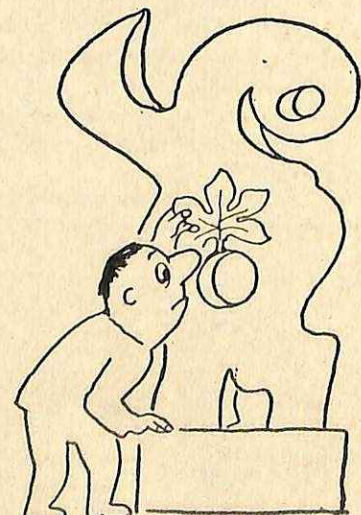
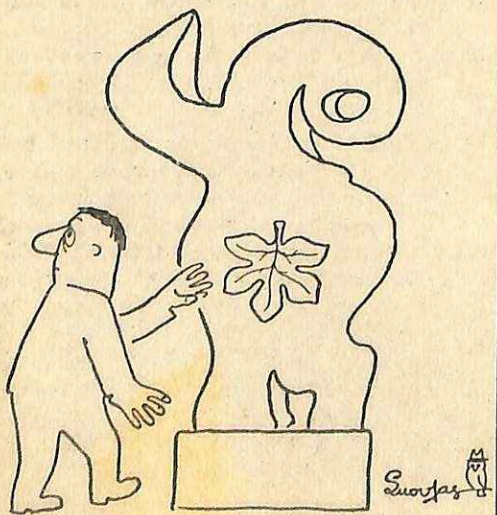
Constellation

Ένας νεαρός πηγαίνει στο διευθυντή μιας μεγάλης εταιρίας και του ζητά δουλειά. Ζητά μεγάλο μισθό, παρ' όλο που δεν έχει κανένα δίπλωμα και δεν ξέρει τίποτα.

«Ζητάτε τόσο μισθό χωρίς να ξέρετε τίποτα;» κάνει ό διευθυντής θυμωμένος.

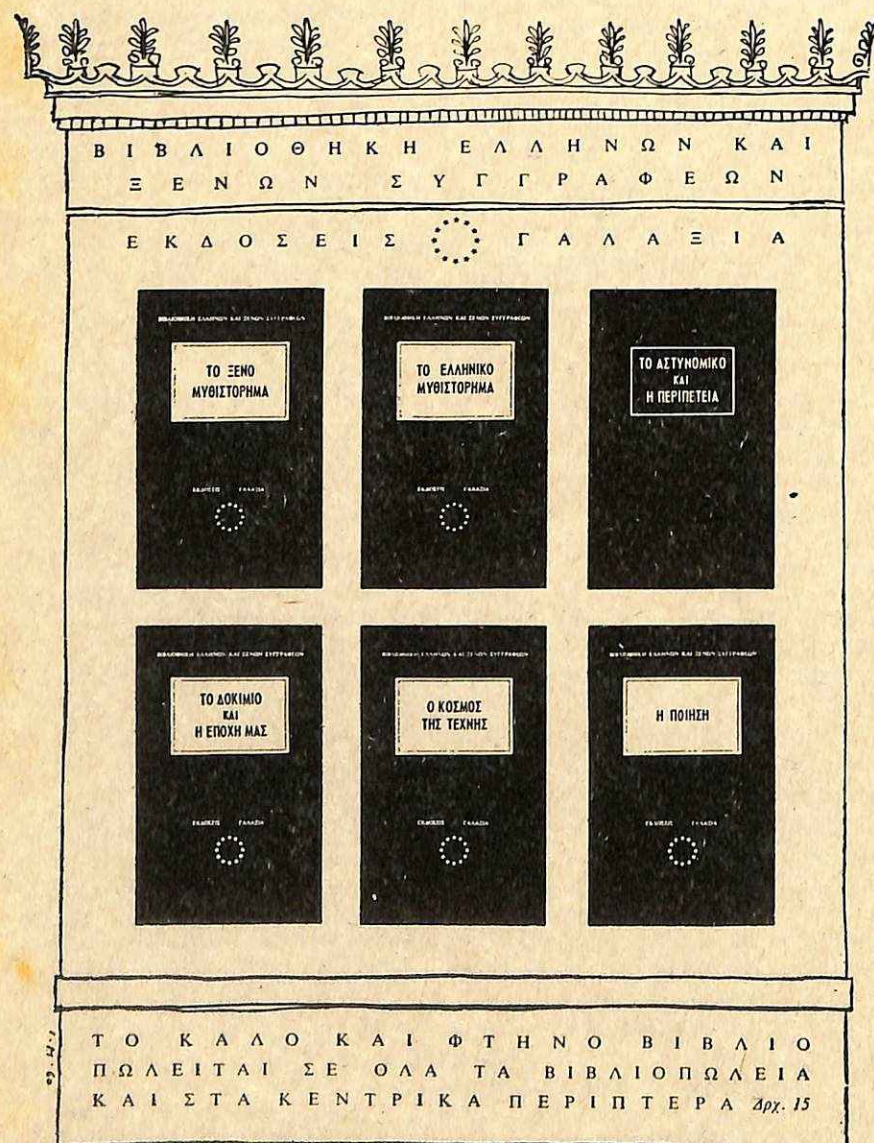
«Νομίζετε πως είναι εύκολο πράγμα να εργασθώ, όταν δεν ξέρετε τίποτα; Μια τέτοια μεγάλη προσπάθεια πρέπει να πληρώνεται ακριβώς, κύριε διευθυντά!»

Argosy

ΤΟ ΚΑΛΟ

ΚΑΙ ΦΤΗΝΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ

ΚΑΙ

ΞΕΝΟ ΒΙΒΛΙΟ

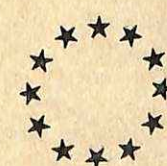
Με καλές, συχνότατα, εκδόσεις, το βιβλίο στην Ελλάδα παραμένει μακριά απ' το μεγάλο αναγνωστικό κοινό. Ο περιορισμένος τρόπος κυκλοφορίας του, οι απρόσιτες τιμές και η ασάφεια και η δυσπιστία που περιβάλλει εκδότες, συγγραφείς και κείμενα, περιορίζουν το ενδιαφέρον στον στενό κύκλο των διανοομένων και των βιβλιοφίλων.

Έν τούτοις, σε όλες τις προηγμένες χώρες, το βιβλίο είναι κτήμα όλων, όπως το περιοδικό και η εφημερίδα.

Με αυτή την απλή σκέψη, οι Έκδοσεις Γαλαξία κυκλοφόρησαν τα βιβλία τους, μέσω των βιβλιοπωλείων και των κεντρικών περιπτέρων ολόκληρης της Ελλάδας. Σκοπός τους είναι να πλησιάσουν το μεγάλο αναγνωστικό κοινό, με βιβλία που να ενδιαφέρουν όλους, με βιβλία που να βρίσκονται παντού, με φτηνά και καλά βιβλία.

Το ελληνικό και το ξένο μυθιστόρημα, το δοκίμιο, η βιογραφία, η ποίηση, το αστυνομικό μυθιστόρημα και η επιστημονική μονογραφία, οποιοδήποτε παλιό ή σύγχρονο βιβλίο που προσφέρεται για την ψυχαγωγία και την πνευματική καλλιέργεια του σημερινού αναγνώστη, θα συμπεριληφθεί στις Έκδοσεις Γαλαξία, με ολόκληρα κείμενα, με καλές μεταφράσεις και σε εκδόσεις ωραιότητας και προσιτές σε όλους. Τιμή τους: 15 δραχμές.

Η έκλογή του βιβλίου που ενδιαφέρει, ανήκει στον κάθε αναγνώστη. Η προσφορά των Έκδόσεων Γαλαξία είναι η εγγύηση του περιεχομένου της εκδόσεως, είτε αφορά την καθαρή ποίηση, είτε το αστυνομικό μυθιστόρημα. Σκοπός των Έκδόσεων Γαλαξία είναι να ξαναδιαβάσουν όσοι σταμάτησαν να διαβάζουν και να μπορέσουν να διαβάσουν όσοι διαθέτουν περιορισμένα μέσα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΑΛΑΞΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΞΕΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

το σὲ μερικούς ἀπὸ τοὺς δικούς μας. Ἐκείνοι θὰ σοὺ ποὺν ποιὸς εἶμαι.»

«Ὅσο κι ἂν εἶναι, ὅπως φαίνεται, κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς τους», συλλογίστηκε ὁ Κουμαγκάϊ, «ἂν τὸν σφάξω, δὲν πρόκειται νὰ κάμω τὴ νίκη ἡ-τα, κι ἂν τὸν σπλαχνιστῶ, πάλι ἡ ἡ-τα μας δὲν θὰ γίνῃ νίκη. Ὅταν ὁ γιός μου ὁ Κοτζιρὸ πηγήθηκε σήμερα τὸ πρωτὶ ἔλαφρα στὸ ἴτσι νὸ Τάνι, μήπως δὲ σπάρῃ ἡ καρδιά μου; Κι ὁ πατέρας τοῦ νεαροῦ αὐτοῦ θὰ δοκίμαζε μεγάλη θλίψη μαθαίνοντας πὼς σκοτώθηκε! Ὅθι τὸν σπλαχνιστῶ.»

Ἐκείνη τὴ στιγμή, ἴσα-ἴσα, κοιτάζοντας πίσω του, εἶδε τὸν Ντόϊ καὶ τὸν Κατζιβάρα νὰ ἔρχονται πρὸς τὸ μέρος τους μὲ πενήντα καθάλαρες. «Ἰμέ-να! Κοίταξε!» φώναξε, ἐνῶ τὰ δάκρυα ἔτρεχαν ἀπὸ τὰ μάτια του. «Κι ἂν ἀκόμη σὲ σπλαχνιστῶ, ὁλόκληρος ὁ στρατός μας ἔρχεται μὲ τοὺς ἄντρες μας καὶ δὲν θὰ μπορέσης νὰ τοὺς ξεφύγης. Ἄν πρέπει νὰ πεθάνῃς, ἂς γίνῃ τοῦτο ἀπὸ τὸ δικό μου χέρι καὶ θὰ φροντίσω νὰ ψάλουν προσευχὲς γιὰ νὰ ξαναγεννηθῇς στὸν Παράδεισο.»

«Δίκιο ἔχεις, ἔτσι πρέπει νὰ γίνῃ», εἶπε ὁ νεαρὸς πολεμιστής. «Πάρε μου ἀμέσως τὸ κεφάλι.»

Ὁ Κουμαγκάϊ, ἀπὸ συμπόνια, δὲν μποροῦσε νὰ κρατήσῃ τὸ λεπίδι του. Τὰ μάτια του θάμπωναν καὶ καλὰ καλὰ δὲν ἤξερε τί ἔκανε. Τοῦ κάκου όμως. Κλαίγοντας πικρά, ἔκοψε τὸ κεφάλι τοῦ παιδιοῦ. «Ἀλλοίμονο!» φώναξε. «Ποιὰ ἄλλη ζωὴ εἶναι πικρότερη ἀπὸ τοῦ στρατιώτη; Μόνο καὶ μόνο ἐπειδὴ γεννήθηκε ἀπὸ στρατιωτικὴ οἰκογένεια, πρέπει νὰ ὑποφέρω τούτη τὴ θλίψη! Πόσο φριχτὸ εἶναι νὰ κάνῃ κανεὶς τέτοιες σκληρὲς πράξεις!» Ἐκρυψε τὸ πρόσωπό του μὲ τὸ μανίκι τῆς πανοπλίας του κ' ἔκλαψε πικρά. Ὑστερα, τυλίγοντας τὸ κεφάλι σ' ἓνα πανί, ξεκούμπωσε τὴν πανοπλία τοῦ νεαροῦ καὶ μέσα σ' ἓνα κεντημένο σάκκο βρῆκε ἓναν αὐλὸ. «Ἄ», φώναξε, «ὥστε αὐτὸς ἦταν λοιπὸν ὁ νεαρὸς ποὺ διασκέδαζε μαζί μὲ φίλους του πίσω ἀπὸ τὰ τείχη σήμερα τὸ πρωτὶ, κάνοντας μουσικὴ. Ἄπ' ὅλους τοὺς ἄντρες μας τῶν Ἀνατολικῶν Ἐπαρχιῶν, ἀμφιβάλω ἂν ἔστω κ' ἓνας ἔφερε σήμε-ρα μαζί του ἓναν αὐλό! Τί εὐγενικοὺς τρόπους ποὺ ἔχουν αὐτοὶ οἱ αὐλοκοί!»

Ὑστερα, ἔφερε τὸν αὐλὸ στὸ Διοικητή, κι ὅλοι ὅσοι τὸν εἶδαν ξέσπασαν σὲ δάκρυα. Ἀνακάλυψε πὼς ὁ νεαρὸς ἦταν ὁ Ἀτσουμόρι, τὸ μικρότερο παιδί τοῦ Τσουνομόρι, δεκάξη μόλις χρόνων. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη, ὁ νοὺς τοῦ Κουμαγκάϊ στράφηκε πρὸς τὴ θρησκευτικὴ ζωὴ.

Σεάμι Μοτοκίγιο (1393 - 1442)

«ΑΤΣΟΥΜΟΡΙ»

ΠΡΟΣΩΠΑ :
Ἱερέας Ρενσέϊ, ὁ ἄλλοτε πολεμιστὴς Κουμαγκάϊ νὸ Ναοζανέ. Ὁ νεαρὸς

θεριστής, ποὺ δὲν εἶναι παρὰ τὸ φάντασμα τοῦ Ἀτσουμόρι. Ὁ σύντροφός του. Χορός.

ΙΕΡΕΑΣ :

Ἡ ζωὴ εἶν' ἓνα ὄνειρο ἀπατηλό. Ζυπνὰ μονάχα κείνος ποὺ τὸν κόσμον περιφρονεῖ. Εἶμαι ὁ Κουμαγκάϊ νὸ Ναοζανέ, ἀπὸ τὴ χώρα Μουσάσσι. Ἄφησα τὴν πατρίδα μου κ' ἔγινα ὁ Ἱερέας Ρενσέϊ. Τοῦτο τὸ ἔκανα ἀπὸ τὴ θλίψη μου γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Ἀτσουμόρι ποὺ ἔπεσε στὴ μάχη, σκοτωμένος ἀπὸ τὸ χέρι μου. Γιὰ τοῦτο, ἄλλωστε, εἶμαι ντυμένος μὲ ρούχα Ἱερέα. Καὶ τώρα, κατεβαίνω στὸ ἴτσι νὸ Τάνι, νὰ προσευχηθῶ γιὰ τὴ σωτηρίᾳ τῆς ψυχῆς τοῦ Ἀτσουμόρι.

(Βαδίζει ἀργά, κατὰ μῆκος τῆς σκηνῆς, τραγουδώντας ἓνα τραγούδι περιγραφικὸ τοῦ ταξιδιοῦ του).

Ταξίδεψα τόσο γρήγορα, ὥστε ἔφτασα κιόλας στὸ ἴτσι νὸ Τάνι, στὴ χώρα Τσου. Ἀλήθεια, τὰ περασμένα ξανάρχονται στὴ θύμησή μου σὰν νάτανε σημερινά. Ὅμως, γιὰ ἀκούστε! Ἀκούω τὸν ἦχο αὐλοῦ νάρχεται πίσω ἀπὸ κάποιο μικρὸ λόφο. Ὅθι περιμένω ἐδῶ νὰ περάσῃ ὁ αὐλητὴς καὶ θὰ τὸν ρωτήσω νὰ μοῦ πῇ τὴν ἱστορία αὐτοῦ τοῦ μέρους.

ΘΕΡΙΣΤΗΣ (μαζί) :

Στὴ μελωδία τοῦ αὐλοῦ τοῦ θεριστῆ τραγουδῶ δὲν ἀκούγεται. Μονάχα ὁ στεναγμὸς τοῦ ἀνέμου στὰ χωράφια.

ΝΕΟΣ ΘΕΡΙΣΤΗΣ :

Κεῖνοι ποὺ θέριζαν, θέριζαν πάνω σ' αὐτὸ τὸ λόφο. Τώρα, μέσ' ἀπὸ τοὺς ἀγρούς, γυρνοῦν στὸ σπίτι τους γιὰ νὰ νυχτώσιν.

ΘΕΡΙΣΤΕΣ (μαζί) :

Βραχὺς εἶν' ὁ δρόμος ποὺ φέρνει ἀπὸ τὴ θάλασσα τοῦ Σούμα πίσω στὸ σπίτι μου. Τοῦτο τὸ μικρὸ ταξίδι — ἀπὸ τὸ λόφο ὡς κάτω στὴν ἀκρογιά

καὶ πάλι πίσω — αὐτὴ εἶν' ὅλη μου ἡ ζωὴ, τὸ μιστὸ μου ἔργο. Ἄν κάποιος μὲ ρωτοῦσε κ' ἐγὼ θ' ἀποκρινόμουν πὼς στὴν ἀκτὴ τῆς Σούμα ζῶ μέσ' τὴ θλίψη. Κι ὅμως, ἂν κάποιος τ' ὀνομά μου μάντευε, μπορεῖ κ' ἐγὼ νὰ εἶχα φίλους. Μὰ στὴ βαθεῖά μου μέσα δυστυχία κ' ἐκείνοι ἀκόμη ποὺ μ' ἀγαποῦσαν μὲ λησμόνησαν. Ἐδῶ πρέπει νὰ ζῶ, παρατημένος στὴ σκέψη καὶ στὴ μόνη μου ἀγωνία πὼς ἐδῶ πρέπει νὰ ζῶ.

ΙΕΡΕΑΣ :

Ἐεε θεριστές! Θέλω νὰ σὰς ρωτήσω κάτι.

ΝΕΟΣ ΘΕΡΙΣΤΗΣ :

Σὲ μάς μιλάτε; Τί θέλετε νὰ μάθετε;

ΙΕΡΕΑΣ :

Σεῖς δὲν παίζατε τώρα δά τὸν αὐλό;

ΝΕΟΣ ΘΕΡΙΣΤΗΣ :

Ναί, ἐμεῖς.

ΙΕΡΕΑΣ :

Ὁ ἦχος ἦταν πολὺ γλυκός· κανεὶς δὲν περιμένει ν' ἀκούσῃ τέτοια μουσικὴ ἀπὸ ἀνθρώπους τῆς σειρᾶς σας.

ΝΕΟΣ ΘΕΡΙΣΤΗΣ :

Δὲν περιμένει τέτοια μουσικὴ ἀπὸ ἀνθρώπους τῆς σειρᾶς μας! Δὲν ἔχεις τὸ λοιπὸν διαβάσει; «Νὰ μὴ φθονῇς ἐκεῖνον ποὺ βρίσκειται πάνω ἀπὸ σένα, μήτε τὸν παρακατιανό σου νὰ περιφρονῇς;» Καὶ ἐξ ἄλλου τὰ τραγούδια τοῦ ξυλοκόπου κι ὁ αὐλὸς τοῦ θεριστῆ κι αὐτὸ τοῦ ξυλοκόπου τὸ τραγούδι, εἶναι γνωστά σ' ὅλον τὸν κόσμον χάρις τοὺς ποιητές. Μὴν ἀπορῇς λοιπὸν ἀκούγοντας ἀπὸ μάς τὸν ἦχο τοῦ καλαμῆνιου αὐλοῦ.

ΙΕΡΕΑΣ :

Δίκιο ἔχεις. Ἐτσι εἶναι, καθὼς εἶπες. Τὰ τραγούδια τῶν ξυλοκόπων κι ὁ αὐλὸς τῶν βοσκῶν...

ΘΕΡΙΣΤΗΣ :

Ὁ αὐλὸς τῶν θεριστῶν...

ΙΕΡΕΑΣ :

Τὰ τραγούδια τῶν ξυλοκόπων...

ΘΕΡΙΣΤΕΣ (μαζί) :

Ὁδηγοῦν τὸ διάβα μας μέσ' ἀπὸ τούτο τὸ θλιμμένο κόσμον.

ΙΕΡΕΑΣ :

Τραγούδι...

ΘΕΡΙΣΤΗΣ :

Καὶ χορός...

ΙΕΡΕΑΣ :

Καὶ μουσικὴ αὐλοῦ...

ΘΕΡΙΣΤΗΣ :

Καὶ μουσικὴ πολλῶν ὀργάνων.

ΧΟΡΟΣ :

Τοῦτο καθεὶς κατὰ τὸ γούστο του διαλέγει γιὰ νὰ περνᾷ τὴς ὥρες του. Ἀπὸ ἀλαφρὺ ξύλο μπαμποῦ σκαλίστηκαν πολλοὶ ὀνομαστοὶ αὐλοί.

Τὸ «Μικρὸ Κλαδί», τὸ «Κλουβὶ τοῦ Τζιτζίκα»,¹ Κι ὅσο γιὰ τὸν αὐλὸ τοῦ θεριστῆ τ' ὀνομά του εἶναι «Πράσινο Φύλλο». Πάνω στ' ἀκρογιάλι τοῦ Σουμγιόσσι παίζουν τὸν κορεατικὸ αὐλό. Πάνω σὲ «Ξυλὸ τῆς Ἀλκυῆς» οἱ ψαράδες φυσοῦνε τοὺς σκοπούς τους.

ΙΕΡΕΑΣ :

Παράξενο μὰ τὴν ἀλήθεια! Οἱ ἄλλοι θεριστᾶδες γύρισαν σπίτια κ' ἔσειε μονάχα χασομερᾶτ' ἐδῶ. Πὼς γίνεται αὐτό;

¹ Ὀνόματα ξακουστῶν αὐλῶν.

ΘΕΡΙΣΤΗΣ :

Ρωτᾷς πὼς γίνεται; Ἀναζητῶ μιὰ προσευχὴ μέσ' τὴ φωνὴ τῶν ἐσπερινῶν κυμάτων. Ἴσως ἐσύ νὰ πῇς γιὰ μένα τὴς Δέκα Προσευχές...

ΙΕΡΕΑΣ :

Εὐκόλα μπορῶ νὰ τὸ κάμω, ἂν κ' ἐσύ μοῦ πῇς ποιὸς εἶσαι.

ΘΕΡΙΣΤΗΣ :

Γιὰ νὰ σοὺ πῶ τὴν ἀλήθεια — εἶμαι κάποιος ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τοῦ ἀρχοντα Ἀτσουμόρι.

ΙΕΡΕΑΣ :

Ἀπὸ τὸ σόϊ τοῦ Ἀτσουμόρι; Πόσο χαίρομαι!

(Τότε ὁ Ἱερέας ἐνώνει τὰ χέρια του, γονατίζει καὶ προσεύχεται).
Namu Amida Bu!..
(Εὐλογημένος ὁ Ἀμίντα Βούδδας!).

«Ἄν φτάσω στὴ μακαριότητα, σ' ὅλο τὸν κόσμον καὶ τὴς δέκα σφαῖρες του, ἀπ' ὅλα ὅσα κατοικοῦν ἐδῶ καὶ κράξαν τ' ὄνομά μου κανένα δὲν θὰ περιφρονῇ.»

ΧΟΡΟΣ :

«Ἄ, μὴ μὲ περιφρονῇς! Μιὰ μονάχα κραυγὴ εἶν' ἀρκετὴ γιὰ τὴ σωτηρία. Κι ὅμως, νύχτα καὶ μέρα, οἱ προσευχὲς σου ἂς ὑψώνωνται γιὰ μένα.

Εἴμ' εὐτυχής, γιατί μὴ ξέροντας τ' ὄνομά σου, ξέρω πὼς ἀπὸ δῶ καὶ πέρα θὰ προσεύχεσαι

αὐγὴ καὶ δειλινὸ γιὰ τῆς ψυχῆς μου τὴ σωτηρία.»

Ἐτσι μίλησε ὁ θεριστής. Ὑστερα χάθηκε καὶ δὲν ξαναφάνηκε. (Ἀκολουθεῖ τὸ ἱντερλούδιο ἀνάμεσα στὶς δύο πράξεις. Γίνεται μιὰ ἀφήγησις σχετικὴ μὲ τὸ θάνατο τοῦ Ἀτσουμόρι. Αὐτὰ τὰ ἱντερλούδια ὑπόκεινται σὲ μεταβολὲς καὶ δὲν θεωροῦνται τμήμα τοῦ λογοτεχνικοῦ ἔργου).

ΙΕΡΕΑΣ :

Ἀφοῦ εἶν' ἔτσι, κάθε νύχτα θὰ κάνω τὴς προσευχὲς γιὰ τοὺς νεκρούς καὶ τ' ὄνομα τοῦ Ἀμίντα δοξάζοντας, ὅλο καὶ θὰ παρακαλῶ γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ Ἀτσουμόρι.

(Ἐμφανίζεται τὸ φάντασμα τοῦ Ἀτσουμόρι, ντυμένο σὰν νεαρὸς πολεμιστής).

ΑΤΣΟΥΜΟΡΙ :

Ἡξερὲς τάχα ποῖος εἴμ' ἐγώ, ποὺ σὰν τοὺς φρουρούς στὸ πέρασμα τοῦ Σούμα, ξύπνησα ἀπ' τὴς κραυγὲς τῶν θαλασσοπουλιῶν ποὺ πετοῦν πᾶν ἀπὸ τ' ἀκρογιάλι τοῦ Ἀβάτζι; Ἄκου Ρενσέϊ. Εἶμαι ὁ Ἀτσουμόρι.

ΙΕΡΕΑΣ :

Παράξενο! Κι ὅμως οὔτε στιγμὴ δὲν ἔπαυα νὰ χτυπῶ τὸ γκόγκ μου καὶ νὰ τελῶ τὴς λειτουργίες τοῦ Νόμου. Δὲν μπορεῖ οὔτε στιγμὴ νὰ μὲ

πῆρε ὁ ὕπνος, κι ὅμως μοῦ φάνηκε πὼς ὁ Ἀτσουμόρι στεκόταν μπροστά μου. Σίγουρα ἦταν ὄνειρο.

ΑΤΣΟΥΜΟΡΙ :

Γιατί θὲς νάταν ὄνειρο; Ἡρθᾶ ἐδῶ καὶ φανερώθηκα μπροστά σου γιὰ νὰ ἐξαγνίσω τὴν «κάρμα»² τῆς ξυπνητῆς ζωῆς μου.

ΙΕΡΕΑΣ :

Δὲν εἶναι γραμμένο πὼς μιὰ προσευχὴ μπορεῖ νὰ ἐξαγνίσῃ δέκα χιλιάδες ἁμαρτίες; Ἀδιάκοπα ἔκαμα τὴς λειτουργίες στὸ Ἅγιο Ὄνομα Ἐκείνου ποὺ ἐξαγνίζει κάθε ἁμαρτία. Ὑστερ' ἀπὸ τέτοιες προσευχὲς, σὰν τί κακὸ μπορεῖ ν' ἀπομεινε; Κι ἂν ἦσουν στὸ ἀμάρτημα τόσο βαθεῖα θυσιζόμενοι...

ΑΤΣΟΥΜΟΡΙ :

...Σὰν μέσ' τὴ θάλασσα κοντὰ σ' ἀπόδραχνη ἀκτῆ, πάλι ἡ προσευχὴ θὰ μ' ἔσωζε.

ΙΕΡΕΑΣ :

Κι ἂν σ' ἔσωζαν οἱ προσευχὲς μου;

ΑΤΣΟΥΜΟΡΙ :

Αὐτὸ θὰ τὸ χρωστᾷς στὴν καλωσύνη κάποιου περασμένου βίου.³

ΙΕΡΕΑΣ :

Ἄλλοτε ἐχθροί...

ΑΤΣΟΥΜΟΡΙ :

Μὰ τώρα...

ΙΕΡΕΑΣ :

Στ' ἀλήθεια εἴμαστε...

ΑΤΣΟΥΜΟΡΙ :

Φίλοι μέσα στὸ νόμο τοῦ Βούδδα...

ΧΟΡΟΣ :

Εἶναι μιὰ παροιμία: «Διῶξε ἀπὸ κοντά σου τὸ φαῦλο φίλο καὶ στὸ πλευρό σου κάλεσε ἐνάρετον ἐχθρό». Γιὰ σένα εἰπώθηκε καὶ ἐδῶλες ἀληθινὸ τὸ λόγο. Καὶ τώρα πέστε μας τὴν ἱστορία τῆς ἐξομολόγησής σας, ὅσο ἀκόμα εἶναι νύχτα, σκοτεινὰ.

ΧΟΡΟΣ :

Κεῖνος⁴ προστάζει τ' ἀνοιξιὰτικὰ λουλούδια νὰ σκαρφαλώνουν στὴς κορφὲς τῶν δέντρων γιὰ νὰ ὑψώσῃ ὁ ἀνθρώπος τὰ μάτια καὶ νὰ βαδίσῃ σὲ δρόμους ποὺ ψηλὰ τὸν φέρνουν. Κεῖνος προστάζει τὸ φεγγάρι νὰ πνίγεται στὰ κύματα τοῦ φθινοπώρου πᾶν ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο ἀποκαμμένους πηγαίνοντας σ' ἀνθρώπους βγάζοντάς τους

κι ἀπ' τὴς κοιλάδες τῆς ἀπελπισίας.

ΑΤΣΟΥΜΟΡΙ :

Τώρα οἱ Τάϊρα κ' ἡ γενιά τους, χτίζοντας τείχος ὕστερ' ἀπὸ τείχος, ἀπλώθηκαν πάνω στὴ χώρα σὰν κλώνοι πολυφυλλοῦ δέντρου μεγάλου.

ΧΟΡΟΣ :

Κι ὅμως ἡ εὐτυχία τους δὲν κράτησε παρὰ μιὰ μέρα. Μαράθηκε σὰν τὸν ἀνθὸ τῆς περικλάδας.

Κανεὶς δὲ βρέθηκε νὰ τοὺς πῇ πὼς ἡ δόξα ἀστράφτει σὰ σπῖθα ἀπὸ πυριτόλιθο κ' ὕστερα — σκοτάδι. Ὡ, θλιβερὴ ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου!

ΑΤΣΟΥΜΟΡΙ :

Ὅσο βρισκόντουσαν ψηλὰ, τοὺς ταπεινοὺς βασάνιζαν. Ὅσο ἦταν πλούσιοι, ἦταν ἀψήφιστοι σὲ περηφάνεια. Κ' ἔτσι γιὰ εἰκοσι καὶ πάνω χρόνια τὴ χώρα αὐτὴ κυβερνήσαν. Ὅμως ἀλήθεια μιὰ γενιὰ εἶναι μιὰ δρασκελιὰ ὀνείρου. Τὰ φθινοπωρινὰ φύλλα τοῦ Τζουγέϊ σαρώθηκαν ἀπὸ τοὺς τέσσερις ἀνέμους. Σκόρπια, σκόρπια σὰν τὰ φύλλα, ἀρμένιζαν τὰ καράβια τους. Κ' ἐκεῖνοι κοιμισμένοι πλάι στὸ στεναγμὸ τῆς θάλασσας, μὴτε στ' ὄνειρό τους δὲ γύρισαν σπῖτια τους.

Ἐμοιαζαν μὲ πουλιὰ φυλακισμένα ποὺ νοσταλγοῦν τὰ νέφη, μ' ἀγριόπαπιες ποὺ σπάζουν τὴς γραμμὲς τους καθὼς πετοῦν στὸ νότο, στὸ ἀμφίβολο ταξίδι τους. Πέρασαν ἔτσι μέρες καὶ μῆνες. Ἡρθε καὶ πάλι ἡ ἀνοιξὴ καὶ γιὰ κάμποσο, κατοίκησαν ἐδῶ,

στὴν ἀκτὴ τοῦ Σούμα, στὴν Πρώτῃ Κοιλιάδα.⁵ Ἀπὸ τὰ ὄρη πίσω μας, οἱ ἀνέμοι φύσηξαν ξανά, κ' οἱ ἀγροὶ χειμώναςαν καὶ πάλι. Τὰ καράβια μας εἶχαν ἀράξει στὴν ἀκρογιάλι ὅπου νύχτα καὶ μέρα

οἱ γλάροι ἔσκουζαν καὶ κύματ' ἀλμυρὰ μουσκεύαν τὰ μανίκια μας. Κοιμηθήκαμε ἀντάμα μὲ ψαράδες στὰ καλύβια τους μὲ προσκεφάλι ἀπὸ ἄμμο.

Ἄλλους δὲν ξέραμε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Σούμα. Κ' ὕστερα, ἀνάμεσα στὰ πεύκα, ὑψώθηκε ὁ ἐπιπερὶνὸς καπνός. Φρύγανα, καθὼς λένε, φρύγανα συνάξαμε καὶ τ' ἀπλώσαμε σὰ χαλί. Θλιμμένοι ζήσαμε στὸ ἄγριο ἀκρογιάλι τῆς Σούμα ὥσπου ἡ γενιὰ τῶν Τάϊρα κ' οἱ πρίγκιπες τῆς κατάντησαν σὰν τοὺς χωριᾶτες τῆς Σούμα.

ΑΤΣΟΥΜΟΡΙ :

Ὅμως τὴ νύχτα τῆς ἑκτῆς μέρας τοῦ δευτέρου φεγγαριοῦ

² Ἀναφέρεται σὲ βουδδιστικὲς δοξασίες γιὰ τὴς περιπέτειες τῆς ψυχῆς.

³ Ἀναφέρεται σὲ βουδδιστικὲς δοξασίες γιὰ τὴς περιπέτειες τῆς ψυχῆς.

⁴ Ὁ Βούδδας.

⁵ Ἰτσι-νὸ-Τάνι, Ἰαπωνικὰ σημαίνει: «Πρώτῃ Κοιλιάδα».

μάς κάλεσε όλους ο Τσουνεμόρι,
ο πατέρας μου.
«Αύριο», είπε,
«θ' αγωνιστούμε το στερνόν αγώνα.
Μάς απομένει μόνο τούτη η νύχτα.»
Τραγουδήσαμε μαζί τραγούδια,
χορέψαμε.

ΙΕΡΕΑΣ :
Ναί, θυμούμαι.
Κ' εμείς απ' το στρατόπεδό μας
ακούσαμε της μουσικής τόν ήχο
ν' αντίσκηνα κείνο το δράδυ από τ'
αντίσκηνα σας...

ΑΤΣΟΤΜΟΡΙ :
'Ο καλαμένιος αὐλός!
Τὸν φορούσα πάνω μου σὰν πέθανα!

ΙΕΡΕΑΣ :
'Ακούγαμε τὰ τραγούδια...

ΑΤΣΟΤΜΟΡΙ :
Τραγούδια καὶ μπαλλάντες...

ΙΕΡΕΑΣ :
Πολλὲς φωνές...

ΑΤΣΟΤΜΟΡΙ :
Ποὺ ἔπαλλαν στὸν ἴδιο χρόνο.

('Ο 'Ατσουμόρι χορεύει).

ΧΟΡΟΣ :
'Όλη ἡ γενιά
ἔρριξε τὰ καράβια της στὴ θάλασσα.
'Εκείνος δὲ θὰ μείνῃ πίσω.
Τρέχει στὴν ἀκτὴ.
'Όσο τὸ βασιλικὸ καράβι
καὶ τὼν στρατιωτῶν τὰ πλοῖα
ἔχουνε φύγει μακριά.

ΑΤΣΟΤΜΟΡΙ :
Τί νὰ κάμῃ;

Κανάμι Κιγιτσιούγκου :

“ΣΑΤΟΜΠΑ ΚΟΜΑΤΣΙ,”

ΠΡΟΣΩΠΑ :

Πρώτος ιερέας. Δεύτερος ιερέας. 'Η Κομάτσι, ὡς Κομάτσι καὶ ὡς πρῶν ἑραστής της. Χορός.

ΟΙ ΔΤΟ ΙΕΡΕΙΣ (μαζί) :

Τόσο ψηλὰ δὲν εἶν' τὰ ὄρη ὅπου
κρύβουμε,
τόσο ψηλὰ δὲν εἶν' τὰ ὄρη ὅπου κρύ-
βουμε
τὰ ἔρημα τὰ βάθη τῆς καρδιάς μας.

Α' ΙΕΡΕΑΣ :
Εἶμαι ἕνας ιερέας ἀπὸ τοὺς λόφους
Κόγια καὶ τώρα κατεβαίνω, τρα-
βώντας γιὰ τὴν πόλη.

Β' ΙΕΡΕΑΣ :
'Ο Βούδδας ποὺ ἦταν ἔφυγε.
'Ο Βούδδας ποὺ θὲ νάρθῃ
δὲ φάνηκε στὸν κόσμον ἀκόμα.

ΟΙ ΔΤΟ (μαζί) :
Σ' αὐτὸν τὸν κόσμον ἀνάμεσα,
ἐμπήσαμε γιὰ νὰ ὀνειρευτοῦμε.
'Αληθινὸ λοιπόν,
σὰν τί νὰ εἰπῶ πὼς εἶναι;
Τυχαίᾳ πήραμε ἀνθρώπινη εἰδὴ
μέσ' ἀπὸ χίλιες πιθανότητες.

Τὸ ἄλογό του σπηρουνίζει μέσ' τὸ
κύμα,
γεμάτος σαστιμάρα.
Καὶ τότε...

ΧΟΡΟΣ :
Κοιτάζει πίσω του καὶ βλέπει
τὸν Κουμαγκάϊ νὰ τὸν κυνηγᾷ.
Νὰ ξεφύγῃ δὲν μπορεῖ.
Κ' ἔτσι ὁ 'Ατσουμόρι στρέφει τ' ἄ-
λογό του,

ὡς τὸ γόνατο μέσ' στὸ νερό,
καὶ θγάζει τὸ σπαθί του.
Δυό, τρεῖς φορές χτυπᾷ.
'Υστερα, πάνω στὴ σέλλα πάντα,
στὰ χέρια ἔρχονται. Κυλοῦν μαζί
πάνω στὸν ἀφρὸ τοῦ ἀκρογιαλιοῦ.
Κ' ἔτσι ὁ 'Ατσουμόρι ἔπεσε, καὶ
σφάχτηκε.

Τώρα ὁμως
ὁ Τροχὸς τῆς Μοίρας γύρισε
καὶ τὸν ἔφερε πίσω.
('Ο 'Ατσουμόρι σηκώνεται ἀπὸ χάμω καὶ
προχωρεῖ πρὸς τὸν 'Ιερέα μὲ ὑψωμένο
σπαθί).

«Νὰ ὁ ἐχθρὸς μου»,
κράζει καὶ θὰ χτύπαγε,
ἀλλὰ ὁ ἄλλος ἔγινε εὐγενικὸς στὸ
μεταξύ

καὶ τ' ὄνομα τοῦ Βούδδα κράζοντας
πέτυχε σωτηρία γιὰ τὸν ἐχθρό του.
'Ετσι μαζί θὰ ξαναγεννηθοῦν,
πάνω στὸν ἴδιο λατὸ.

«'Όχι, ὁ Ρενσέϊ δὲν εἶναι πιά ἐχθρὸς
μου.

Γιὰ μένα ὅς προσευχηθῇ καὶ πάλι,
γιὰ μένα ὅς προσευχηθῇ καὶ πάλι».

Σκοντάψαμε πάνω στὸ θησαυρὸ τοῦ
'Αγίου Νόμου,
τὸ σπόρο κάθε σωτηρίας.
Καὶ τότε μὲ καρδιὲς στοχαστικὲς
τὰ σώματά μας ντύσαμε
μ' αὐτὰ τὰ φτωχικὰ κι ὀλόμαυρα
σκουτιά.

Πρὶν ἀπ' αὐτὴ τὴ γέννηση,
ξέραμε τὴ ζωὴ.
Πρὶν ἀπ' αὐτὴ τὴ γέννηση,
ξέραμε τὴ ζωὴ.
Καὶ ξέραμε πὼς δὲ χρωστούσαμε ἄ-
γάπη

σὲ κείνους ποὺ σὲ τούτῃ τὴ ζωὴ μᾶς
ἔσπειραν.

Γονιὸ δὲν παραδεχόμαστε.
Παιδιά γιὰ μᾶς δὲ γνοιάστηκαν.
Βαδίσσαμε χιλιάδες μίλια,
κι ὁ δρόμος φάνηκε βραχύς.
Ξαπλώσαμε στοὺς ἀγρούς,
νύχτα πλαγιάσαμε σὲ λόφους
ποὺ τώρα γίναν κατοικία,
σπιτικό μας.

ΚΟΜΑΤΣΙ :
«'Αν μὲ καλοῦσαν οἱ φουσκονεριές,
θὰ τράβαγα σὲ δαύτες σὰν τὸ κα-
λάμι τὸ κομμένο σύρριζα. Θὰ πῇ-

γαίνα, τὸ ξέρω, κι ὁμως κανένα κύ-
μα δὲν παρακαλεῖ, κανένα ρέμα δὲν
καλεῖ στὰ βάθη τοῦ τούτῃ τῇ θλίψῃ»¹
Τί κρίμα ποὺ ἤμουν περήφανη,
ἄλλοτε, ἐδῶ καὶ πολὺν καιρὸ.
Περήφανη καὶ χαριτωμένη.
Χρυσὰ πουλιὰ στὰ κορακᾶτα μου
μαλλιά

σὰ βάδιζα σὰ μιὰ ἱτιά ποὺ γνέφει,
χαριτωμένη σὰν τ' ἀνοιξιὰτικο ἀγέρι.
Φωνὴ ἀηδονιοῦ,
τὰ πέταλα τοῦ ρόδου ὑψώνονταν,
κρατώντας μέσα τους δροσιὰ
πρὶν ξεφυλλίσουν ἅπνοα.
'Ημουν ὁμορφότερή τους.

Τώρα,
μὲ περιπαίζουμε τὰ μάτια
τὼν πιὸ ταπεινῶν πλασμάτων
ποὺ ἀντικρύζουν τὴ ντροπὴ μου.
Μήνες καὶ μέρες κακωσώριστες
πέφτουν ἀπάνω μου
ναυάγιο ἐκατόχρονο.
Στὴν πόλῃ ν' ἀποφεύγω τὸ βλέμμα
τῶν ἀνθρώπων

μὴν τύχῃ καὶ εἰποῦν:
«'Αλήθεια, νὰν' ἐκείνη;»
Τὶς βραδυές,
σὰν τὸ φεγγάρι γέρνει δυτικὰ,
περνῶ μπροστὰ ἀπ' τὸ παλάτι
ὅπου κανεὶς φρουρὸς δὲ θὰ ρωτήσῃ
τὰ βουνά

καὶ τὶς σκιὲς τῶν δέντρων,
κανεὶς δὲν θὰ πειράξῃ ἕνα προσκυ-
νητὴ

τόσο κακορίζικο.
Λόφοι φθινοπωρινοί,
ὁ ποταμὸς Κατσούρα
— βάρκες στὴ φεγγαροφωγιά —
ποιοὺς νὰ τραβᾷ κουτί;
'Ω, πόνος, πόνος, πόνος!
'Ας ξαποστάσω πάνω σ' αὐτὸ τὸ
μαραμένο κορμό,
λίγο...

Α' ΙΕΡΕΑΣ :
'Εμπρός. 'Ο ἥλιος βασιλεύει. Πρέ-
πει νὰ διαστοῦμε. Γιὰ κοίτα ὁμως!
Μιά γριὰ ζητιάνη κάθεται κεῖ, πᾶ-
νω στὸν ἱερὸ κορμό. Θὰ πρέπει νὰ
τῆς ποῦμε νὰ κάμῃ πέρα.

Β' ΙΕΡΕΑΣ :
Ναί, βέβαια!

Α' ΙΕΡΕΑΣ :
Συμπάθα μας, καλὴ γυναίκα, μὰ
δὲν τὸ ξέρεις τάχα πὼς κάθεσαι πᾶ-
νω σ' ἕναν ἱερὸ κορμό; Πάνω στὸ
ἴδιο τὸ εἰκόνισμα τῆς ἱερῆς ἐνσάρ-
κωσης τοῦ Βούδδα; Καλύτερα νὰ
τραβηχτῇς, νὰ πᾶς νὰ ξαποστάσῃς
κάπου ἄλλου.

ΚΟΜΑΤΣΙ :
Τὸ ἅγιον εἰκόνισμα τοῦ Βούδδα, εἶ-
πες; Δὲν εἶδα πάνω του λέξεις σκα-
λισμένες ἢ εἰκόνα. Τὸ πήρα μόνο γιὰ
δεντροκορμό.

Α' ΙΕΡΕΑΣ :
«'Ακόμα καὶ στὸ πιὸ ἐρημικὸ βου-
νό, πάνω στὸν κάθε μαραμένο δέν-
τροκορμό, μπορεῖς νὰ ξεχωρίσῃς τὸ
πεῦκο ἀπὸ τὴν κερασιά...»

¹ Πρβλ. ποίημα ἀριθ. 4

Ἐκλογὴ

ΚΟΜΑΤΣΙ :

Εἶμαι κ' ἐγὼ ἕνα σωριασμένο δέν-
τρο. 'Όσο ἀκόμα τῆς καρδιάς μου
τὰ λουλούδια μποροῦν νὰ γίνουνε
μιὰ προσφορά στὸ Βούδδα. 'Όμως,
λέτε πὼς τοῦτο ἐδῶ, εἶναι τοῦ Βούδ-
δα τὸ κορμί. Γιατί;

Α' ΙΕΡΕΑΣ :
Εἶναι σύμβολο τοῦ κορμιοῦ τοῦ Κον-
γκοσάττα Βούδδα, τοῦ 'Αρχοντα τῶν
Διαμαντιῶν, σὰν πήρε τὴν προσωρι-
νὴ μορφή τοῦ καθενὸς ἀπὸ τὰ φανε-
ρώματά του σ' αὐτὸν τὸν κόσμον.

ΚΟΜΑΤΣΙ :
Μὰ τότε, σὲ ποιὲς φανερώνεται μορ-
φές;

Α' ΙΕΡΕΑΣ :
Στὴ Γῆ, στὸ Νερό, στὸν 'Ανεμό,
στὴ Φωτιά, στὸ Χῶρο.

ΚΟΜΑΤΣΙ :
Στὰ ἴδια πέντε στοιχεῖα φανερώνε-
ται κι ὁ ἄνθρωπος. Ποιὰ, τότε, ἡ δι-
αφορά;

Α' ΙΕΡΕΑΣ :
'Η ἴδια εἶν' ἡ μορφή, μὰ ὄχι καὶ ἡ
δύναμη.

ΚΟΜΑΤΣΙ :
Σὰν τί δύναμη ἔχει ἕνας τέτοιος κορ-
μός;

Α' ΙΕΡΕΑΣ :
«Κεῖνος ποὺ μιὰ φορὰ ἀντίκρουσε τὸν
ἱερὸ κορμὸ γλυτώνει στὴν αἰωνιότη-
τα τὶς τρεῖς χειρότερες καταστρο-
φές.»

ΚΟΜΑΤΣΙ :
«Μιὰ σκέψη ξαφνικὴ, μπορεῖ τὸ Φω-
τισμὸ νὰ φέρῃ.»

Β' ΙΕΡΕΑΣ :
'Αν ἕνα τέτοιο εἶχες Φωτισμὸ, τότε
γιατί πλανιέσαι μέσ' τὸν ἀπατηλὸ
ἐτοῦτο κόσμον;

ΚΟΜΑΤΣΙ :
'Αν τὸ κορμὶ πλανιέται ἀκόμη, ὡς-
τόσο ἡ καρδιά μου τὸν ἔχει ἀπὸ και-
ρὸ ἀφήσει.

Α' ΙΕΡΕΑΣ :
Μονάχα ἂν δὲν εἶχες πιά καρδιά, δὲν
θᾶνοιωθες τὴν παρουσία τοῦ ἱεροῦ
κορμοῦ.

ΚΟΜΑΤΣΙ :
'Ισως, ἴσα - ἴσα, νὰ ἦρθα ἐπειδὴ τὴν
ἐνοιωσα.

Β' ΙΕΡΕΑΣ :
Τότε δὲ θάπρεπε νὰ σωριαστῇς ἐπᾶ-
νω του δίχως μιὰ λέξη προσευχῆς.

ΚΟΜΑΤΣΙ :
Βρισκόταν κιόλας καταγῆς...

Α' ΙΕΡΕΑΣ :
Παρ' ὅλα ταῦτα, ἦταν μιὰ πράξη ἀ-
ταίριαστη.

ΚΟΜΑΤΣΙ :
«'Ακόμα κι ἀπὸ πράγματα ἀταίρια-
στα ἀναπηδᾷ ἡ Σωτηρία.»

Β' ΙΕΡΕΑΣ :
'Απὸ τὴν κακία τοῦ Νταϊμπα...

ΚΟΜΑΤΣΙ :
'Η τὴν ἀγάπη τῆς Κβανόν...

Α' ΙΕΡΕΑΣ :
'Απὸ τὴν τρέλλα τοῦ Χαντόκου...

ΚΟΜΑΤΣΙ :
'Η τὴ σοφία τοῦ Μοντζού.¹

Α' ΙΕΡΕΑΣ :
'Ο,τι κακὸ καλοῦμε...

ΚΟΜΑΤΣΙ :
εἶναι μαζί καὶ καλὸ.

Α' ΙΕΡΕΑΣ :
'Η αὐταπάτη...

ΚΟΜΑΤΣΙ :
εἶναι Σωτηρία.

Β' ΙΕΡΕΑΣ :
«Τὴ σωτηρία...

ΚΟΜΑΤΣΙ :
δὲν τὴν ποτίζουν σὰν τὰ δέντρα.»

Α' ΙΕΡΕΑΣ :
«'Ο πιὸ λαμπρὸς καθρέφτης...

ΚΟΜΑΤΣΙ :
δὲν κρέμεται πάνω στὸν τοῖχο.»

ΧΟΡΟΣ :
Τίποτα δὲν εἶναι ξέχωρο,
τίποτα δὲν ἀντέχει.
Καμιὰ διαφορὰ
ἀνάμεσα στὸ Βούδδα καὶ τὸν ἄν-
θρωπο.

Μιὰ κάποια, τὸ πολὺ, ἀπατηλὴ δια-
φορὰ
γιὰ τοὺς ἀμάθητους, τοὺς ταπεινοὺς
ἀνθρώπους,
ἐκείνους ποὺ ὠρκίστηκε ἀπ' ἀρχῆς
νὰ σώσῃ.

«'Ακόμη κι ἀπὸ πράγματα ἀταίρια-
στα,

ἡ Σωτηρία ἀναπηδᾷ.»
'Ετσι εἶπε ἡ Κομάτσι.
Κι οἱ δυὸ παπᾶδες:
'Σίγουρα τούτῃ ἡ ζητιάνη εἶναι κά-
ποια

ποὺ στέκεται ψηλότερ' ἀπὸ μᾶς.»
'Υστερα, σκύβοντας τὰ κεφάλια ὡς
τὴ γῆ,

τρεῖς τὴν προσκύνουν φορὲς
οἱ αὐστηροὶ καλόγεροι,

οἱ αὐστηροὶ καλόγεροι
ποὺ θέλησαν νὰ τὴ μαλώσουν.

Α' ΙΕΡΕΑΣ :
Ποιὰ εἶσαι λοιπόν; Πές μας τ' ὄνο-
μά σου; Θὰ προσευχηθοῦμε γιὰ τὴν
ψυχὴ σου.

ΚΟΜΑΤΣΙ :
Μ' ὅλη μου τὴ ντροπὴ, θὰ σᾶς τὸ
πῶ. Προσευχθῆτε γιὰ τὸ κατάντη-
πῶ. Προσευχθῆτε τῆς θυγατέρας τοῦ
μα τῆς Κομάτσι, τῆς θυγατέρας τοῦ
'Όνο - ν - Γιουσσιζανέ, τοῦ ἀρχοντα
τῆς Ντέβα.

ΟΙ ΔΤΟ ΙΕΡΕΙΣ (μαζί) :
Τί θλιβερό νὰ σκέφτεται κανεὶς πὼς
σὺ ἦσουν ἐκείνη!

'Η ἑξαίσια Κομάτσι,
τὸ πιὸ λαμπρὸ λουλούδι ἐδῶ καὶ πο-
λὺν καιρὸ.

Τὰ μαύρα φρύδια τῆς δυὸ τόξα,
τὸ πρόσωπό τῆς
πάντα περίτεχνα πουδραρισμένο
ὅταν οἱ σάλες ποὺ μοσκοδολοῦσαν
κέδρο
μόλις χωροῦσαν τὰ δαμασκηνὰ φο-
ρέματά της.

ΚΟΜΑΤΣΙ :
'Εγγραφα στίχους στὴ γλῶσσα μας
καὶ στὴ γλῶσσα τῆς ξένης αὐλῆς.²

ΧΟΡΟΣ :
Σὰν σὲ συμπόσια πρόσφερε τὸ κύ-
πελλο,
ἄστραφτε στὸ μανίκι τῆς ἡ φεγγα-
ροφωγιά.

Πὼς χάθηκε μιὰ τέτοια χάρη;
Πὼς ἄλλας ἔτσι;
Τὰ μαλλιά της,
ἕνας βῶλος παγωμένο γρασίδι,
ἄλλοτε μαῦροι δόστρυχοι
ἔπεφταν στὸ λαιμό της.
Τὸ χρῶμα χάθηκε ἀπ' τοῦ μετώπου
της

τις δίδυμες κορφές.
ΚΟΜΑΤΣΙ :
«Πόση ντροπὴ, μέσ' τῆς αὐγῆς τὸ
φῶς... Τούτα τὰ λασπωμένα φύκια...
'Απὸ τὰ ἑκατὸ χρόνια, λείπει ἕνα...»

ΧΟΡΟΣ :
Τί ἔχεις μέσ' τὸ σάκκο ποὺ κρέμε-
ται ἀπ' τὸ στήθος σου;

ΚΟΜΑΤΣΙ :
Θάνατο σήμερα ἡ πείνα αὔριο.
Λίγα φασόλια μοναχὰ
ἔβαλα στὸ σακκούλι μου.

ΧΟΡΟΣ :
Καὶ στὸ δεμάτι ποὺ κουβαλᾷς στὴ
ράχη σου;

ΚΟΜΑΤΣΙ :
'Εν' ἄθλιο καὶ δρώμικο σκουτί...

ΧΟΡΟΣ :
Καὶ στὸ καλάθι ποὺ κρατᾷς στὸ
χέρι;

ΚΟΜΑΤΣΙ :
Μαῦρες καὶ λευκὲς σαγιττές.

ΧΟΡΟΣ :
Σκουτὶ κουρελιασμένο...

ΚΟΜΑΤΣΙ :
Παλιὸ καπέλλο...

ΧΟΡΟΣ :
Μόλις μποροῦν νὰ κρύβουν τὴ μορ-
φή της.

ΚΟΜΑΤΣΙ :
Συλλογιστῆτε τὴ βροχὴ,
τὸ χιόνι καὶ τὴν παγωνιά.
Δὲ μοῦμειναν μήτε μανίκια
τὰ δάκρυά μου νὰ σφουγγίζω.
Πλανιέμαι ζητιανεύοντας ἀπ' τοὺς
διαβάτες
ποὺ πάνε κ' ἔρχονται πάντως στὸ
δρόμο.

'Όταν ἡ ζητιανὴ δὲν πιάνῃ
¹ 'Ονόματα Βουδδιστικῶν θεοτήτων.
² Δηλαδή στὰ κινεζικὰ.

τρέλλα φριχτή με δέρνει κ' ή φω-
νή μου

δέν είναι πιά ή ίδια!
Έεε! δώστε μου κάτι, καλογέροι!

Α' ΙΕΡΕΑΣ:
Σάν τί θέλεις;

ΚΟΜΑΤΣΙ:
Νά πάω στην Κομάτσι!

Α' ΙΕΡΕΑΣ:
Τί λές! Έσ' ή είσαι ή Κομάτσι!

ΚΟΜΑΤΣΙ:
Όχι. Η Κομάτσι ήταν όμορφη.
Ήρθαν πολλά γράμματα,
πλήθος μηνύματα
σάν τη βροχή του άνοιξιάτικ' ου-
ρανού.

Μά κείνη δέν άπάντησε ούτε μία
φορά.

Μιά λέξη έστω, μόνο.
Τώρα τά χρόνια είν' ή άμοιβή της!
"Ω, την άγαπώ, την άγαπώ!

Α' ΙΕΡΕΑΣ:
Τήν άγαπάς; Τί πνέμα σε κυρίεψε
καί σε κάνει νά λές τέτοια πράματα;

ΚΟΜΑΤΣΙ:
Πολλοί την άγάπησαν.
'Αλλ' ανάμεσά τους,
κείνος που την άγάπησε
άπ' όλους πιό βαθείά,
ήταν ό Σοσό,
ό Σίι νό Σοσό, ό λοχαγός.

ΧΟΡΟΣ:
'Ο τροχός στρέφει πίσω.
Ζώ σ' ένα κύκλο δυστυχίας
μαζί με τους τροχούς

ΟΝΟ - ΝΟ - ΚΟΜΑΤΣΙ

που έρχονται καί φεύγουν κάθε νύ-
χτα. 1

Ό "Ηλιος.
Τί ώρα είναι τώρα;
Δειλινό.
Τό φεγγάρι
δέν θά με συντροφέψη στο δρόμο,
κι όσο κι αν στέκουνε φρουροί στο
πέρασμα,

Τό διάβα μου δέν θά νά φράξουν...

ΚΟΜΑΤΣΙ:
(Φορεί τώρα τη σκευή του έραστή της,
του Σίι νό Σοσό).

Τό φαρδύ, άσπρο μου φόρεμ' άνα-
σηκωμένο...

ΧΟΡΟΣ:
Τό φαρδύ, άσπρο μου φόρεμ' άνα-
σηκωμένο,
τό μαύρο μου, ψηλό καπέλλο πε-
σμένο,
καί τά μανίκια μου
ριγμένα πάνω στο κεφάλι μου.
Κρυμμένος άπ' τά μάτια τών περα-
στικών του δρόμου,

μέσα στην φεγγαροφεγγιά.
Μέσ' τό σκοτάδι πούρχειται,
πούρχειται
σάν πέφτουν οί νυχτερινές βροχές,
όταν οί νυχτερινοί άνεμοι
φύσηξαν σά βροχή τά φύλλα,
όταν πυκνό σωριάστηκε τό χιόνι.

ΚΟΜΑΤΣΙ:
Καί οί νιφάδες πούλειωναν,
άπό της στέγης τά δοκάρια
πέφτανε μία - μία.

ΧΟΡΟΣ:

Πήγα κ' ήρθα,
ήρθα καί πήγα,
μιά νύχτα, δυό νύχτες τρείς,
δέκα
- κ' ήταν αύτή ή Νύχτα του Θερι-
σμού -

μά δέν την είδα.
Πιστός σάν πετεινάρι
που σημαδεύει κρίζοντας
την κάθε αύγή,
ήρθα καί σκάλισα τ' όνομά μου
πάνω στο στύλο της...
Θαρχόμουν, είπε, έκατό νυχτιές,
δέν μούλειπε παρά μονάχα μία...

ΚΟΜΑΤΣΙ:
"Ω ζάλη... πόνος...

ΧΟΡΟΣ:
Τόν σπάραξε του στήθους του ό
πόνος,
όταν τη νύχτα τη στερνή ήρθε καί
πέθανε
ό Σίι νό Σοσό, ό λοχαγός.

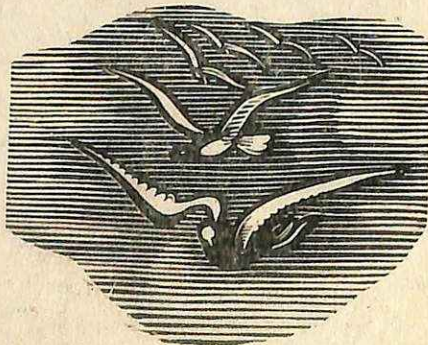
ΚΟΜΑΤΣΙ:
Μ' άδραξεν ή άκόρεστη άγάπη του,
ή όργή του μου σάλεψε τά λογικά.
Γιά τούτο θά προσευχηθώ
νά ζήση σε κόσμους μελλούμενους.
Τήν άμμο της καλωσύνης
σε λόφο θά πυργώσω
καί μπρός στον πρῶο,
τό χρυσό τό Βούδδα θ' άπιθώσω
ποιήματα σάν τά λουλούδια μου.
Μπαίνοντας στην Όδό,
μπαίνοντας στην Όδό της Σωτηρίας.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Τ' άνθη μαράθηκαν,
τό χρώμα τους ξεθώριασε,
ένω άσχοπα
τό διάβα μου κοιτούσ' άπό τόν κόσμο
μέσ' τις μεγάλες βροχές.

Κάτι που ξεθωριάζει
δίχως φανερά αίτία:
σ' αυτόν τόν κόσμο
νά τί είναι ό άνθος
της ανθρώπινης καρδιάς.

Με τη σκέψη μου σ' εκείνον
θ' αποκοιμώμουν μοναχά
για νά τόν δώ μπροστά μου.
"Αν ήξερα πώς ήταν όνειρο,
ποτέ δέν θά ξυπνούσα.

1 "Ισως έννοεί τόν ήλιο καί τό φεγγάρι.

Πρόλογος, σχόλια καί μετάφραση

-ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ

Η έκλεκτή πολιτεία του Θεού γίνεται Έβραϊκή

ΓΑΛΙΛΑΙΑ

Η Γαλιλαία του Ίησου της Ναζα-
ρετ θά ξαναγίνη άραγε όριστικά
«Ιουδαϊκή»; Η ύπομονητική εργασία δι-
εισδύσεως καί απορροφήσεως Ίσραη-
λιτών προς την κατεύθυνση αύτή θά έ-
πέτρεπε νά τό πιστεύουμε.

Η άνατολίτικη φαντασία, που της έ-
δωσε τά ωραιότερα όνόματα που γοη-
τεύουν τη μνήμη, δέν της έδωσε μόνο
την έπωνυμία του «σιτοβολώνος» της
«εύλογημένης γής». Τό αντικείμενο τών
πόθων όλων τών κατακτητών - Ρωμαί-
ων, Βυζαντινών, Σταυροφόρων, Μαμε-
λούκων καί Άράβων - παραμένει ακό-
μη εκείνο που τό Ιουδαϊκό Ταλμουδ
ονομάζει «χώρα τών Έθνών» - Γκα-
λil Χαγκοίμ. Σήμερα, κάτω από την
έξουσία του κράτους του Ίσραήλ, ή
Γαλιλαία κατοικείται κατά πλειοψηφία
άπό 200.000 περίπου Άραβες που πα-
ρέμειναν στο Ίσραήλ μετά τόν Ίσραη-
λινο - αραβικό πόλεμο του 1948, άπό
Δρούσους, μερικούς Μαρωνίτες, ρωμαί-
οκαθολικούς καί καθολικούς Μελκίτες.

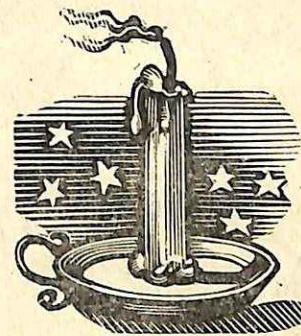
Τά Ιουδαϊκά κολλεκτιβιστικά χωριά,
που τά περισσότερά τους άνάγονται
στην πριν άπό την ίδρυση του κράτους
του Ίσραήλ έποχή τών πρωτοπόρων,
έβαλαν εκεί τη σφραγίδα της διάρκειας
της Ιουδαϊκής παρουσίας πλάι σε πα-
λιές Ισραηλιτικές πόλεις, όπως ή Σα-
φέντ - ή πόλη τών ταλμουδιστών, όπου
άπό τό 1563 ήταν έγκατεστημένα τά
πρώτα (έβραϊκά) τυπογραφεία όλόκλη-
ρης της Άσίας.

Σ τρωμένη με πολύχρωμα λουλούδια ά-
πό την πρώιμη κιόλας άνοιξη, άπλώνεται
σε σχήμα άρπας (έβραϊσί: κιννερέτ)
σε κοιλάδες με περίφημα όνόματα - Ί-
εζραέλ καί Ίορδανία - άπό τόν κόλπο
της Χάιφας ως τη λίμνη της Τιβερία-
δας, άπό τις πηγές του Ίορδάνη ως
την Σαμάρεια.

Σ ήμερα, τό γεφυράκι του Ίορδάνη,
που όνομάζεται «Γέφυρα τών θυγατέ-
ρων τών Ίακώβ», είναι ό τόπος όπου
χύθηκε τό περισσότερο αίμα άπό τό
1948 κατά τη σύγκρουση μεταξύ Ίσ-
ραήλ καί Συρίας. Σ' αυτό ακριβώς τό
βόρειο τμήμα της Παλαιστίνης έγινε ή
πάλη του Ίακώβ με τόν Άγγελο, έ-
κείνου του Ίακώβ στον όποίο ό Θεός
δίδει τό νέο όνομα του Ίσραήλ σ' άνά-
μνηση της πάλης. Ό λόγος για τόν ό-
ποίο οί Ίσραηλίτες του 20ού αιώνα
άγαπούν τη Γαλιλαία δέν είναι μόνο
αυτός. Εκεί ακριβώς, άπό τις αρχές
του αιώνα, τό Ιουδαϊκό Έθνικό Ταμείο
(Κερέν Καγιμενέτ Λεϊσραέλ) άγόραζε
σιγά - σιγά γή άπό τους Άραβες, φύ-
τευε δάση, άνοιγε ανάμεσα σε λόφους
δρόμους πολλούς καί πλατείς για νά
διευκολύνει την άποίκηση καί την άνα-

δάσωση. Άπό τά δέντρα φαίνεται ή ή-
λικία τών γύρω χωριών. Έδώ τά σύ-
νορα του Ίσραήλ είναι καταπράσινα.

Άλλη κολοσσιαία εργασία: ή άπο-
στράγγιση της θαλτώδους λίμνης Χου-
λέχ, προς βορράν του αρχαίου δρόμου
άπό τόν Άγιο Ίωάννη της Άκρας ως
τη Δαμασκό, που απέδωσε σε μία έκτα-
ση 14 τετραγωνικών χιλιομέτρων μεγά-
λες λαρίδες καλλιεργησίμων γαιών καί
για την όποία χρειάστηκε νά άνοίξουν,
ένω ακόμα βροντούσαν τά κανόνια, ά-

ποστραγγιστικά κανάλια που έφταναν
ως τόν Ίορδάνη.

Οί φιλοδοξίες τών Ίσραηλινών δέν
σταματούν εκεί. Πολλά έχουν γραφή ή-
δη καί πολλές άπειλές έχουν έκτοξευ-
θή έξ άφορμής του τεράστιου σχεδίου
άρδεύσεως του Ίσραήλ με τά νερά του
Ίορδάνη. Ένα μεγαλόπνοο σχέδιο που
θά χρειαζόταν τη συγκατάθεση τών α-
ραβικών χωρών άπό τις όποιες περνά
ό Ίορδάνης απέδλεπε στη χρησιμοποί-
ηση της ενέργειας τών ύδατοπτώσεων
πριν άπό την παροχέτευσή τους. Άναγ-
κάστηκαν νά τό εγκαταλείψουν.

Τώρα, δέν πρόκειται πιά παρά νά
άντλήσουν νερό του Ίορδάνη άπό τη
λίμνη της Τιβερίαδας που τη διασχίζει
ό βιβλικός ποταμός πριν χυθή στη Νε-
κρά Θάλασσα. Η ύποδομή έχει σχε-
δόν συμπληρωθή καί μπορεί κανείς νά
φανταστή ό τι μέσα σε δέκα χρόνια θά
δούμε την έρημο νά άρδεύεται άπό τόν
Ίορδάνη της Γαλιλαίας.

Όλα αυτά τά έργα δέν είναι παρά ή
αρχή της επεμβάσεως του ανθρώπου
στο έργο του Θεού. Μετανάστες που
προέρχονται άπό έξήντα περίπου χώ-
ρες έχουν ήδη έγκατασταθή σε χωριά
κατοικημένα άπό Ιουδαίους, συχνά ά-
νάμεσα σε παλιούς αραβικούς οικι-
σμούς. Ψαράδες, καλλιεργητές, μελισ-
σοτρόφοι, τροφείς καστόρων, άμπελουρ-
γοί, βιομήχανοι άρχισαν νά δίνουν στη
Γαλιλαία όψη συγχρονισμένη.

Νεαροί Ίσραηλινοί μυστικιστές - ή
χώρα προδιαθέτει εύκολα σε ένα μυστι-
κισμό καλής ποιότητας - ίδρυσαν στο
Γιοντφάθ, κοντά στον Άγιο Ίωάννη της

Άκρας, ένα χωριό, στο μέρος όπου οί
Έβραίοι, με αρχηγό τόν Φλάβιο Ίω-
σήφ, έδωσαν άπογνωσμένες μάχες έ-
ναντίον της ξένης κατοχής. Έβραίοι μα-
θητές του διαμαρτυρούμενου φιλοσόφου
Κίρκεγκαρντ έχουν έγκαταστήσει στον
«Όικο του Πολιτισμού» ένα έκκλησια-
στικό όργανο όπου τά δράδυα, ύστερα
άπό τό καθάρισμα της γής άπό τις
πέτρες, παίζουν Μπάχ.

Στό διοικητικό τομέα, ή Ισραηλινή
πρωτεύουσα της Γαλιλαίας έχει μετα-
φερθή άπό την Τιβερίαδα στη Ναζα-
ρετ. Η παλιά πόλη του Ίησου, όπου
ως τώρα κατοικούσαν άποκλειστικά Ά-
ραβες καθολικοί, όρθόδοξοι ή μελκίτες,
είδε νά χτίζεται στα ύψώματά της μια
τεράστια Ισραηλινή διοικητική πόλη που
χρησίμευε σάν έδρα της «στρατιωτικής
καί πολιτικής διοικήσεως».

Τό μόνο «έμπόδιο» που συναντά ό
έξιουδαϊσμός είναι ή Καθολική Έκκλη-
σία: ή φραγκισκανική άποστολή τών
Άγίων Τόπων, ή έλληνο - καθολική έ-
πισκοπή που διευθύνεται άπό τόν σε-
βασμιώτατο Γεώργιο Χακίμ, σκληρό ι-
ερωμένο καί θερμό υπερασπιστή τών
Άράβων της έκκλησιαστικής του περι-
οχής, που συνοδεύεται συνεχώς άπό μία
πολυμελή φρουρά Άράβων προσκόπων
καί είναι ό «πρίγκιπας της Γαλιλαίας».

Άλλη πνευματική αρχή που διορί-
στηκε τελευταία είναι ό σεβασμιώτα-
τος Σιαμπέρο, καθολικός επίσκοπος του
Ίσραήλ, που έγκαταστάθηκε στη Να-
ζαρετ καί φροντίζει για τις ρωμαιοκα-
θολικές κοινότητες, για τά ιδρύματά
τους - νοσοκομεία, σχολεία, μοναστή-
ρια. Γρήγορα θά χτιστή στη Ναζαρετ
ή μεγαλύτερη βασιλική της Μέσης Ά-
νατολής, αφιερωμένη στην Παναγία.

Οί Ίσραηλινοί άναγκάστηκαν συνεπώς
νά συμβιβασθούν με τις χριστιανικές θρη-
σκευτικές αρχές, κοντά στις όποιες οί Ά-
ραβες βρήκαν «καταφύγιο». Έχουν επί-
σης διαπιστωθή περιπτώσεις «συμβιώ-
σεως» - όπως π.χ. ή λεπτή εργασία που
κάνουν ώρισμένοι Ιερείς - εργάτες που,
αν καί έντελώς αφιερωμένοι στο άπο-
στολικό έργο τους, διατηρούν τις κα-
λύτερες σχέσεις με τά κολλεκτιβιστικά
έβραϊκά χωριά, όπου μαθαίνουν την
έβραϊκή γλώσσα καί με τους Άραβες
που τους εκπαιδεύουν για οικοδόμους.
Αυτήν ακριβώς τη δουλειά κάνει ένας
άλλοτε Ιερεύς - εργάτης της Ντιζόν, ό
πατήρ Γκωτιέ.

Υπό την προστασία του ύπουργείου
τών Έξωτερικών, οί Ίσραηλινοί έχουν
κάμει μία «Επιτροπή Άνεξίθρησκείας».
Άλλά ό σκοπός παραμένει ό ίδιος: ό
έξιουδαϊσμός της Γαλιλαίας.

Στά σύνορα του Ίορδάνη καί της
λίμνης της Τιβερίαδας ύψώνονται τά
λείψανα της παλιάς Ιουδαϊκής συναγω-
γής της Καπερναούμ, όπου δίδαξε ό
Ίησους της Ναζαρετ. Τά αείψωμά της,
στολισμένα με τη σφραγίδα του Δαβίδ,
θυμίζουν ότι ό Χριστός ξεκίνησε σάν
ένas άπλός άνθρωπος της Γαλιλαίας.

-FABIEN LACOMBE

ΤΟ «ΟΙΔΙΠΟΔΕΙΟ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ» ΜΟΥ

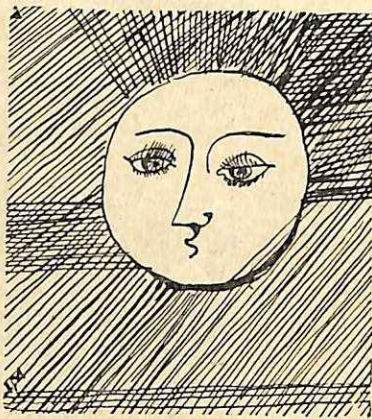
Ο πατέρας ήταν στο στρατό όλο το διάστημα του πολέμου — του πρώτου πολέμου, θέλω να πω — κ' έτσι, ως τα πέντε μου χρόνια, τον έβλεπα πολύ λίγο· και ό,τι έβλεπα δεν με άνησυχούσε. Καμιά φορά ξυπνούσα και νά, εκεί μπροστά μου, ένας πελώριος άντρας με χακί έσκυβε και με κοιτάζε στο φως του κεριού. Άλλες φορές, τα ξημερώματα, άκουγα την έξωθυρα να κλείνει με θρόνητο και σε λίγο βήματα βαρεία στα χαλίκια του κήπου. Αυτές ήταν οι έμφανίσεις και οι άναχωρήσεις του πατέρα. Σαν τον Άη-Βασίλη, έρχότανε κ' έφευγε κατά τρόπο μυστηριώδη.

Η αλήθεια ήταν πως οι επισκέψεις του μάλλον μ' ευχαριστούσαν, κι ως άναγκαζόμουν να στριμώχνωμ κάπως άβολα άναμεσα σ' αυτόν και τη μαμά, όταν σκαρφάλωνα στο μεγάλο κρεβάτι, μόλις ξημέρωνε. Ο πατέρας κάπνιζε — γι' αυτό και είχε επάνω του μια ευχάριστη μυρωδιά — και ξυρίζονταν, θέαμα που το εύρισκα καταπληκτικά ενδιαφέρον. Κάθε φορά άφηνε σπίτι ένα πλήθος ένυμια — μαχαίρια της Γκούρκχα με λαβές παράξενες, μικροσκοπικά μοντέλα τάνκς και κράνη γερμανικά και ένθόνσημα από πηλήκια και κουμπιά και ένα σωρό άλλα πράγματα από στρατιωτικές στολές — που τα φύλαγε νοικοκυρεμένα σ' ένα μακρόστενο κουτί πάνω από τη ντουλάπα για να τάχη πρόχειρα μόλις θα τα χρειαζότανε. Ήταν λιγάκι σαν την κίσσα ό πατέρας· του άρεσε να μαζεύη ό,τι εύρισκε μπροστά του. Μόλις γύριζε την πλάτη του, ή μητέρα μ' άφηνε να σκαρφαλώω σε μια καρέκλα και να ψάξω άνάμεσα σ' αυτούς τους θησαυρούς. Ή μητέρα δεν φαινότανε να τους έχη περί πολλού όπως ό πατέρας.

Ο πόλεμος ήταν ή πιό ειρηνική περίοδος τη ζωής μου. Το παράθυρο της καμαρούλας μου, ψηλά κάτω από τη στέγη, έβλεπε νοτιοανατολικά. Ή μητέρα μου το είχε σκεπάσει με μια κουρτίνα, δίχως όμως αποτέλεσμα. Ξυπνούσα πάντοτε με το πρώτο φως της αύγης και, έχοντας στο άναμεταξύ ξεχάσει όλες τις έγνοιες της προηγούμενης μέρας, ένιωθα σά να ήμουν ένας ήλιος έτοιμος να φωτίσω τα πάντα γύρω μου και να τ' απολαύσω. Ή ζωή έδύ μου φαινότανε ποτέ τόσο άπλη και εύκολη και γεμάτη δυνατότητες, όσο εκείνη την ώρα. Έβγαζα τα πόδια μου κάτω από τα σκεπάσματα — τα είχα βαφτίσει ή Κυρία Άριστερή και ή Κυρία Δεξιά — και έπινούσα δραματικές καταστάσεις για τις δύο αυτές κυρίες που έστηναν μεγάλη κουβέντα για τα προβλήματά τους. Ή Κυρία Δεξιά πάν-

τως συζητούσε ζωηρά· ήταν πολύ εκφραστική στις κινήσεις της· δεν τα κατάφερνα όμως και τόσο καλά να κουμαντάρω την Κυρία Άριστερή, γι' αυτό κ' εκείνη, την περισσότερη ώρα, δεν έκανε άλλο παρά να σκύβη συγκατανεύοντας.

Οι δύο κυρίες συζητούσαν για το τί έπρεπε ή μητέρα κ' εγώ να κάνουμε

στο διάστημα της μέρας, για το τί ό Άη-Βασίλης έπρεπε να φέρη σ' ένα παιδί τα Χριστούγεννα και για το τί έπρεπε να γίνει για να πάρη μια πιό ευχάριστη όψη το σπίτι. Ήταν εκείνο το ζητημάκι του μωρού, λόγω χάρη. Ή μαμά κ' εγώ δεν καταρωθήναμε ποτέ να συμφωνήσουμε σ' αυτό το σημείο. Το σπίτι μας ήταν το μόνο σ' όλη τη γειτονιά που δεν είχε ένα καινούργιο μωρό και ή μαμά επέμενε πως δε μπορούσαμε να προσφέρουμε στον εαυτό μας αυτή την πολυτέλεια αν δε γύριζε πρώτα ό μπαμπάς από τον πόλεμο, γιατί τα μωρά στοιχίζανε, έλεγε, δεκαεπτά σελλίνια κ' έξη πέννες. Οι Τζήνεϋς, στην άπάνω μεριά του δρόμου, είχαν ένα μωρό· και τότε τους να ήταν από τους όλους πως δεν ήτανε σε θέση να ξοδέψουν δεκαεπτά σελλίνια κ' έξη πέννες. Άλλα πάλι, μπορεί το μωρό τους να ήταν από τα φτηνά και ή μαμά θάθελε σίγουρα κάτι πραγματικά καλό. Όστόσο εγώ εύρισκα πως ήταν κάπως υπερβολική. Το μωρό των Τζήνεϋς θα μάς έκανε μια χαρά.

Άφου τακτοποιούσα έτσι τα σχέδιά μου για τη μέρα που ξημέρωνε, σηκώνόμουν, έβγαζα μια καρέκλα κάτω απ' το παράθυρο και το άνοιγα τόσο όσο έφτανε για να βγάλω έξω το κεφάλι μου. Το παράθυρο έβλεπε προς τον κήπο και πέρα απ' αυτόν σ' ένα βαθύ κάμφο. Παραπέρα, φαινόταν τα ψηλά, χτισμένα με κόκκινο τουβλο σπίτια, άραδιασμένα το ένα λίγο ψηλότερα από το άλλο στην άπέναντι πλαγιά του λό-

φου, τυλιγμένα ακόμα στη σκιά την ώρα εκείνη· ενώ τα σπίτια από τη δική μας πλευρά του κάμφο λούζονταν μέσ' στο φως, μόνο που κάτι μακροί άλλοκοτοι ίσκιοι τα έκαναν κάπως άγνωριστα, δίχως ζωή, σά ζωγραφιστά.

Μετά, πήγαινα στην κάμαρα της μαμάς και σκαρφάλωνα στο μεγάλο κρεβάτι. Εκείνη ξυπνούσε κ' εγώ άρχιζα να της λέω τα σχέδιά μου. Στο άναμεταξύ, όλη την ώρα που κοιτάξα έξω από το παράθυρο — μολοντί δεν το έπαιρνα ποτέ είδηση — είχα κοκκαλιάσει απ' το κρύο, γδυτός καθώς ήμουν μονάχα με το νυχτικό μου. Τώρα ζεσταίνόμουνα γλυκά-γλυκά εκεί που φλυαρούσα, ώσπου στο τέλος μ' έπαιρνε ό ύπνος και ξυπνούσα ξανά μονάχα όταν άκουγα το θόρυβο που έκανε ή μαμά στην κουζίνα, έτοιμάζοντας το πρωινό.

Ύστερα από το πρωινό βγαίναμε έξω· άκούγαμε τη λειτουργία στην εκκλησία του άγίου Αύγουστίνου, λέγαμε μια προσευχή για τον μπαμπά και κάναμε τα καθημερινά ψώνια. Το άπόγευμα, αν ό καιρός ήταν καλός, πηγαίναμε περίπατο ή επίσκεψη στη φίλη της μαμάς, την ήγουμένη του μοναστηριού. Ή μαμά έβαζε όλες τις καλόγριες να προσεύχονται για τον μπαμπά και κάθε βράδυ πριν να πέσω στο κρεβάτι μου παρακαλούσα κ' εγώ το Θεό να μάρ τον ξαναστείλη στο σπίτι γερό. Δεν είχα ιδέα ό δυστυχής τί ήταν αυτό που παρακαλούσα!

Ένα πρωί άνέβηκα στο μεγάλο κρεβάτι και — τί βλέπω; — εκεί ήταν ό πατέρας, ούρανοκατέβοντας σαν Άη-Βασίλης, όπως πάντα. Άργότερα όμως, αντί να φορέση τη στολή του, έβαλε το καλό του μπλε κοστούμι και ή μητέρα έκανε σαν τρελλή από τη χαρά της. Άπόρησα γιατί χωρίς τη στολή του ό μπαμπάς δεν έλεγε και μεγάλα πράγματα· εκείνη όμως άκτινοβολούσε όλο κληρη και μου έξηγησε πως οι προσευχές μας είχαν εισακουστή και με πήστησουμε το Θεό που μάς είχε στείλει τον πατέρα γερό στο σπίτι.

Τί ειρωνεία! Την ίδια εκείνη μέρα, μόλις γύρισε σπίτι το μεσημέρι, ό πατέρας έβγαλε τις μπότες του, έβαλε τις παντούφλες του, φόρεσε ένα βρωμερό παλιό σκούφο που τον φορούσε για να μην άρπάξη κανένα κρουλόγημα, στρογγυλοκάθησε, σταύρωσε τα πόδια και άρχισε να μιλά πολύ σοβαρά στη μαμά, που φαινόταν άνησυχή. Αυτό μου κακοφάνηκε πολύ, γιατί ή μαμά έχανε την όμορφιά της όταν ήταν άνησυχή. Χωρίς να χάσω λοιπόν καιρό, τον διέκοψα.

«Μια στιγμούλα, Λάρρυ!» μου είπε ή μαμά γλυκά.

Αυτό τόλεγε πάντα όταν είχαμε βαρετούς επισκέπτες. Δεν της έδωσα σημασία και εξακολούθησα τη φλυαρία.

«Ήσυχία, Λάρρυ!» είπε ή μαμά έκνευρισμένη. «Δεν άκούς; Έχω συζητήσει με τον μπαμπά.»

Ήταν ή πρώτη φορά που άκουγα τις δυσοίανες αυτές λέξεις: «συζήτηση με τον μπαμπά». Άθελά μου σκέφτηκα πως, αν άκουγε έτσι ό Θεός τις προσευχές, σίγουρα δε θα τις άκουγε πολύ προσεκτικά.

«Γιατί μιλάς με τον μπαμπά;» ρώτησα, παίρνοντας ύφος όσο μπορούσα πιό αδιάφορο.

«Γιατί ό μπαμπάς κ' εγώ έχουμε να συζητήσουμε. Κάθισε λοιπόν φρόνιμα και μη μάς διακόπτεις!»

Το άπόγευμα, κατά παράκληση της μαμάς, ό πατέρας με πήγε περίπατο. Τούτη τη φορά, αντί να πάμε στην έξοχή, τριγυρίσαμε στην πόλη και στην άρχή, με τη συνηθισμένη αίσιοδοξία μου, νόμισα πως ή άλλαγή αυτή ήταν προς το καλύτερο. Πλάνη μεγάλη. Ο πατέρας κ' εγώ είχαμε έντελώς διαφορετικές αντίληψεις για το πως πρέπει να γίνεται ένας περίπατος στην πόλη. Δεν ενδιαφερόταν καθόλου για τα τράμ, τα κάρρα και τα άλογα και το μόνο που φαινότανε να τον διασκεδάζε ήταν ή κουβέντα με άλλους γέρους σαν κι αυτόν. Όταν εγώ έκανα να κοντοσταθώ, εκείνος συνέχιζε άπλούστατα το δρόμο του και με τραβούσε πίσω του κρατώντας το χέρι μου. Δεν μπορούσα να κάνω διαφορετικά, έπρεπε να τον άκολουθώ. Πρόσεξα πως ή μόνη ένδειξη πως ήθελε να σταματήσει για άρκετη ώρα ήταν όταν άκουμπούσε σε κανένα τοίχο. Τη δεύτερη φορά που τον είδα να το κάνει αυτό έγινα έξω φρενών. Θάλεγε πως είχε έγκρασταθεί εκεί για πάντα. Τον τράβηξα από το σακκάκι και το πανταλόνι, αλλά, αντίθετα προς τη μητέρα που όταν της ζητούσα κάτι έπιμονα θύμωνε κ' έλεγε: «Λάρρυ, αν δεν καθήσης φρόνιμα, θα φάς ξύλο», ό πατέρας είχε μια καταπληκτική ικανότητα να μένη αδιάφορα εύγενικός. Τον κοιτάξα από πάνω ως κάτω και σκέφτηκα αν θα ήτανε σκόπιμο να βάλω τα κλάματα, αλλά κατέληξα στο συμπέρασμα πως ακόμα κι αυτό δεν θα τον άποσπούσε από την άταραξία του. Άλήθεια, ήταν σά να πηγαινες περίπατο μ' ένα βουνό! Ο πατέρας ή άγνοούσε όλότελα το θόρυβο και την κίνηση ή κοιτάζε, από το ύψος του, τί γινόνταν γύρω του, χαμογελώντας σά να τα εύρισκε όλα πολύ άστεία. Δεν είχα δει ποτέ άλλον άνθρωπο τόσο έγωιστή.

Την ώρα του τσαγιού ή «συζήτηση με τον μπαμπά» άρχισε ξανά, ακόμα πιό ένοχλητική αυτή τη φορά, γιατί ό μπαμπάς είχε την άπογευματινή έφημερίδα και κάθε λίγο και λιγάκι την άφηνε για να πη της μαμάς κάποιο νέο που είχε διαβάσει. Αυτό πιό ήταν άδι-

κο. Άντρας προς άντρα, ήμουν έτοιμος να τα βάλω μαζί του, να δούμε ποιός θα κέρδιζε την προσοχή της μαμάς. Όταν όμως εκείνος εύρισκε του κόσμου τα πράγματα να της πη διαδίζοντας την έφημερίδα, τί μπορούσα να κάνω εγώ; Πολλές φορές προσπάθησα ν' αλλάξω το θέμα, χωρίς αποτέλεσμα.

«Πρέπει να κάθεται ήσυχα όταν ό μπαμπάς διαβάξη, Λάρρυ», μου είπε ή μαμά με δυσφορία.

Άλλη έξηγήση δε χωρούσε: ή ή μαμά προτιμούσε πραγματικά να κουβεντιάξη με το μπαμπά ή εκείνος είχε άπάνω της κάποια τρομερή έπιρροή που την έκανε να φοβάται να όμολογήση την αλήθεια.

«Μαμά», της είπα εκείνο το βράδυ όταν με κουκούλωνε με την κουβέρτα μου, «αν παρακαλούσα το Θεό να ξαναστείλη το μπαμπά στον πόλεμο, λες να το έκανε;»

Την είδα σκεπτική για ένα λεπτό.

«Όχι, χρυσό μου», είπε μ' ένα χαμόγελο. «Δε νομίζω.»

«Γιατί όχι, μαμά;»

«Γιατί δεν έχουμε πιό πόλεμο, παιδάκι μου.»

«Μά ό Θεός δε θα μπορούσε να κάνει έναν άλλο πόλεμο, αν ήθελε, μαμά;» «Δε θα ήθελε, μωρό μου. Τους πολέμους δεν τους κάνει ό Θεός, αλλά οι κακοί άνθρωποι.»

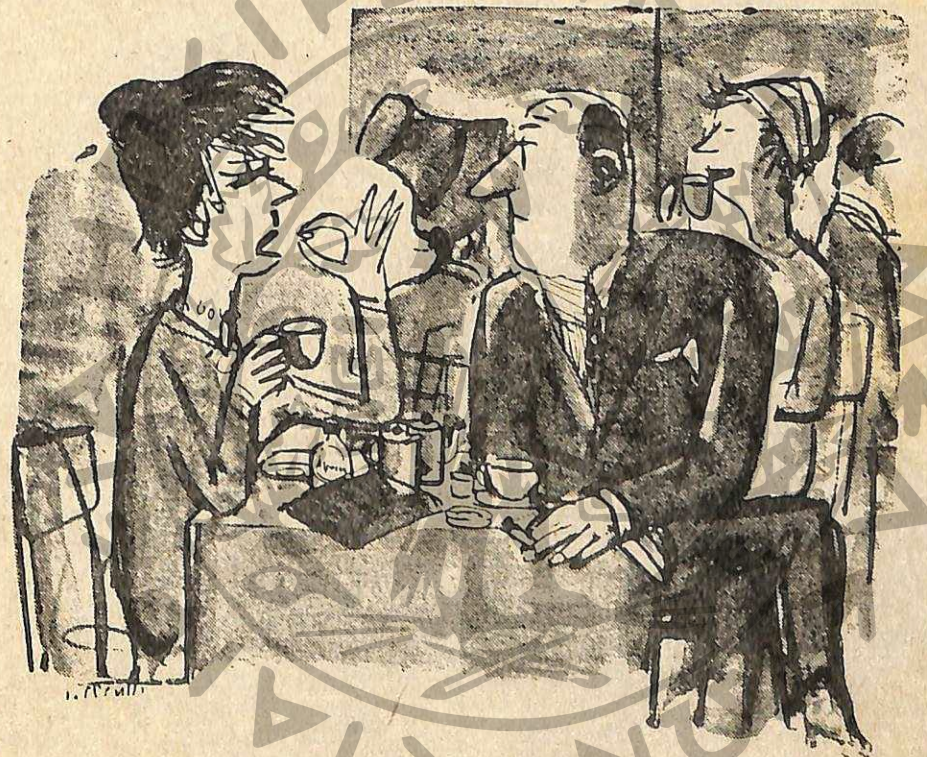
«Α!» μουρμούρισα.

Τα λόγια της με άπογοήτευσαν. Άρχισα να συλλογίζωμαι πως ό Θεός δεν ήταν και τόσο παντοδύναμος, όσο θέλανε να πουν.

Το άλλο πρωί ξύπνησα τη συνηθισμέ-

νη μου ώρα χαρούμενος, πανευτυχής. Έβγαλα τα πόδια μου έξω από την κουβέρτα και σκάρωσα μια άτέλειωτη συζήτηση. Το λόγο τον είχε ή Κυρία Δεξιά που μιλούσε για τις σκοτούρες που είχε με τον πατέρα της ως τη μέρα που κατάφερε να τον βάλη στο Γηροκομείο. Δεν ήξερα καλά-καλά τί ήταν το Γηροκομείο, αλλά είχα την έντύπωση πως εκεί ήταν ή θέση του πατέρα. Έβαλα έπειτα την καρέκλα μου μπροστά στο παράθυρο της καμαρούλας μου κ' έσκυψα το κεφάλι να δω. Ή αύγη άπλωνόταν σιγά-σιγά, μ' ένα ύφος ένοχο θαρρούσε, που μούδινε την έντύπωση πως την είχα τσακώσει στα πράσα. Με το κεφάλι γεμάτο ιδέες και σχέδια πήγα στη διπλανή κάμαρα και μέσα στο μισόφωτο σκαρφάλωσα στο μεγάλο κρεβάτι. Δεν υπήρχε χώρος πλάι στη μαμά κ' έτσι άναγκάστηκα να χωθώ ανάμεσα σ' αυτή και τον πατέρα. Τον είχα ξεχάσει όλότελα και για κάμποσα λεπτά έμεινα εκεί καθισμένος, σάζοντας το κεφάλι μου να σκεφτώ τί θα μπορούσα να τον κάνω αυτόν τον άνεπιθύμητο. Έπιανε πολύ χώρο στο κρεβάτι, πολύ περισσότερο απ' ό,τι του έφευτε στο μερίδιό του και δεν μπορούσα να δολευτώ κ' εγώ άνετα. Τούδωσα λοιπόν κάμποσες κλωτσιές που τον έκαναν να βογγήξη και να τεντωθή. Όστόσο, τραβήχτηκε λιγάκι. Ή μαμά ξύπνησε και μ' άγκάλιασε. Κουλουριάστηκε άναπαυτικά μέσ' στη ζεστασιά του κρεβατιού πιπιλίζοντας το δάχτυλό μου.

«Μαμά!» φώναξα δυνατά και πολύ ευχαριστημένος.

«Έχω ένα τρομερό πονοκέφαλο... Όλο το άπόγευμα ήμουν στο κοιμητήριο.»

«Σσος, χρυσέ μου!» μου ψιθύρισε. «Θα ξυπνήσης τόν μπαμπά!»

Αυτό ήταν μια νέα εξέλιξη, πολύ πιο σοβαρή από κείνο το «έχω συζητήσει με τόν μπαμπά». Η ζωή χωρίς πρωινή κουβεντούλα ήταν αδιανόητη.

«Γιατί να μην ξυπνήσης;» ρώτησα αυστηρά.

«Γιατί ο καημένος ο μπαμπάς είναι κουρασμένος.»

«Άλλη πάλι παράλογη εξήγηση. Και κείνο το αίσθηματικό «ο καημένος ο μπαμπάς», μούφερε αηδία. Δεν μου άρεσαν ποτέ κάτι τέτοιες αίσθηματολογίες: τις εύρισκα υποκριτικές.

«Ω!» έκανα τάχα αδιάφορα. Κ' έπειτα, με το πιο συμπαθητικό μου ύφος: «Ξέρεις πού θέλω να πάω σήμερα μαζί σου, μαμά;»

«Όχι, μωρό μου», αναστέναξε η μαμά.

«Θέλω να πάω στο ποτάμι και να φαρέψω με την καινούργια μου πετονιά κ' έπειτα να πάω...»

«Μη ξυπνάς τόν μπαμπά!» μου ψιθύρισε θυμωμένα, κλείνοντας το στόμα μου με το χέρι της.

Ήλλα ήταν πολύ άργα. Έκείνος είχε ξυπνήσει. Κάτι μουρμούρισε και άναψε ένα σπύρτο. Γούρλωσε τα μάτια κοιτάζοντας το ρολόι του.

«Να σου φέρω ένα τσάι;» τόν ρώτησε η μαμά ψιθυριστά, μ' ένα ύφος γεμάτο υπακοή που δεν το είχα δει άλλη φορά. Θάλεγε πώς φοβότανε.

«Τσάι;» έκανε εκείνος με αγανάκτηση. «Έχεις ιδέα τί ώρα είναι;»

«Και μετά, θέλω να πάω περίπατο», είπα δυνατά ανησυχώντας μην ξεχάσω κάτι μ' όλες αυτές τις διακοπές.

«Κλείσε τα μάτια σου και κοιμήσου άμέσως, Λάρρυ!» πρόσταξε η μαμά.

Ήρχισα να κλαψουρίζω. Πώς μπορούσα να συγκεντρωθώ κ' εγώ ο κακομοίρης, με τα κακώματα αυτών των δύο; Και να μη μ' αφήνουν να μιλήσω για τα ωραία μου πρωινά σχέδια!

Ο πατέρας δεν είπε τίποτε. Άναψε την πίπα του και δάλλθηκε να την πιπιλίζει με τα μάτια καρφωμένα στο μισοσκόταδο, δίχως να δίνει καμιά προσοχή στη μαμά και σ' εμένα. Τό καταλάβαινα πώς ήταν έξω φρενών.

Κάθε φορά που κάτι πήγαινα να πω, ή μαμά μούλεγε θυμωμένα να σωπάσω. Τα είχα χαμένα. Αυτό που έκανε δεν ήταν δίκαιο: ήταν μάλιστα και παράλογο. Τόσες και τόσες φορές της είχα πει πώς ήτανε κόπος περιττός να στρώ- νη δυο κρεβάτια, τη στιγμή που μπορούσαμε και οι δυο μας θαυμάσια να κοιμώμαστε σ' ένα. Και τί μου άπαν- τούσε; Πώς ήταν πιο υγιεινό. Και τώρα, αυτός ο άνθρωπος, αυτός ο ξένος, κοιμόταν εκεί αδιαφορώντας εντελώς για την υγεία της!

Ο πατέρας σηκώθηκε νωρίς κ' έφτιαξε τσάι. Άλλά, μολονότι έφερε ένα φλυτζάνι στη μαμά, εμένα δεν μου έφερε.

«Μαμά, τσίριξα, θέλω κ' εγώ τσάι.»

«Ναί, χρυσό μου», είπε μ' εγκαρτέρηση. «Θα σου δώλω λιγάκι στο πιατάκι μου να πιής.»

Αυτό πήγαινε πολύ. Ένας από τους δυο μας, ή ο πατέρας ή εγώ, έπρεπε να φύγει από το σπίτι. Δεν ήθελα να

πιά τσάι από το πιατάκι της μαμάς: είχα την αξίωση να μου φέρωνται σαν προς ίσο τους μέσα στο σπίτι μου. Πείσμωνσα λοιπόν κ' εγώ και ήπια όλο το τσάι χωρίς να της αφήσω ούτε γουλιά. Κι αυτό το πήρε πάλι ήσυχα η μαμά.

Έκείνο όμως το βράδυ, καθώς μ' έβαζε να πλαγιάσω, μου είπε γλυκά:

«Λάρρυ, θέλω να μου υποσχεθής κάτι.»

«Τί;» ρώτησα.

«Να μην έρχεσαι στην κάμαρά μου και ένοχλεις τόν καημένο τόν μπαμπά πρωί-πρωί. Μου το υπόσχεσαι;»

Πάλι τα ίδια! «Τόν καημένο τόν μπαμπά!» Είχα αρχίσει να βλέπω με καχυποψία καθετί που είχε σχέση μ' αυτόν τόν ανυπόφορο άνθρωπο.

«Γιατί;» ζήτησα να μάθω.

«Διότι ο καημένος ο μπαμπάς έχει σκοτούρες και είναι κουρασμένος και δεν κοιμάται καλά.»

«Γιατί δεν κοιμάται καλά, μαμά;»

«Να σου πω... Τό ξέρεις — έτσι δεν είναι; — πώς δσον καιρό έλειπε ο μπαμπάς στον πόλεμο, ή μαμά πήγαινε κ' έπαιρνε λεπτά από το Ταμει- τήριο;»

«Από τη μίς Μάκ Κάρθου;»

«Ακριβώς. Άλλά τώρα, βλέπεις, ή μίς Μάκ Κάρθου δεν έχει πια λεπτά κ' έτσι ο μπαμπάς πρέπει να ψάξει να βρή μερικά λεπτά. Ξέρεις τί θα γίνει αν δεν τα καταφέρει;»

«Όχι», είπα. «Πές μου.»

«Νά, αν ο μπαμπάς δε βρή λεπτά, μπορεί ν' αναγκαστούμε να ζητιανεύο- με σαν εκείνη την κακομοίρα τη γριά που χτυπάει την πόρτα μας τις Παρα-

σκευές. Δεν το θέλουμε αυτό, έτσι δεν είναι;»

«Όχι», παραδέχτηκα, «δεν το θέ- λουμε.»

«Λοιπόν, μου δίνεις το λόγο σου πώς δε θα έρχεσαι να τόν ξυπνάς;»

«Σου τόν δίνω.»

Και τόν ένοουσα. Ήξερα πώς τα λεπτά ήταν κάτι σοβαρό και δεν είχα καμιά, μα απόλύτως καμιά διάθεση να ζητιανεύω σαν εκείνη τη γριούλα τις Παρασκευές. Ή μητέρα άράδιασε όλα μου τα παιχνίδια γύρω-γύρω από τόν κρεβάτι μου για να τὰ βρω μπροστά μου μόλις θά σηκωνόμουν τόν πρωί.

Όταν ξύπνησα, θυμήθηκα τόν υπό- σχεσή μου. Κάθισα χάμω κ' έπαιξα... Όρες δλόκληρες, μου φάνηκε. Άνέβη- κα έπειτα στην καρέκλα μου και κοίτα- ξα έξω από τόν παράθυρο άρκετες άκό- μα ώρες. Παρακαλούσα να ξυπνήση πιά έπιτέλους ο πατέρας. Παρακαλούσα να ένδιαφερθή έπιτέλους κάποιος και για μένα και να μου δώση ένα φλυτζάνι τσάι. Δεν ένοιωθα καθόλου σά να ή- μουν ένας ήλιος έπληττα και κρύωνα, κρύωνα πολύ! Λαχταρούσα τή θαλπω- ρή τού μεγάλου κρεβατιού με τόν που- πουλένιο πάπλωμα.

Στά τελευταία δεν άντεξα. Πήγα στο πλαϊνό δωμάτιο. Καθώς δεν υπήρχε πάλι χώρος πλάι στη μαμά, σκαρφάλωσα από πάνω της. Ξεπετάχτηκε ξαφνικά σμένη.

«Λάρρυ, ψιθύρισε σφίγγοντας τόν μπράτσο μου δυνατά, «τί μου υποσχέ- θηκες;»

«Μα περίμενα, μαμά, κλαψούρισα. «Περίμενα τόσες ώρες!»

«Άχ, χρυσό μου, και είσαι παγωμέ- νος», είπε μελαγχολικά, ψαχουλεύοντας τόν κορμί μου. «Άκουσε τώρα, αν σ' ά- φήσω να μείνης, μου υπόσχεσαι να μη βγάλης μιλιά;»

«Μα θέλω να μιλήσω, μαμά.»

«Αυτό δεν μ' ενδιαφέρει», μου δήλω- σε μ' ένα ύφος αποφασιστικό, κάτι έν- τελώς καινούργιο για μένα. «Ο μπαμ- πάς θέλει να κοιμηθή. Τό κατάλαβες;»

Καταλάβαινα και πολύ καλά μάλι- στα. Έγώ ήθελα να κουβεντιάσω, εκεί- νος ήθελε να κοιμηθή... Μα ποιανού ή- ταν τόν σπύτι, έπιτέλους;

«Μαμά», είπα τόσο αποφασιστικά ό- σο και κείνη, «νομίζω πώς θά ήταν πιο υγιεινό για τόν μπαμπά να κοιμάται σέ δικό του κρεβάτι.»

Αυτό φάνηκε να της έκανε έντύπω- ση, γιατί δεν είπε τίποτα για λίγο ώρα.

«Λοιπόν, μια για πάντα», ξανάρχι- σε, «ή θά καθήσης φρόνιμα ή πās πίσω στό κρεβάτι σου. Τί προτιμάς;»

Τό άδικο μ' έπνιγε. Τής είχα άπο- δείξει τήν άσυνέπεια και τόν παραλο- γισμό της και δεν είχε καν έπιχειρήσει ν' άπαντήσει. Πεισμωμένος, έδωσα στόν πατέρα μια κλωτσιά που ή μαμά δεν τήν πρόσεξε, άλλά που τόν έκανε έκεί- νον να βογγήξει και ν' άνοίξει τὰ μάτια του τρομαγμένος.

«Τί ώρα είναι;» ρώτησε σάν πανικό-

βλητος δίχως να κοιτάξη τή μαμά άλ- λά τήν πόρτα, σάμπως να έδλεπε κά- ποιον εκεί.

«Νωρίς άκόμη», τού άποκρίθηκε τρυ- φερά. «Είναι μονάχα τόν παιδί. Κοιμή- σου... Τά βλέπεις, Λάρρυ», πρόσθεσε και σηκώθηκε από τόν κρεβάτι, «ξύπνη- σες τόν μπαμπά και τώρα πρέπει να πās πίσω στήν κάμαρά σου.»

Τούτη τη φορά, παρ' όλο τόν ήρεμο ύφος της, κατάλαβα πώς θά έχανα για πάντα τὰ κυριαρχικά μου δικαιώματα και τὰ προνόμιά μου, αν δεν φρόν- τιζα να δώλω τὰ πράγματα στή θέση τους άμέσως, εκείνη κιόλας τη στιγμή. Καθώς με σήκωνε, έμψηξα μια στριγ- γλιά που θά μπορούσε να ξυπνήση και πεθαμένο, όχι μονάχα τόν πατέρα.

«Άχ, αυτό τόν παιδί!» μουρμούρισε ο πατέρας. «Μα δεν κοιμάται λοιπόν ποτέ;»

«Έτσι συνήθισε, άγάπη μου, δεν τόν κάνει από κακία», είπε ή μητέρα ήρε- μα, τόδλεπα όμως πώς ήταν θυμωμένη.

«Έ, λοιπόν, είναι καιρός να ξεσυνη- θίση», βρυχήθηκε ο πατέρας.

Άνακάθησε στό κρεβάτι, τράβηξε ξαφνικά όλο τόν πάπλωμα άπάνω του, ξαπλώθηκε ξανά από τ' άλλο πλευρό, με τόν πρόσωπο κατά τόν τοίχο, και με κοίταξε πάνω από τόν ώμο του. Έτσι κουκουλωμένος καθώς ήταν, φαίνονταν μονάχα δυο μικρά, γεμάτα κακία, μαύ- ρα μάτια. Φαινόταν κακός, πολύ κακός αυτός ο άνθρωπος.

Για ν' άνοίξη τήν πόρτα της κάμα- ρας, ή μητέρα έπρεπε να με κατεβάση άπ' τήν άγκαλιά της. Μόλις μ' άφησε χύμψηα στήν άλλη άκρη, μπήγοντας ά- γριες φωνές. Ο πατέρας ξεπετάχτηκε και κάθησε στό κρεβάτι.

«Σκασμός, παλιόπαιδο!» είπε με φω- νή πνιχτή άπ' τόν θυμό.

Τόση ήταν ή κατάπληξη μου που στα- μάτησα τις στριγγλίες. Ποτέ, ποτέ κα- νείς δεν μου είχε μιλήσει σ' αυτόν τόν τόνο. Τόν κοίταξα μη μπορώντας να πιστέψω σ' αττία μου και είδα τόν πρόσωπό του παραμορφωμένο από τή λύσσα. Τότε μονάχα κατάλαβα πόσο τρομερά με είχε εξαπατήσει ο Θεός, ά- κουγοντας τις προσευχές μου και αφή- νοντας τούτο τόν τέρας να γυρίση στό σπίτι.

«Σκασμός, έσύ!» ούρλιαξα, έξαλλος.

«Πώς τόν είπες αυτό;» ξεφώνισε ο πα- τέρας, πηδώντας άγριεμένος άπ' τόν κρεβάτι.

«Μίκ, Μίκ!» επενέβη ή μητέρα. «Τόν παιδί δεν σε συνήθισε άκόμα, δεν τόν βλέπεις;»

«Τό βλέπω περισσότερο καλοθερμέ- νο παρὰ καλοαναθερμένο», γρύλλισε ο πατέρας κουνώντας τα χέρια του σάν τρελλός. «Τού χρειάζεται ένα γερό ξύ- λο στά μαλακά.»

Όλες οι προηγούμενες άγριοφωνάρες του δεν ήταν τίποτα μπροστά στά χυ- δαία αυτά λόγια. Άκους εκεί, στα μα- λακά! Άναψα, τόν αίμα μου έβραζε.

«Έσένα σου χρειάζεται ένα γερό ξύ- λο στά μαλακά!» τσίριξα ύστερικά. «Σκασμός! Σκασμός!»

Πάνω σ' αυτό, έχασε τήν ύπομονή του και σήκωσε τόν χέρι άπάνω μου. Τό έκανε αυτό με τόν διαταγμό που θά περίμενε κανείς από κάθε άνθρωπο που θά ένοιωθε στυλωμένα άπάνω του τὰ περίτρομα μάτια της μητέρας. Έτσι, όταν τόν χέρι του κατέθηκε άπάνω μου,

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Όπου γιορτάζονται τὰ Χριστούγεννα, οί άνθρωποι προσφέρουν δώρα. Στις πε- ρισσότερες χώρες ή προσφορά δώρων πε- ριβάλλεται από κάποιο μυστήριο, από μύ- θους, πίο πολύ για τὰ παιδιά, που πι- στεύουν στόν Άγιο Βασίλη, είτε έ- τσι τόν λένε, είτε Σάντα Κλάους, είτε άλλως και ούτε για μια στιγμή δεν άμφιβάλλουν ότι ο άγαθός γέρος με τὰ κόκκινα μάγουλα και τὰ άσπρα γένεια θά κατέβη από τή στενή καπνοδόχο, φορτω- μένος με τόν μεγάλο, γεμάτο σακκί του.

Τό όνομα Σάντα Κλάους είναι παρα- φθορά τού ονόματος τού Άγιου Νικολάου και έγινε γνωστό στήν Άγγλία από τήν Όλλανδία, άφού πέρασε από τις Ήνω- μένες Πολιτείες, όπου τόν έκαμαν γνωστό Όλλανδοί άποικοι.

Και ή χριστουγεννιάτικη κάλτσα προ- έρχεται από τόν Άγιο Νικόλαο. Σύμφω- να με τόν θρύλο, ο Άγιος Νικόλαος έρ- ριξε από μια καπνοδόχο ένα πουγγί γε- μάτο χρήματα, άλλά τόν πουγγί αυτό, άν- τι να πέση στό τζάκι, μπήκε σέ μια κάλ- τσα που τήν είχαν κρεμάσει για να στε- γνώση.

Ο Άγιος Νικόλαος είναι κυρίως ο προστάτης τών άγοριών. Λέγεται ότι έ- νας μοχηρός ταβερνιάρης άχι μόνο σκό- τωσε δυο άγόρια άλλά και τὰ πάστωσε για να τὰ πουλήση για κρέας. Καθώς ο Άγιος Νικόλαος δεν μπορούσε να θρή τὰ άγόρια, έκαμε τόν σήμείο τού σταυρού πάνω από τόν βαρέλι με τή σαλαμούρα, όπου ο ταβερνιάρης είχε βάλει τὰ άγό- ρια, που τήν ίδια στιγμή πετάχτηκαν από μέσα γερά και ζωήρα.

Η Άγία Λουκία προστατεύει τὰ κο- ρίστσια. Σύμφωνα με τόν έλβετικό έθιμο, ο Άγιος Βασίλης, φορώντας τόν μακρύ και στολισμένο με γούνες κόκκινο μάν- δυα του, κάνει τόν γύρο τού χωριού μαζί με τή γυναίκα του τή Λουκία, που φορεί νταντελλένια μπλουζά, μεταξωτή ποδιά και ένα στρογγυλό καπέλλο. Ο Άγιος Βασίλης μοιράζει δώρα σ' άγόρια και ή Άγία Λουκία στά κορίτσια.

Για τὰ παιδιά της Φιλανδίας, ο Ά- γιος Βασίλης, τυλιγμένος σέ ένα βαρύ γούνινο πανώφιο, έρχεται από τή Λαπα- νία με έλκηθρο που τόν σέρνουν ρέννοι. Χτυπά τις πόρτες όλων τών σπιτιών και ζητά να μπη μαζί με τὰ παιδάκια που τόν συνοδεύουν. Τὰ παιδάκια αυτά είναι ντυμένα στά κόκκινα και καθένα τους φο- ρά ένα μακρύ σκούφο με ένα κουδούνι στήν άκρη. Αυτά μοιράζουν τὰ δώρα.

μόλις που με χτύπησε έλαφρά. Άλλά και μονάχα τόν ταπεινωτικό γεγονός ό- τι είχα φάει ξύλο, έστω και έλαφρά, από έναν ξένο, από έναν όλότελα ξένο, που είχε καταφέρει ύπουλα να γυρίση από τόν πόλεμο και να ξεγλιστρήση μέσα στό σπύτι μας χάρη στήν άθώα μου μεσολάδηση, μ' έκανε έξω φρε- νών. Στρίγγλιζα και τσίριζα και χτυ- πούσα στό πάτωμα τὰ γυμνά μου

Σέ μερικές εύρωπαϊκές χώρες, άλλοι μοιράζουν τὰ δώρα. Οί Ρώσοι πιστεύουν ότι αυτή είναι ή δουλειά της Μπαμπού- σκα, της γιαιγιάς. Πιστεύουν ότι αυτή ήταν μια γριά που σκόπιμα έδειξε άλλο δρόμο στούς Μάγους, όταν τή ρώτησαν πώς μπορούσαν να πάνε στή Βηθλεέμ. Για να διορθώση τήν κακή της πράξη, γυρίζει τώρα τόν κόσμο τὰ Χριστούγεννα μαζί με τὰ δώρα της.

Τὰ παιδιά τού Μεξικού παίρνουν τὰ δώρα τους στις 6 Ιανουαρίου, γιατί τό- τε οί Τρεις Μάγοι γεμίζουν, νύχτα, τις πύλντοφλες τους ή τὰ πιάτα τους με δώρα.

Στήν Άλάσκα, τὰ Χριστούγεννα είναι μια εικόνα από ένα βιβλίο με χριστου- γεννιάτικες ιστορίες.

Τήν ήμέρα, κουνέλια και πολικές άρ- κούδες συγχέονται μέσα σέ χειμωνιάτικα τοπία. Τή νύχτα, τόν Βόρειο Σέλας παίζει ένα χρωματικό «πότ - πουρί» στούς ου- ρανούς τού Βορρά.

Τόν Άγιο Βασίλη θά τόν φέρη ένα έλκηθρο που τόν σέρνουν μεγάλα σκυλιά με χοντρές ουρές και οί χριστουγεννιά- τικές λειτουργίες θά γίνουν στις έκκλη- σίες στις 24 και 25 Δεκεμβρίου.

Η Άλάσκα έχει δύο «Χριστούγεννα», γιατί μερικοί από τους ντόπιους γιορ- τάζουν τὰ Χριστούγεννα στις 25 Δεκεμ- βρίου, όπως τούς έμαθαν οί χριστιανοί Ιεραπόστολοι, ενώ άλλοι άκολουθούν τόν έορτολόγιο της ρωσικής ορθόδοξης έκκλη- σίας που άκολουθεί τόν παλιό ήμερολόγιο και γιορτάζουν στις 6 Ιανουαρίου. Σέ κοινές συγκεντρώσεις, οί χωρικοί όργα- νώνουν άγώνες πάλης, χορεύουν τοπικούς χορούς και περνούν δυο βδομάδες γεμά- τες γιορτές. Οί πίο εύποροι μοιράζουν στούς φτωχούς καλάθια με τρόφιμα. Πι- λότοι της άμερικανικής άεροπορίας φέρ- νουν δώρα στις άποστολές που βρίσκονται στό Κοτζεμπού, στό Σελαδικ και στό Μπεθελ. Ένας Ιπτάμενος Άγιος Βασί- λης, ο Γερό - Χειμώνας, ρίχνει δώρα με άλεξίπτωτα.

Τα χριστουγεννιάτικα γλέντια αρχίζουν κατά τις 20 Δεκεμβρίου και φθάνουν στό κατακόρυφο με τὰ μεγάλα έορταστικά γεύματα όπου, έκτός από τὰ φαγητά, βρίσκει κανείς σαρούς από ψημένο άραπο- σίτι, ζαχαρωτά μήλα, καθώς και κρασί. Χριστουγεννιάτικες κάλτσες κρέμονται στά τζάκια, κοντά στις πόρτες και τὰ παράθυρα φωτίζονται και άστραποβολούν σάν τὰ κρύσταλλα τού χιονιού.

πόδια· και ο πατέρας, άναμαλλιασμένος και παράξενα κωμικός με το στρατιωτικό γκρίζο πουκάμισό του με κάρφωμε με το βλέμμα από το ύψος του, σαν ένα βουνό έτοιμο να πέση άπάνω μου. Νομίζω πως τη στιγμή εκείνη κατάλαβα πως ζήλευε κι αυτός. Και κεί στεκόταν ή μητέρα με το νυχτικό της και μιάς κοιτάζε και τους δυο με άγωνία, λές και ή καρδιά της ξεσκίζόταν ανάμεσά μας. Μακάρι — σκέφτηκα — να είναι ή άγωνία της πραγματική. Το φταίξιμο ήταν δικό της και της άξιζε να τιμωρηθή.

Από το πρωί εκείνο ή ζωή μου έγινε κόλαση. 'Ο πατέρας κ' έγω είμαστεν έχθροι άπροκάλυπτα, φανερά. 'Αρχίσανε τις άψιμαχίες. 'Εκείνος, προσπαθούσε να μου κλέψη τις δικές μου ώρες κοντά στη μητέρα, έγω τις δικές του. 'Όταν ή μητέρα καθόταν πλάι στο κρεβάτι μου και μουλεγε κανένα παραμύθι, ο πατέρας έμπαινε στην κάμαρα να της ζητήσει κάτι μπόττες που τις είχε αφήσει τάχα στο σπίτι φεύγοντας για τον πόλεμο. 'Όταν εκείνος μιλούσε μαζί της, έγω έπαιζα με τα παιχνίδια μου κάνοντας όσο μπορούσα περισσότερο θόρυβο για να του δείξω την άπόλυτη άδιαφορία μου. Προκάλεσε μιά τρομερή σκηνή ένα βράδυ που γυρίζοντας από τη δουλειά του με θρήκε να ψαχουλεύω στο κουτί του, παίζοντας με τα έθνόσημά του, τα έγχειρίδιά του των Γκούρκχα και τα κουμπία του από στρατιωτικές στολές. 'Η μητέρα σηκώθηκε και μου πήρε το κουτί.

«Λάρρυ, δεν κάνει να παίζεις με τα παιχνίδια του μπαμπά, αν δεν σου δώση μόνος του την άδεια», είπε αυστηρά. «'Ο μπαμπάς δεν παίζει με τα δικά σου.»

«Άγνωστο γιατί, ο πατέρας την κοι-

ταξε βλοσυρά, σά να του είχε άστράψει ή μαμά έναν μπάτσο και γύρισε την πλάτη του.

«Αυτά δεν είναι παιχνίδια», μουρμούρισε, κατεβάζοντας ξανά το κουτί να δή μήπως είχα πάρει τίποτα. «Μερικά άπ' αυτά τα άξιοπεριέργα πραγματάκια είναι πολύ σπάνια κ' έχουν μεγάλη άξία.»

Ώστόσο, όσο περνούσε ο καιρός, έβλεπα όλο και πιο καθαρά ότι κατάρθωνε ν' άποξενώνη τη μαμά από μένα. Το χειρότερο ήταν πως δεν μπορούσα να μαντέψω το σύστημά του ή να δώ τί του εύρισκε ή μαμά. 'Από κάθε άποψη ήταν λιγώτερο συμπαθητικός από μένα. Είχε χοντρή φωνή κ' έκανε θόρυβο πίνοντας το τσάι του. Για λίγο διάστημα νόμισα πως ίσως — ίσως να την ένδιέφεραν οι έφημερίδες. 'Αρχισα λοιπόν κ' έγω να δγάζω άπ' το νου μου διάφορα νέα κ' έκανα πως της τα διάβαζα. 'Επειτα σκέφτηκα πως την τραβούσε το κάπνισμα (πράγμα που το εύρισκε κ' έγω έλκυστικό). Πήρα τις πίπες του και τριγύριζα στο σπίτι δαγκώνοντάς τις ως τη μέρα που με τσάκωσε. Ρουφούσα το τσάι μου με θόρυβο, αλλά το μόνο άποτέλεσμα ήταν να μου πη ή μαμά πως της προκαλούσα άηδία. Κατέληξα στο συμπέρασμα πως ή αίτία όλου του κακού ήταν εκείνη ή άνθυγιεινή συνήθειά τους να κοιμούνται μαζί. 'Εμπαινα στην κάμαρά τους κ' έτρεχα πάνω — κάτω, κάνοντας τάχα πως μιλούσα μοναχός μου, για να μην καταλάβουν ότι τους παρακολουθούσα, αλλά δεν είδα τίποτα που θα μπορούσε να με φωτίση. Δεν ήξερα πιά τί να σκεφτώ. 'Όπως έδειχναν τα πράγματα, έπρεπε να είσαι μεγάλος και να χαρίζης βέρες για να πετύχης. Κατάλαβα πως έπρεπε να περιμένω.

«'Ηθελα όμως να το ξέρη ο πατέρας

πως περίμενα μονάχα νάρθη ή ώρα μου, πως δεν έγκατέλειπα τον άγώνα. Κάποιο βράδυ που ήταν τρομερά έννευριστικός και φλυαρούσε με τη μαμά χωρίς να μου δίνη σημασία, του την έφερα με τρόπο.

«Μαμά», είπα, «ξέρεις τί θα κάνω όταν θα μεγαλώσω;»

«'Οχι, χρυσό μου», άποκρίθηκε. «Τί θα κάνης;»

«Θά σε παντρευτώ», είπα ήσυχα.

«'Ο πατέρας ξέσπασε σ' ένα βροντερό γέλιο. 'Εγώ όμως ήξερα ότι το γέλιο του ήταν ψεύτικο. Και ή μητέρα, παρ' όλ' αυτά φαινόταν εύχαριστημένη. Σίγουρα την άνακούφιζε ή ιδέα πως κάποια μέρα θα γλύτωνε από τον πατέρα.

«Τί ώραία!» είπε χαμογελώντας.

«Μάλιστα, θα είναι πολύ ώραία», είπα με αυτοπεποίθηση. «Γιατί θα έχουμε πολλά, πάρα πολλά παιδιά.»

«Ναί, χρυσό μου», δήλωσε με άπάθεια. «Και να σου πω κάτι; Νομίζω πως θάχουμε ένα παιδί πολύ σύντομα για να σου κάνη συντροφιά.»

Χάρηκα όσο δε λέγεται μ' αυτά τα λόγια, γιατί έδειχναν πως, παρ' όλη την ύποταγή της στον πατέρα, έξακολουθούσε να παίρνη ύπ' όψη της τις έπιθυμίες μου. 'Εξ άλλου, ήταν μιά θαυμάσια εύκαιρία να πέση ή μύτη των Τζήνεϋς.

Τα πράγματα όμως δεν πήραν την τροπή που περίμενα. Πρώτα — πρώτα ή μαμά ήταν πολύ άνήσυχη — σίγουρα θα σκεφτόταν πως θα οικονομούσε τα δεκαεπτά σελλίνια και τις έξι πέννες, έλεγα μέσα μου — και, μολονότι ο πατέρας πήρε τη συνήθεια να γυρίζει πολύ άργα το βράδυ στο σπίτι, ούτε αυτό μου βγήκε σε καλό. 'Η μητέρα δε με πήγαινε πιά περίπατο, έγινε νευρική και μου τις έβρεχε για το παρα-

Έκλογη

μικρό. 'Ερχονταν στιγμές που συλλογιζόμουν πως θα ήταν χίλιες φορές προτιμότερο αν δεν είχα κάνει λόγο γι' αυτό το καταραμένο μωρό... Δε χωρούσε άμφιβολία, ό,τι κι αν έκανα, μου έφερνε και μιά καινούργια συμφορά.

Και τί συμφορά ήταν αυτή! Τί φασαρία ήταν εκείνη όταν ήρθε ο Σόννυ! 'Ούτε αυτό το άπλούστατο πράγμα μπόρεσε να κάνη ο Σόννυ χωρίς ν' άναστατώση τον κόσμο. 'Από την πρώτη στιγμή τον άντιπάθησα. 'Ηταν ένα δύσκολο παιδί και άπαιτούσε να τον προσέχουν όλοι. 'Η μαμά ήταν ξετρελλαμένη μαζί του. Και τόσο άνόητη! 'Ανόητη σε σημείο που δεν ήταν πιά σε θέση να καταλάβη πως ο Σόννυ έκανε άπλούστατα νάζια. 'Όσο για συντροφιά, ήταν τελείως άχρηστος. Κοιμόταν όλη τη μέρα κ' έγω ήμουν ύποχρεωμένος να περπατώ στους μύτες των ποδιών μέσα στο σπίτι για να μην τον ξυπνήσω. Τώρα πιά το σύνθημα δεν ήταν «Μην ξυπνάς τον μπαμπά» ήταν «Κάτσε φρόνιμα, μην ξυπνήσης τον Σόννυ!» Δε μπορούσα να καταλάβω γιατί αυτό το παιδί δεν έννοούσε να κοιμάται τις ώρες που κοιμόταν όλος ο κόσμος. 'Ετσι λοιπόν, μόλις ή μαμά γύριζε την πλάτη της, τον ξυπνούσα. Μερικές φορές μάλιστα, για να μη τον παίρνη ο ύπνος, τον τσιμπούσα κιόλας. 'Η μαμά με τσάκωσε μιά μέρα και με μαύρισε στο ξύλο.

Κάποιο βράδυ έπαιζα με το τραινάκι μου στον κήπο την ώρα που έρχόταν ο πατέρας άπ' τη δουλειά του. 'Εκανα πως δεν τον είδα και μιλώντας τάχα μόνος μου είπα δυνατά: «'Αν κάνη νάρθη άλλο ένα τέτοιο μωρό στο σπίτι, έγω φεύγω.»

«'Ο πατέρας στάθηκε άπότομα και με κοιτάξε πάνω άπ' τον ώμο του.

«Τί ήταν αυτό που είπες;» ρώτησε αυστηρά.

«Κουβέντιαζα μόνος μου», άποκρίθηκα, προσπαθώντας να κρύψω τον πανικό μου. «Είναι κάτι προσωπικό.»

«Έφυγε χωρίς να πη λέξη. Τώρα, ή δική μου πρόθεση ήταν βέβαια να τους δώσω μιά σοβαρή προειδοποίηση, το άποτέλεσμα όμως ήταν τελείως διαφορετικό. 'Ο πατέρας άρχισε να μου φέρεται πολύ καλά. Αυτό το καταλάβαινα, φυσικά. 'Η μαμά είχε καταντήσει άηδία με τον Σόννυ. 'Ακόμα και την ώρα που καθόμαστε στο τραπέζι να φάμε, σηκώνονταν να χαζέψη τον Σόννυ στην κούνια του μ' ένα ήλιθιο χαμόγελο στα χείλη· φώναζε μάλιστα και τον μπαμπά να κάνη κ' εκείνος το ίδιο. 'Εκείνος υπάκουε πάντα εύγενικά, αλλά φαινόταν σά χαμένος και τδβλεπες πως δεν καταλάβαινε τί ήταν αυτό που τόσο θαύμαζε ή μαμά. Γκρίνιαζε για τα κλαψουρίσματα του Σόννυ τη νύχτα, ή μαμά όμως θύμωνε κ' έλεγε πως ο Σόννυ δεν έκλαιγε ποτέ χωρίς λόγο. Ψέμα τρομερό, γιατί του Σόννυ δεν του έλειπε ποτέ το παραμικρό, κι αν έκλαιγε το έκανε μόνο και μόνο για να

τον προσέχουν οι άλλοι. Ράγιζε ή καρδιά μου, αλήθεια, όσο έβλεπα την άφέλειά της. 'Ο πατέρας δεν ήταν συμπαθητικός, αλλά ήταν τουλάχιστον έξυπνος. Αυτός καταλάβαινε τα καμώματα του Σόννυ και τώρα ήξερε πως τα καταλάβαινα κ' έγω.

Μιά νύχτα ξύπνησα τρομαγμένος. Κάποιοι ήταν πλάι μου στο κρεβάτι. Για μιά στιγμή, τρελλός από χαρά, νόμισα πως ήταν ή μητέρα. Σίγουρα είχε έρθει στα λογικά της και είχε παρατήσει τον πατέρα για καλά. 'Αμέσως όμως άκουσα τις στριγγλιές του Σόννυ στο διπλανό δωμάτιο και τη μητέρα να λέη: «Νάνι — νάνι, κοιμήσου, μωρό μου». Κατάλαβα πως δεν ήταν εκείνη στο κρεβάτι μου. 'Ηταν ο πατέρας. Ξαπλωμένος πλάι μου, με τα μάτια όρθάνοιχτα, άνάσαινε βαρειά και φαινόταν τρελλός από θυμό.

Σε λίγο μάντεψα γιατί ήταν τόσο θυμωμένος. Είχε έρθει ή σειρά του. Με είχε διώξει άπ' το μεγάλο κρεβάτι· τώρα τον είχαν διώξει κι αυτόν. 'Η μη-

τέρα δεν ένδιαφερόταν πιά για κανένα, παρ' ά μονάχα για κείνο το φριχτό μωρό, τον Σόννυ. 'Αθελά μου λυπήθηκα κατάκαρδα τον πατέρα. Τα είχα περάσει αυτά τα μαρτύρια και άπό κείνη κιόλας την ήλικία ήμουν μεγάλος ψυχός. 'Αρχισα να του χαϊδεύω τα μαλλιά και να του λέω: «Νάνι — νάνι, κοιμήσου τώρα!» Δε μπορώ να πω πως ή μεγαλοψυχία μου βρήκε την άνταπόκριση που της άξιζε.

«Κ' έσύ δεν κοιμάσαι;» μουρμούρισε. «'Ελα τώρα, μην κάνης έτσι», του είπα. «Βάλε το χέρι σου κάτω άπ' το κεφάλι μου, δεν θάναί πιο καλά;»

Και κείνος γλίστρησε το χέρι του κάτω άπ' το κεφάλι μου. 'Αδέξια — έτσι υποθέτω πως θα μπορούσε να περιγράψη κανείς την κίνησή του. 'Ηταν πολύ κοκκαλιάρης, αλλά από το τίποτα ήταν κι αυτό κάτι.

Τα Χριστούγεννα ο μπαμπάς έφτασε στο σημείο να μου άγοράση ένα πραγματικά ώραϊότατο τραινάκι με ράγιες.

—FRANK O'CONNOR

ΣΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΤΕΡΑΤΑ

Τα καλύτερα Σημεία και Τέρατα βραβεύονται:
50 δρχ. το πρώτο, 25 δρχ. το καθένα από τα υπόλοιπα

Χρυσά λόγια

Φυματίωσης είναι μία φοβερά άσθένεια και ο υίος αυτής είναι ο Κώχ.

'Απόσπασμα από έξετάσεις Ε' τάξεως γυμνασίου στο μάθημα της 'Υγιεινής

'Εστάλη από τον Γ. Φλαματάκη, Θεσ/νίκη

Υφος

ΡΩΜΗ, 8. — 'Εξ 'Ισπανίας τηλεγραφείται ότι πέντε ταξιδιώται έπιβαίνοντες σιδηροδρομικού σεισμού υπέστησαν άσφυξίαν ότι το όχημα ύπостάν θλάθην άκίνητοποιήθη έντός μήκους 3500 μέτρων. 'Ετεροι 5 των έπιβατών νοσηλεύονται εις νοσοκομείον. Οι ταξειδεύοντες της άνωτέρω άμαξοστοιχείας δεν κατήλθον έξ αυτής, ότι υπέστη την ζημίαν, φοδούμενος μη παρασυρθούν έξ άλλου σεισμού αντιθέτως βαίνοντες.

«Δραΐσις» ('Ηρακλείου), 9.11.60

'Εστάλη από τον Νίκο Βισταζάκη, 'Ηράκλειο Κρήτης

Για γούρι

ΕΚΠΟΙΟΥΝΤΑΙ δι' ιδιωτικών προσφορών ήλεκτροκίνητα και μη μηχανήματα κατασκευής υπόδημάτων πτωχεύσεως.

«Τα Νέα», 22.11.60

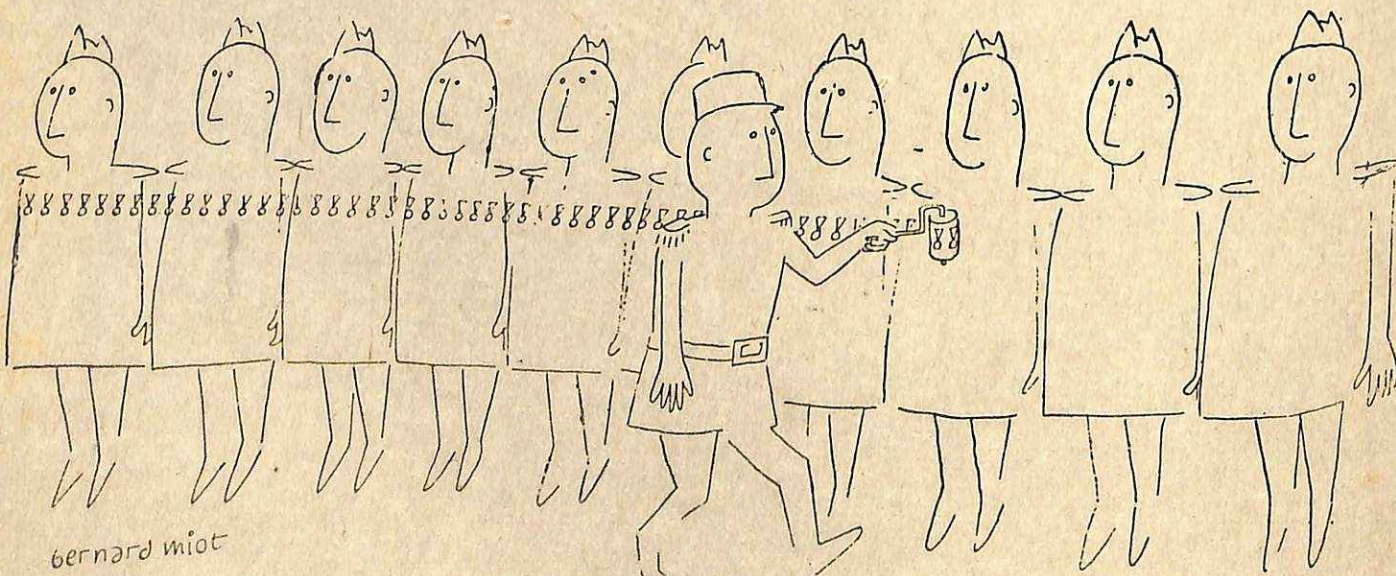
'Εστάλη από τον Στ. Γρεμμάτα, Πειραιά

Ειδικότης

ΟΡΕΙΒΑΤΗΣ νέος γνωρίζων λογιστικά και γαλλικά ζητείται ως πλασιέ και δοηθός γραφείου δι' ώρισμένης ώρας ήμερησίως.

«Τα Νέα», 26.11.60

'Εστάλη από τον Δημ. Ζορμπάλα, 'Αθήνα

Η ΜΟΝΤΕΡΝΑ ΤΕΧΝΗ

Η μοντέρνα Τέχνη (ή «άνεικονική» Ζωγραφική, ή «άφηρημένη» Πλαστική, ή «άτονική» Μουσική κλπ.) έξακολουθεί να είναι το κατ' έξοχην αντιλεγόμενο θέμα του καιρού μας σ' αυτό τον τομέα της πνευματικής και της κοινωνικής ζωής. Οί αντίρρησης αναπτύσσονται σε μεγάλη κλίμακα από την επιφυλακτικότητα και τους ένδοιασμούς έως την όργη και τα σκώμματα. Σκάνδαλο και πρόκληση ονομάζουν το φαινόμενο οί αντίφρονούντες· η ώμότερα άκόμη: σημάδι παρακμής και στίγμα έκφυλισμού ενός «κόσμου» που έχασε την πίστη και τη φρόνησή του και πηγαίνει ακάθεκτος προς τη διάλυση της ψυχής, την αποδιοργάνωση του πνεύματος, το διασυρμό και την άποσύνθεση των πάντων... Έντούτοις, παρά την αποδοκιμασία του μεγάλου αριθμού και εις πείσμα της, το ρεύμα της μοντέρνας Τέχνης όγκώνεται καθημέρα περισσότερο, έχει κατακλύσει τὰ μεγάλα καλλιτεχνικά κέντρα του κόσμου, έφτασε και στον τόπο μας όρμητικό: οί νέοι καλλιτέχνες μας, ζωγράφοι και γλύπτες, κερδήθηκαν, και πολλοί παλαιοί γίνονται έξωμότες· άπαρνιούνται την παράδοση και συντάσσονται με τὰ δόγματα της νέας θρησκείας.

Τί στάση πρέπει να τηρήσει απέναντι σ' αυτό το μεγάλο κύμα ένας «φρόνιμος» και με «καλούς τρόπους» άνθρωπος;

Πρώτα νομίζω πως πρέπει να παραδεχτή ότι όπως είναι άνέντιμο να υποκρίνεται ότι θαυμάζει τὰ νέα άριστουργήματα, έπειδή έτσι το θέλει ό συρμός αυτός και δέν στέργει να θεωρηται καθυστερημένος, έτσι είναι άσκοπο να έξεγείρεται κατά της νέας «βαρβαρότητας» και άνόητο να πιστεύη ότι με έξορκισμούς θα άνακοπή ή «έπιδημία». Προπάντων δέν πρέπει να καταδεχτή έξηγήσεις που άρνούνται κάθε αξία στις έπιχειρούμενες καινοτομίες και άποδίδουν την έπιτυχία τους στην κάμψη της καλαισθησίας των έκλεκτών, στην καταδημαγώγηση του κοινού. η στις παουρυγίες της κερδοσκοπίας. Οί θέσεις αυτές είναι πολύ εύκολες, ενώ το πρόβλημα είναι δύσκολο και έπιδέχεται μόνο δύσκολες λύσεις.

Όταν παρουσιάστηκαν τὰ πρώτα έπαναστατικά φαινόμενα (έκει γύρω στα 1910 με την École de Paris), είχε πιστευτή ότι ή κρίση θα ήταν παροδική. Για μία στιγμή μάλιστα ύποστηρίχτηκε ότι οί έκκεντρικότητες, ή έντυπωσιακή άπόκλιση από το «δημόσιο δρόμο» ήταν ένα είδος άνταρσίας των τεχνιτών του δεύτερου και του τρίτου έπιπέδου

και έπρεπε να έξηγηθή σαν άπεγνωσμένη έκζήτηση πρωτοτυπίας. Άλλά πέρασαν από τότε πενήντα χρόνια και ή Τέχνη δέν ξαναγύρισε στα παλαιά της σχήματα· άπεναντίας, το μοντέρνο στυλ άπλώθηκε με ίλιγγιώδη ταχύτητα σε όλα τὰ γεωγραφικά πλάτη της οικουμένης σαν πυρκαγιά με άνεμο. Και το σπουδαιότερο: το καλλιεργούν με φανατισμό όχι οί «παραγνωρισμένες» μετριότητες, αλλά ταλέντα πρώτου μεγέθους. Έτσι έπεσε ό μύθος ότι το νέο έπιβάλλεται με την εύκολία και την προχειρότητά του.

Φυσικά, λίγοι, έλάχιστοι είναι σε κάθε πρωτοποριακή σχολή οί κορυφαίοι τεχνίτες και άάμπολλοι οί άσήμαντοι όπαδοί. Άλλά τοúτο συμβαίνει σε κάθε καλλιτεχνική κίνηση που εισβάλλει στην ιστορία με άνακαινιστική όρμή. Στην περίπτωση μάλιστα της μοντέρνας Τέχνης είναι πιό άξιοθρήνητοι οί δημιουργοί της τρίτης και της τέταρτης σειράς. Γιατί έδώ, για να ξεχωρίσει κάπως ένα έργο μέσα στο πλήθος των όμοειδών του, πρέπει ό δημιουργός να έχη πολύ δυνατή προσωπικότητα. Τὰ «φυσικά πρότυπα», ό «είκονισμός», ώρισμένες τυπικές ιδιότητες της «καλαισθησίας» μπορούσαν πριν να δώσουν ένδιαφέρον και σ' ένα μικρότερης αξίας έργο. Με την άποδέσμευση όμως

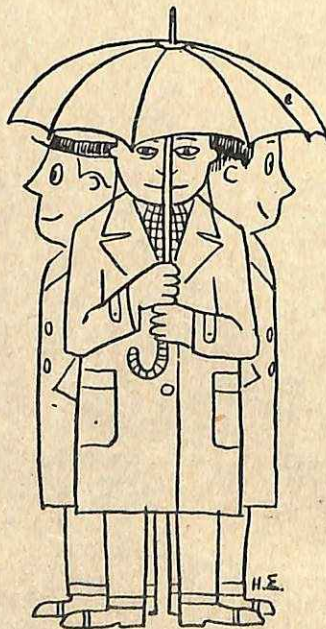
τερική θερμοκρασία, το έργο βυθίζεται στην πληκτική όμοιομορφία, δηλαδή στην άνωθυμία.

Η μοντέρνα λοιπόν Τέχνη είναι ένα factum άναμφισβήτητο, που κατέχει τη θέση του μέσα στην καλλιτεχνική ιστορία των χρόνων μας. Όύτε να το έξαφανίσουμε μπορούμε ούτε να το προσπεράσουμε.

Ποιός το δημιούργησε; Η άπάντηση δέν είναι καθόλου δύσκολη: όπως όλες οί μεταβολές μέσα στο σύμπαν της Τέχνης (οί μικρές και ρηχές, ή οί βαθείες και μεγάλες) νομοθετήθηκε κι αυτή από τὰ αξία έργα. Αυτό πρέπει να το καταλάβουμε και να το άναγνωρίσουμε. Κανείς δέν νομοθετεί στην Τέχνη· μόνο το άξιο έργο, εκείνο δηλαδή που βγαίνει από το πλαστικό αίσθημα και τις έκφραστικές ανάγκες του καιρού του με δύναμη πηγαία, σαν κάτι όριστικό και βέβαιο, γίνεται νόμος και για τον έαυτό του και για τὰ όμοιά του. Και όπως γράφει τη νομοθεσία του, έτσι το άξιο έργο δημιουργεί και το κοινό του. Θέτει δηλαδή τις ψυχικές συντεταγμένες, μέσα στις όποιες θα βιωθή και θα άγαπηθή από όσους θα το προσπελάσουν. Ένας ύγρονός μας αίσθητικός (ό Mikel Dufrenoy) έφτασε έως το σημείο να ειπή ότι δέν ψάχνει ό δημιουργός να βρή το έργο που τὰ τόν έκφράζει, αλλά το έργο ψάχνει να βρή τον τεχνίτη που θα το πραγματοποιήσει. Το παράδοξο του· το σημαίνει ότι το άξιο έργο, όπως είναι όλόκληρη και ή μόνη ιστορία του, έτσι δημιουργεί και ιστορία, γίνεται ιστορία για τους σύγχρονους και τους μεταγενέστερους.

Με αυτή την προοπτική ή μοντέρνα Τέχνη, σαν κάθε έπανάσταση που επικράτησε, έχει κι αυτή δημιουργήσει το «Δίκαιό» της.

Το καλλιτεχνικό όμως «Δίκαιο» διαφέρει από το άλλο, το κυριολεκτικά λεγόμενο Δίκαιο, κατά τοúτο: ότι δέν άναγκάζει σε ύπακοή με κυρώσεις. Όταν βρή εύαίσθητους ανθρώπους, προικισμένους με λεπτές κεραίες, έτοιμες να δεχτούν τὰ μηνύματα του καιρού, τὰ διηθείται σιγά-σιγά μέσα στους πόρους της ψυχής τους και ξαφνικά ή έπι κοινωνία μαζί τους γίνεται φυσική· άδιάσπτη, τέλεια και πλήρης (όπως συμβαίνει στον έρωτα). Άμα συναντά δεινούς ανθρώπους συμπαιγείς και κλειστούς, που έχουν χάσει τη νεανική τους σπουδότητα και άνοιχτοσύνη, έχουν ψυχικά ήλικιωθή, δηλαδή άποκρυστάλλωθή, με τη μακρά και άποκλειστική έμβωση μέσα στα παραδοσιακά σχήματα, δέν μπορεί ν' άκτινοβολήσει άπάντως, να τους διαπεράσει και να τους

του καλλιτέχνη από κάθε «άντικείμενο» και «καθιερωμένο κανόνα», το έργο έγινε έξαιρετικά δύσκολο. Έάν ή προσωπικότητα του τεχνίτη είναι ισχυρή ή λίγο να πέσει στην κρίσιμη ώρα ή έσω-

συγκινήσει. Και ή τους αφήνει άδιάφορους ή τους έρεθίζει δυσάρεστα, σαν κάτι άλλόκοτο, σκοτεινό, παράλογο, ή άκόμα και τους έξοργίζει σά να έμπαίξει τη νοημοσύνη τους ή να προσβάλλη την άρετή τους.

Άν τύχη και βρίσκεται στην κατηγορία των συμπαιγών και άδιαπεραστών, ένας «φρόνιμος» και με «καλούς τρόπους» άνθρωπος, που δέν έχει ιδιαίτερα θεωρητικά ένδιαφέροντα, και

ΠΩΣ ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ ΕΝΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Το μικρό όρεινό χωριό Όμπερντορφ είναι θαμμένο κάτω από το παχύ χειμωιάτικο χιόνι. Είναι παραμονή Χριστουγέννων του 1818 και οί ρωμάλαιοι Γερμανοί χωριάτες είναι πολύ άπασχολημένοι με τις προετοιμασίες της γιορτής.

Ο πατήρ Ζόζεφ Μόρ, ό νεαρός έφημέριος του Όμπερντορφ, άνεβαίνει μουρμουρίζοντας το μονοπάτι που περνά άνάμεσα από έλατα και πηγαίνει προς τη μεσαιωνική έκκλησία του Άγίου Νικολάου.

Τὰ τζάκια της έκκλησίας έπρεπε να άνάψουν και να τραβήσουν την ύγρασία προτού φθάσουν οί πιστοί για τη χριστουγεννιάτικη λειτουργία. Άφου τίνανε το χιόνι που είχε κολλήσει στα ρούχα του, ό πατήρ Μόρ μπήκε στην ξύλινη έκκλησία που άνέδιδε μία γλυκεία μυρωδιά και άναψε τὰ κεριά. Έγτερα τακτοποίησε τὰ ύμνολόγια και άνέβηκε τη σκάλα που ώδηγούσε στο πατάρι όπου βρισκόταν το έκκλησιαστικό όργανο.

Ο πατήρ Μόρ κοίταξε όλόγυρα. Όλα φαινότανσαν εν τάξει. Έπαιξε άπαλά τὰ δάκτυλά του έναντι στα μαύρα και άσπρα πλήκτρα του οργάνου και πίεσε ένα-δυό απ' αυτά για ν' άκούσει τις νότες που θα πλημμύριζαν το πατάρι.

Τίποτε. Ξαναδοκίμασε... Πάλι τίποτε. Άπόρησε. Κάθισε στον πάγκο του οργανοπαίκτη και πριν ξαναδοκιμάσει τὰ πλήκτρα εξέτασε για μερικά δευτερόλεπτα τους φυσητήρες.

Και πάλι τίποτε... έκτός από τον πνιγμένο θόρυβο που έκανε ό άέρας καθώς έβγαине από τους σπασμένους φυσητήρες.

Τί μπορούσε να γίνει; Ο νεαρός έφημέριος, 26 μόλις χρόνων, σηκώθηκε, κατέβηκε διαστικά τη σκάλα και βγήκε έξω. Πέρασε τις χιονισμένες πλαγιές για να φθάσει στο χωριό.

Έκει έξηγήσε στους χωρικούς τί είχε συμβή. Έστειλαν ύστερα ένα παιδί για να φέρη από το γειτονικό χωριό Φενέγκεν τον τεχνίτη που έφτιαχνε όργανα.

Ένώ περίμεναν το παιδί να γυρίσει, μία ιδέα ήρθε ξαφνικά στον πατέρα Μόρ. Μαζεύοντας το ράσο του, έτρεξε όσο γρηγορότερα μπορούσε στο πρόχειρο σπίτι του στενώτερου φίλου του, του Φράντς Ξαβιέ Γκρούμπερ, του νεαρού δασκάλου του χωριού και οργανοπαίκτη του Άγίου Νικολάου.

Ο ήσυχος Γκρούμπερ ξαφνιάστηκε βλέποντας το φίλο του να όρμα μέσα στο σπίτι του άναστατωμένος.

Ο πατήρ Μόρ του ειπέ για το χαλασμένο όργανο και ύστερα έβγαλε από την

προπάντων τη διάθεση να αίτιολογή τὰ γεγονότα του ιστορικού δίου, αλλά πλησιάζει τὰ έργα της Τέχνης για να τὰ γευθή και να τὰ χαρή «με την καρδιά», καθώς λέμε, το καλύτερο που έχει να κάνει είναι, νομίζω, να πη: «Δέν καταλαβαίνω. Έδώ είναι μία άλλη Τέχνη πολύ διαφορετική, στις προθέσεις και στα άποτελέσματα, από εκείνη με την όποία άνατράφηκα και έξοικειώθηκα ύστερ' από μακρά και ά-

προπάντων τη διάθεση να αίτιολογή τὰ γεγονότα του ιστορικού δίου, αλλά πλησιάζει τὰ έργα της Τέχνης για να τὰ γευθή και να τὰ χαρή «με την καρδιά», καθώς λέμε, το καλύτερο που έχει να κάνει είναι, νομίζω, να πη: «Δέν καταλαβαίνω. Έδώ είναι μία άλλη Τέχνη πολύ διαφορετική, στις προθέσεις και στα άποτελέσματα, από εκείνη με την όποία άνατράφηκα και έξοικειώθηκα ύστερ' από μακρά και ά-

τσέπη του ένα κομμάτι χαρτί. Στο χαρτί αυτό είχε γράψει πριν από πολύ καιρό ένα ποίημα.

«Φράντς, μπορείς να γράφεις τη μουσική αυτού του ποιήματος... μία άπλη μουσική που να μπορούν να τη μάθουν εύκολα τὰ παιδιά της χωριάδας; Πρέπει να το τραγουδήσουν άπόψε.»

Ο Φράντς Γκρούμπερ ύποσχέθηκε πως θα έκανε ό,τι μπορούσε. Όλόκληρο το ύπόλοιπο άπόγευμα της χριστουγεννιάτικης αυτής παραμονής έμεινε στο γραφείο του και έγραφε τις άπλες νότες.

Ο Φράντς έγραψε τη μουσική για κιθάρα — το μόνο όργανο που υπήρχε στο χωριό, έκτός από το όργανο της έκκλησίας.

Έγραψε άκόμα και δυό σόλα... ένα για τον πατέρα Μόρ, που ήξερε τὰ λόγια, και ένα για τον έαυτό του. Άν δέν μπορούσε να παίξει το όργανο, θα μπορούσε τουλάχιστον να τραγουδήσει.

Το φεγγάρι φώτιζε άπό νωρίς την πλαγιά του δουνού καθώς ό Φράντς Γκρούμπερ άνέβαινε προς την έκκλησία του Άγίου Νικολάου με το πολύτιμο μουσικό κομμάτι στην τσέπη του.

Όλα τὰ παιδιά του Όμπερντορφ βρισκόντουσαν στην έκκλησία περιμένοντας να μάθουν τὰ καινούργια κάλαντα που είχαν γράψει ό έφημέριος και ό δάσκαλός τους.

Καθώς άνοιγε την πόρτα, ό Φράντς άκουσε το λαχάνισμα του τεχνίτη που προσπαθούσε να διορθώσει τους φυσητήρες για τη λειτουργία που θα γινόταν τὰ μεσάνυχτα. Ο πατήρ Μόρ παρακολούθουσε τον τεχνίτη με έμπιστοσύνη.

Η βλάβη είχε βρεθή. Πεινασμένοι άρουραίοι, που είχαν κάμει τη ζεστή έκκλησία χειμωιάτικο σπίτι τους, είχαν άνακαλύψει ότι οί λαστιχένιοι φυσητήρες ήταν περίφημος μεζές.

Ένώ ό τεχνίτης μάλωνε ύπομονητικά με ένα λάστιχο τους φυσητήρες, τὰ παιδιά ξανάκουαν τὰ κάλαντα. Τὰ έμαθαν πολύ γρήγορα. Και ενώ τὰ μάθαιναν, άκουσαν ξαφνικά να τὰ συνοδεύη ή δυνατή φωνή του τεχνίτη που βρισκόταν πάνω στο πατάρι. Είχε μάθει κι αυτός τὰ κάλαντα.

Όμως, οί χωριάτες του Όμπερντορφ δέν άπογοητεύθηκαν εκείνη την παραμονή των Χριστουγέννων. Ήταν οί πρώτοι άπό τὰ άναριθμητά εκατομμύρια που έχουν τραγουδήσει τὰ ώραία κάλαντα που έτοιμάστηκαν διαστικά μία παραμονή Χριστουγέννων — εξ αίτίας ενός πεινασμένου ποντικού.

«Ήσυχη Νύχτα, Άγια Νύχτα!»

διατάρακτη συμβίωση ψυχική με τὰ έργα της. Όύτε τη δέχομαι, ούτε την άποκρούω, ούτε την έπιδοκιμάζω, ούτε την άποδοκιμάζω· άπλούστατα δέν την καταλαβαίνω. Έγώ στο δρόμο μου, κ' εκείνη στο δικό της...»

Η στάση του «δέν καταλαβαίνω» είναι απέναντι στα έργα της μοντέρνας Τέχνης έντελώς νόμιμη. Και διόλου δέν σημαίνει: «το έργο που έχω μπροστά μου είναι άνώτερο από τις νοητικές μου δυνάμεις ή ύψηλότερο από τὰ αίσθηματά μου». Όπως νόμιμη είναι και ή στάση του «καταλαβαίνω αλλά δέν θαυμάζω», ή του «θαυμάζω, αλλά δέν αγαπώ» το άλφα ή βήτα καλλιτέχνημα. Γιατί άριστα μπορεί να συμβή: να είμαι σε θέση να δεχτώ μέσα στην αντίληψη και τη συγκίνησή μου ένα έργο και να μη το θαυμάζω ως έπιτεγμα, να μη το άναγνωρίζω αξία ή μέγεθος πέρα από τὰ κοινά μέτρα. Και πάλι είναι δυνατόν να θαυμάζω ένα καλλιτεχνικό προϊόν και να τιμώ τον δημιουργό του (την έμπνευση, τον παλμό, τη δεξιοσύνη, το μόχθο του) και όμως να μη το αγαπώ, έπειδή δέν μιλεί βαθεία στην καρδιά μου, δέν άποκρίνεται στις μύχιες διαθέσεις μου, δέν άναφτεράνει (όσο ή όπως λαχταρώ) το πνεύμα μου ούτε εύγενίζει (όσο και όπως όνειρεύομαι) τὰ αίσθηματά μου.

Πολλές λοιπόν και ποικίλες είναι οί σχέσεις που μπορεί να έχη ένας άσθαντικός άνθρωπος προς τὰ έργα της Τέχνης. Και καθενιά τους (κατά τὰ πρόσωπα, τὰ πράγματα και τις περιστάσεις) έπιδέχεται πολλές διαβαθμίσεις. Όσο παράλογο είναι να άπαιτούμε από ένα καλλιτέχνη να πλάθη τὰ έργα του σύμφωνα με τὰ δικά μας μέτρα (τις δικές μας αξίες ιδεών και ύφους), άλλο τόσο είναι παράλογο να άπαιτούν οί καλλιτέχνες τὰ έργα τους να έχουν όπωσδήποτε άτήχηση μέσα στην ψυχή μας. Έλεύθερος είναι ό δημιουργός στην κατασκευή των προϊόντων του, όπως και έμείς είμαστε έλεύθεροι στην άπόλαυση και στην έκτίμησή τους. Η Τέχνη είναι ένας ειδικός συμβολισμός, μία ιδιαίτερη γλώσσα, που δέν τη μιλούμε ούτε την καταλαβαίνουμε όλοι με τον ίδιο τρόπο και στο ίδιο βάθος. Και όtan την καταλαβαίνουμε, δέν θαυμάζουμε ή δέν αγαπούμε στον ίδιο βαθμό τις «φράσεις» της.

Αυτή την αλήθεια δέν πρέπει να τη λησμονή ένας άνθρωπος «φρόνιμος» και με «καλούς τρόπους» όταν βρίσκεται μπροστά στα δημιουργήματα της μοντέρνας Τέχνης. Ο έλαφρός διάζεται να τὰ κοροϊδέψη, ό ματαιόδοξος να τὰ έγκωμιάσει. Αυτός, έάν δέν έπικοινωνή ψυχικά με το περιεχόμενο και τη μορφή τους, όμολογεί ότι δέν τὰ καταλαβαίνει. Η, αν τύχη και τὰ καταλαβαίνει, αλλά δέν τὰ θαυμάζει ούτε τὰ αγαπά, δηλώνει ότι μπορεί και να ζήσει χωρίς αυτά.

LACRIMÆ RERUM

Μπορείτε να ρητορεύετε όσο θέλετε πάνω στο τέλειο έγκλημα, εἴτε ο Ουέικφλντ εκνευρισμένος. «Βλέπω πώς δεν είσατε σε θέση να καταλάβετε πώς δεν υπάρχει θέμα για συζήτηση. "Ο,τι κι αν ήπτε, είναι σοφιστίες».

«Δεν παίρνεις ακόμα λίγο πορτό;» πρότεινε ο Χάλντεϊν.

«Ευχαριστώ, ναι, λιγουλάκι... "Ελεγα λοιπόν πώς το τέλειο έγκλημα δεν χαρακτηρίζεται ποτέ ως τέλειο έγκλημα. Διότι παρουσιάζεται με τη μορφή ενός φυσικού θανάτου και δεν περνάει για φόνο. Μόνον τὰ ὅχι τέλεια έγκλήματα παρουσιάζονται ως έγκλήματα. Συνεπώς, τὸ νὰ συζητοῦμε γιὰ τὸ τέλειο έγκλημα είναι σὰ νὰ συζητοῦμε γιὰ ἕνα φαινόμενο πὸν μᾶς είναι ἀδύνατο ν' ἀποδείξουμε τὴν ὑπαρξή του.»

«'Ο συλλογισμός σου», παρατήρησε ὁ Τζὼν Φέν, «δὲν είναι ἀκαταγώνιστος.» 'Ο Ουέικφλντ κοίταξε τὸν Φέν βλοσυρά:

«Τί τοῦ λείπει τοῦ συλλογισμοῦ μου;»

«Οἱ βάσεις του είναι σαθρές. 'Ο ὀρισμός σου τοῦ τέλειου έγκλήματος εἶναι λανθασμένος.»

«Σὲ τί είναι λανθασμένος;»

«Αὐτὸ πὸν εἶπες... ἕνας θάνατος φαινομενικὰ φυσικός... παρουσιάζει ἕνα σοβαρώτατο μειονέκτημα, ὅταν τὸ ἐξετάση κανεὶς ἀπὸ τὴ σκοπιά τοῦ δολοφόνου.»

«Ποιό;» ρώτησε ὁ Ουέικφλντ σκύβοντας πάνω ἀπ' τὸ τραπέζι. «Ποιὸ μειονέκτημα, σὲ παρακαλῶ;»

«"Αν ἔχετε διάθεση καὶ δὲν σᾶς κουράζει ἡ φλυαρία μου, θὰ μπορούσα νὰ σᾶς δώσω ἕνα παράδειγμα γι' αὐτὸ πὸν εἶπα.»

'Ο Τζὼν Φέν κοίταξε τὸν οἰκοδεσπότη καὶ τοὺς ἄλλους καλεσμένους. "Ολοὶ κούνησαν καταφατικά τὸ κεφάλι. Μονάχα ὁ Ουέικφλντ, πὸν ἤθελε νᾶχη πάντα αὐτὸς τὰ πρωτεῖα στὴ συζήτηση, ἔδειξε κάποια δυσφορία. Μὰ ὁ Φέν συνέχισε:

«"Εχω ὑπ' ὄψη μου ἕνα φόνο πὸν ἔγινε λίγα χρόνια πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο. Ἦταν, μπορῶ νὰ πῶ, ἡ πρώτη έγκληματική ὑπόθεση στὴν ὁποία βρέθηκαν μπλεγμένοι.»

«Πολὺ τιμητικὸ γιὰ τὴν ὑπόθεση», μουρμούρισε εἰρωνικά ὁ Ουέικφλντ, μετὴ μύτη χωμένη μέσ' στὸ ποτήρι του. «'Ασφαλῶς. Καὶ τὸ έγκλημα αὐτὸ ἦταν ἀναμφισβήτητα προμελετημένο με καταπληκτικὴ εὐφυΐα.»

«"Οπως ὅλα τὰ έγκλήματα», ἔκαν ὁ Ουέικφλντ.

«Καὶ πέτυχε, ἔ;» ρώτησε ὁ Χάλντεϊν

«Θέλω νὰ πῶ, ὁ δολοφόνος δὲν ἀνακαλύφθηκε, δὲν τιμωρήθηκε;»

«'Ανακαλύφθηκε, ναι, ἀποκρίθηκε ὁ Φέν. «Δὲν τιμωρήθηκε ὅμως.»

«'Επειδὴ δὲν μπόρεσαν νὰ συγκεντρώσουν στοιχεῖα ἐνοχοποιητικά;»

«"Οχι, ὑπῆρχαν ἐνοχοποιητικά στοιχεία ἀδιάσειστα, ἀποδείξεις καὶ μιὰ ὁμολογία λεπτομερῆς. Παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ ἀστυνομία δὲ μπόρεσε νὰ δράση.»

Καθὼς ἡ ἐπιρροή τῆς θρησκείας λιγοστεύει, ἡ κοινωνικὴ σημασία τῆς τέχνης αὐξάνει. Πρέπει λοιπὸν νὰ προσέχουμε πολὺ νὰ μὴν βάζουμε στὴ θέση τῆς καλῆς θρησκείας κακὴ τέχνη.

ALDOUS HUXLEY

«"Α, καλὰ», ἔκανε ὁ Ουέικφλντ περιφρόνητικά, «ἂν πρόκειται νὰ μᾶς πῆς πὼς ὁ δολοφόνος τὸσκάσε σὲ κανένα μακρυνὸ μέρος καὶ ἦταν ἀπὸ κεῖ ἀδύνατη ἡ ἐκδοσή του...»

'Ο Τζὼν Φέν κούνησε ἀρνητικά τὸ κεφάλι:

«Κάθε ἄλλο. 'Ο δολοφόνος μένει, ἀκόμα καὶ σήμερα, φανερά, χωρὶς νὰ κρύβεται, σ' ἕνα σπίτι λίγα μέτρα πρὸ πέρα ἀπὸ τὴ Σκῶτλαντ Γυάρντ.»

'Η γενικὴ περιέργεια κορυφώθηκε.

«Δὲ βλέπω πὼς μπορεῖ νὰ γίνεται αὐτό», παρατήρησε ξερὰ ὁ Ουέικφλντ.

«Καὶ δὲ θὰ τὸ δῆς ποτέ», τοῦ εἶπε ὁ Χάλντεϊν, «ἂν δὲν σταματήσης τὶς διακοπὲς καὶ δὲ μᾶς ἀφήσης ν' ἀκούσουμε τὴν ἱστορία... 'Εμπρός, Τζὼν, λέγε παρακάτω.»

Καὶ ὁ Τζὼν Φέν συνέχισε:

«Τὸ έγκλημα πὸν ἔχω ὑπ' ὄψη μου εἶναι ὁ φόνος τοῦ "Άλαν Πάσμωρ, τὸ 1935.»

«Τοῦ Πάσμωρ, τοῦ μουσικοσυνθέτη;» ρώτησε ὁ Ουέικφλντ.

«'Ακριβῶς.»

«Θυμᾶμαι», εἶπε ὁ Χάλντεϊν σκεπτικώς. «'Ηταν μιὰ ὑπόθεση πὸν ἔκανε μεγάλο θόρυβο ἐκείνη τὴν ἐποχή. "Επειτα, ξαφνικά, ὅλα σταμάτησαν καὶ δὲν ξανακούστηκε τίποτε σχετικό.»

'Ο Φέν γέλασε.

«Οἱ ἀστυνομικὲς ἀρχὲς εἶχαν διαστή κάπως νὰ κάνουν δηλώσεις», ἐξήγησε, «καί, φυσικά, δὲν εἶχαν καμιά διάθεση, ἀργότερα, νὰ διαλαλήσουν τὰ σφάλματά τους. "Ετσι ἐξηγεῖται αὐτὴ ἡ συνωμοσία τῆς σιωπῆς...»

«'Ο Πάσμωρ καὶ ἡ γυναίκα του ἔμεναν στὸ "Άμερσαμ, στὸ Μπάκιγχαμ-

σαιρ. Τὴ στιγμὴ τοῦ θανάτου του, ὁ Πάσμωρ, πὸν ἦταν σαρανταεπτὰ χρόνων, βρισκόταν στὸ ζενιθ τῆς δόξας του, ἂν καὶ τὸ έργο του ξεχάστηκε τώρα σχεδὸν ὁλότελα καὶ οἱ συνθέσεις του δὲν παίζονται πιά ποτέ.

«'Η γυναίκα του, ἡ "Αντζελα, ἦταν πολὺ κατώτερή του. Ἦταν μόλις εικοσιεῖς χρόνων. "Ελκυστικὴ, ἔξυπνη, ἱκανή, φρόντιζε τὸ νοικοκυριὸ καὶ ταυτόχρονα ἔκανε τὴ γραμματέα στὸν ἄντρα της. Τὸ ἀντρώγιο εἶχε λεπτά... τοῦ Πάσμωρ λεπτά, ὅχι δικά της. Κανένα παιδί. Τρεῖς ὑπηρέτες. Μὲ τὴν πρώτη ματιά, ἦταν ἕνας γάμος πολὺ εὐτυχισμένος, ὅσο μπορεῖ ποτέ νὰ εἶναι εὐτυχισμένος ἕνας γάμος.

«Στὶς 2 'Οκτωβρίου 1935, τὸ ἀπόγευμα, δύο ἐπισκέπτες ἦρθαν νὰ πάρουν τὸ τσάι στὸ σπίτι τὸν Πάσμωρ: ὁ σερ Τσάρλς Φρέιζερ, ὁ ἀρχιμουσικός πὸν ἔμενε λίγα μίλια μακριὰ, κ' ἕνας νεαρός, ἐντελῶς ἀσήμαντος, κάποιος Μπήζλεϋ, ὑπάλληλος σὲ μιὰ ἀσφαλιστικὴ ἐταιρία στὸ Σίτυ. Καὶ οἱ δύο ἦταν, ὅπως φαίνεται, ἐρωτευμένοι μετὴν "Αντζελα. 'Ο σερ Τσάρλς εἶχε πάει στὸ σπίτι τὸν Πάσμωρ γιὰ τὸν εἶχανε καλέσει στὸ τσάι. 'Ο Μπήζλεϋ εἶχε, ὅπως λένε, "μὴ περνώντας". Καὶ ὁ καθένας δὲν εἶχε εὐχαριστηθῇ διόλου βλέποντας τὸν ἄλλο μπροστὰ του, γιὰτὶ ἡ ὥρα τοῦ τσαγιοῦ, ἂν κατὰ τύχη βρισκόταν ἡ "Αντζελα στὸ σπίτι, ἦταν ἡ μόνη ὥρα πὸν μπορούσαν νὰ ἐλπίζουν νὰ τὴ δοῦν μόνη. 'Ο ἄντρας της δὲ εἶχε πρόγραμμα νὰ ἐργάζεται ἀπὸ τὶς δύο μετὰ τὸ μεσημέρι ὡς τὶς ἑξὶ κ' ἔπαιρνε τὸ τσάι του μόνος του, στὸ γραφεῖο του στὸ πρῶτο πάτωμα.

«Στὶς τέσσερις, λοιπὸν, τὸ τσάι σερβίρίστηκε στὸ σαλόνι τοῦ ἰσογείου, γιὰ τὴν "Αντζελα, τὸν σερ Τσάρλς καὶ τὸν Μπήζλεϋ. Πέντε λεπτὰ ἀργότερα ἔφτασε τὸ ἀπογευματινὸ ταχυδρομεῖο. 'Ο ὑπηρέτης, ὁ Σόμς, τὸ παρέλαβε στὴν ξώπορτα καὶ τὸ ἔφερε ἀμέσως στὴν κυρία του. Δηλαδή: ἕνα δελτάριο πὸν ἀπευθυνότανε στὸν Σόμς, μερικὰ γράμματα καὶ δελτάρια γιὰ τὴν "Αντζελα κ' ἕνα μόνο φάκελο, μετὴ τὴ διεύθυνση δακτυλογραφημένη, γιὰ τὸν Πάσμωρ.

«'Η "Αντζελα ἀνοίξε αὐτὸ τὸ φάκελο τὴν ἴδια στιγμὴ. Διάβασε βιαστικά τὸ γράμμα πὸν ἦταν μέσα καὶ τὸ ἔδωσε, κάνοντας ἕνα μορφασμό, στὸν σερ Τσάρλς.»

«Γιὰτὶ τὸ ἔδωσε στὸν σερ Τσάρλς;» θέλησε νὰ μάθῃ ὁ Ουέικφλντ.

«Τὸ γράμμα», συνέχισε ὁ Φέν ἀγνοώντας τὴ διακοπὴ, «ἦταν ἀπὸ ἕναν ἄλλο διευθυντὴ ὀρχήστρας, τὸν Πῶλ Μπράις, γιὰ τὴν ἀκρίβεια. 'Ο Μπράις σκότανε στὸ "Εδιμβούργο (ὅπου τὸ

γράμμα του, ὅπως ἐξακριβώθηκε ἀργότερα, εἶχε ταχυδρομηθῇ τὸ ἀπόγευμα τῆς προηγούμενης μέρας), ὅπου ἐπρόκειτο νὰ διευθύνῃ ὕστερα ἀπὸ δυὸ μέρες τὴν ὀρχήστρα Χαλλέ, σὲ μιὰ συναυλία πὸν εἶχε στὸ πρόγραμμά της καὶ τὸν «Ξυλοκόπο», τὸ συμφωνικὸ ποίημα τοῦ Πάσμωρ. Τὸ έργο αὐτὸ ἦταν ἀπὸ τὰ τελευταῖα του καὶ δὲν εἶχε παιχθῇ παρὰ μονάχα μιὰ φορὰ στὸ Κουήν'ς Χάλλ, μετὸν σερ Τσάρλς Φρέιζερ στὸ ἀναλόγιο. "Επειδὴ ἡ παρτιτούρα ἦταν ἀρκετὰ πολὺπλοκη, ὁ Μπράις ἤθελε νὰ ἔχῃ τὴ γνώμη τοῦ συνθέτου σὲ ἀρκετὲς λεπτομέρειες τῆς ἑρμηνείας.

«Αὐτὸ ἦταν τὸ περιεχόμενο τοῦ γράμματος. Τὰ διάβασα. Ἦταν σχεδὸν ὁλόκληρο ἕνας μακρὺς κατάλογος ἐρωτήσεων, ὅπως λόγου χάρι: Στὴν τρίτη μπατούτα μετὰ τὸ C, μπορῶ νὰ ἐπιβραδύνω τὸ ρυθμὸ ὡς τὸ μέσον τῆς μπατούτας πὸν προηγείται τῆς εἰσόδου τοῦ Bb; Στὴν πέμπτη μπατούτα, πρὶν ἀπὸ τὸ Q, τὸ κλαρινέττο σόλο καὶ ἡ συνοδεία τὸν ἐγχόρδων ἔχουν, καὶ τὰ δύο, τὴν ἐνδειξη "πιάνο". Τὸ κλαρινέττο ὁμως δὲν ἀκούγεται ἀρκετὰ. Μιὰ συνοδεία "πιανίσισιμο" θὰ χαλούσε τὴν ἀρμονικὴ ὑφή. Θὰ εἶχατε ἀντίρρηση ἂν ἔβαζα τὸ κλαρινέττο νὰ παίξῃ "μέτζο φόρτε";»

«"Αν θυμᾶμαι καλὰ, ὑπῆρχαν στὸ γράμμα καμιά εἰκοσαρὶ ἐρωτήσεις αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Οἱ ἀρχιμουσικοὶ δὲν εἶναι πάντα τόσο σχολαστικοὶ καὶ εὐσυνειδητοί, ἀλλὰ ὁ Μπράις κι ὁ Πάσμωρ ἦταν παλιοὶ φίλοι καὶ ὁ Μπράις ἔπαιρνε τὴ μουσικὴ τοῦ Πάσμωρ κάπως περισσότερο σὰ σοβαρὰ ἀπὸ ὅ,τι τῆς ἄξιζε πραγματικά.

«Καταλαβαίνει τώρα (καὶ ὁ Φέν ἔρριξε στὸν Ουέικφλντ ἕνα βλέμμα αὐστηρὸ) γιὰ πὸν λόγο ἡ "Αντζελα εἰδείξε τὸ γράμμα τοῦ Μπράις στὸν σερ Τσάρλς. Ἀφοῦ ὁ σερ Τσάρλς εἶχε διευθύνει τὴν πρώτη καί, ὡς τὴ στιγμὴ ἐκείνη, τὴ μοναδικὴ ἐκτέλεση τοῦ ἔργου τοῦ Πάσμωρ, ἦταν φυσικὸ νὰ τὸν ἐνδιαφέρει τὸ θέμα.

«'Ο σερ Τσάρλς λοιπὸν διάβασε τὸ γράμμα μετὴ προσοχή, ἔκανε μερικὰ σχόλια — ὅχι ἰδιαίτερως κολακευτικά γιὰ τὸ συνάδελφό του, ὅπως φαίνεται — καὶ τὸ ἔδωσε πίσω στὴν "Αντζελα.

«'Η "Αντζελα, μετὴ τῆς σειράς της, τὸ παρέδωσε στὸν Σόμς, πὸν στεκόταν διακριτικά λίγο πρὸ πέρα, καὶ τοῦ εἶπε νὰ τὸ πᾶ ἄμέσως στὸν Πάσμωρ μαζί μετὸ τσάι του, πὸν σερβιριζόταν, κατὰ ἔθιμο ἀπαράβατο, στὶς 4.15' ἀκριβῶς.

«Αὐτὸ καὶ ἔκανε ὁ Σόμς, πράγμα πὸν τοῦ ἐπέτρεψε, ἀργότερα, νὰ βεβαιώσῃ πὼς τὴν ὥρα ἐκείνη ὁ Πάσμωρ ἦταν ζωντανὸς καί, ἀπ' ὅλες τὶς ἀποψεις, φυσιολογικός.

«Στὶς 4.20' ἡ "Αντζελα παρακάλεσε τοὺς ξένους της νὰ τὴ συγχωρήσουν πὸν θὰ τοὺς ἄφηνε μόνους γιὰ λίγα λεπτὰ καὶ βγήκε ἀπὸ τὸ σαλόνι γιὰ νὰ πᾶ — εἶπε — νὰ φρεσκαρισθῇ.

«'Ο Μπήζλεϋ καὶ ὁ σερ Τσάρλς ἔμειναν μόνον κουβεντιάζοντας ὡς τὴ στιγμή πὸν ἡ "Αντζελα παρουσιάστηκε ξανά, στὶς 4.30'.

«Τοὺς κράτησε συντροφιά ὡς τὶς 4.45', ὡς τὴν ὥρα πὸν — τοὺς τὸ εἶχε πει ἀπὸ πρὶν — ἔπρεπε νὰ φύγῃ γιὰ νὰ πᾶ μετὸ αὐτοκίνητο τὴ μαγεῖρισσά της, τὴν κυρία Μαίη, στὸ νοσοκομεῖο Τσέσας νὰ δῇ τὸ γιό της πὸν εἶχε τραυματισθῇ λίγες μέρες πρὶν τρέχοντας μετὴ τὴ μοτοσυκλέττα του.

«'Η φιλάνθρωπη αὐτὴ πράξη πὸν θὰ τοὺς ἀνάγκασε νὰ φύγουν δὲν ἐνθουσίασε ἰδιαίτερως τὸν Μπήζλεϋ καὶ τὸν σερ Τσάρλς, ἀλλὰ δὲ μπορούσαν νὰ κάνουν κι ἄλλοιῶς. Βγήκαν λοιπὸν ἀπὸ τὸ σαλόνι, ἀκολουθώντας τὴν "Αντζελα, καὶ προχώρησαν στὸ χῶλλ. "Εκεῖ ἡ "Αντζελα τοὺς παρακάλεσε νὰ περιμένουν μιὰ στιγμὴ. "Ἦθελε, εἶπε, νὰ πεταχθῇ ἴσαμε τὴν κάμαρά της, πὸν ἡ πόρτα της, στὸ κεφαλόσκαλο, φαινόταν πολὺ καλὰ ἀπὸ κάτω. Καὶ διευκρινίζω ἀμέσως, γιὰ νὰ σᾶς ἀπαλλάξω ἀπὸ τὸ νὰ βασανίζετε ἀδικὰ τὸ μυαλό σας, πὼς οἱ δύο ἄντρες εἶδαν τὴν "Αντζελα νὰ μπαίνει ἴσια σ' αὐτὸ τὸ δωμάτιο καὶ πὼς ἦταν καὶ οἱ δύο ἑτοιμοὶ νὰ πάρουν ὄρκο πὼς δὲ θὰ μπορούσε νὰ εἶχε μὴ σὲ κανένα ἄλλο δωμάτιο, ἀκόμα λιγώτερον στὸ γραφεῖο τοῦ Πάσμωρ, χωρὶς νὰ τὴν ἀντιληφθοῦν.»

«... Διότι, βέβαια», ἔκανε ὁ Χάλντεϊν παίρνοντας τὸ ποτήρι του καὶ κοιτάζοντάς το σκεπτικὸς πρὶν νὰ τὸ φέρῃ στὰ χεῖλιά του, «δὲν ὑπῆρχε καμιά ἐσωτερικὴ πόρτα ἀνάμεσα στὸ δωμά-

τίκη τοῦ χῶλλ, ἐξαφανίστηκε ἐκεῖ γιὰ λίγα δευτερόλεπτα, πῆγε στὴν κουζίνα νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν κ. Μαίη, ἐπέστρεψε ἀμέσως μαζί της, ξεκρέμασε ἕνα ἑλαφρὸ παλτὸ ἀπὸ τὸ πόρτ-μαντῶ καὶ τὸ φόρεσε. Τέλος, ἔσπρωξε φιλικὰ τὴ μαγεῖρισσα καὶ τοὺς δύο κυρίους πρὸς τὴν πόρτα. "Εξω στὸ δρόμο ἀποχαιρέτησε τοὺς ἐπισκέπτες της καὶ ἀνέθηκε στὸ αὐτοκίνητο μαζί μετὴν κ. Μαίη. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἐκείνη εἶχε κοντὰ τῆς ἀδιάκοπα τὴν ἀγαθὴ αὐτὴ γυναῖκα, τόσο στὸ αὐτοκίνητο, ὅσο καὶ στὸ νοσοκομεῖο. Κι αὐτὸ κράτησε τουλάχιστον εἰκοσι λεπτὰ μετὰ τὴ στιγμὴ πὸν βρήκανε τὸν ἄντρα της νεκρό. Μὲ λίγα λόγια τὸ συμπέρασμα εἶναι: ἂν ἡ "Αντζελα εἶχε σκοτώσῃ τὸν ἄντρα της, δὲ θὰ μπορούσε νὰ εἶχε διαπράξει τὸ έγκλημα παρὰ μονάχα ἀπὸ τὶς 4.20' ὡς τὶς 4.30', τὰ λίγα δηλαδὴ λεπτὰ πὸν ἔλειψε ἀπὸ τὸ σαλόνι.

«'Ο Σόμς ἦταν ἐκεῖνος πὸν ἀνακάλυψε τὸ πτώμα ὅταν, σύμφωνα μετὴ μιὰ ἄλλη συνήθεια, τὸ ἴδιο ἀπαράβατο ὅσο καὶ ἡ πρώτη, ἀνέθηκε στὶς ἑξὶ νὰ πᾶ στὸν κύριό του ἕνα οὐίσκου μετὴ νερό.

«Μιὰ πρώτη εξέταση δὲ φανέρωσε τίποτε πὸν θὰ μπορούσε νὰ φωτίσῃ τὴν ἀστυνομία σχετικὰ μετὸ έγκλημα. 'Ο Πάσμωρ εἶχε χτυπηθῇ μετὴ μιὰ μαχαίριὰ στὴν πλάτη, καθὼς καθόταν μπροστὰ στὸ γραφεῖο του, καὶ εἶχε ξεψυχήσῃ στὴ στιγμὴ.

«Τὸ ὄπλο τοῦ έγκλήματος ἦταν ἕνα βενετσιάνικο στιλέττο τοῦ 18ου αἰῶνα, πὸν βρισκόταν πάντα σ' ἐκεῖνο τὸ δωμάτιο, κρεμασμένο πάνω ἀπὸ τὸ τζά-

τιο τῆς "Αντζελα καὶ τὸ γραφεῖο τοῦ ἀνδρός της, ἔτσι;»

«Καμιά. Φυσικά, αὐτὸ ἡ ἀστυνομία φρόντισε νὰ τὸ ἐξακριβώσῃ. "Εξ ἄλλου, σύμφωνα μετὴ τὶς καταθέσεις τοῦ σερ Τσάρλς καὶ τοῦ Μπήζλεϋ, ἡ "Αντζελα δὲν ἔμεινε στὴν κάμαρά της πάνω ἀπὸ ἕνα λεπτό, τὸ πολὺ. Βγήκε, κατέβηκε γρήγορα τὴ σκάλα, μπήκε στὴν ἱματιο-

κι. Τὸ αἷμα πὸν εἶχε χυθῇ ἦταν ἐλάχιστο. Τὸ γραφεῖο εἶχε μείνει τακτικό, νοικοκυρεμένο καὶ τίποτε δὲν εἶχε κλαπῇ. Δὲν ὑπῆρχαν δακτυλικά ἀποτυπώματα πάνω στὸ ὄπλο καί, στὸ γραφεῖο, δὲ βρέθηκαν παρὰ μονάχα ἐκεῖνα πὸν ἔπρεπε νὰ περιμένῃ κανεὶς: τὰ δακτυλικά ἀποτυπώματα τὸν ὑπηρετῶν, τῆς "Αντζελα, τοῦ νεκροῦ...

»Ο ιατροδικαστής έφτασε πολύ αργά για να καθορίσει με βεβαιότητα την ώρα του θανάτου. Περιωρίστηκε στο να τον τοποθετήσει ανάμεσα στις τέσσερις και τις πέντε το απόγευμα. Ο Πάσμορ είχε προλάβει να φάει λίγο κέικ και να πιη ένα τσάι· τα δακτυλικά του αποτυπώματα ήταν στα πιάτα και το φλυτζάνι. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της αυτοψίας, είχε πεθάνει πέντε έως δεκαπέντε λεπτά μετά τη στιγμή που είχε φάει το κέικ και πιη το τσάι του. Ποιά όμως ήταν αυτή η στιγμή; Μόλις του έφεραν το δίσκο με το τσάι ή αργότερα; Αυτό κανείς δε μπορούσε να το ξέρη. Έτσι, η διαπίστωση ήταν τόσο άχρηστη όσο και οι άλλες.

Με λίγα λόγια, η αστυνομία είχε στα χέρια της ελάχιστα ενδείξεις. Αυτό δεν την εμπόδιζε να θέσει υπό κράτηση την Άντζελα μέσα σε τρεις μέρες.

Μια πολύ πρόχειρη έρευνα είχε σταθεί αρκετή για να ξεκαριθωθεί πως ο γάμος των Πάσμορ δεν ήταν τόσο ευτυχισμένος όσο φαινόταν· πως ήταν, για να το πούμε με δυο λόγια, έτοιμος να ναυαγήσει. Η Άντζελα είχε απατήσει τον Πάσμορ μ' ένα άσημαντο τύπο· ο Πάσμορ το είχε μάθει και είχε αποφασίσει να ζητήσει διαζύγιο· είχε μάλιστα κάνει τα πρώτα σχετικά διαβήματα και υποβάλει αίτηση.

»Η περιουσία του ήταν σημαντική. Παίρνοντας το διαζύγιο θα ξέφευγε εντελώς από τον έλεγχο της Άντζελα. Ήταν άρα πρόδηλο πως η Άντζελα είχε λόγους να σκοτώσει τον άντρα της. Και είχε την ευκαιρία να διαπράξει το έγκλημα... τα δέκα εκείνα λεπτά που είχε λείψει από το σαλόνι. Στην ανάκριση αρνήθηκε κατηγορηματικά πως είχε μπη σ' αυτό το χρονικό διάστημα στο γραφείο του αντρός της. Ψέμα δ-λέθριο. Αποδείχτηκε πως ο Σόμς και μια καμαριέρα την είχαν δει και οι δύο να μπαίνει εκεί... Προσέξτε καλά, όλες οι κατηγορίες έναντι της βασίζονται σε εικασίες. Δεν υπήρχε, δεν ήταν δυνατόν να υπάρχει απ' όδ-ειξη άναμφισβήτητη της ένοχής της. Υπάρχουν όμως εικασίες που οδηγούν θαυμάσια στην κρεμάλα και η αστυνομία είχε απόλυτα δίκιο να διατάξει τη σύλληψη της Άντζελα.

»Λίγο αργότερα, η ανάκριση έβγαλε τα συμπεράσματά της και άρχισε η δίκη.

»Η Άντζελα δήλωσε ότι είναι άθωα, παραδέχτηκε στο δικαστήριο ότι είχε μπη στο γραφείο του Πάσμορ, βεβαίωσε όμως ότι τον είχε αφήσει ζωντανό, αφού κουβέντισε για δυο λεπτά μαζί του για πράγματα άσημαντα. «Έγραφε ένα γράμμα», είπε, «και νομίζω πως δεν είχε αρχίσει να πίνη το τσάι του».

Το κατηγορητήριο, όπως βλέπετε, δε στηριζόταν σε σοβαρά έπιχειρήματα και η υπεράσπιση είχε κάθε λόγο να ελπίζει πως θα πετύχαινε μια από-

φαση άθωωτική. Και αν δεν ήταν η στάση της ίδιας της Άντζελα, ασφαλώς θα το κατάρθωνε.

»Δυστυχώς, η κατηγορουμένη τα έχασε, έπεσε σε αντιφάσεις, είπε ψέματα χονδροειδή και, γενικά, έκανε πολύ κακή εντύπωση. Τί θα γινόταν αν η δίκη έφτανε στο κανονικό τέλος της; Δεν το ξέρουμε και το θέμα δεν έχει παρά ένα ενδιαφέρον ακαδημαϊκό, αφού το τέλος αυτό δεν έφτασε ποτέ. Το τελευταίο λεπτό, τη στιγμή που ο πρόεδρος του δικαστηρίου θα συνάφιζε την υπόθεση, η πολιτική άγωγή δήλωσε, απροσδόκητα, ότι ήταν έτοιμη να παραιτηθεί της κατηγορίας. Κάποιο νέο στοιχείο είχε παρουσιαστεί και το γεγονός αυτό αποτελούσε μια αδιάσειστη απόδειξη της άθωότητας της κατηγορουμένης.

»Ο πρόεδρος του δικαστηρίου δεν είχε τίποτε άλλο να κάνει παρά να υποδείξει στους ενόρκους να εκδώσουν απόφαση άθωωτική. Οι ένορκοι συμμορφώθηκαν και η Άντζελα Πάσμορ βγήκε ελεύθερη από τη φυλακή.

»Θα μαντέψατε ασφαλώς πως το νέο αυτό στοιχείο βασίζονταν στο γράμμα του Μπράις.

»Να τί ακριβώς έγινε. Στην τελευταία εκείνη εμφάνισή της στο δικαστήριο, η Άντζελα θυμήθηκε άξαφνα κάτι

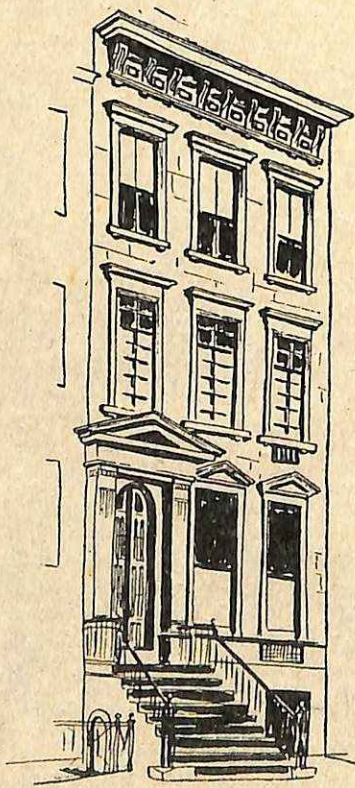
είχε έρθει με την απογευματινή διανομή.

»Ο Πάσμορ είχε τη συνήθεια να βά-ζει τα γράμματα που προωρίζονταν για το ταχυδρομείο σ' ένα τραπέζακι, στο δωμάτιο της γυναίκας του (οι υπηρέτες, άξιζε να σημειωθεί, βεβαίωσαν αυτό το γεγονός). Άνεβαίνοντας στην κάμαρά της, πριν φύγει από το σπίτι με την κ. Μαίη, η Άντζελα είδε αυτή την απάντηση, την έβαλε σ' ένα φάκελο, έγραψε τη διεύθυνση και κατέθεκε με το γράμμα στην τσέπη του φορέματός της. Είχε τότε μεταφέρει το γράμμα στην τσέπη του παλτού της που κρεμόταν στο χώλλ. Αργότερα, όχι μονάχα ξέχασε να το ταχυδρομήσει, όπως αυτό μπορεί να συμβή στον καθένα, αλλά (αναφέρω πάντα τη δική της δήλωση) ξέχασε κι αυτήν ακόμη την ύπαρξη του πάνω στην τρομερή παραζάλη που ακολούθησε την ανακάλυψη του φόνου. Η Άντζελα είχε κάθε λόγο να πιστεύη πως το γράμμα αυτό βρισκόταν ακόμα στην τσέπη του παλτού της.

»Τα είπε όλα αυτά στο συνήγορό της πού, φυσικά, κατάλαβε άμέσως τη σοβαρότητα του νέου αυτού στοιχείου. Άν το γράμμα του Μπράις είχε φτάσει στα χέρια του Πάσμορ - όπως ήταν πιθανώτατο - πριν από τις 4.15' αν ο Πάσμορ είχε γράψει μια απάντηση στο γράμμα· αν είχε χρειαστεί πάνω από δεκαπέντε λεπτά για να το συντάξει - πράγμα επίσης πιθανώτατο - τότε η Άντζελα δε μπορούσε να είχε σκοτώσει τον Πάσμορ, αφού η μόνη ευκαιρία που είχε για να το κάνει αυτό ήταν το χρονικό διάστημα από τις 4.20' ως τις 4.30'.

»Ένας αστυνομικός πήρε έντολη να τρέξει στο Άμερσαμ. Βρήκε το γράμμα. Οι γραφολόγοι παραδέχτηκαν όμοφωνα τη γνησιότητά του. Ήταν γραμμένο όλο, από την αρχή ως το τέλος, από το θύμα. Σχολαστικά πειράματα απέδειξαν ότι το ελάχιστο χρονικό διάστημα που χρειαζόταν για να γραφτεί ήταν είκοσι λεπτά. Όσο για το περιεχόμενό του ήταν μια μεθοδική σειρά απαντήσεων στον Μπράις. Και τις απαντήσεις αυτές μονάχα ο Πάσμορ, έχοντας μπροστά του τις ερωτήσεις του αρχιμουσικού, μπορούσε να τις γράψει. Τέλος, ο ταχυδρόμος, ο Σόμς, ο Μπρήζλεϊ, ο σερ Τσάρλς βεβαίωσαν ένορκως ότι το γράμμα του Μπράις είχε φτάσει με το απογευματινό ταχυδρομείο. Ο ίδιος ο Μπράις δήλωσε κατηγορηματικά πως ο Πάσμορ δεν είχε κανένα άλλο τρόπο να ξέρη αυτές τις ερωτήσεις, τις σχετικές με την εκτέλεση του έργου του, πριν λάβη το γράμμα.

»Βλέπετε ασφαλώς πού ώδηγούσαν όλες αυτές οι μαρτυρίες και όλα αυτά γεγονότα· δεν ήταν δυνατόν να είχε σκοτωθεί ο Πάσμορ πριν από τις 4.35 το νωρίτερο. Άρα η Άντζελα δε μπορούσε να είναι η δράστis του έγκλήματος.»

Ο Φέν ήπια το κρασί του και άναψε ένα τσιγάρο.

»Εγώ προσωπικά», συνέχισε ύστερα από λίγο, «δεν είχα καμιά ανάμιξη στην υπόθεση παρά μονάχα μετά τη δίκη. Είχα διαβάσει τί γράφανε οι εφημερίδες, με προσοχή βέβαια, αλλά αυτό ήταν όλο.

»Μια έβδομάδα όμως μετά την άθωωση, έτυχε να φάω το βράδυ με τον διευθυντή της αστυνομίας της κομτείας του Μπάκιγχαμ, πού μου έδωσε το φάκελο της υποθέσεως Πάσμορ.

»Κατά το μεγαλύτερο μέρος δε βρήκα στο φάκελο τίποτε περισσότερο απ' όσα ήξερα. Άνάμεσα όμως στα διάφορα έγγραφα ήταν ένα δακτυλογραφημένο αντίγραφο της επιστολής του Πάσμορ προς τον Μπράις. Κάτι στην τελευταία παράγραφο αυτής της επιστολής μου φάνηκε παράξενο...

»Το σύνολο του γράμματος, όπως σάς είπα, ήταν απλούστατα μια απάντηση, απρόσωπη και με δρους τεχνικούς, στις ερωτήσεις του Μπράις. Η τελευταία όμως τούτη παράγραφος έλεγε:

»Με συγχωρείς πού δε σου γράφω περισσότερα. Είμαι θυσιμένος στην παρτιτούρα της "Αριάν" και, σά να μην έφτανε αυτό, είμαι υποχρεωμένος ν' ακούω μια συναυλία lacrimae rerum από το ραδιόφωνο του γείτονά μου. Τις καλύτερες εύχές μου για τη συναυλία σου. Λυπούμαι ειλικρινά πού δε θα μπορούσα να την παρακολουθήσω. Δικός σου... κλπ.»

»Εννοείται ότι η αστυνομία είχε ελέγξει αυτή τη λεπτομέρεια της συναυλίας. Πραγματικά το ραδιόφωνο του γειτονικού σπιτιού έπαιζε συνέχεια από τις 3 ως τις 4.45'. Ός εδω, πάει καλά. Άλλα "lacrimae rerum"... Αυτή η φράση δε μου φαινόταν να ταιριάζει με το υπόλοιπο ύφος του γράμματος. Το ραδιόφωνο του γείτονα είναι συχνά έκνευριστικότατο, ασφαλώς. Δε χρησιμοποιεί όμως κανείς για να περιγράψει αυτόν τον έκνευρισμό μια φράση πού έχει καθιερωθεί να εκφράζει βαθύτατη μελαγχολία και θλίψη για καθετί το ανθρώπινο, ακόμα και για την ίδια τη ζωή. Η δυσφορία πού μπορεί να προκαλή το ραδιόφωνο δε δικαιολογούσε αυτή τη φράση.

»Σκέφθηκα λοιπόν πως η φράση lacrimae rerum θα είχε, ίσως, για τον Μπράις και τον Πάσμορ κάποιο ιδιαίτερο νόημα... μια σημασία πού την ήξεραν μονάχα οι δυο τους.

»Κατά καλή μου τύχη, ο Μπράις ήρθε να διευθύνει μια συναυλία στην Όξφορντ τρεις ή τέσσερις μέρες αργότερα. Πήγα και τον βρήκα. Τον ρώτησα σχετικά. Η διαίθησή μου βγήκε αληθινή. Ο Μπράις και ο Πάσμορ είχαν φοιτήσει μαζί στο κολλέγιο και είχαν συνδεθεί με φιλία πού την έκανε ακόμα πιο στενή και μεγάλη το παράφορο πάθος και των δύο για τη μουσική, ένα πάθος πού η παιδική του αφέλεια άγ-

ΗΡΕΜΙΑ

»Αν σ' έβλεπα ξάφνου
όποιαν ώρα της μέρας
ή της νύχτας
σ' όποιον τόπο
δε θ' άπορούσα

γιατί σε περιμένω πάντα.

Χωρίς βιασύνη.

Χωρίς καμιά ανησυχία.

Ηρεμ.

Σαν πού περιμένω τον ήλιο το πρωί.

Τη βροχή το φθινόπωρο.

Το ούρανο τόσο.

Τα όνειρα που όρχονται

και πού ξανάρχονται

τις νύχτες.

Κ' είμαι σίγουρη πως θα όρθεις.

ΛΕΙΑ ΚΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΑΡΑΒΙΑ
(Από τη συλλογή «Σχέδια στο νερό»)

γίζε καμιά φορά τα όρια του κωμικού.

»Κάποια μέρα πού είχαν ακούσει μαζί την "Εκτη Συμφωνία" του Τσαϊκόφσκι, ο νεαρός Πάσμορ είχε δηλώσει, συγκινημένος: "lacrimae rerum, αγαπητέ μου... Η μουσική αυτή έχει μέσα της όλο το ανθρώπινο δράμα." Ο Μπράις είχε διασκεδάσει πολύ με τη φράση αυτή και με το βαθυστόχαστο ύφος του φίλου του και, αργότερα, άναμεταξύ τους, όταν έλεγαν lacrimae rerum ένοούσαν πάντα την "Εκτη Συμφωνία" του Τσαϊκόφσκι.

»Έτρεξα άμέσως σε μια δημόσια βιβλιοθήκη και έψαξα στους παλιούς "Ραδιοφωνικούς Τάιμς" ώσπου να βρω το πρόγραμμα της μέρας πού δολοφονήθηκε ο Πάσμορ. Είχε δύο έργα: τη "Συμφωνία" του Ούώλτον και την "Εκτη Συμφωνία" του Τσαϊκόφσκι.

»Δεν ήταν δύσκολο να κάνω τον υπολογισμό: η δεύτερη θάπρεπε να είχε αρχίσει στις 4.15' και να τελειώσει στις 4.45'. Όλα συμφωνούσαν με την άποψη ότι ο Πάσμορ είχε γράψει την απάντησή του στο γράμμα του Μπράις λίγο μετά τη στιγμή πού το είχε λάβει, στις 4.15'.

»Θα σταματούσα ίσως έδω αν δεν τάφερνε η τύχη να δώσω μια διάλεξη στο Άμέρσαμ, περίπου μια έβδομάδα αργότερα. Έφτασα νωρίς και καθώς δεν είχα να κάνω τίποτε άλλο για να σκοτώσω την ώρα μου, αποφάσισα να πάω να βρω το γείτονα των Πάσμορ, εκείνον πού είχε μανία με το ραδιόφωνο.

»Βρέθηκα μπροστά σ' έναν πρόσχαρο κύριο - υπάλληλο, νομίζω, στο υπουργείο Έσωτερικών - ο οποίος, πράγμα πολύ φυσικό άλλωστε, θυμότανε πολύ καλά τί είχε γίνει το μοιραίο εκείνο απόγευμα.

»Είχε ακούσει τη ραδιοφωνική συναυ-

λία από την αρχή ίσαμε το τέλος. Έκτος όμως από την επιβεβαίωση αυτή δε φαινόταν να έχη τίποτε άλλο να μου πη και τον αποχαιρετούσα με μεγάλες ευγένειες όταν, κατά τον πιο άπροσδοκητο τρόπο, ο άνθρωπος μου άποκάλυψε τη λύση του αινίγματος.

»Η αστυνομία, μου είπε, με άνέκρινε, φυσικά. Και μολονότι με κάλεσαν να καταθέσω αρκετές έβδομάδες μετά το έγκλημα, δε δυσκολεύτηκα διόλου να θυμηθώ αυτή τη συναυλία... Η άλλα-γη του προγράμματος ασφαλώς συνετέλεσε σ' αυτό.

»Σίγουρα θα πήρα ύφος πανικόβλητο σά να έδλεπα ένα φάντασμα:

»Άλλ' α γ ή του προγράμματος; μουρμούρισα.

»Μα ναί. Δεν ξέρω για ποιό λόγο έπαιξαν τη Συμφωνία του Τσαϊκόφσκι στο πρώτο μέρος και τη συμφωνία του Ούώλτον στο δεύτερο.

»Και ήταν αλήθεια. Το ξεκαρίθωσα στο Μπί-Μπί-Σί. Είχε παρουσιαστεί κάποια άνωμαλία, η παρτιτούρα της Συμφωνίας του Ούώλτον είχε άργήσει να φτάσει στο στούντιο και είχαν άναγκαστεί να εκτελέσουν πρώτα το έργο του Τσαϊκόφσκι, ενώ έτρεχαν στο άναμεταξύ να βρούν την παρτιτούρα του Ούώλτον. Άρα, η Συμφωνία του Τσαϊκόφσκι - lacrimae rerum - είχε τελειώσει στις τέσσερις ή ώρα και συνεπώς το γράμμα αυτό ήταν ήδη γραμμένο στις τέσσερις.

»Ο Φέν γέλασε.

»Υστερ' απ' αυτό - συνέχισε - δεν ήταν δύσκολο να συμπεράνει κανείς με ποιό τρόπο η Άντζελα είχε τακτοποιήσει το άλλοθι της. Έξάλλου, σύντομα ανακάλυψα πως η αστυνομία είχε καταλήξει στο ίδιο συμπέρασμα μόνη της αλλά, δυστυχώς, μετά την άθωωση.»

»Ο Φέν σώπασε και ο Χάλντεϊν κούνησε το κεφάλι του.

»Με συγχωρείς», είπε, «άλλά όμολογώ πως δεν βλέπω...»

»Μά είναι απλούστατο: Το γράμμα του Μπράις είχε ταχυδρομηθεί στο Έδιμβούργο την προηγούμενη μέρα. Είχε φτάσει στο Άμερσαμ την ήμερα του έγκλήματος, αλλά το πρωί.

»Η Άντζελα το άνοιξε - σάς είπα πως έκτελούσε χρέη γραμματέως του αντρός της - και βρήκε σ' αυτό το γράμμα την ευκαιρία πού περιμένα. Σημείωσε τις ερωτήσεις του Μπράις, κατέστρεψε το φάκελο, έτοίμασε έναν άλλο στη γραφομηχανή, έβαλε το γραμματόσημο πού έπρεπε και τον έστειλε ξανά με το ταχυδρομείο. Έτσι μπορούσε να είναι σχεδόν βέβαιη πως το γράμμα θα ξαναρχόταν με την απογευματινή διανομή, σε μια ώρα πού θα ήταν εκεί και ο σερ Τσάρλς, ο θαυμαστής της, τον όποιον είχε καλέσει στο τσάι. Στο άναμεταξύ πήγε στον άντρα της και του είπε περίπου τα έξης: Ο Μπράις σε πήρε στο τηλέφωνο, από το Έδιμβούργο, την ώρα

που έλειπε. Σου έγραψε για την έκτε-
λεση του "Ευλοκόπου", αλλά ανησυχεί
μήπως δεν λάβεις το γράμμα του έγ-
καίρως για να προλάβεις ν' απαντήσεις
πριν από την τελευταία δοκιμή. Σημεί-
ωσα τις απορίες του καί, αν του γρά-
ψης το απόγευμα, όλα θα είναι έντάξει.

»Ο Πάσμορ την πίστεψε — γιατί να
μην την πίστευε; — και δεν παρέλειψε να
ετοιμάσει την απάντησή του. Το μόνο
που είχε να κάνει τότε ή "Αντζελα ήταν
να καταστρέψει πρώτα τις σημειώσεις
που είχε κρατήσει σύμφωνα με το γράμ-
μα του Μπράις και έπειτα το δεύτερο
φάκελο, εκείνον που είχε χτυπήσει ή
ίδια στη μηχανή και πού, φυσικά, είχε
τη σφραγίδα του ταχυδρομείου του "Α-
μερσαμ. Μέσα στα δέκα λεπτά που
έλειψε από το σαλόνι, από τις 4.20'
ως τις 4.30', ή "Αντζελα εξαφάνισε το
δεύτερο φάκελο, πήγε στο γραφείο του
Πάσμορ και τον σκότωσε με μία μα-
χαίριά.»

"Έγινε μία μικρή σιωπή. Πρώτος μί-
λησε ο Χάλντεϊν:

«Μπράβο! Καταπληκτικό! Άλήθεια
καταπληκτικό!... Άλλά (και ο ένθουσια-
σμός του υποχώρησε λιγάκι) ένα σωρό
πράγματα μπορούσαν να της έρθουν ά-
νάποδα. Ο Πάσμορ θα μπορούσε να
ξεχάσει να ετοιμάσει την απάντησή του·
το γράμμα του, να είναι πολύ σύντο-

μο... "Αν καί, τώρα που το σκέπτομαι,
ο αριθμός των ερωτήσεων καθώριζε την
έκτασή του. Πάντως, ή απάντηση αυτή
θα μπορούσε να περιέχει έναν υπαινι-
γμό συγκεκριμένο ως προς την ώρα που
είχε γραφή...»

«Ναί, ναι, το ξέρω», αποκρίθηκε ο
Φέν. «Μην παραβλέπεις όμως ένα πρά-
γμα: όλα αυτά τα ένδεχόμενα, όλα τα
αδύνατα σημεία αυτού του τόσο καλά
μελετημένου σχεδίου, έχουν ένα κοινό
χαρακτηριστικό. "Αν κάτι τέτοιο συνέ-
βαινε, δε μπορούσε να συμβή παρά
πριν από το έγκλημα. "Αν λοιπόν
παρουσιαζόταν ή παραμικρή αναποδιά,
απλούστατα ο Πάσμορ δε θα σκοτωνό-
τανε... όχι εκείνη τη μέρα τουλάχιστο
και όχι κατ' αυτόν τον τρόπο.»

Πάλι άπλώθηκε σιωπή.
«Σκέπτομαι, είπε τέλος ο Χάλντεϊν,
«πώς το ιδιαίτερο νόημα του lacrimæ-
regum είναι εκείνο που δεν πρόσεξε αυ-
τή ή γυναίκα. Θα το πήρε σαν ένα ά-
πλο χόλιο για το ραδιόφωνο του γεί-
τονα... Έννοείται ότι είχε διαβάσει το
γράμμα του Πάσμορ πριν τον σκο-
τώση.»

«Άσφαλώς δε θα παρέλειψε να το
διαβάσει», συμφώνησε ο Φέν. «Πιθανώ-
τατα, ο Πάσμορ το έβαλε στο τραπε-
ζάκι της τουαλέτας της γυναίκας του
κατά τις τέσσερις ή ώρα και ή "Αν-

τζελα το διάβασε στις 4.20', πριν πάη
να τον δολοφονήσει στο γραφείο του...
Δεν ξέρω γιατί λέω «πιθανώτατα». "Η
ίδια ή "Αντζελα ώμολόγησε πως έτσι
έγιναν τα πράγματα. Της έγραψα, δλέ-
πετε, παρ' όλο που ήξερα πως αυτό
ήταν τρομερά επικίνδυνο... Θα μπορού-
σε να μου κάνει μήνυση επί συκοφαν-
τίας... Μου έστειλε, με το επόμενο τα-
χυδρομείο, μαζί με τα συγχαρητήριά
της για τη διορατικότητά μου, μία λε-
πτομερή αφήγηση του έγκλημάτος της.»

«Μία στιγμή, μία στιγμή!» τον διέ-
κοψε ξαφνικά ο Ουέϊκφλντ. «Μή μας
πής τώρα πως ή "Αντζελα, αφού στή-
ριξε καλά-καλά το άλλοθι της στο
γράμμα του Πάσμορ, το ξέχασε έπει-
τα.»

«Άσφαλώς όχι, δεν το είχε ξεχάσει.
"Έκανε απλούστατα πως το ξέχασε. Σ'
αυτή ακριβώς τη λεπτομέρεια βασί-
ζόταν όλο της το σχέδιο. Και να τώρα
ξαναρχόμαστε στο σημείο απ' όπου ξε-
κινήσαμε: στον όρισμό του τέλει ου
έ γ κ λ ή μ α τ ο ς. Μ' ένα φόνο που περ-
νά για φυσικός θάνατος, ο φονιάς μένει
ικανοποιημένος... ως ένα βαθμό. Γιατί
δε μπορεί να είναι ά π ο λ υ τ ο βέβαιος
πως κάποια μέρα — ύστερα από χρό-
νια ίσως — κάποιο άπροσδόκητο γεγο-
νός δε θ' άποκαλύψει την άλήθεια και
δε θα τον στείλει στην κρεμάλα. Ο μό-
νος τρόπος για νάχη ήσυχο το κεφάλι
του είναι να δικασθής και να άθωωθής.
Γιατί μία από τις θεμελιώδεις αρχές
του άγγλικού δικαίου είναι ότι κανείς
δε μπορεί να δικασθής δύο φορές για το
ίδιο έγκλημα. "Η "Αντζελα ήθελε όπωσ-
δήποτε να δικασθής κατά τέτοιο τρόπο
ώστε να άθωωθής για να μπορεί να είναι
ήσυχη σ' όλη της τη ζωή. Νά γιατί
ξέχασε το γράμμα του Πάσμορ ως
τη στιγμή ακριβώς που έπρεπε να το
παρουσιάσει στο δικαστήριο. Φυσικά,
αυτό ήταν τρομερά ρισκοίνδυνο. Τελικά
όμως όλα τακτοποιήθηκαν μία χαρά
γι' αυτήν.»

... «Έ, λοιπόν, εγώ τη βρίσκω αυτή
την ιστορία φρικτή», είπε ο Χάλντεϊν
κάνοντας ένα μορφασμό άηδίας.

«Υπάρχουν άνωρωποι», του άποκρί-
θηκε ήρεμα ο Φέν, «που ίσχυρίζονται
πως παρόμοιες άδικίες έπανορθώνονται
ανάπομπρα μπροστά στον Άνώτατο
Κριτή.»

«Α!» έκανε ο Ουέϊκφλντ και σηκώ-
θηκε σά να τον είχε τινάξει ένα έλατή-
ριο. «Και γιατί οι άνθρωποι αυτοί το
ίσχυρίζονται; Τό ίσχυρίζονται αυτό για-
τί νομίζουν πως το Σύμπαν υπόκειται
σε ώρισμένους Νόμους και ίσχυρίζον-
ται πως το Σύμπαν υπόκειται σε κά-
ποιους Νόμους, γιατί ή συρροή ώρισμέ-
νων φαινομένων είναι ψυχολογικά άδια-
νόητη, αν δεν πιστεύη κανείς σε μία
Τάξη πραγμάτων. Ο "Αλντους Χάξ-
λεϊ...»

«Δεν παίρνεις ακόμα λίγο πορτό;»
του είπε ο Χάλντεϊν.

—EDMUND CRISPIN

ΘΕΑΤΡΟ

«ΟΙ ΕΜΠΟΡΟΙ ΤΗΣ ΔΟΞΑΣ»

Του Μαρσέλ Πανιόλ

Θίασος Δημ. Μυράτ, Θέατρο «Άλφα»

Μετά τους «Δίκαιους», ο Δημήτρης
Μυράτ, πιστός στην προσπάθειά
του να δώσει έργα σοβαρά, ανέβασε
τους «Έμπορους της δόξας». Άντιπο-
λεμικό έργο «Οί έμποροι της δόξας»,
δεν επιδιώκει να δείξη τις φοβερές
πλευρές του πολέμου και να πείση για
τον παραλογισμό των ανθρώπων, που
δεν έμαθαν χιλιάδες χρόνια τώρα ν'
άγαπιούνται, μα προσπαθεί να ξεσκεπά-
σει και να σαρκάσει τους ανθρώπους έ-
κείνους που προετοιμάζουν και δημιουρ-
γούν τους πολέμους παριστάνοντας τους
θαυμαστές του ήρωισμού, έχοντας πάν-
τα στα χείλη τους πατριωτικά συνθή-
ματα, καλλιεργώντας στις ψυχές των
νέων το πνεύμα της θυσίας για την πα-
τρίδα και τη «δόξα». Ποιοί όμως καρ-
πώνονται κάθε φορά τις θυσίες των ή-
ρώων; Οί «έξυπνοι» που βρίσκονται
πλούσιοι στο τέλος του πολέμου, οί
δειλοί που χωρίς να φτάσουν στο μέ-
τωπο μπόρεσαν να γεμίσουν το στή-
θος τους παράσημα, πολλοί που είχαν
την «τύχη» να είναι συγγενείς των ή-
ρώων και ξαφνικά άνασύρθηκαν από
την άφάνεια, θλιμμένοι στην αρχή, πα-
ρασυρμένοι άργότερα στη δημόσια ζωή
απ' όσους έχουν συμφέρον να κρύβων-
ται πίσω από ένα ένδοξο όνομα, άπο-
κτηνωμένοι τέλος από τη φιλοδοξία. "Ε-
τσι, τα πτώματα των σκοτωμένων παλ-
λκαριών γίνονται κάθε φορά ή σκάλα
για ν' ανεθούν οί άκαπνοι άρριβίστες
που ξέρουν να «κουνούν τη σπάθα» ό-
σο είναι ειρήνη, παραδίδοντας την στους
νέους, όταν έρθη ο καιρός, στους νέ-
ους που έχουν όνειρευτή να πεθάνουν
κι αυτοί δοξασμένοι, σαν τους ήρωες
που έμαθαν να λατρεύουν.

Μήπως όμως «ή λατρεία των ήρώων
είναι μία καμουφλισμένη λατρεία του
πολέμου;» άναρωτιούνται οί συγγραφείς
μας, που δεν θέλουν βέβαια να κηρύ-
ξουν την ήττοπάθεια, αλλά να τονίσουν
πως άνάμεσα στο σεμνό σεβασμό, που
πρέπει στους ήρωες, και στην άχαλίνω-
τη ήρωολογία, που χρησιμοποιείται για
να φανατίξη τους νέους, υπάρχει μεγά-
λη απόσταση. Ο κομπασμός αυτός των
λόγων δεν έχει συναισθηματικό αντί-
κρυσμα· οί άνθρωποι, υπάρχει μεγά-
λη απόσταση μ' όλη τους τη δύναμη για
τη μνήμη των νεκρών, πασχίζουν για
τον έαυτό τους, παραμορφώνοντας κα-
τά το συμφέρον τους την ιστορία και
την άλήθεια. Γι' αυτό όταν ο πολυύμνη-
τος νεκρός έμφανίζεται ξαφνικά ζωντα-
νός, ύστερα από έννια δόλοκληρα χρό-
νια, δε βρίσκει πιά θέση ανάμεσά τους.

σάφεια του χαρακτήρα, νομίζουμε όμως
πως ή παράσταση θα κέρδιζε αν το-
νίζονταν περισσότερο τα κωμικά-γε-
λοιογραφικά στοιχεία του έργου. "Η σο-
βαρότητα του θέματος άλλωστε ήταν ί-
κανή να προστατέψη το έργο από ό-
ποιαδήποτε κωμική έλαφρότητα.

Αν και νεανικό δημιούργημα του ση-
μερινού άκαδημαϊκού Μ. Πανιόλ, «Οί
έμποροι της δόξας» φέρνουν τα σημά-
δια του μετέπειτα μεγάλου συγγρα-
φέα του «Τοπάζ» (1930) και της «Μασ-
σαλιώτικης τριλογίας» (1929-1936).
Οί σκηνές εναλλάσσονται γρήγορα, ο
διάλογος είναι ρυθμικός, ποτέ κουρα-
στικός, πολλές φορές όζυς. Πάντως, ή
άρχιτεκτονική δομή του έργου δεν είναι
άπόλυτα ίσορροπημένη. Το «δάρος» πέ-
φτει στις δύο τελευταίες πράξεις (ά-
πό τις ουσιαστικά πέντε), δηλαδή σε
μικρό σχετικά μέρος του όλου. "Όσο
για τα πρόσωπα, δεν μπορούμε να πού-
με πως είναι πολύ ζωντανά. Ο συνδυα-
σμός του άρριβίστα με την εύκαμπτη
μέση και του μεγαλοεπιχειρηματία, που
καταλήγει ύπουργός, είναι επικίνδυνη
συγχώνευση τριών ουσιαστικά ανθρώ-
πων, που σκοτίζει το χαρακτήρα του
Μπερλυρώ και δημιουργεί ανυπέρβλητα
προβλήματα έρμηνείας. Ο Δημήτρης
Μυράτ προσπάθησε να ένσαρκώσει τον
τρισυπόστατο άπατεώνα τονίζοντας κυ-
ρίως την πλευρά του καταφερτζή, που
είναι και ή σπουδαιότερη, αντικατάστη-
σε όμως τις — λίγες έστω — σατιρικά
γελοιογραφικές στιγμές του ρόλου του
με μία χιουμοριστική άπόδοση, που τον
έκανε πότε πότε άπαράδεκτα συμπα-
θητικό. Εύκολότερο ήταν το έργο του
Γ. Άργύρη, που έπαιξε τον πατέρα
Μπασλέ, αν και οί μεταμορφώσεις του
χαρακτήρα από την άφέλεια στην πο-
νηρία και τέλος στην άχαλίνωτη φιλο-
δοξία παρουσίαζαν όχι μικρές δυσκο-
λίες. Συμπαθητικός ο Β. Άνδρονίδης,
όχι όμως τόσο πειστικός. Με το στόμα
του Γκραντέλ μιλά ο συγγραφέας, γι'
αυτό θα έπρεπε να τονιστή περισσότερο
ή σύντομη παρουσία του, που την
έξασθένησε πιο πολύ το πληθωρικό παί-
ξιμο του Γ. Άργύρη. Οί κυρίες Β.
Ζουμπουλάκη, Κ. Παπα και Α. Μπρά-
τσου έδωσαν σωστά τούς τύπους τους
και ο Σ. Καλογόρου σκιτσάρησε όμορ-
φα τη φιγούρα του «άκαπνου συντα-
γματάρχη». Ο Β. Πάλλης καλός, μα
ήταν στιγμές που ή νεανική του νευρι-
κότητα δεν απέδιδε σωστά την άγανά-
κτηση που απαιτούσε ο ρόλος.

Η μετάφραση του Π. Μουσαίου ή-
ταν στρωτή κ' εύκολονόητη, όπως ταί-
ριαζε, ενώ το στήσιμο των άπλων σκη-
νικών ήταν εύκολο έργο για τη δεξιο-
τεχνία του Γιώργου Άνεμογιάννη. Μό-
νο που το κόκκινο χρώμα, που κυριαρ-
χεί στην αρχή του έργου, συμβολίζον-
τας το αίμα του πολέμου, δε βοηθά την
ατμόσφαιρα, γιατί έρχεται σε αντίθε-
ση με το ψυχικό κλίμα των «δρωμένων».

—ΓΡ. Μ. ΣΗΦΑΚΗΣ

ΜΙΑ ΕΠΙΚΑΙΡΗ ΕΚΘΕΣΗ

Ο Montaigne είχε πεί ότι «τα παιχνί-
δια των παιδιών δεν είναι παιχνίδια» και
ότι «πρέπει να τα θεωρούμε ως τις πιο
σοβαρές τους πράξεις»· κάτω ακριβώς
από το πρίσμα αυτό έχει αντιμετώπισθής
το παιχνίδι στην έκθεση «Τό Παιχνίδι και
το Παιδί από τη γέννησή του ως τα έ-
πτά του χρόνια», που έχουν όργανώσει
στο Παρίσι οί ειδικές υπηρεσίες του Έ-
θνικού Παιδαγωγικού Ίνστιτούτου με τη
συνεργασία της Επιτροπής Μελέτης του
Παιδαγωγικού Παιχνιδιού.

Στην έκθεση αυτή μετέχουν έννέα χώρες:
Δυτική Γερμανία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Ί-
ταλία, Όλλανδία, Σουηδία, Τσεχοσλοβα-
κία, Ε.Σ.Σ.Δ., Γιουγκοσλαβία. Ο κύ-
ριος άντικειμενικός σκοπός της είναι να
δείξη, χωρίς κανένα έμπορικό ένδιαφέρον,
ότι το παιχνίδι είναι άπόλυτα άναγκαίο
για την ανάπτυξη του παιδιού και ότι
είναι μέσον μορφώσεως. Στην έκθεση τα
παιχνίδια έχουν διαλεχτή άνάλογα με τη
δυνατότητά τους να ανάπτυξουν τις κι-
νήσεις των παιδιών, τη δεξιοτεχνία τους,
τη δημιουργική φαντασία και τις συναι-
σθηματικές και κοινωνικές σχέσεις του
παιδιού.

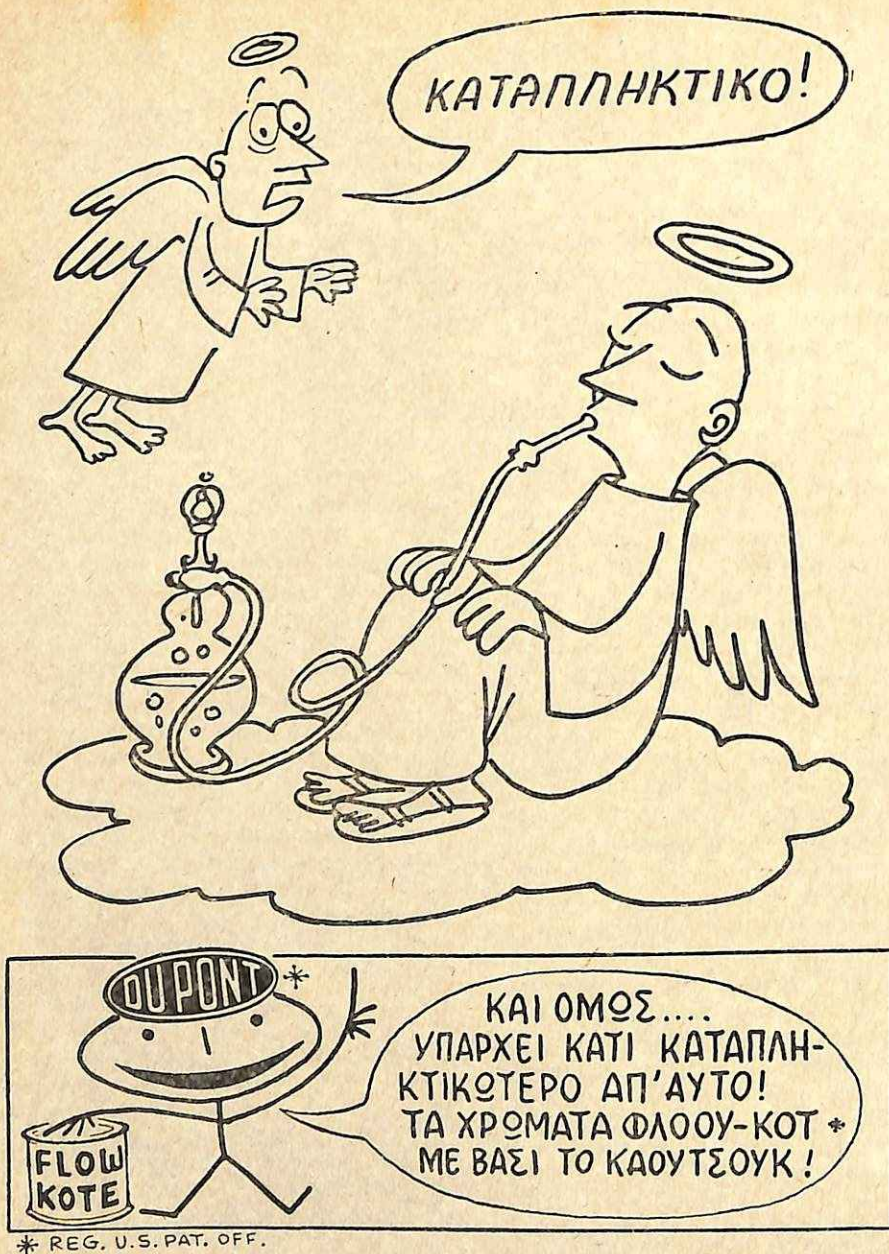
Οί μητέρες μαθαίνουν εκεί ότι το βρέ-
φος διακρίνει πρώτα το κόκκινο χρώμα
σε ηλικία δύο ή τριών μηνών και ότι μό-
νο κατά τον τέταρτο μήνα διακρίνει το
κίτρινο και το πράσινο. Σε ηλικία πέντε
μηνών το βρέφος συγκεντρώνει την προ-
σοχή του σε ένα μόνο άντικείμενο και

όχι σε περισσότερα συγχρόνως. Είναι λοι-
πόν περιττό να γεμίζουμε την κούνια του
με παιχνίδια.

Μόνο όταν το παιδί γίνη 18 μηνών
πρέπει να του παρουσιάζουμε βιβλία με
εικόνες. Μία μόνη εικόνα σε κάθε σελίδα
άρκει για το πνεύμα του παιδιού. Πρέπει
δε να περιμένουμε να γίνη έξη χρόνων
για να μπορέσει να πηδήσει το σκονιάκι
με ένωμένα τα πόδια.

Όλοι κάνουμε δώρα για την πρωτο-
χρονια και γι' αυτό πρέπει να ξέρουμε
τη θέση που παίρνει το κάθε δώρο στις
κυριώτερες δραστηριότητες του παιδιού.
Πρέπει να ξέρουμε ότι οί «αιώνιες» κου-
κλες φαίνονται πιά σαν πανάρχαια παι-
χνίδια πλάϊ στο πουλάκι που το παιδάκι
το διευθύνει με υπέρηχους και το φορτη-
γό αυτόκίνητο που μπορεί να το οδηγήσει
από μακριά με ένα πομπό.

Και όμως, το "Όσκαρ του Παιχνιδιού
του 1960 το πήρε μία κούκλα: ή «Που-
πού». Πρέπει να πούμε ότι το βλέμμα
της είναι τόσο ζωντανό ώστε δεν ξεκολλά
τά μάτια της από το κοριτσάκι που εί-
ναι ή «μαμά» της. Άνάμεσα στα άλλα
παιχνίδια τα υποψήφια για το βραβείο
ήταν μία χελώνα από καουτσούκ που προ-
χωρεί μόνη της, ένα «εικονόφωνο» (τηλέ-
φωνο με δέκτη τηλεοράσεως και όμιλούν-
τα δίσκο), και ένας «τηλεπινάκας» στον
όποιο μπορεί κανείς να σχεδιάσει από μα-
κριά.

ΘΕΑΤΡΟ (κριτική)

«Ο ΘΕΙΟΣ ΒΑΝΙΑΣ»

του Άντ. Τσέχωφ

Θίασος Κ. Κούν, Θέατρο Τέχνης

Για τα εκατό χρόνια από τη γέννηση του Τσέχωφ, σ' όλο τον κόσμο οργανώθηκαν πανηγυρικές παραστάσεις των έργων του, αν και ο Τσέχωφ είναι από τους λίγους θεατρικούς συγγραφείς που δεν χρειάζεται τις έπαιτες, γιατί τα έργα του εξακολουθούν να έχουν βαθιά ανταπόκριση στην ψυχή του παγκόσμιου κοινού.

Από τον καιρό που γράφτηκαν τα έργα του Τσέχωφ πέρασαν πάνω από εξήντα χρόνια και οι άνθρωποι εξακολουθούν να θυμούνται το γίγαντα που έσκυψε πάνω στην πονεμένη καρδιά των όμοιων του και άκουσε κι απόδωσε πιστά τον καημό της.

Κι αν δεν είναι σίγουρο ότι ο κόσμος καλυτέρεψε, είναι παρήγορο πως οι άνθρωποι ξεχωρίζουν το καλό, άργα ή γρήγορα, και το θυμούνται, δηλαδή το κρατούν ζωντανό.

Στην Ελλάδα τα εκατοντάχρονα γιορτάζονται με τον «Θείο Βάνια», ανθεσμένο από τον άνθρωπο που το δονομά του και το έργο του έχει δεθεί άναπόσπαστα με τον Τσέχωφ, τον Κάρολο Κούν.

Ο Κ. Κούν κατάρθωσε να δημιουργήσει ένα δικό του τσεχωφικό κλίμα, ένα κλίμα που επηρέασε και όλες του τις άλλες έρμηνειες. Ός μια ώριμη εποχή της σταδιοδρομίας του και ακόμη και τώρα, μέσα σε κάθε μεγάλη επιτυχία του Κούν, βρίσκεται λίγο από κείνο το παράξενο κλίμα που έμπνευστηκε από την αγάπη του για τον Τσέχωφ.

Το κλίμα αυτό, της τσεχωφικής έρ-

μηνείας του Κούν, αν κανείς ήθελε να το συνδέσει με μια θεατρική παράδοση, θα βρισके πως έχει τις ρίζες του στην αγγλοσαξονική αντίληψη για τον Τσέχωφ.

Για τον Τσέχωφ, εκτός από την αγγλοσαξονική σχολή που τονίζει το ποιητικό στοιχείο των έργων του με μια νεφελώδη ατμόσφαιρα, υπάρχει η ρωσική σχολή, ή σχολή δηλαδή του Θεάτρου Τέχνης που πρωτοδίδαξε και επέβαλε τον Τσέχωφ, και η γαλλική σχολή, βαθύτατα επηρεασμένη από τους Πιττόφ.

Η ρωσική σχολή βλέπει στον Τσέχωφ πρώτα απ' όλα τον ρεαλισμό του και δίνει την ποιήσή του σαν ένα ύγιη λυρισμό.

Η γαλλική σχολή, ή σχολή των Πιττόφ, δημιουργεί ένα έντελως διαφορετικό κλίμα, γεμάτο νοσταλγία και δεινείρα κρυμμένα και μιαν άθωα τόλμη, που κάνει το θεατή να βρική την αγνότητα της λέξης και τη φρεσκάδα της κίνησης, σαν να μεταφέρθηκε σ' έναν κόσμο καμωμένο από τα πρώτα νεανικά του όνειρα.

Στην τωρινή σκηνοθεσία του «Θείου Βάνια», ο Κ. Κούν κάνει μια απόπειρα να ξεφύγει από το κλίμα του και προσπαθεί να ριζώσει τον «Θείο Βάνια» σ' ένα γερό, ρεαλιστικό κλίμα. Αυτό δείχνει πόσο ζωντανό είναι το πνεύμα της αναζήτησης της τελειότητας στον Κ. Κούν και συνάμα δίνει έναν παράξενο, ριψοκίνδυνο τόνο που συνεπαίρνει.

Το θεατρικό αίσθητήριό του Κ. Κούν τον οδηγεί ασφαλώς στη μορφή της έρμηνείας του Τσέχωφ που θα μπορούσε να μαγέψει τον σημερινό θεατή, δηλαδή μια έρμηνεία που θα συνδυάζει και θα ανανεώνει και το ρεαλισμό των Ρώσων και την ποιητική ατμόσφαιρα των άλλων Ευρωπαίων.

Γιατί και ο ρεαλισμός των Ρώσων φαίνεται σήμερα ξεπερασμένος, όπως είχαν την ευκαιρία να διαπιστώσουν όσοι απόλαυσαν τις εξαιρετικές παραστάσεις Τσέχωφ που έδωσε το 1958 στο Θέατρο των Έθνων, στο Παρίσι, το Θέατρο Τέχνης της Μόσχας, και η μαγική ατμόσφαιρα των Πιττόφ ήταν κάτι μοναδικό και ανεπανάληπτο, που άφειλόταν στο ταμπεραμέντο του ζευγαριού που μ' ό,τι και να καταπιάνονταν το μετέβαλλε σε θεατρική μαγεία.

Δουλεύοντας με πίστη και άφοβωση το καινούργιο του υλικό — σχεδόν όλο καινούργιοι ήθοιοι παίρνουν μέρος στην παράσταση του «Θείου Βάνια» — ο Κ. Κούν κατάρθωσε στις δύο πρώτες πράξεις να δώσει τον λυρικό ρεαλισμό που είναι το καινούργιο κλίμα για την έρμηνεία του Τσέχωφ και να δημιουργήσει θεατρική μαγεία όπως στις σκηνές που η Σοφία Αλεξάνδροννα («Εφη Ροδίτη») κοιτάζει και μιλάει στο Θείο Βάνια και στο γίγαντα Άστράφ («Εφη Ροδίτη») ο Άστράφ (Δημήτρης Παπαμιχαήλ) ο Αλεξάνδρα (Αδίκου) που φέρνει στη σκηνή έναν άερα παράξενης όμορφιάς.

Άλλα στην τρίτη και την τέταρτη πράξη, ή πείρα του Κ. Κούν δεν μπόρε- πησιάζει την Έλενα Άντρέγιεβνα (Ά- σε να βοηθήσει την άπειρία των νέων ήθοιοιων του και οι δραματικές καταστάσεις υπερτονίστηκαν με τρόπο αταίριαστο για τσεχωφικό έργο και ή σκηνή της εγκαρτέρησης στερήθηκε από τον συγκινημένο παλμό που θ' ανάδινε την ποιήσή της.

Στο Θείο Βάνια που υποδύθηκε ο Ί- διος ο Κάρολος Κούν, ή ρεαλιστική τάση της καινούργιας του σκηνοθεσίας πά- λευε με τη φυσική του κλίση για το ά- σαφές ποιητικό κλίμα με αποτέλεσμα ο ήρωας που δημιούργησε να φαίνεται πολλές στιγμές περισσότερο αδύναμος και άδουλος απ' ό,τι πραγματικά είναι.

Το ρεαλιστικό ύφος της παράστασης τονίστηκε περισσότερο από τον Κ. Πα- παμιχαήλ, που έδωσε στο γίγαντα Ά- στράφ περισσότερη αυτοπεποίθηση και «άερα» απ' ό,τι ταιριάζει σ' ένα πρό- σωπο του Τσέχωφ που, και στις πιο τολμηρές του καταστάσεις, μένει πάν- τα ένα πρόσωπο γοητευτικά συνεσταλ- μένο. Αυτή ή άφοπλιστική άβεστιάοτη- τα που είναι μαζί με την αναζήτηση της στοργής το κλειδί των χαρακτή- ρων του Τσέχωφ, έλαμπε και φώτιζε πολλές στιγμές, όπως στην ενάτηνιση του τέλους, την προσωπική έρμηνεία του Καρόλου Κούν.

Τα σκηνικά του Κ. Γιάννη Στεφανέλ- λη εξάίρετα, μέσα στο πνεύμα της παράστασης, καθώς και τα κοστούμια της Ντένης Βαχλιώτη.

Η μετάφραση του Κ. Λυκούργου Καλλέργη από τις πιο θεατρικές.

«ΠΑΝΤΡΕΥΤΗΚΑ ΜΙΑ ΠΑΝΤΡΕΜΕΝΗ»

του Μισέλ Άντρέ

Θίασος Κατερίνας, Θέατρο «Ιντεάλ»

Ανθρωπος του θεάτρου, γίγας ήθο- ιων και ήθοιοις ο Ίδιος, ο Μι- σέλ Άντρέ, ύστερα από ένα σοβαρό σεναριο παρμένο από τις προσωπικές του αναμνήσεις αιχμαλωσίας στον τε- λευταίο Παγκόσμιο πόλεμο, έρχισε να γράφει κωμωδίες που γνωρίζουν μεγάλη επιτυχία.

Παίρνοντας μια οποιαδήποτε άφο- ρμή, ξέρει να παρουσιάζει τυπικές κωμι- κές καταστάσεις με μια ευγένεια και ένα άκακο σκηνικό χιούμορ, όπως θα διαπιστώσουν και οι θεατές του «Παν- τρεύτηκα μια παντρεμένη», παρακολου- θώντας την Κα Κατερίνα στο ρόλο μιας χαριτωμένης σαραντάρας που σιγά-σι- γά αποκαλύπτει στον άντρα που παν- τρεύτηκε από έρωτα πως έχει παντρε- τη δυο φορές πριν και ο Θεός έχει ευ- λογήσει τις ενώσεις της αυτές με παιδιά και εγγόνια που ο καινούργιος τους πατέρας προσπαθεί με κάθε τρόπο ν' απομακρύνει από την έρωτική του φωλιά.

Στον όχι πρωτότυπο αυτό καμβά, ο Μισέλ Άντρέ κεντάει μια άκακη και

Ζητήσατε να δήτε μία ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΡΤΑ - ΕΥΧΗΤΗΡΙΟΝ

ΕΚΔΟΣΕΩΣ "ΜΙΝΩΑ,"

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ ΚΩΣΤΑΣ ΤΖΙΡΟΠΟΥΛΟΣ ΜΥΛΛΕΡΟΥ 81 - ΤΗΛ. 524.626

* Σήμα κατατεθέν

σχετικά ευχάριστη συνέχεια κωμικών στιγμών και ή Κα Κατερίνα εξακολου- θεί να απολαμβάνει την άδεια από την αληθινή δραματική τέχνη που μόνη της έχει δώσει τελευταία στον εαυτό της.

Είναι γνωστό το ανέκδοτο του μεγα- λου μαέστρου που, όταν τον ρώτησαν γιατί δεν αναπαύεται για λίγους μή- νες, απάντησε ότι θέλει λίγους μήνες για να συνηθίσει ν' αναπαύεται, λίγους μήνες για ν' αναπαυθεί και πολλούς μή- νες μετά για να ξαναβρεί όχι μόνο τη συνήθεια να εργάζεται, αλλά και τον

πραγματικό εαυτό του. Και πόσο έχει χάσει από τον πραγματικό εαυτό της ή Κα Κατερίνα λόγω της μακρόχρονης άδειας που πήρε από την τέχνη, φαί- νεται στο παρουσίασμα της Σοφίας Ριδιέρ, ρόλου που της πηγαίνει θαυμά- σια και που αλλοίμονο τον παίζει χω- ρίς το κυριώτερο γνώρισμά του, δηλα- δη το νεύρο, που είναι και το κύριο γνώρισμα του ταλέντου της Κας Κα- τερίνας.

Οί άλλοι ήθοιοι, με έπικεφαλής τον Κ. Κωσταντάρα, κυκλοφορούν άνε- τα σ' αυτό το κλίμα της ανέξοδης για το ταλέντο τους (όπου υπάρχει) προσ- πάθειας.

Βρίσκεται ανάμεσά τους και ο Κ. Κώστας Μπάκας, ο θαυμασίος ήθοιοι- ός του «Θεάτρου Τέχνης» που παίζει τον μοναχικό σκοπό με τόση δεξιοτε- χνία και τόσο κέφι, που ν' αναρωτιέται κανείς πως βρέθηκε εκεί.

Το παξίμο του Κ. Μπάκα δείχνει ό- χι μόνο τί πετυχαίνει κανείς υποβάλ- λοντας το ταλέντο του σε σκληρή και μακρυσ μαθητεία, αλλά και γιατί έρ- γα σαν το «Παντρεύτηκα μια παντρε- μένη» σημειώνουν μεγάλη και μακρό- χρονη επιτυχία όταν βρουν την κατάλ- ληλη έρμηνεία. Και δεν δάζουμε την Κα Κατερίνα σε κατώτερη μοίρα από την Σουζάν Φλόν που κρατάει το ρόλο της Σοφίας με τόσο νεύρο και κέφι στην παρισινή παράσταση του θεάτρου «Έντουάρ», μόνο που ή Κα Κατερίνα δεν δίνει σ' αυτό το ρόλο της ούτε το κέ- φι της, ούτε το νεύρο της.

Όπως και ένα μέρος της ευθύνης να πέφτει στον σκηνοθέτη Κ. Μηνά Χρηστί- δη που, όπως δείχνουν και οι άλλες του φεινές σκηνοθεσίες («Το πρώτο χάδι», «Δειλός και τολμηρός»), προτι- μά στην εύσυνεδητη και φροντισμένη δουλειά του να μην έρχεται σε σύγκρου- ση με τους πρωταγωνιστές του και να τους αφήνει ανενόχλητους στην επίδει- ξη της προσωπικότητάς τους.

Εκτός από την παρουσία του Κώ- στα Μπάκα, ή παράσταση έχει και το άραιότατο σκηνικό του Γιώργου Άνε- μογιάννη, που είναι ευχάριστο, φωτει- νό, αληθινό πλαίσιο πολιτισμένης κω- μωδίας.

—ΣΤΑΥΡΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΛΥΣΕΙΣ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟΥ & ΣΚΑΚΙΟΥ

(Σταυρόλεξο από σελ. 10)

ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ:

1. ΠΑΡΑ — ΑΒΟΥΛΑ. 2. ΑΦΕΡΙΜ — ΠΕΡ. 3. ΡΕΜΙ — ΕΝΙ. 4. ΑΣΠΑ — ΕΝΤΟΠΙΑ. 5. ΟΡ — ΟΑΡ. 6. ΟΣΤ (76) — ΚΑΟΥΡΑ. 7. ΓΑ-ΙΤΑΝΙ — ΜΝ (Μη- νί). 8. ΙΑΚΩΒΙΝΟΙ ΝΙ. 9. ΣΛΑΒΙΑΝΣΚ — ΙΛ. 10. ΜΕ — ΙΛ — ΑΙΡΕΤΑ. 11. ΜΑΗΣ — ΛΟΣΤΩ. 12. ΑΣΣΑΣΙΝΟΙ.

ΚΑΘΕΤΩΣ:

1. ΠΑΡΑΛΟΓΙΣΜΟΙ. 2. ΑΦΕΣ — ΣΑ- ΑΛΕ. 3. ΡΕΜΠΕΤΙΚΑ — ΜΑ. 4. ΑΡΙΑ — ΤΩΒΙΑΣ. 5. Ο «ΜΑΒΙΛΗΣ». 6. ΑΜ- ΠΕΡ — ΝΙΑ — ΣΑ. 7. ΚΙΝΝΑ. 8. ΕΤ- ΜΑ — ΙΛΙΣΟ. 9. ΥΠΝΟ — ΟΜΙΚΡΟΝ. 10. ΛΕΙΠΟΥΝ — ΕΣΟ. 11. ΑΡ — ΙΑΡ — ΝΙΤΤΙ. 12. ΠΑΡΑΜΙΛΑΩ.

(Σκάκι από τεύχος 195, σελ. 64)

Άρ. 132. 1) ΡΧ06+! ΑΧΠ (έν Ρη8, τότε ΙΖ6+ κλπ.). 2) Ρ07+! (ό κόμπος!!). Θυσιάζεται και ο δεύτερος Πύργος! 2)... ΡΧ07 (ή 2)... Ρη8. 3) ΙΖ6+, ΡΖ8. 4) Ι87+, ΡΕ8. 5) Βη6+, Ρ88. 6) Βη8+, Ργ7. 7) Ι68+, Ρ66. 8) Β88+ μάτ. 3) Ιη5+, Ρη7. 4) Β07+, ΡΖ6. 5) ΒΖ7+, ΡΧη5. 6) ΒΖ5+, Ρ04. 7) Β05+ μάτ! Άρ. 133. 1) ΒΖ2! Άπειλή 2) Β84+ μάτ.

Άρ. 134. 1) ΒΧ2!! και τα Λευκά εγκαταλείπουν διότι μετά το 2) ΡΧΒ, ΡΕ1+. 3) ΡΖ1, Α84+ κλπ.

Άρ. 135. 1) Ι04! Άπειλή 2) Ρ06+ μάτ.

Άρ. 136. 1) Α02! Άπειλή 2) Ρη4- ζ4+ μάτ.

Άρ. 137. 1) ε6-ε7! Άπειλή 2) Βα8+ μάτ.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Οι συναυλίες της Συμφωνικής Όρχηστρας του Ε.Ι.Ρ., ανάμεσα στ' άλλα, απέδειξαν ότι το ενδιαφέρον του κοινού μας για την ελληνική μουσική ήταν πολύ μεγαλύτερο παρ' ό,τι θα μπορούσε κανείς να υποθέσει, ύστερα από την τόσο άδικη δυσφήμισή της στην οποία είχαν επιδοθή εδώ και μερικά χρόνια μερικοί άνευθυνοι μελομανείς: Το ελληνικό έργο, που στις συναυλίες αυτές κατέχει μια θέση τιμητική, ακούγεται κατά κανόνα με το ίδιο ενδιαφέρον με το οποίο ακούγεται και ο σολίστ.

Η τελευταία συναυλία άρχισε με μια χυμώδη έκθεση των Πέντε Γερμανικών Χορών για έγχορδα, του Σούμπερτ. Οι ωραίοι και ισορροπημένοι χρωματισμοί του μασέστρου Λιτσάουερ μαρτυρούσαν έκδηλη αίσθηση του λεγόμενου «διενέζικου» ύφους, που τόσο χαρακτηρισρίζει πολλά από τα έργα του Χάυντν και του Σούμπερτ. Βέβαια, σε ώριμες στιγμές τα πρώτα βιολιά προβλήθηκαν περισσότερο από ό,τι έπρεπε και αν δεν υπήρχε και εκείνο το μικροατύχημα της α' βιόλας, που στο σόλο του πρώτου χορού ακούστηκε ξεκούρδιστη, ή έκθεση θα ήταν καθ' όλα άψεγάδιαστη.

Η βιολονίστρια Έντιθ Μπέρτσινγκερ που ακούσαμε κατόπιν στο Κοντσέρτο του Χατσατουριάν, δεν κατάφερε να μάς εκπλήξει παρά μόνον με τη μεγάλη, όμολογουμένης, τεχνική της ευχέρεια και τη σαφήνεια άρθρώσεως των φθόγγων. Ο ήχος της ήταν μάλλον όξυς και σε ώριμες στιγμές (φθόγγοι της τετάρτης χορδής του βιολιού) κακής ποιότητας. Το λεγόμενο «φραζάρισμα», δηλαδή ο έντεχνος χωρισμός των μουσικών φράσεων, ήταν ανύπαρκτο. Χρωματισμοί τελείως στοιχειώδεις και σχεδόν απόλυτη απουσία αποχρώσεων. Στο δεύτερο, άργό, μέρος του Κοντσέρτου έγινε μια απόπειρα (ιδίως στην αρχή) λυρικοσυναίσθηματικών διαχύσεων. Βέβαια, ο Φράντς Λιτσάουερ, διευθύνοντας την όρχηστρα, έδωσε στη σολίστ το πλαίσιο και το στήριγμα που της χρειαζόταν. Η μέτρια ποιότητα όμως της έρμηνείας της έστρεψε μοιραία την προσοχή μας και στην ποιότητα του έργου: Είναι κι αυτό ένα μέτριο, «φολκλορικό» έργο, βασισμένο πάνω σε αρμενικές λαϊκές μελωδίες. Ο μουσουργός κατοικεί σε μια χώρα (τη Σοβιετική Ένωση) όπου οι σολίστ και οι έρμηνευτές τοποθετούνται αλλά και βρίσκονται πολύ πιο πάνω από τους συνθέτες, ποιητές. Ασφαλώς, το Κοντσέρτο αυτό, παιγμένο από ένα κολοσσό του βιολιού όπως ο Λεονίντ Κόγκαν, δεν μπορεί παρά να παρουσιάσει κάποιο ενδιαφέρον.

Όχι όμως και όταν έρμηνεύεται από σολίστ με συνηθισμένες ικανότητες.

Ακούγοντας λοιπόν τον Χατσατουριάν, αυτόν τον πολυδιαφημισμένο και πολυπροπαγανδισμένο Άρμενίο μιμητή του μακαρίτη Βίκτωρος Γιάγκ (πολυγραφώτατου λαϊκού συνθέτη μουσικής κινηματογραφικών ταινιών στο Χόλλυγουντ) δεν μπορέσαμε να μη δικαιώσουμε το Μεφιστοφελή, στο άριστο έργο του Τόμας Μάνν «Ο δόκτωρ Φάουστους», όταν στέλνει τους φολκλорίστες του είδους αυτού στο γηροκομείο. Ασφαλώς το «φολκλор» και οι λεγόμενες «έθνικες σχολές» αποτελούν σήμερα ένα κομμάτι ιστορίας της μουσικής. Αντιπροσωπεύουν μια περίοδο παρωχημένη πια που πολλά έκδοσε σ' αυτή την τέχνη. Άνθρωποι όπως ο μεγάλος Μπάρτοκ και σε μικρότερη έκταση ο έξ' ισου μεγάλος Σκαλκώτας, ώλοκληρώσαν την επιστήμη της λαϊκής μουσικής και ανανέωσαν τον τρόπο με τον οποίο ένας συνθέτης πρέπει να την αντιμετωπίζει. Το ύστερορομαντικό «φολκλор» του Χατσατουριάν, μόνον αυτές τις τάσεις δεν ακολουθεί. Υπάρχει ίσως πολλή φαντασία, αλλά και έλλειψη επιστημονικότητας στην έναρμόνιση των μελωδιών αυτών, στον παρατακτικό και ραφωδιακό τρόπο έκθεσής τους, στην ανάπτυξή τους τέλος — τελείως ξένη προς τη μουσική υπόσταση του λαϊκού ύλικού. Δεν θα ήταν προτιμότερο, αντ' αυτού, ένα άλλο κοντσέρτο;

Πόσο πιο ενδιαφέρον ήταν το Κοντσέρτο για όρχηστρα του Γιώργου Σισιλιάνου. Πρόκειται για έναν κολοσσιαίο μορφολογικό πειραματισμό μ' ευτυχισμένο τέλος, με πρότυπο πιθανότατα

την όμοιτητή δημιουργία του Μπέλα Μπάρτοκ.

Το ύφος και το μουσικό ιδίωμα του Γ. Σισιλιάνου περιέχει βαθειά αρωματωμένα στοιχεία από τα τελευταία 50 χρόνια της μουσικής. Όμως το κυριώτερο προτέρημα αυτού του πραγματικά άξιου συνθέτη μας είναι αισθητική και οργανική ένταξη των στοιχείων

αυτών σ' ένα μεγαλειώδες σύνολο. Ο Σισιλιάνος δεν φαίνεται να λησμονεί ότι ο μουσικός είναι κατ' έσοχον ο αρχιτέκτων των ήχων και έχει το χάρισμα να αξιοποιήσει όλα τα υλικά του. Και αυτές ακόμη οι ισορροπημένες αντιθέσεις των αυστηρών χρωματισμών της όρχηστρας δεν χρησιμεύουν παρά για να ενισχύσουν έμμεσα αυτή την αίσθηση στέρεης κατασκευής που αφήνει η ακρόαση του έργου. Η λαμπρή έρμηνεία του μασέστρου Λιτσάουερ πρόβαλε κατά τον πιο ικανοποιητικό τρόπο τα προτέρηματα του έργου.

Στην εισαγωγή από τους «Αρχιτραγουδιστές της Νυρεμβέργης» που έκλεισε τη συναυλία, ο αρχιμουσικός πέτυχε ν' αποσπάσει από την όρχηστρα τόσον όγκο ήχου, όσος χρειαζόταν για να μη γίνει παρά ελάχιστα αντιληπτός ο όπωσδήποτε ελλιπής, για βαγνερική όρχηστρα, αριθμός των οργάνων του συγκροτήματός του. Η ροή του θαυμάσιου αυτού συμφωνικού ρευστού είχε όλη την ευγενική ρητορεία, την αλληγία και ανοιχτόκαρδη πομπικότητα (τυπικά τευτονική) που επιβάλλει το ύφος του έργου.

Το δεύτερο ρεσιτάλ που έδωσε στο θέατρο «Αθηνών» το γερμανικό και όχι το γαλλικό, όπως κατά λάθος έγραψαμε, «Ντοό Μάντελ» (βιολοντσέλλο και πιάνο) άπλωσε επιβεβαίωσε τα συμπεράσματα που είχαμε θυγαλί ακούγοντας τους δυο καλλιτέχνες στα «Διονύσια». Στη Σουίτα για βιολοντσέλλο του Μπάχ, ο νεαρός βιολοντσέλλιστας είχε έναν ήχο μεστό, αναμφισβήτητης ποιότητας. Η έρμηνεία του όμως ήταν μέχρις ορισμού «βαρειά». Ο Ιωάννης Σεβαστιανός Μπάχ, στη μετριοφροσύνη του, μπορεί βέβαια να είχε ότι για την απόδοση της μουσικής του «άρκει να παίζει κανείς σωστά τις νότες». Αλλοίμονο όμως σε όποιον πάρει τα λόγια του τούς μετρητοίς. Ο νεαρός Μάντελ είχε μάλλον μέτριο «φραζάρισμα» και χρόνο κάπως αδέξιο (ιδίως στην Σαραμπάντα της σουίτας). «Ολ' αυτά είχαν αποτελέσματα όχι αγαθά: Η «θηρησκευτικότητα» του ύφους του Μπάχ δεν συνίσταται στο να ανάγει κανείς τη μουσική του σε ξεκούκισμα κομπολογίου προσευχών!

Ευτυχέστερη ήταν η έρμηνεία της Σονάτας για βιολοντσέλλο του Ντεμπυσυ. Στο πρώτο μέρος, ή πάντοτε ευχητή ρητορεία του βιολοντσέλλου δεν ταίριαζε βέβαια και τόσο πολύ στον Γαλάτη τραγουδιστή των μαλλαρμεϊκών ονείρων. Αλλά πολύ ωραία άποδόθηκε η παρωδία της «lutherie» του δεύτερου μέρους, όπου το πιάνο και το βιολοντσέλλο σε πιτισκάτο άπομούνται το τραγούδι κάποιου λαλού. Η Σονάτα για βιολοντσέλλο και πιάνο, έργο 5, του Μπετόβεν, είναι ένα ελάχιστα γνωστό άριστο έργο, με α-

συνήθιστη μορφολογική κατασκευή — το μακρύ αντίστιχο που προηγείται του «αλλέγκρο» μπορεί να έχει το προηγούμενό του σε ώριμες συμφωνίες του Χάυντν, αλλά ποτέ δεν παίρνει τέτοιες διαστάσεις και τέτοια σημασία. Το βιολοντσέλλο ήταν εδώ σχεδόν τέλει. Όσο για την νεαρή πιανίστα, φοβούμεθα πως ο ήχος της και στα δύο έργα ήταν άπελπιστικά άσθενικός: Συνήθως το πιάνο είναι εκείνο που διατρέχει τον κίνδυνο να σκεπάσει το βιολοντσέλλο. Έδώ συνέβαινε το αντίθετο. Η πιανίστα σπάνια φαινόταν να διακινδυνεύει σε χρωματισμούς ισχυρότερους από το «μέτζο φόρτε» ή έστω το «φόρτε», άγνωστο γιατί.

Προηγούμενες έπιτυχίες της Έθνικης Λυρικής Σκηνής, όπως το «Μέντιουμ» του Μενότι, ο «Μπόρις Γκοντονόφ» του Μουσσόρσκι, και πριν από λίγους ακόμη μήνες η «Νόρμα» του Μπελλίνι, στο αρχαίο θέατρο της Επιδάουρου, έδιναν βάρος αρκετό στα κυκλοφορούντα προγνωστικά για την έπιτυχία του «Οθέλλου», του Βέρντι. Το έργο αυτό εγκαινίασε τις παραστάσεις της χειμερινής περιόδου της Ε.Λ.Σ., άλλ' ούτε σαν ακρόαση, ούτε σαν θέαμα θα μπορούσε να δικαιώσει στο ακέραιο, τουλάχιστον, τα προγνωστικά αυτά.

Ασφαλώς κάποια άλλη θέση στην ιστορία της μουσικής θα κατείχε ο γέρο Βέρντι αν, ύστερα από πολύχρονη σιωπή, δεν έγραφε, πάνω σε σαιχηρικά κείμενα, τα δυο τελευταία του άριστουργήματα: Τον «Οθέλλο», με λιμπρέττο του Άρρίγκο Μπόιτο, και τον περίφημο «Φάλοσαφ», όπου εμφανίζεται όχι μόνο σαν κληρονόμος της κωμικής τέχνης ενός Τσιμαρόζα και ενός Ροσσίνι, αλλά και σαν άμεσος πρόδρομος των άγρίων μουσικών σαρκασμών ενός Προκόφιεφ. Ο «Οθέλλος», έργο «καθαρής ιδιοφυΐας», σύμφωνα με τη δόκιμη γαλλική έκφραση, παρ' όλους τους βαγνερικούς αντίπαλους και μερικές ύπομνήσεις ανεπαίσθητες του Ντβόρζακ, είναι ένας κολοσσιαίος μουσικός θησαυρός.

Είναι σχεδόν βέβαιο πως οι τραγουδιστές (πρωταγωνιστές και χορωδοί) ή δεν αντιλήφθηκαν την παρουσία του μουσικού αυτού θησαυρού ή αδιαφόρησαν γι' αυτήν τελείως παρ' όλα τα άπελπισμένα νεύματα του συνήθως τόσο θαυμάσιου αρχιμουσικού Άνδρέα Παρίδη, που αναγκάστηκε να τους ακολουθήσει στην όδη της άπωλείας τους για να μην εξαφανιστεί ακουστικά την όρχηστρα. Οι δυο πρώτες πράξεις του έργου κύλησαν σε μια αδιάλειπτη και μάλλον βασανιστική ένταση ήχου χορωδίας και όρχηστρας και στεντορείων κραυγών των πρωταγωνιστών. Όμως «πάθος» και «κραυγή» δεν είναι κατ' ανάγκην συνώνυμα. Και έπειτα ο γέρο Βέρντι, εν τη σοφία του, φρόντισε να βάλει στη μουσική του αρκετό πάθος,

ΣΤΙΣ 26 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Η μεγαλύτερη ταινία στην ιστορία του Έλληνικού Κινηματογράφου!

“Η ΧΙΟΝΑΤΗ ΚΑΙ ΤΑ ΕΦΤΑ ΓΕΡΟΝΤΟΠΑΛΛΗΚΑΡΑ,,

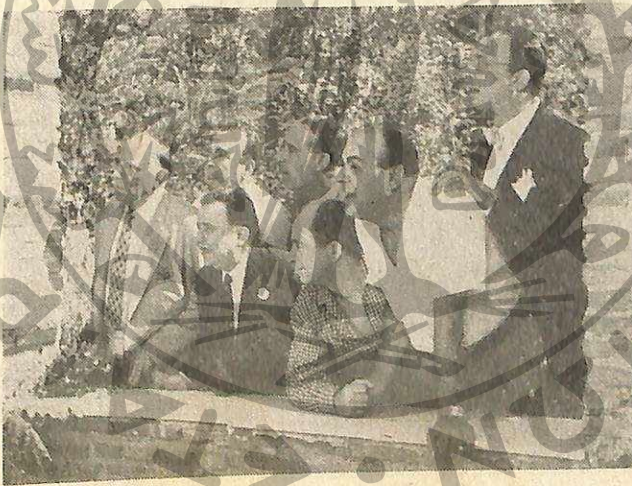
ΤΖΕΝΗ ΚΑΡΕΖΗ — ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΠΑΡΚΟΥΛΗΣ

Και για πρώτη φορά μαζί οι «γίγαντες του γέλιου»

ΟΡΕΣΤΗΣ ΜΑΚΡΗΣ
ΜΙΜΗΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΕΥΘΥΜΙΟΥ
ΒΑΣΙΛΗΣ ΑΥΛΩΝΙΤΗΣ
ΝΙΚΟΣ ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ
ΔΙΟΝ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΛΕΚΟΣ ΛΕΙΒΑΔΙΤΗΣ

Σενάριο - Σκηνοθεσία ΙΑΚΩΒΟΥ ΚΑΜΠΑΝΕΛΛΗ
Μουσική και τραγούδια ΜΙΜΗ ΠΛΕΣΣΑ

ΣΤΙΣ 26 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

ώστε το περισσόν να είναι εκ του πο-
νηρού!

Εύτυχως, στις δύο επόμενες πρά-
ξεις τα πράγματα βελτιώθηκαν αισθη-
τά και μάλιστα στην τελευταία, όπου
τον κύριο λόγο έχει η όρχηστρα, η ό-
λη έρμηνεία είχε πραγματικά εξαρθθί
στο ύψος που απαιτεί το κείμενο. (Κά-
ποια στιγμή μόνο τα βιολοντσέλλα ά-
κούστηκαν ανατριχιαστικά ξεκούρδια
θυμίζοντας λαϊκά ινδικά έγχορδα, ενώ
σ' ελάχιστα σημεία τα ξύλινα πνευστά
τραγουδούσαν κάπως δυνατώτερα απ'
ό,τι θα μπορούσε κανείς να εύχθῃ. 'Αλ-
λά τα μικροαμαρτήματα αυτά άφένον-
ται πρόθυμα).

Εκτός από τη γενική αυτή έλλειψη
προσαρμογής του ήχου στις διάστάσεις
της μικρής αίθουσας της Ε.Λ.Σ., οι
πρωταγωνιστές, καίτοι βασικά καλοί,
δέν κατώρθωσαν ν' αφήσουν έντυπώσεις
βαθύτερες. 'Ο 'Ιάγος του Ρίο Νοβέλλο
ήταν ένας φωνητικά ικανοποιητικός 'Ιά-
γος της Grand - Opera. 'Υποκριτικά θά
είχαμε απ' αυτόν τις πολύ μεγάλες ά-
ξιώσεις που δικαιολογεί ο ρόλος του.
'Ο Α. Κουρυσόπουλος ('Οθέλλος), χά-
ρη σε μίαν ένδελεχη μελέτη και έργα-
σία, άξιοποιεί πολύ καλά τα φωνητι-
κά του προσόντα. 'Εν τούτοις η ίδια
του ή φωνή στερείται λαρυγγικού βά-
θους. Στις δύο τελευταίες πράξεις, κα-
τά την καθιερωμένη έκφραση, «κράτησε
το ρόλο του καλά». 'Η Μαρία Κερεστε-
τζή - Βλασταράκη στάθηκε φωνητικά
μια πολύ καλή Δυσδαιμόνα, με στιγμές
συγκινητικές, ιδίως στην τελευταία πρά-
ξη. 'Εχει μια θαυμάσια φωνή και, πρά-
γμα σπάνιο στους τραγουδιστές μας,
μεγάλη μουσικότητα. 'Ατυχώς, παρασύ-
ρεται κάποτε από κείνη την κακή πα-
ράδοση που θεωρεί την ένταση της φω-
νής σαν το μεγαλύτερο προσόν του τρα-
γουδιστή. Μεγαλύτερες απαιτήσεις ή-
θοποιίας και άρθρώσεως των συμφώνων
θα είχαμε από τον Ν. Χατζηνικολάου
(Κάσσιο). 'Ικανοποιητικές οι έπεισο-
διακώτερες παρουσίες των Α. Πανταζη-
νάκου (Ροδρίγου), Π. Χοϊδά (Λουδο-
βίκου), Γ. Ζάκκα (Μοντάνο), Α. Μα-
ραγκάκη (Αίμιλίας) και Γ. Παπασου-
λιώτη (Κήρυκος).

Η σκηνοθεσία του Ρικάρντο Μορέ-
σκο πρόδινε έμφανη έλλειψη επιδεξιό-
τητας στο χειρισμό των φωτισμών. Το
μεγαλύτερο μέρος της α' πράξης κύ-
λησε όχι μέσα σε υποβλητικό ήμψως,
άλλα σε σκοτάδι. Μάντευε κανείς άο-
ριστα τις μορφές των χορωδών που
προσπαθούσαν ν' αναπαραστήσουν κά-
ποιο πίνακα του Βερνέζε. 'Η τελευ-
ταία πράξη έκτυλίσσεται, ολόκληρη σχε-
δόν κι αυτή, σε πλήρη συσκότιση. Μό-
λις που ξεχωρίζουν, σαν λευκοντυμένα
φαντάσματα, οι σιλουέτες του 'Οθέλ-
λου και της Δυσδαιμόνας. Πόσο νο-
σταλγήσαμε το Γιουγκοσλάβο σκηνο-
θέτη Σάμπλιτς και τα σοφάτατα παι-
χνίδια του των ήμφώτων στον «Μπόρις
Γκοντουνόφ»!

Τα σκηνικά και τα κοστούμια του
κ. Γιάννη Στεφανέλλη, αισθητικά, όπως
πάντα, έξυπνήρεσαν τον προορισμό
τους. Στη 6' πράξη θά επιθυμούσαμε
ένα κάπως πιό επιδέξιο χωρισμό της
σκηνής σε δύο πλάνα, από κείνους τους
δυο χοντρούς κίονες που έκλειναν έν
μέρει το όπτικό πεδίο προς το 6' πλά-
νο. Καί στην τελευταία θά προτιμού-
σαμε κάτι άλλο απ' αυτό το γυρισμέ-
νο πλάγιο προς τους θεατές «πανώ»

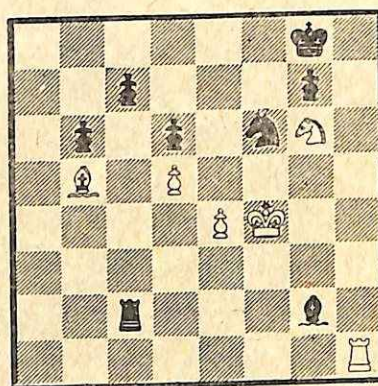
της Μαντόνας μπροστά στο όποιο
προσέχεται η Δυσδαιμόνα.

'Οπωσδήποτε η παράσταση έχει
πλούτο και μπορούσε να είναι «εύρω-
παϊκού επιπέδου». Μπορεί, άκόμη, να
γίνη και μάλιστα να έγγραφῇ στο έ-
νεργητικό των επιτυχιών της Λυρικής.
'Αρκεί στις επόμενες παραστάσεις να
μην επαναληφθούν τα μεγάλα όλισθή-
ματα που παρατηρήθηκαν στην «πρώ-
τη».

—SAGITTARIUS

ΣΚΑΚΙ

ΛΕΥΚΑ

ΜΑΥΡΑ

"Ασκήσις άρ. 138

"Από μίαν παρτίδα

Λευκά (6): Ρζ4. Πθ1. Α65. Ιη6.
Σδ5. ε4.
Μαύρα (8): Ρη8. Πγ2. Αη2. Ιζ6.
Σβ6. γ7. δ6. η7.
Είς αυτήν την θέση είναι η σειρά
των Λευκών να παίξουν.
Πώς συνεχίζει εδώ την παρτίδα ο
καλός παίκτης διά να εξασφαλίση μίαν
δυνατήν νίκη;

"Ασκήσις άρ. 139

"Από μίαν παρτίδα

Λευκά (7): Ρη1. Αε1. ζ1. Σα4. β5.
γ5. ζ4.
Μαύρα (8): Ρη6. Αδ7. Ιε3. Σβ7.
δ5. ε6. η3. θ4.
'Ιδού μία θέση από ένα φινάλε μίας
παρτίδος.
Τα προχωρημένα πιόνια των Λευ-
κών πρέπει κανονικά να επιτύχουν την
νίκη των.
Είναι τώρα η σειρά των Λευκών να
παίξουν.
Πώς νομίζετε ότι πρέπει να παίξουν
τα Λευκά διά να επιτύχουν μίαν δυνα-
τήν νίκη;

"Ασκήσις άρ. 140

"Από μίαν παρτίδα

Λευκά (10): Ρη2. Βδ3. Πβ1. ζ1.
Αθ6. Σα2. γ2. ζ2. η3. θ2.
Μαύρα (9): Ρη8. Βα5. Πβ8. ε8.
Αβ2. Σα7. ζ7. η6. θ7.
'Εδώ παίζουν τα Λευκά.
'Εάν παίξουν καλά μπορούν με τρείς

κινήσεις να επιτύχουν την νίκη. Πώς
πρέπει να παίξουν;

"Ασκήσις άρ. 141

"Από μίαν παρτίδα

Λευκά (10): Ρε1. Βδ2. Πθ1. Αζ1.
Σε2. δ5. ε2. ζ3. η3. θ2.
Μαύρα (8): Ρη8. Βζ6. Πγ3. Σα7.
ε3. ζ7. η7. θ6.
'Ιδού μία ενδιαφέρουσα θέση μίας
παρτίδος.
Είναι η σειρά των Μαύρων να παί-
ξουν.
'Η θέση του Λευκού Βασιλέως δέν
είναι καθόλου καλή.
Πώς μπορούν να έκμεταλλευθούν τα
Μαύρα την «άνοικτη» θέση του αντι-
πάλου Βασιλέως διά να εξασφαλίσουν
μίαν εύκολον νίκη;

"Ασκήσις άρ. 142

T. Schiffman

Λευκά (9): Ρβ6. Βδ5. Πα3. Αβ1.
θ4. Ιδ3. η3. Σβ2. η2.
Μαύρα (7): Ρε3. Πα2. β1. Σδ6. β2.
ζ5. θ2.
Τα Λευκά παίζουν και κάνουν μάτ
σε δύο κινήσεις.

"Ασκήσις άρ. 143

G. Guidelli

Λευκά (9): Ρθ3. Βδ1. Πα5. γ6.
Αε8. Ιγ5. ζ3. Ση3. η6.
Μαύρα (10): Ρζ5. Βγ8. Πε1. Αζ1.
η1. Σδ4. ζ6. η2. θ5. θ6.
Τα Λευκά παίζουν και κάνουν μάτ
σε δύο κινήσεις.

"Ασκήσις άρ. 144

H. Bernhard

Λευκά (6): Ρβ1. Βζ4. Αε1. Ιε7.
Ση5. θ4.
Μαύρα (3): Ρθ5. Ιζ2. Σβ2.
Τα Λευκά παίζουν και κάνουν μάτ
σε δύο κινήσεις.

"Ασκήσις άρ. 145

A. Daniel

Λευκά (6): Ρζ7. Βη8. Πζ3. Αη4.
Ιε6. ζ1.
Μαύρα (9): Ρε4. Αθ4. Ιδ1. Σγ3.
δ5. ε5. ζ2. η6. θ7.
Τα Λευκά παίζουν και κάνουν μάτ
σε δύο κινήσεις.

(Λύσεις στο προσεχές.)

(Λύσεις του προηγούμενου στη σελ. 59)

Η ΑΘΗΝΑ σήμερα είναι μιά μεγάλη πόλις

ΗΕΑΠ

Πρόοδος με τον ηλεκτρισμόν

ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε.

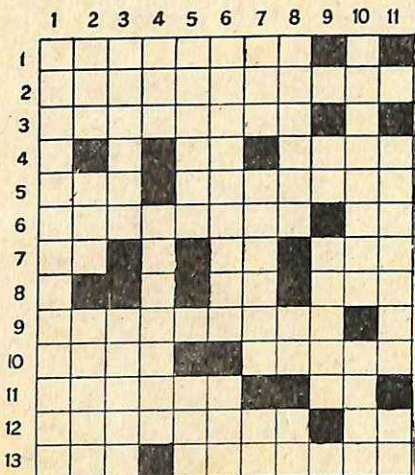
Ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ "ΕΚΛΟΓΗΣ,"

Ο Διαγωνισμός αυτός είναι ο τρίτος της σειράς που καλύπτει τα τεύχη 194, 195 και 196. Οι λύσεις πρέπει να βρίσκονται στα γραφεία της «Εκλογής» ως το μεσημέρι της Δευτέρας 26 Δεκεμβρίου 1960. Τα βραβεία θα τα προσφέρει ο εκδοτικός οίκος «Γαλαξίας».

Πέντε βιβλία θα δοθούν στον πρώτο νικητή, τρία στο δεύτερο, και από δύο βιβλία στους τρεις επόμενους.

ΤΟ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ

Βαθμοί 20

ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ:

1. Η κόμισσα που κατηγορήθηκε για τα σκάνδαλα των «Ρόζ Μπαλέτων».
2. Χωρίς αέρα είναι άχρηστο.
3. Διετέλεσε πρεσβευτής και αρχηγός του Πολιτικού Οίκου του βασιλέως (αίτ.).
4. Του χρειάζεται ένα νημάτιο για να γίνει αρχαία... εταίρα — Το αρχικό όνομα της γνωστής μας λίμνης Υλίκης.
5. Παντογνώστης θεωρείται (αιτιατική δημοτική) — 'Ο 'Οουενς έχει... δύο.
6. Αυτός μπορεί να... κάθεται (γεν. δημ.) — Τα αρχικά ενός υπουργείου μας.
7. Χύνεται στο Σηκουάνα ο ποταμός αυτός — Δεικτικό επίρρημα της δημοτικής — Μικρή πόλη της Γαλλίας, πρωτεύουσα του νομού 'Ερ-ε-Λουάρ.
8. Τόσα χρόνια έζησε ο Στάλιν — 'Αρχαίος επεξηγηματικός σύνδεσμος.
9. 'Υπονοεί και τον τραπέζίτη (γεν. δημ.).
10. Σύνδεσμος διαζευκτικός — 'Ο πλησιέστερος προς τον ήλιο πλανήτη (άντιστρ.).
11. Διάσημος Γάλλος ζωγράφος του 18ου αιώνα — Συμπληρώνουν ονόματα αθλητικών σωματείων.
12. 'Ανακάλυψε το «διώνυμον θεώρημα» (με άρθρο) — Τον αριθμό αυτό θα έχη ή προσεχής Οικουμενική Σύνοδος που ανήγγειλε ο Πάπας.
13. Καί καταπληξία λέγεται — Με το «νοείται» γίνεται... αυτόνοτον.

ΚΑΘΕΤΩΣ:

1. Είναι, κατά γενική ομολογία, ο Φαρούκ.
2. Μητέρα της ήταν η 'Αρμονία — Μας το θυμίζει η πρώτη συμφωνία του Σούμαν — 'Η ούρα δεν του είναι απαραίτητη.
3. Διασχίζει το νομό Δράμας (αίτ.) — Συνθέτης πολλών ελληνικών τραγουδιών.
4. Συγχωνεύθηκε, το 1951, με την Τ.Α.Ε. (αρχικά) — 'Ενέπνευσε τον Νικηφόρο Βρεττάκο (αίτ. δημ.).
5. Κατά τα τέλη του 4ου μ.Χ. αιώνα λεηλάτησαν την 'Αθήνα και την Πελοπόννησο — Ξενική κατάφραση (άντιστρ.).
6. Δεν είναι όσοι υπηρετούν στην αεροπορία — 'Εχει και τη σημασία του «επί πλέον».
7. Δύσκολα κρύβονται — 'Εγγραφή διαταγή των παλιών σουλτάνων — 'Από τα όκτα τα... μισά.
8. Διατηρείται ακόμη στην 'Αγγλία — 'Επεσε τον 'Απρίλιο του 1960 — 'Εθνικό ιαπωνικό θέατρο.
9. Δύο όμοια γράμματα — Στρατιωτική μονάδα της αρχαίας Σπάρτης.
10. Το όνομα αυτό χαρακτηρίζει δύο περιόδους της γαλλικής ιστορίας — Σκακιστικός όρος.
11. Διατρεπής σύγχρονος 'Ελβετός μάεστρος — 'Αντίστρ. γραφή του 7 όριζ. 6'.

ΔΕΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Βαθμοί 40

- 1) Ποιός 'Αγγλος θεολόγος, που άνηκε στο τάγμα των Φραγκισκανών, έπιχείρησε, τον 13ο αιώνα, να λυτρώσει τις έπιστήμες από τη θεολογία και με το έργο του θεωρείται σήμερα ο πρώτος πραγματικός φυσιοδίφης;
- 2) Ποιά είναι η ελληνική πόλη από την οποία ο στρατηγός Θεόδωρος Γρίβας, έπικεφαλής διλοχίας, έπαναστάτησε κατά του 'Οθωνος και βάδισε κατά των 'Αθηνών; Είναι η ίδια πόλη που μετά τη συνθήκη του Καμποφόρμιο πέρασε από το 1796-1800 σε γαλλική κατοχή;
- 3) Ποιά είναι η πρωτεύουσα ευρωπαϊκού κράτους που το όνομά της σημαίνει, στη γλώσσα της, «Μαύρο τέλμα»;
- 4) Ποιός είναι, κατά τη μυθολογία μας, ο γιός της Γής που σκοτώθηκε έ-

πειδή τον πλάκωσε το όρος Αίτνα που έρριξε επάνω του η 'Αθηνά;

5) Ποιά αμερικανική πόλη, που είναι κτισμένη στον κόλπο του Τζέσπηκ, θεωρείται, από άποψως πληθυσμού και οικονομικής σημασίας, η έβδομη πόλη των Η.Π.Α.;

6) Ποιά είναι η πρωτεύουσα ελληνικού νομού στην οποία, κατά την άρχαιότητα, υπήρχε το «Μαντείο του Τροφώνιου» και η οποία είναι πατρίδα του Λάμπρου Κατσώνη;

7) Ποιός είναι ο Γάλλος ποιητής που είναι, μαζί με τον Πώλ Βερλαίν, ιδρυτής της σχολής των «Συμβολιστών»;

8) Ποιός είναι ο 'Ελληνας πολιτικός που αναμίχθηκε στην πολιτική κατά σύσταση του Γεωργίου Θεοτόκη, που έκτίμησε την ευφράδειά του κατά την εκφώνηση του επίκειδίου του δημάρχου Πατρών Θάνου Κανακάρη;

9) Ποιός είναι ο συγγραφέας του περίφημου έργου «Ο πλούτος των 'Εθνών» που, από το 1768, όποτε δημοσιεύθηκε, μέχρι σήμερα σημειώνει τεράστια επίδραση στην εξέλιξη της πολιτικής οικονομίας; 'Η θεμελιώδης φιλοσοφική αρχή του συγγραφέα αυτού είναι η έξης: «Κρίνε τις πράξεις σου σαν ανιδιοτελής θεατής».

10) Ποιός είναι ο τίτλος καθημερινής πρωινής έφημερίδας των 'Αθηνών που εκδιδόταν από το 1917 μέχρι το 1919 από τον Θ. Συνοδινό;

Η ΠΑΛΙΑ ΔΟΞΑ

Βαθμοί 7

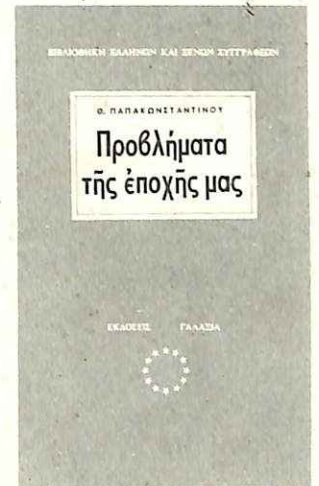
Η εικονιζόμενη είναι παλιά δόξα του βωβού κινηματογράφου. Ποιά;

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΞΕΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΑΛΑΞΙΑ

«Τα προβλήματα της εποχής μας» είναι έπιλογή δοκιμίων του γνωστού 'Ελληνο-κοινωνιολόγου κ. Θ. Παπακωνσταντίνου, τα οποία έχουν δημοσιευθί στις σελίδες των «Εικώνων». Με την ευρύτητα της σκέψης, την κριτική όξύτητα και το λαμπρό ύφος, ο συγγραφέας αναλύει ποικίλα ζωτικά θέματα του δημοσίου και ιδιωτικού βίου και βοηθεί τον σκεπτόμενο αναγνώστη να αναζητήσει τις λύσεις. 'Η σύγχρονη σκέψη, συνδυασμένη με την τολμηρή ανατομική ανάλυση, ή σημασία και ή πολυμορφία των ζητημάτων που εξετάζει ο κ. Θ. Παπακωνσταντίνου, κάνουν το καινούργιο αυτό βιβλίο του ένα συνθετικό πίνακα της ελληνικής πραγματικότητας, την οποίαν τέμνει και εξετάζει ένα συγκροτημένο πνεύμα της εποχής μας.

Στην ΠΡΑΣΙΝΗ σειρά του Δοκιμίου

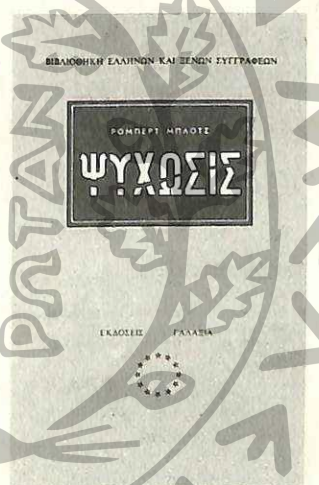

Ο «Αιώνιος σύζυγος» είναι ένα από τα λιγώτερο γνωστά μυθιστορήματα του μεγάλου συγγραφέως, αλλά προδίδει άσφαλώς την έμπνευση της μεγαλοφυίας Οί 'ήρωές του, ο 'Αλέξη 'Ιβάνοβιτς Βελτσιάνινοβ και ο Παύλος Παύλοβιτς Τρουσότσκη αντιμετώπιζουν με τρόπο ή έκσταση το ζοφερό θαύμα της ύπαρξεώς τους—ταπεινοί, άσήμαντοι, δαιμονικοί και γελοίοι. Ο Θεόδωρος Μιχαήλοβιτς Ντοστογιέφσκυ (1821-1881) ανήκει στους πνευματικούς γίγαντες της παλιάς Ρωσίας. 'Ογδόντα χρόνια μετά το θάνατό του, μπορεί να χαρακτηριστεί ως ο μεγαλύτερος μυθιστοριογράφος όλων των χωρών και όλων των εποχών, ένω ή σημασία του έργου του έπεκτείνεται πέρα από τα όρια της φιλολογίας και έπηρεάζει βαθύτατα την πολιτική, κοινωνική και φιλοσοφική εξέλιξη του είκοστου αιώνα.

Στην ΚΟΚΚΙΝΗ σειρά των Ξένων Συγγραφέων

«Αυτό το βιβλίο δεν πρέπει να το διαβάσετε τη νύχτα... Ποτέ μονάχος... Ποτέ τη νύχτα... Διάβασε το βιβλίο! Μή χάσης την ταινία!» Με αυτά τα λόγια ο 'Αμερικανός εκδότης διαφημίζει την «Ψύχωση» του Ρόμπερτ Μπλότς και ή «Παραμάνουντ» την όμώνυμη ταινία του 'Αλφρεντ Χίσκοκ. Βιβλίο και ταινία γνωρίζουν σήμερα την μεγάλη έπιτυχία. Το είδος αυτό αρχίζει με τον 'Εντγκαρ Πόε και τα τελευταία χρόνια κερδίζει συνεχώς όπαδούς. 'Η ψυχολογική ένταση αντικαθιστά το μυστήριο και ο αναγνώστης παρακολουθεί έντρομος τη φρίκη του παγιδευμένου θύματος ή την άγωνία του δολοφόνου, όπως προσπαθεί να ξεφύγει από την θεία ή την ανθρώπινη τιμωρία. 'Η «Ψύχωση» του Ρόμπερτ Μπλότς είναι τυπικό δείγμα του νέου αυτού άστυνομικού μυθιστορήματος. Οί κριτικοί χαρακτήρισαν το βιβλίο ως hair-riser (έργο που σηκώνει τις τρίχες των μαλλιών).

Στην ΚΙΤΡΙΝΗ σειρά του άστυνομικού μυθιστορήματος

ΤΟ ΚΑΛΟ ΚΑΙ ΦΤΗΝΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΑΙ ΞΕΝΟ ΒΙΒΛΙΟ • ΔΡΧ. 15

By Appointment to Her Majesty the Queen Scotch Whisky Distillers. John Walker & Sons Ltd.

Ἀπολαυστικές βραδυές με JOHNNIE WALKER,
τὸ οὐῖσκυ τῆς ἀπολύτου ὑπεροχῆς.
Χαρίζει κέφι καὶ εὐδιαθεσία σὲ ὅσους
ζητοῦν τὸ καλλίτερο.

Johnnie Walker

ΕΧΕΙ ΤΟ ΠΡΟΒΑΔΙΣΜΑ ΑΠΟ ΤΟ 1820

